

13 ส.ค. 2528

แหล่งวิชาและสื่อการเรียนสำหรับ
การศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอก
โรงเรียน

Resources And Media For
Adult And Nonformal Education

นิสิตปริญญาโท

การศึกษาผู้ใหญ่ รุ่น 4

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร 2527

แห่งวิชาและสื่อการเรียนรู้สำหรับ

การศึกษาผู้ใหญ่ และ

การศึกษานอกโรงเรียน

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2528

จำนวน 200 เล่ม

ส่งวนลิขสิทธิ์

ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สุขุมวิท 23, พระโขนง กทม. 10110

ปก : ปาเพ็ญ แสงวงศ์

จากหัวหน้าแผนกวิชาการศึกษาผู้ใหญ่

ตัวแทนนิสิตปริญญาโทการศึกษาผู้ใหญ่ รุ่น 4 มาพบผมตั้งแต่ต้นเทอม ประสานในเชิง

ขอความเห็นว่าจะจะทำเอกสารประกอบการเรียนบางวิชาที่เรียนในเทอมต้น ผมตอบอย่างไม่ต้องสงสัยเลยว่า "...เอาเลย ..." นั้นหมายถึงว่า เป็นความคิดความตั้งใจ และการกระทำที่ดีของนิสิต ผมในฐานะหัวหน้าแผนกวิชา หรือผู้ประสานงานในแผนกวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ยินดีให้ความร่วมมือ และสนับสนุนอย่างเต็มที่ แต่ขอสงวนสิทธิ์โดยการไม่ไปก้าวก่าย แทรกแซง การทำงานของนิสิต นับตั้งแต่การเลือกเรื่องที่จะทำ ตลอดจนการดำเนินการทุกขั้นตอน เพราะความเชื่อมั่นว่า นิสิตเป็น "ผู้ใหญ่" แล้ว จะต้องมีส่วนที่จะสร้างสรรค์และเลือกการทากิจกรรมเพื่อเรียนรู้ กล่าวโดยสรุปก็คือ ผมเชื่อมั่นในตัวนิสิตที่ผมมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการคัดโปรแกรมการศึกษาให้พวกเขา เมื่อเห็นว่านิสิตมีความคิดดี เจตนาดี เป็นเบื้องต้นแล้วก็ต้องเชื่อใจกันเสียก่อนว่า การกระทำก็จะต้องดี เพราะไม่มีเหตุผลยั้งใจที่ชี้แนะไปในด้านลบได้เลย

สิ่งที่ผมเป็นห่วงอยู่บ้างก็คือ ด้าน "คุณภาพ" ของสิ่งที่จะผลิออกมา ผมทราบในภายหลังว่า นิสิตจะร่วมกันทำเอกสารเกี่ยวกับสื่อการสอนทางการศึกษาผู้ใหญ่ เหตุผลและประโยชน์ทางด้านวิชาการมือเนกอนันต์ ซึ่งไม่จำเป็นต้องอธิบาย ส่วนเหตุผลเฉพาะหน้าก็คือ เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชา กญ.522; แหล่งวิชาและสื่อการเรียนสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกโรงเรียน โดยมีอาจารย์เชิษฐ์ศรี วิริทธิ์สิริ เป็นอาจารย์ประจำวิชา ซึ่งเชื่อมั่นว่าจะต้องมีการวางแผนและการดำเนินงานอย่างมีระบบ ความเป็นห่วงเรื่องคุณภาพ ดังกล่าวจึงไม่เป็นที่เคลือบแคลงสงสัยอยู่เลยแม้แต่น้อย

ตัวของ เอกสารเอง ตลอดจนเนื้อหาสาระเป็นสิ่งที่สามารถประเมินผลการดำเนินงานของนิสิตได้ ซึ่งผู้อ่านจะรู้ได้โดยไม่ต้องอาศัยคำชี้แนะจากผู้ใด สิ่งที่สามารถประเมินได้ชัดเจน คือ ความร่วมมือร่วมใจในการทำงานของนิสิต การให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดของอาจารย์ประจำวิชา นำใจเสียสละและความร่วมมืออย่างดีจากวิทยากรทุกท่าน สิ่งเหล่านี้ คือความดี ความประทับใจที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของแผนกวิชา และมีคุณค่ายิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าในสาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกโรงเรียน

ด้วยความปรารถนาดี

ปฐม นิคมมานนท์

ข

จากอาจารย์ประจำวิชา

"การได้ปฏิบัติจริงจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด" นั่นคือ ความคิดที่นำมาซึ่งเอกสาร วิชาการเล่มนี้ ผลงานที่ผลิตได้มีโอกาสดังมือทำด้วยตนเองอันเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนวิชา กฏ 522:1 แหล่งวิชาและสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษานอกโรงเรียน การผลิตเอกสารสิ่งพิมพ์ ซึ่งเป็นสื่อที่เชื่อถือได้และใช้กันแพร่หลายอย่างกว้างขวาง ทุกวันนี้ นอกจากให้ประโยชน์แก่คณะนิสิตผู้จัดทำได้มีโอกาสรู้ในกระบวนการผลิตสื่อแล้วยังให้ประโยชน์แก่บุคคลทั่วไปที่สนใจ และต่อการศึกษาโดยส่วนรวมอีกด้วย และแน่นอนหลังจากที่ผลิตได้ผลิตและเผยแพร่แล้วคงจะได้ทราบความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อ่านหรือผู้ใช้สื่อนี้ ซึ่งจะมีคุณค่าในการประเมินผลหาแนวทางที่จะปรับปรุงในโอกาสต่อไป เพื่อให้ครบกระบวนการในการผลิตสื่อ

ในฐานะอาจารย์ประจำวิชา ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณา เป็นวิทยากรให้ความรู้ ให้ความรู้ ให้ความใส่ใจ และช่วยเหลือเป็นอย่างดี จนกระทั่ง "แหล่งวิชาและสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียน" สำเร็จออกมาเป็นรูปเล่ม และสุดท้ายขอแสดงความชื่นชมยินดีในความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจของคณะนิสิตปริญญาโท เอกการศึกษาผู้ใหญ่ รุ่น 4 ที่ดำเนินงานตามโครงการจัดทำเอกสารวิชาการเพื่อเผยแพร่ได้สำเร็จ

เชียรศิริ วิจิตรศิริ

20 กุมภาพันธ์ 2528

จากเราถึงท่าน : บน "ความฝัน" กับ "ความเป็นจริง"

ก่อนที่จะพลิกหน้าต่อไปของหนังสือเล่มนี้ เรามาตกลงยอมรับร่วมกันก่อนว่า ภาระกิจขั้นแรกและสำคัญที่สุดของสถาบันการศึกษาใด ๆ ก็ตาม มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือ ผลิตรทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพที่จะออกไปรับใช้สังคมให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ก็เช่นเดียวกัน มีความฝันที่แสดงออกให้เห็นชัดเจนในรูปของวัตถุประสงค์ว่า "... จะผลิตบุคลากรผู้นำทางวิชาการและบริหารด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดและดำเนินการการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ...

ระหว่าง "ความฝัน" กับ "ความเป็นจริง" จะมีจุดบรรจบกันหรือไม่ แม้ว่าเราจะผลิตบุคลากรดังกล่าว ออกไปแล้วหลายรุ่น แต่เราก็ไม่เคยพอใจในผลงานเท่าใดนัก ยังคงมีคำถามค้างอยู่ในใจเสมอว่า เราจะนิมรรควิธีที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่กล่าวไว้แต่ต้นอย่างไร นี่คือการท้าทายที่ทำให้เราไขว่คว้าหาคำตอบอย่างรีบด่วนในเวลา

เรา ในวันนี้ คือ ทั้งศิษย์และอาจารย์ของภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มศว ประสานมิตร ซึ่งผนึกกำลังความคิดและสติปัญญาเข้าด้วยกัน แม้จะมีข้อจำกัดและปัญหาหลากหลาย แต่เราก็มีศรัทธาและความหวังที่จะมุ่งไปข้างหน้า ลู่อนาคต พร้อมกับ "ไฟในหัวใจ" พร้อมทั้งจะออกไปเดินเคียงบ่าเคียงไหล่กับบรรดาผองเพื่อน นักการศึกษาผู้ใหญ่ เพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือการให้การศึกษากับมวลชน

สำหรับเราจากประสบการณ์อันยาวนาน ประกอบกับการพิจารณาถกเถียงกัน เราพบว่าในการให้การศึกษากับประชาชนนั้นปัญหาเรื่อง "สื่อ" ซึ่งเป็นพาหนะถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีไปสู่ประชาชนมีความสำคัญยิ่งประการหนึ่ง เป็นสิ่งล่อแหลมแพร่ปนอยู่ในทุกสาขาวิชา ถ้าสื่อมีความเหมาะสมแล้ว เราเชื่อว่าการพัฒนาคนโดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือก็จะบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น เราจึงหยิบยกหัวข้อเรื่อง แหล่งวิชาและสื่อการเรียนสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบเรียน ขึ้นมาศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจัง โดยกำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาทั้งในระดับปริญญาโท-ตรี เพื่อศึกษาถ่วงน้ำหนักไปถึงการใช้แหล่งวิชาการในท้องถิ่น สื่อการเรียนประเภทต่าง ๆ สำหรับการศึกษาผู้ใหญ่และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม (Appropriate Technology)

ในการศึกษาวิชาที่กล่าวนี้ เรากระทำในหลายรูปแบบ การศึกษาค้นคว้าจากรายงาน การวิจัยและเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง ผูกปฏิบัติงานตามกระบวนการผลิตสื่อ ทดลองนำไปใช้กับของจริงเพื่อทดสอบประสิทธิภาพ ศึกษาและอภิปรายปัญหาพร้อมกับวิทยากรภายนอก (Resource Persons) และศึกษาดูงานในสนาม (Field Study) รวมทั้งจัดทำเอกสารวิชาการเล่มที่ท่านถืออยู่ในมือนี้ก็เป็นเพียงวิธีการหนึ่งสำหรับการศึกษาวิชา ในระดับปริญญาโท โดยมีจุดมุ่งหวังเพื่อไม่หาคำตอบที่เหมาะสม สามารถจะนำไปปรับใช้กับสภาวะแวดล้อมที่เราจะเผชิญในอนาคต

สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่เราพบในการศึกษาวิชานี้ คือ เอกสารวิชาการเกี่ยวกับ "สื่อ" มีน้อยมาก หากเราจะรวบรวมวิชาการ ความรู้ในเรื่องนี้ที่เราได้เรียนรู้จากเอกสาร สิ่งพิมพ์ของจริง และจาก Resource persons เข้าเป็นรูปเล่มเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักการศึกษาและผู้สนใจ คงจะเกิดผลดีเป็นอย่างยิ่ง จากความคิดเห็นนี้ เรา ศิษย์และอาจารย์ จึงได้จัดทำเอกสารวิชาการนี้ขึ้น ชื่อ "แหล่งวิชาและสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษานักเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน" โดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากบัณฑิตวิทยาลัย องค์การนิสิต วิทยากร และผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งขอพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ในนามของนิสิตปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ผู้จัดทำเอกสารวิชาการนี้ ขอขอพระคุณ ผศ. ดร. ปฐม นิคมานนท์ หัวหน้าแผนกวิชา และคณะอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้มีส่วนร่วมช่วยให้การจัดทำเอกสารนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ เขียวศรี วิจิตร ผู้สอนวิชา "แหล่งวิชาและสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษานักเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน" ที่เป็นผู้สนับสนุน (Back up) แนะนำช่วยเหลือให้พวกเราได้ศึกษาค้นคว้า

เราขออุทิศความดีของเอกสารวิชาการนี้แด่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร สถาบันที่เรารักและภาคภูมิใจ

เราจะไม่กล่าวขออภัยในความบกพร่องหรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการทำเอกสารวิชาการนี้ เพราะเราเชื่อว่า "ผู้ที่ไม่เคยทำถ้วยแตก คือ ผู้ที่ไม่เคยถือถ้วยเลย"

จากเรา - ด้วยความรักและจริงใจ

สมาน กองแก้วทองดี

ในนามของ คณะนิสิตปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่รุ่น 4

ธันวาคม 2528

รายชื่อนิสิตปริญญาโทวิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ (รุ่นที่ 4)

1. นายปรีชา มณีรัตน์ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร
จังหวัดพิจิตร โทร. 056 - 611104
2. นายประพิทย์ บุญสุข ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี อำเภอเมือง
จังหวัดอุบลราชธานี โทร. 255001, 255320
3. นายไพฑูรย์ วชิระโชติพล กองปฏิบัติ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ
กรุงเทพมหานคร โทร. 2829098
4. นายกิตติศักดิ์ รัตนฉายา ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง อำเภอโพธาราม จังหวัด
ราชบุรี โทร. 032 - 231326
5. นายสมเกียรติ พุทรส่วรณ ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน อำเภอสระแก้ว
จังหวัดปราจีนบุรี
6. นายบำเพ็ญ แสงวงศ์ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสุรินทร์ อำเภอเมืองสุรินทร์
จังหวัดสุรินทร์
7. นายสมชาย กสิณบุญ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดสกลนคร อำเภอเมือง
สกลนคร จังหวัดสกลนคร
8. นายติศกุล เกษมสวัสดิ์ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดยโสธร ตำบลสำราญ อำเภอ
ยโสธร จังหวัดยโสธร
9. นายสมาน กอแก้วทองดี ฝ่ายความร่วมมือกับต่างประเทศ กองปฏิบัติ กรมการพัฒนาชุมชน
กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพมหานคร
10. นางสาวสุรณี สฤทธัน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอเมืองร้อยเอ็ด
จังหวัดร้อยเอ็ด โทร. 511199
11. นางอรสา คำสตรระรุธิ งานวิทยุศึกษา ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา อาคารถนน
ศรีอยุธยา พญาไท กรุงเทพมหานคร โทร. 2817700 - 254
12. นางสาวพาสณา ชัยบุรพันธ์ โรงเรียนด่านสำโรง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
โทร. 3943916
13. นายกุลชาติ โยสีดา โรงเรียนสีคิ้วสวัสดิ์ผดุงวิทยา อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
(นิสิตปริญญาโท วิชาเอกภาษาอังกฤษสมัครเรียน)

สารบัญ

	หน้า
จากหัวหน้าแผนกวิชาการศึกษาผู้ใหญ่	ก
จากอาจารย์ประจำวิชา	ข
จากเราถึงท่าน	ค
รายชื่อนิสิตปริญญาโทวิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่	จ
หนังสือ : สื่อสิ่งพิมพ์เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม	
ผศ.ทวี ตันหยง	1
การพัฒนาหลักสูตรที่ควรจะเป็นหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน	
นิพนธ์ มีสุข	18
ความสำคัญและแนวคิดเกี่ยวกับสื่ออาชีวศึกษา	
รศ.ดร.เปรื่อง กุมุท	25
สื่อเพื่อการป้องกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนนอกสถานศึกษาและชุมชน	
สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด	36
การผลิตรายการวิทยุเพื่อการศึกษา	
จารุสินทร์ มุลิกะพงษ์	46
การผลิตสไลด์เพื่อประกอบการบรรยาย	
ร.ท.ดำรง บำรุงศักดิ์	75
วิดีโอเทปเพื่อการศึกษา	
ร.ท.พิณฉ แสงแก้ว	80

ซิลค์สกรีน

ป่าใหญ่ แลวงดี	92
เครื่องอัดสำเนาอย่างง่าย	
เขียรศิริ วิริธสิริ	98
เกมส์กับการศึกษาผู้ใหญ่	
เขียรศิริ วิริธสิริ	107
แอร์โรบิคต้านช้กับการศึกษาผู้ใหญ่	
ผศ.ผู้ลดี ธรรมรักษ์	118
การวิจัยเกี่ยวกับสื่อทางการศึกษาผู้ใหญ่	
ผศ.ดร.ปฐม นิคมานนท์	124
เค้าโครงฯ ปัญหาปวดหัว	
ดร.เล่าวนีย์ เล่าน่ารู้	138
การให้การศึกษาด้านการเกษตรทางสื่อมวลชน	
กิตติ พัยวิชัย	143
รายชื่อปริญญานิพนธ์ของนิสิตปริญญาโท การศึกษาผู้ใหญ่	
มศว, ประสานมิตร	156
โครงการศึกษาดูงานการศึกษานอกโรงเรียนและการพัฒนาชุมชน	161
สรุปผลการศึกษาดูงาน	174
โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ จังหวัดนครสวรรค์	174
สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานนครสวรรค์	185
รายงานจากอุตรดิตถ์	192
การศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรีระดับ 3-4 ประเภทยื่นเรียน	197

การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียน	ศูนย์การศึกษานอก
โรงเรียนภาคเหนือ	204
ศูนย์การศึกษา เพื่อชุมชนในเขตภูเขา	208
หลักการและดำเนินมูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบท จังหวัดเชียงใหม่	211
ห้องสมุดประชาชนจังหวัดเชียงใหม่	218
เอกสารวิชาการประกอบการศึกษาดูงาน	221
หน้าที่ของ คณ. กคณ.	
ดร.โกวิท วรพิพัฒน์	221
นโยบายการผลิตและการใช้สื่อการศึกษานอกโรงเรียน	
ดร.ทองอยู่ แก้ว ไทรยะ	224
ข้อเสนอแนะแนวทางในการนิเทศโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ	
สุรัตน์ เหล็กงาม	226
โครงการจัดทำเอกสารวิชาการเพื่อเผยแพร่	232

หนังสือ : สื่อสิ่งพิมพ์

เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม

ผศ. หทัย ตันหยง

ก่อนจะกล่าวถึงเนื้อหาสาระของ หนังสือ ในฐานะที่เป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสม ใครจะขอ
ฝากวาทะของบุคคลสำคัญของ โลกที่เกี่ยวกับหนังสือมา เกริ่นนำความลึกซึ้งหรือท้าทาย

วอลเตอร์ กล่าวว่ "หนังสือครองโลก หรืออย่างน้อยที่สุดก็ครองประเทศที่มีภาษาเขียน
สิ่งอื่นใดไม่มีคุณค่า เท่าหนังสือ"

เอลเบอร์ต ฮัมบาร์ด กล่าวว่ "ประเทศจะเจริญไปไม่ได้ จนกว่าเราจะจ่ายเงิน
เป็นค่าหนังสือมากกว่าค่าหมากฝรั่ง"

สเตเฟน วินเซอร์ เบเนต กล่าวว่ "หนังสือไม่ใช่คน ถึงกระนั้นมันก็มีชีวิต มัน คือ
ความทรงจำและความทะเยอทะยานของคน เป็นเครื่องมือที่คนสร้างขึ้นเพื่อเชื่อมระหว่างปัจจุบัน
และอดีต"

แฟรงคลิน เดลาโน รูสเวลท์ กล่าวว่ "ไฟไม่สามารถเผาหนังสือได้ ประชานิยมตายได้
แต่หนังสือไม่มีวันตาย ไม่มีใครหรืออำนาจใดทำลายความทรงจำได้ ในการสงคราม เรารู้ว่า
หนังสือ คือ อาวุธ"

มหาตมะ คานธี เมื่อถูกอังกฤษจับกุมขังอยู่ในคุก เขาต่อสู้เพื่อเอกราชของอินเดีย
บ้านเกิดเมืองนอนด้วยมือเปล่า ไม่มีอาวุธ ไม่มีกำลังทหารที่จะปฏิวัติ ขับไล่ต่างชาติผู้ยึดครอง
บ้านเกิดเมืองนอนของเขา แต่ "หนังสือ" เป็นอาวุธลับที่ศัตรูคาดไม่ถึง หนังสือเป็นเครื่องมือ
พัฒนาความคิด เสริมแรงความปรารถนา และปัญญาของ คานธี ท่านกล่าวว่ "ข้าพเจ้าเป็นลัษ
และเชื่อว่า ใครก็ตามที่มีนิสัยมในการอ่านหนังสือดี ย่อมสามารถทนต่อความเจ็บเหงาในทุกแห่งได้
อย่างน่าอัศจรรย์" คานธีเปรียบเทียบฐานะของคนกับหนังสือว่ เป็นสิ่งที่มีสัมพันธ์ภาพต่อกันมากกว่า
สิ่งอื่นใด เขากล่าวว่ "คนมิใช่อะไรอื่นเลย ที่แท้ก็คือ ผลผลิตแห่งความรู้สึกนึกคิดของตนเอง
เขาคิดอะไรและอย่างไร ก็ทำให้เขาเป็นอย่างสิ่งนั้น" หนังสือทำให้คนคิดกว้าง ก้าวไกลกว่า

*ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ความคิดค้นที่คนมีอยู่ และคนคิดอะไร ทำอะไร อย่างไร ก็แสดงออกมาด้วยลักษณะสร้างสรรค์ งานของมนุษย์ที่สามารถอ่านได้ละเอียดทุกแห่งทุกมุม ไม่มีอะไรที่จะอ่านได้อย่างแจ่มแจ้ง คงทน หมดจด เท่ากับ การแสดงออกไว้ด้วย สื่อ "หนังสือ"

เมื่อโลกยังอยู่ในยุคมืด (Pre-renaissance) เราไม่รู้เลยว่า มนุษย์ในยุคนั้น แหวกว่าย ไขว่คว้า แล้งหาอะไร อย่างไร ในความมืดมนยุคนี้ แต่อย่างน้อย มนุษย์ก็มีภาษา เป็นทุนทางปัญญา ขึ้นแล้ว เมื่อมนุษย์คิดว่าจะต้องบันทึกความคิดของตนเอง หนังสือ ยุคแรกจึงเกิดขึ้นบนใบไม้ ผงัว ถ้ำ แผ่นหิน แผ่นไม้ แผ่นผ้า แผ่นโลหะ แผ่นเขาสัตว์ แผ่นงาช้าง แผ่นดินเผา ฯลฯ บนแผ่นหนังสือยุคแรกนั้น มนุษย์บันทึกอะไร คงจะบันทึกจากภาษาปฐมภูมิต่าง ๆ ลงไปสิ่งรองรับหรือ วัสดุการอ่าน ภาษาปฐมภูมิเหล่านั้น ยุคแรกคงจะต้องเป็นภาษา ภาพ ภาพนั้นก็จำลองจากของจริง ในธรรมชาติที่เรียกว่า ภาษาภาพ (Pictographs) ความนึกคิดในสมองของมนุษย์นั้นยังมืออยู่นอกเหนือ จากภาพ มนุษย์ก็จำลองขึ้นเป็นภาษาความคิด (Ideographs) ในสิ่งแวดล้อมนั้น นอกจากจะปี อะไรหลาย ๆ อย่างให้เห็นแล้ว เสียงก็เป็นสื่อที่สื่อความหมายสำคัญ จึง เกิดภาษา เสียง (Phonographs) ขึ้น นี่คือประวัติของภาษาลำล้าย ซึ่ง เมื่อรวมขึ้น เป็นสื่อภาษาที่ยุ่งยากซับซ้อน ีปริมาณมากเหลือคณา นับ มนุษย์จึงต้องพัฒนาสัญลักษณ์ขึ้นโดยใช้แทนภาษา ภาษาสัญลักษณ์เกิดขึ้น ตามรูปแบบของชนชาติ หมู่เหล่าของมนุษย์ มีการคิดขึ้น พัฒารูปแบบ ถ่ายทอด-ถ่ายทอด ระหว่าง ชนชาติ หมู่เหล่า เราอาจเรียกภาษาที่พัฒนาสูงขึ้นเหล่านี้ได้ว่า เป็นภาษาทุติยภูมิ ซึ่งเราพอจะสืบ ตระกูลภาษาในโลกนี้ได้ไม่ยากนัก เช่น หนังสือภาพลายเส้น (Hieroglyphic) ของอียิปต์และจีน จากภาพลายเส้นได้พัฒนามา เป็นภาษาอักษรสัญลักษณ์ เช่น อักษรของพวกฟินิเซียน (Phaenicians) ต่อมาก็พบลักษณะภาษาที่จำแนกออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ ภาษาของอินเดียนยุโรป (Into-European) ภาษาตะวันออก (Sino-Tibetan) ซึ่งเป็นกลุ่มของ จีน ทิเบต ภาษาตะวันออกเสียงใต้ และแปซิฟิก (Malayo-Polynesian) ภาษาของพวกกลุ่มตะวันออกกลางและแอฟริกา (Semito-Hamitic)

จากประวัติทางภาษาที่กล่าวแล้ว จะเห็นภาษากับหนังสือมีพัฒนาการควบคู่กันมา เพราะเป็น ปัจจัย เกื้อกูลกันอยู่ในรูปแบบและกระบวนการทางด้านวัสดุที่นำมาใช้ผลิตเป็นวัสดุการอ่านหรือ "หนังสือ" นั้น พวกเราเป็นหนี้บุญคุณคนสองชาติ คือ จีน กับ อียิปต์ ถ้ามนุษย์พวกนี้ไม่ได้คิดกระดาษขึ้นใช้

เมื่อ พ.ศ. 648 ฝ่ายอียิปต์ มีกระดาษปาปิรัส ใช้มานานแล้ว คำว่า Paper ก็มาจากคำว่า Papyrus นั่นเอง ในภาษาไทย คำว่า กระดาษ นักปราชญ์หลายท่านสันนิษฐานว่า มาจากคำว่า Kratus เดิมเข้าใจว่าเป็นภาษาโปรตุเกส แต่มีผู้ค้นคว้าพบว่า คำว่า Kratus เป็นภาษามาเลย์ กระดาษของจีนนั้นดูจะได้เปรียบด้านคุณภาพการใช้สอยมากกว่ากระดาษปาปิรัส ซึ่งใช้กันแพร่หลายในกลุ่มพวกกรีก-โรมัน อยู่ก่อนที่กระดาษจีนจะถูกเผยแพร่ไปโดยผ่านทางอาหรับ กระดาษที่เราใช้กันทุกวันนี้ เป็นกระดาษที่เกิดจากจีน ซึ่งพัฒนาเป็นกระดาษมาตรฐาน เมื่อ พ.ศ. 2034 และ เฝิแพร่ไปสู่อเมริกา เมื่อ พ.ศ. 2233 นี้เอง

คราวนี้ก็จะมาถึงคำถามข้อหนึ่งที่ว่า หนังสือเล่มที่ใช้กระดาษเป็นแผ่นซ้อน ๆ กันเป็นปกติธรรมดาอย่างที่เรพบเห็นกันทุกวันนี้มาจากไหน ในยุคแรก ๆ หนังสือก็เช่นแผ่น ๆ แล้วพัฒนามาเป็นม้วน ๆ ทั้ง จีน อียิปต์ และ ขาดิอื่น ๆ ก็มีหนังสือม้วนเช่นเดียวกับ ม้วนเล็ก ม้วนใหญ่ ยาว สั้น แตกต่างกันไป หนังสือแผ่นนั้น เกิดขึ้นก่อนและใช้กันมาตลอดจนถึงปัจจุบันอย่างที่เราเรียกว่า แผ่นภูมิ สลากยา และแผ่นปลิวนั่นเอง หนังสือเก่าแก่ แผ่นที่รู้จักกันดีในยุโรป คือ หนังสือเขาสัตว์ (Hornbook) หนังสือหนังสัตว์ (Battledore) หนังสือแผ่นไม้ (Woodcut) ส่วนหนังสือม้วนที่เรียกว่า Volumen นั้น อียิปต์ผลิตใช้ตั้งแต่ 2000 ปีก่อนคริสตกาล หนังสือม้วนของจีนทำด้วยกระดาษและผ้าไหม พบเก่าแก่ที่สุดเมื่อ 105 ปีก่อนคริสตกาล และต่อมาได้พัฒนาเป็นหนังสือพับเช่นเดียวกับของอินเดีย และชาติทางตะวันออก เช่น ของไทยที่เรียกว่า สมุดไทย หรือสมุดข่อย (ยาว-ดำ) เป็นต้น ความคิดที่ผลิตหนังสือเป็นม้วน หรือเป็นพับ ไม่เป็นที่นิยมของยุคสมัยต่อมา แต่โลกกลับไปรับเอาแนวคิดของพวกเขาโรมันในยุคเริ่มคริสตกาล โรมันได้นำแผ่นไม้มาเย็บผ่านแผ่นบาง ๆ แล้วเอาเชือกผูกร้อยเป็นมัด หรือเป็นตัว เรียกหนังสือนั้นว่า Codex ซึ่งเป็นแบบเดียวกันกับหนังสือโบราณที่พระใช้เทศน์ของเรา นั่นเอง ต่อมาได้ใช้กระดาษปาปิรัสของอียิปต์ ซึ่งเป็นรูปแบบหนังสือที่เรียกว่า Codex Type หนังสือ Codex ยุคหลังใช้กระดาษของจีน และใช้ผลิตหนังสือเป็นเล่มจนถึงยุคปัจจุบัน เมื่อ Johann Gutenberg ชาวเยอรมันคิดระบบพิมพ์ขึ้นใน ค.ศ. 1450 เขาก็เรียกการผลิตหนังสือจากการพิมพ์ของเขาว่า Codex type และเพราะชาวเยอรมันคนนี้ โลกจึงได้มีสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือเล่มแพร่หลายทั่วโลก

คำถามที่น่าจะมีคำตอบอีกเรื่องหนึ่งก็คือเหตุใด เราเรียกหนังสือว่า Book คำนี้มาจากคำว่า Boc หรือ Box ที่แปลว่ากล่องนั่นเอง ชาวแองโกลแซกซอนเรียกไม้มาดัดเป็นแผ่นสี่เหลี่ยมเพื่อจารตัวหนังสือว่า Boc ก็เลยเรียกหนังสือว่า Boc และพัฒนามาเป็นคำว่า Book จนถึงปัจจุบัน ถ้าจะมองหนังสือเล่มหนึ่งก็วางอยู่เฉย ๆ โดยยังไม่เปิดมันอ่าน มันก็เหมือน Box หรือกล่องจริง ๆ

ดังที่ Llewellyn Jones นักเขียนผู้ยิ่งใหญ่ กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง How to Criticize Books? ว่า "หนังสือ (Book) มิได้เป็นอะไรมากไปกว่า หีบ หรือ กล่อง (Boc หรือ Box) ใบหนึ่งเท่านั้น เราอาจจะเห็นประจักษ์ตา เมื่อสำรวจดูในกล่องนั้น ซึ่งมีฝาปิด (ปก) อยู่ ถ้าคิดในเชิงปรัชญาทั้งกล่อง (Boc) และหนังสือ (Book) นั้น อาจจะว่างเปล่าไม่มีอะไรเท่า ๆ กัน" สอดคล้องกับ Martin Tupper ที่กล่าวว่า "A book that remain shut, is but a block" เขากล่าวต่อไปว่า เมื่อเราเปิดหนังสือ เราก็จะพบว่าอะไร ๆ ในนั้น นอกจากเนื้อหา ภาษาถ้อยคำ ภาพประกอบ แล้ว เรายังพบว่า ภายในหนังสือนั้นยังมีพลังแฝงอยู่อย่างซ่อนเร้น นั่นคือ ความคิดของผู้เขียน ซึ่งอาจอยู่ภายใต้อิทธิพลของแนวคิดลัทธิปรัชญาใด ๆ ก็ได้"

Robert Escarpit เจ้าของหนังสือชื่อ The Book Revolution (1966) กล่าวไว้ว่า "เมื่อเราถือหนังสืออยู่ในมือ ทั้งหมดที่เราถืออยู่นั่นคือ กระดาษ ไม่ใช่หนังสือ หนังสือไม่ได้อยู่ตรงนี้ ในหน้าหนังสือก็เช่นกัน ถ้ามีแต่ความคิดที่ปราศจากตัวอักษรพิมพ์มาลงบนแผ่น บ่อไม่มีหนังสือขึ้นมาได้ หนังสือเป็นกลไกเพื่อการอ่านที่ไม่เคยมีใคร ใช้กันแบบกลไกเลย หนังสือถูกซื้อ ถูกขาย ผ่านมือคนหนึ่ง ไปสู่อีกคนหนึ่ง มันไม่เหมือนสินค้าธรรมดา ๆ เพราะมันทวีคูณได้ไม่เหมือนใคร และเป็นของมีค่า" ในหนังสือเรื่อง The Book Hunger (1973) เขาเขียนร่วมกับ Ronald Barker มีข้อความว่า "หนังสือซึ่งปรากฏขึ้นในโลกนี้ มากกว่า 4,000 ปี เป็นวิถีทางการสื่อสารที่น่ามหัศจรรย์อย่างหนึ่งในหนังสือนั้นมีเรื่องราวที่จารึกไว้เป็นรหัส เป็นสิ่งที่สามารถถอดเข้า ขยายจำนวน เคลื่อนย้าย เล่าหา และถอดรหัสโดยใครก็ได้ที่รู้รหัส หรืออีกนัยหนึ่ง คือ อ่านหนังสือได้" Hulmut Lehman เป็นอีกท่านหนึ่ง ที่กล่าวไว้ในหนังสือของเขา ชื่อ The Life of the Book (1957) ว่า "ถ้าเราพิจารณาในแง่รูปร่างและรูปเล่ม เราอาจเรียกสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่า หนังสือ ถ้ามันเป็นสิ่งที่รวบรวมวัสดุต่าง ๆ ปึกหนึ่งหรือม้วนหนึ่งในด้าน ตรงติดกัน และแผ่นที่แข็งแรงกว่าหุ้มไว้ทั้งข้างหน้าข้างหลัง ถ้าจะกล่าวอย่างหละหลวม สิ่งที่เราเรียกเป็นหนังสือ ลงหมายถึงไม่เพียงแต่สมัยกรีก ตารา นวนิยาย เท่านั้น ยังรวมถึงหนังสือ นิยายสาร การตูน บัญชีแยกประเภท และแม้แต่สมุดใบส่งจ่ายยา มันก็เป็นหนังสือ แต่ถ้าเรามองหนังสือในแง่ของความมุ่งหมาย เรากล่าวได้ว่า หนังสือ สิ่งที่แสดงวิธีการของสื่อสารทัศนสัญลักษณ์ (Visual Communication) อย่างหนึ่ง มันสื่อความหมายออกมาโดย สัญลักษณ์ภายใน (Graphic Symbols) ซึ่งรวมถึง คำเขียน คำพิมพ์ และภาพ มันมีลักษณะที่แตกต่างอย่างเด่นชัด

บางประการจากการสื่อสารด้วยการ เขียนหรือพิมพ์ชนิดอื่น ๆ เช่น จดหมาย เอกสาร หนังสือพิมพ์ วารสาร ฯลฯ เพราะสิ่งเหล่านี้ มีสาระสั้นและไม่คงทน แต่ตรงข้าม หนังสือเล่มที่กล่าวถึงอยู่นี้ คือ องค์กร (Body) ที่ค่อนข้างมีสสาร ยาวเป็นงานเป็นการ มีความต่อเนื่อง ภายในประกอบด้วย หน่วยย่อยหลายหน่วย ซับซ้อน แต่มีโครงสร้างที่จัดขึ้นเป็นระบบ และมีระเบียบอย่างรัดกุม เป็นบท เป็นตอน บางครั้งแบ่งภาคออกเป็นหลาย ๆ เล่ม นอกจากนี้ จุดสำคัญมากก็คือ หนังสือเป็นวิธีการ ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับอนุรักษ์เรื่องราวอันมีค่าให้ยั่งยืน"

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ คงได้คำตอบแล้วว่า ในกล่อง หรือ Boc (Book) นั้นอะไร และ หนังสือมีความหมายว่าอย่างไร

วิวัฒนาการของหนังสือก็คล้ายคลึงกับวิวัฒนาการของทุกสิ่งทุกอย่าง สักรवाल และทุกสิ่งทุกอย่าง แม้แต่สิ่งที่มีชีวิตในโลกของเรา กล่าวคือ หนังสือเริ่มต้นชีวิตของมันจากระบบเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่นเดียวกับ กัลล (Cells) ทั้งหลาย แล้วขยายตัวมีวิวัฒนาการ รูปร่าง และรูปแบบ ภายใน โครงสร้างของมัน อย่างมีระบบและมีกลไก เป็นวิวิธวิธานอย่างหนึ่ง อาจจะแตกต่างกับระบบสักรवालโดยตรงที่ สักรवाल ชีวิต และสารัตถะธาตุ นั้น พระเจ้า (ใครก็ยังไม่รู้ และคงไม่มีทางรู้ได้) เป็นผู้ออกแบบ แต่หนังสือนั้น พระเจ้ามอบให้มนุษย์ (ผู้มีสมองอันลึกซึ้ง) เป็นผู้ออกแบบ ระเบียบ วิธีการ ออกแบบก็มีระบบเช่นเดียวกัน ดังที่ Lawrence Hanley ผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือคนหนึ่ง กล่าวว่า "การออกแบบ หมายถึง การจัดระบบกลไกการทำงานที่มีเป้าหมาย เพื่อจะแก้ปัญหา อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยอาศัยคุณสมบัติสำคัญ 3 ประการ คือ แรงกระตุ้นภายใน (ของมนุษย์) การวิพากษ์วิจารณ์ตรวจสอบ และมาตรฐานของรูปแบบ" ระบบและโครงสร้างของหนังสือก็อยู่ใน กฎเกณฑ์ดังกล่าวนี้ หนังสือยุคแรก ๆ แม้จะเกิดเป็น Codex type แล้วก็ตาม การพัฒนารูปแบบ ก็ยังไม่หยุดยั้ง (และมันคงไม่หยุดจนกว่าโลกนี้จะสลายไป) จนกระทั่ง ค.ศ. 1493 ย่างพิมพ์ ชาวเวนิส ประเทศอิตาลี ชื่อ Aldus Manutius ได้ออกแบบหนังสือขนาดเล็กที่สามารถเปิดอ่าน ได้สะดวก นำติดตัวไปไหนมาไหนได้คล่องตัว กว่าหนังสือยุคก่อน ๆ ที่มักจะเก็บไว้กับที่ ค.ศ. 1888 William Morris แห่งสำนักพิมพ์ Kelmscott Press แห่งอังกฤษ ได้วางรูปแบบหนังสือ ขึ้นอย่างมีระบบ ซึ่งเป็นระบบที่ยึดถือกันอยู่จนกระทั่งปัจจุบันนี้ รูปแบบและระบบของหนังสือที่กล่าวถึงนี้

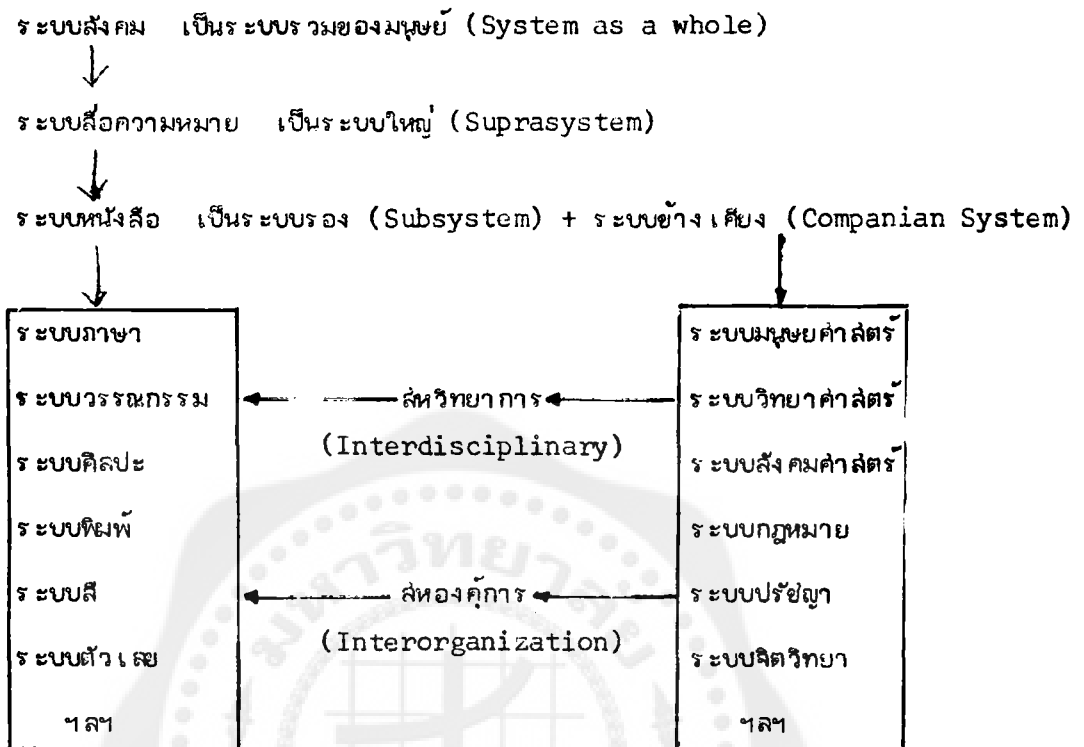
จะไม่พัฒนาไปได้เลย ถ้าขาดปัจจัยทางเทคโนโลยีการพิมพ์ นับตั้งแต่ Johann Gutenberg (1450) และกลุ่มนักประดิษฐ์ชาวเยอรมัน ประดิษฐ์เครื่องพิมพ์ซึ่งมีกลไกทางจักรกล (Movable Printing) ขึ้น การพิมพ์ก็พัฒนาระบบเรื่อยมาจนกระทั่งถึงเกิดแท่นพิมพ์แบบต่าง ๆ เช่น การพิมพ์แบบโรตารีออฟเซต (Rotary Offset) ที่ทันสมัย สามารถผลิตหนังสือได้อย่างรวดเร็ว ปริมาณสูง นี่เป็นปัจจัยสำคัญ ทำให้หนังสือแพร่หลาย เกือบจะพูดได้ว่า ทุกบ้านของมนุษย์ในโลกนี้มีหนังสืออย่างน้อยเล่มหนึ่ง ศูนย์หนังสือ ห้องสมุด มหกรรมหนังสือ เกิดขึ้นทุกมุมโลก เพราะการผลิตและการพิมพ์ที่ทรงประสิทธิภาพของโลกปัจจุบัน จนคิดไกลออกไปกันเวลานี้ว่า ถ้าไม่เปลี่ยนแนวคิด หนังสืออาจจะท่วมโลกสักวันหนึ่งในอนาคต

กล่าวกันว่า หนังสือเป็นสิ่งค้นพบ เป็นนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สร้างเสริมประสิทธิภาพในการดำรงชีวิต (Competency Based Existing) อย่างมีระบบ โครงสร้าง และระเบียบแบบแผนนั้น นับว่าเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ชัดเจนมาก เราจะต้องตั้งคำถามขึ้นสักคำถามว่า ระบบและโครงสร้างนั้นคืออะไร อย่างไร

ระบบประกอบด้วย โครงสร้าง และองค์ประกอบย่อยต่าง ๆ ที่เชื่อมตัวกันขึ้นเป็นองค์การใหญ่ องค์การหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะสมบูรณ์แบบ หรือที่เราเรียกว่า บุรณาการของระบบ บุรณาการของระบบดังกล่าวมีพลังกลไกที่เคลื่อนไหว ซึ่งมีลักษณะเป็นวัฏจักร พัฒนาการ และการปรับตัวไปสู่วัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเราเรียกว่า บทบาทขององค์การในระบบ ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นระบบบูรณาการหรือนามธรรมก็ได้

ถ้าเราคิดกันต่อไปอีกว่า การกล่าวถึงระบบดังกล่าวนี้ แนวคิดของมนุษย์ปัจจุบันอยู่ภายใต้ปรัชญาแนวคิดใด นับตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ปรัชญาสัมพัทธคติ (Pragmatism) บ่งชี้ว่าระบบต่าง ๆ ที่เรายอมรับกันนั้น ส่วนใหญ่อยู่บนฐานระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ อันมีโครงสร้างที่มีเหตุผลเป็นที่ยอมรับ กล่าวคือ มีการกำหนดปัญหาและวัตถุประสงค์ที่แน่ชัด มีสมมุติฐาน การศึกษาข้อมูลหลักฐาน มีการรวบรวมการเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีการสรุปหลักการ และการประยุกต์ใช้ลอยในชีวิตประจำวันของมนุษย์

"หนังสือ" ทุกเล่ม มีลักษณะเชื่อมตัวขึ้นเป็นระบบตามระเบียบวิธีการดังกล่าวนี้อย่างชัดเจน ดังที่ Francis Bacon กล่าวว่า "หนังสือต้องดำเนินตามระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์" แต่ไม่ได้หมายความว่า เป็นหนังสือวิทยาศาสตร์" ขอให้เรามาพิจารณาคุณภาพของระบบหนังสือ

จากภาพ หนังสือเป็นระบบรองของระบบสื่อความหมาย แต่ระบบหนังสือนั้น ตัวของมันเอง จะเกิดพลังกลไกได้ก็ต้องใช้ระบบย่อยต่าง ๆ มาเป็นตัวแก้ปัญหา (สหวิทยาการ) มิฉะนั้น มันจะเป็นเพียง Soc หรือ Box เท่านั้น และในเวลาเดียวกัน ระบบหนังสือนั้น ตัวของมันเองไม่สมบูรณ์แบบได้เสีย ถ้าไม่ใช้ระบบข้างเคียงมาทดแทน (สหองค์การ)

เมื่อสรุปแล้ว เราจึงเห็นรูปร่างหรือรูปเล่มหนังสือที่มีเนื้อหาประกอบด้วยระบบย่อยอยู่ภายใน กล่าวคือ หนังสือนั้น ภายในเล่มมีถ้อยคำภาษา ศิลปะ สีสัน ตัวเลข ปรัชญา แนวคิด ฯลฯ ประกอบกัน ผสมตัวผสมผสานกันขึ้นเป็นหนังสือเล่มหนึ่ง แต่เท่านี้ท่านก็ยังไม่สามารถหยั่งได้ว่า สิ่งนี้เป็นหนังสือ นอกจากจะต้องกล่าวถึงโครงสร้างของมัน

โครงสร้างของหนังสือนั้นมีผู้จาระโนไว้ต่าง ๆ กัน แต่ผู้เขียนมีแนวคิดส่วนตัวว่า หนังสือนั้นมีโครงสร้างซ้อนกันสองโครงสร้าง เช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิตที่เดียว คือ โครงสร้างทางรูปธรรม (Physical Structure) ได้แก่ รูปเล่ม ทั้งภายนอกและภายใน ที่เราเห็นด้วยตา กับโครงสร้างทางนามธรรม หรือจิตวิญญาณ (Spritual Structure) ได้แก่ พลัง หรืออิทธิพลของหนังสือเล่มนั้น

โครงสร้างทางรูปธรรมนั้น เห็นจะต้องวิเคราะห์ระบบให้ชัดเจน ผู้เขียนเห็นว่า รูปธรรมของหนังสือนั้นมีรูปแบบซ้อนกันถึง 4 มิติทีเดียว

มิติที่ 1 โครงสร้างของหนังสือ (Plot Design) ประกอบด้วย เค้โครง (Plot) แก่นสาระ (Theme) บรรยากาศของเรื่อง (Atmosphere) ตัวแสดงภายในเรื่อง (Character) และ ภาพพจน์ (Figure of Speech)

มิติที่ 2 โครงสร้างต้นฉบับ (Manuscriptive Design) ประกอบด้วย รูปแบบ (Format) เนื้อหา (Content) ข้อมูลหลักฐาน (Fact) ความคิดรวบยอด หรือ มโนทัศน์ (Concept) และถ้อยคำภาษา (Wording)

มิติที่ 3 โครงสร้างสร้างสรรค์ (Creative Design) ประกอบด้วย ชื่อหนังสือ (Title) เอกภาพ (Unity) สัมพันธภาพ (Coherence) สำรตถภาพ (Emphasis) ตลยภาพ (Balance) ประดิษฐการ (Invention) สัจการ (Sincerity) จรรยาบรรณ (Ethicality) ภาพและสีส่น (Picture and Colour)

มิติที่ 4 โครงสร้างรูปเล่ม (Book Design) ประกอบด้วย ปก คำนำ สารบัญ เนื้อหา (บท อนุบท) ภาพ และสถิติ บรรณานุกรม ตรีชนี อภิธานศัพท์ และส่วนประกอบอื่น ๆ ซึ่งคุมตัวกันขึ้นเป็นรูปเล่มหนังสือ

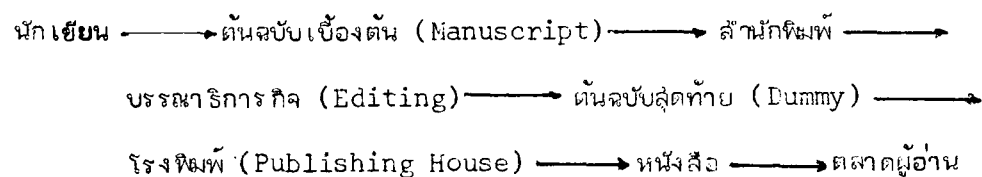
โครงสร้างทางนามธรรมหรือจิตวิญญาณนั้น เป็นส่วนสำคัญ เปรียบดังคนก็คือ จิตใจที่ถูกร่างกายนั้นเอง โครงสร้างส่วนนี้อาจมองไม่เห็นมิติได้ชัดเจนอย่างรูปธรรม แต่อย่างน้อยที่สุดก็เป็นบ่อเกิดแห่งพลังอำนาจของหนังสือนั้น ๆ ประกอบด้วย พลังแห่งปรัชญาแนวคิด (Philosophical Power) คุณค่าในเชิงวิจักษ์ (Appreciation) พลังแห่งความคิด (Conceptual Power) รสและอสังการ (Taste and Adornment) ซึ่งเราอาจเรียกว่า พลังแห่งวรรณศิลป์ และท้ายที่สุดคือ อาณิสลส์อันเกิดแก่ผู้อ่าน (Merit Achievement)

จิตวิญญาณของหนังสือนี้ได้เคยแสดงอิทธิพลอำนาจปรากฏมาแล้วในโลกนี้ หนังสือและวรรณกรรมของปรัชญา เมรินามอุโฆษหลายท่านได้กลาย เป็นเครื่องมือปฏิวัติ ปฏิรูปสังคมมาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน ดังตัวอย่างที่เกิดขึ้นในยุโรปสมัยกลาง หนังสือประเภทหนึ่งเกิดขึ้น เรียกว่า หนังสือพิมพ์ อิทธิพลจนกระทั่งถูกยกย่องว่า เป็นฐานันดรที่สี่ (the fourth Estate) รองจาก ฐานันดร

บรรพชิต ชุนนาง และพระยาชน ถึงกับพระเจ้านโปเลียนเคยตรัสว่า หนังสือพิมพ์ที่เป็นปฏิกษ
ต่อพระองค์เพียงสี่ฉบับ นำหวาดเกรงกว่าดาบสายป็นสี่พันเล่มทีเดียว พลังอำนาจของหนังสือ
ย่อมมีปรากฏลุ่มดั่งวาทะของบุคคลสำคัญของ โลก ดังที่ผู้เขียนกล่าวมาแล้วในกวมนำเบื้องต้น เพราะ
"มนุษย์มีวันตาย แต่หนังสือเกิดขึ้นแล้วไม่มีวันตายไปจากโลก" ประชากรหนังสือมีแต่เพิ่มทวีคูณขึ้น
ทุกขณะ จนเป็นสื่อมวลชนที่น่าเกรงขามยิ่งนัก

ผู้เขียนเกิดและเติบโตเป็นวัยรุ่นในสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อผู้เขียนพ่ออิทธิพล
สร้าง วงษ์ไพฑูริย์ในเอเชียในฐานะยักษ์เหลือง นักเรียน ส่งยู่ถูกบลูคองให้นิยมผู้เขียนทางด้าน
ความสามารถและสติปัญญา มีนิยายนิยมผู้เขียนเล่ากันว่า ผู้เขียนพยายามเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ จาก
ฝรั่งตะวันตก แต่ก็ถูกฝรั่งกีดกัน เมื่อนักศึกษาผู้เขียนเดินทางกลับประเทศ ถึงกับลอกตำราหนังสือ
(คงจะเป็นแผ่นกระดาษ) ไว้ในร่างกาย จึงจะนำวิชาการเหล่านั้นกลับมาประเทศของตนได้
ผู้เขียนไปจะเจริญก้าวหน้าในทันทีทันใด แต่ดูเหมือนว่า หนังสือนี้เอง เป็นแกนนำสร้างชาติผู้เขียนอย่าง
แท้จริง ตัวอย่างล่าสุดในต้นปี (2528) ก็มีเกิดขึ้นทำนองเดียวกัน ลายสัปดาห์วันตรากายงานว่า
รัสเซียได้แอบขโมยลอกแบบเทคโนโลยีขึ้นสูงจากสหรัฐ และค่ายตะวันตก เกือบร้อยรายการ เพื่อ
นำมาพัฒนา เทคโนโลยีของตน ซึ่งจะทำให้ได้ก็ด้วยกลไกของหนังสืออีกนั่นเอง

ที่กล่าวมาในส่วนโครงสร้างของหนังสือนั้น เราก็ยังไม่รู้จักหนังสืออย่างแท้จริง นอกจาก
จะได้เข้าใจกระบวนการผลิตและการพิมพ์ หนังสือนั้นเกิดขึ้นได้โดยนักเขียน ต้องยอมรับกันว่า
มนุษย์ทุกคนอาจเขียนหนังสือได้ แต่การจะเป็นนักเขียนนั้นเป็นไม่ได้ทุกคน เพราะขึ้นอยู่กับปัจจัย
หลายอย่าง ซึ่งไม่กล่าวถึงก็คงจะเข้าใจได้ หนังสือตลอดออกสู่บรรณพิภพอย่างไร ขอให้อ่าน
แผนภาพ

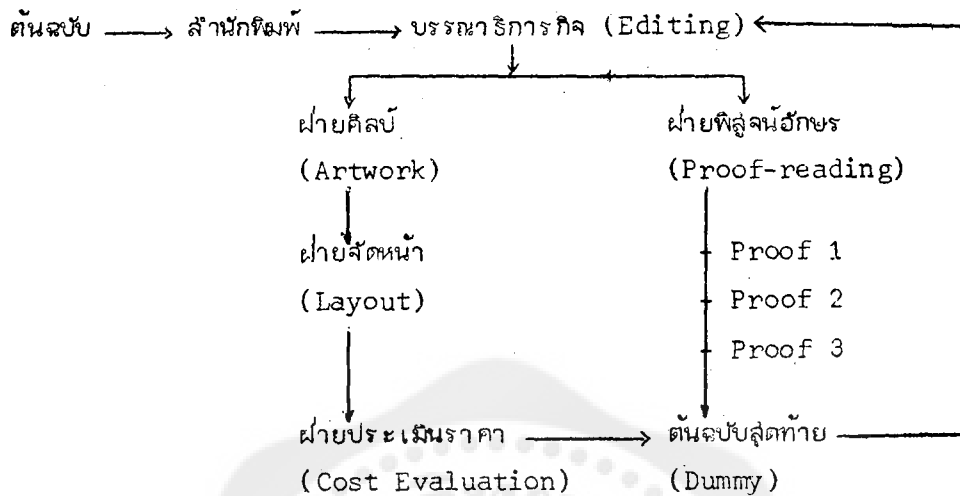

ภาพนี้จะวนเป็นวัฏจักร ความต้องการของผู้อ่าน สร้างแรงกระตุ้นให้นักเขียนผลิตผลงาน
แต่กล่าวกันว่า ต้นฉบับของนักเขียนนั้น ยังไม่ใช่หนังสือที่แท้จริง มันเป็นเพียงทรัพยากรดิบ ที่

สำนักพิมพ์จะต้องนำมาปรุงแต่งให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปเช่นเดียวกับสิ่งทอ และสินค้าอื่น ๆ

หนังสือที่เราถืออยู่ในมือ ซึ่งพิมพ์อยู่ในสภาพเรียบร้อย งดงาม เราอ่าน อ่าน และอ่าน บางคนอ่านแล้วเก็บไว้ บางคนอ่านแล้วโยนทิ้งโยนขว้าง แต่เราอาจไม่รู้เลยว่า ก่อนจะมาเป็นหนังสือเล่มหนึ่งนั้น มันมีกระบวนการมาอย่างไร ท่านอาจไม่เชื่อเลยว่า หนังสือเล่มหนึ่งพัฒนามาจากกระดาษปึกหนึ่ง ซึ่งมีสภาพต่าง ๆ กัน สภาพของกระดาษปึกนั้นไม่แตกต่างอะไรกับสมุดแบบฝึกหัด หรือแค่กระดาษกองหนึ่ง อาจเขียนด้วยลายมือยุ่งเหยิง หรือลายมืองาม ๆ หรืออาจจะเป็นพิมพ์ดีด มีรอยตรารอยแก๊วโยงไปโยงมายุ่งเหยิง มีลบ ชูต ชัด มั่ว สารพัดที่จะขีดเขียนได้ นั่นแหละ คือ ต้นฉบับมือ (Manuscript) ของนักเขียนละ นักเขียนที่มีนิสัยรักสวยรักงาม ประณีต ก็อาจจะจัดเขียนหรือพิมพ์ดีดให้เรียบร้อยอีกครั้ง แล้วจึงนำส่งสำนักพิมพ์ ในสมัยโบราณเมื่อไม่มีการพิมพ์ หนังสือแต่ละเล่ม จารด้วยมือ เป็นประติมากรรมทางศิลปะชั้นสูง ตกแต่งปกอย่างสวยงามด้วยเพอร์นิคลินดา กว่าจะผลิตได้สักเล่มเป็นสิ่งยากเย็น ดุลยสิ่งทีพระเจ้าประทานให้ หนังสือสมัยโบราณจึงกลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เราเรียกว่า พระธรรม คัมภีร์ ผู้คนเคารพบูชากราบไหว้เหมือนว่าหนังสือนั้น เป็นบุญนิยบุคคลคนหนึ่งทีเดียว แต่ในยุคปัจจุบัน กิจกรรมพิมพ์ทำให้เราผลิตหนังสือได้สะดวกง่ายดาย เราสามารถผลิตหนังสือออกมาด้วยปริมาณเท่าใดก็ได้ (ถ้าเรามีเงิน) ธุรกิจการค้าประเภทบริการการพิมพ์ หรือที่เรียกว่า สำนักพิมพ์และโรงพิมพ์เกิดขึ้นมากมาย ปัจจุบันประมาณกันว่า มีสำนักพิมพ์ถึงหมื่นสำนัก โรงพิมพ์ 8,000 โรง ลองหลับตานึกซิว่า วันหนึ่ง ๆ โรงพิมพ์เหล่านี้ผลิตสิ่งพิมพ์ออกมาด้วยปริมาณกระดาษสักเท่าใด มันคงกองพะเนินเทินทึกทีเดียว โชคดีที่กระดาษเป็นวัสดุที่เผาไฟทิ้งได้ง่าย มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาภาวะที่ร้ายแรงได้ แม้กระนั้นกระดาษก็เป็นบ่อเกิดของฮักรักบี้ในเมืองใหญ่ ๆ อยู่เสมอ

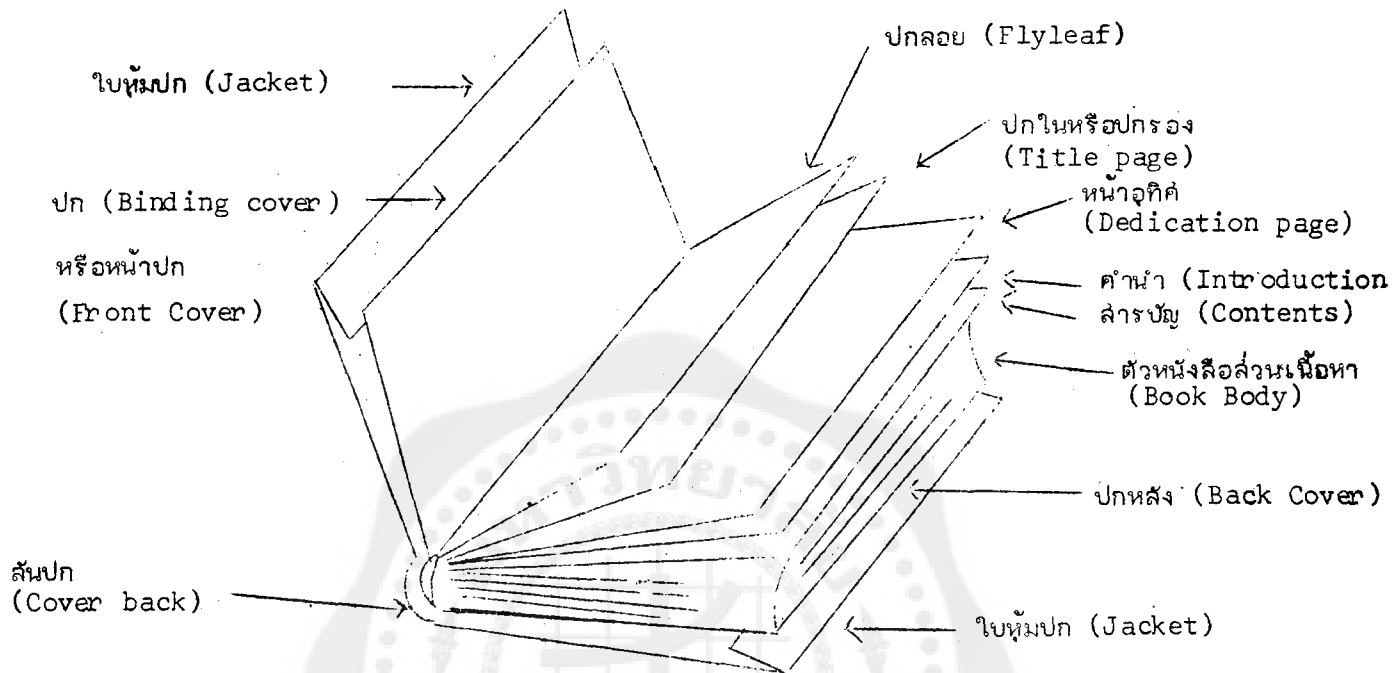
เมื่อผู้เขียนเขียนต้นฉบับเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะนำส่งสำนักพิมพ์ ด้วยเงื่อนไขการขายลิขสิทธิ์อย่างไรวินั้น มีรายละเอียดทางกฎหมายการพิมพ์อีกมาก จะไม่ขอเขียนไว้ ณ ที่นี้ สำนักพิมพ์เมื่อยอมรับต้นฉบับของนักเขียนแล้ว ก็จะนำเข้าสู่กระบวนการทางฝ่ายผลิตต้นฉบับ ดังแผนภาพ

การจัดทำต้นฉบับสุดท้าย คือ Dummy มีความสำคัญยิ่ง เพราะอยู่ในขั้นตอนการตัดสินใจว่า รูปแบบของหนังสือจะออกมาอย่างไร การตรวจตกแต่งต้นฉบับ หรืองานบรรณาธิการ (Book Editing) หนังสือจึงเป็นหัวใจของสำนักพิมพ์ที่จะบ่งชี้คุณภาพหน้าเชื่อถือ อีกงานหนึ่งคือ การพิสูจน์อักษร หรืออ่านบรีฟ (Proof-reading) ก็มีความสำคัญมาก จะกระทำอย่างรอบคอบละเอียดถี่ถ้วน หลาย ๆ ครั้ง จนแน่ใจว่า ถูกต้องเรียบร้อย

หนังสือที่จะคลอดออกมาเป็นตัวเป็นตนก็ด้วย หมอตำแย หรือผดุงครรภ์คนหนึ่ง คือ คณะบรรณาธิการหนังสือเอง งานบรรณาธิการหนังสือ เป็นคำลัทธิใหญ่ที่มีความลุ่มลึกเชิงวิชาการมากมายในยุคปัจจุบัน

เมื่อต้นฉบับสุดท้ายเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะส่งไปพิมพ์โรงพิมพ์ด้วยเทคนิคการพิมพ์ หนังสือรูปเล่มก็จะออกมาดังนี้

ส่วนประกอบภายในเล่มของหนังสือเล่มหนึ่ง ๆ นั้น ย่อมประกอบด้วยหลายสิ่งหลายอย่าง ซึ่งอาจสรุปได้เป็นสาระสำคัญดังนี้

หนังสือทุกเล่มมีชีวิต ปกเหมือนผิวหนังห่อหุ้มร่างกาย เค็ดำโครงเหมือนโครงกระดูก เนื้อหา คือ เนื้อหามั่งมี สาระแนวความคิดโน้มน้าว คือ วิญญาณ ด้วยคำภาษา คือ โลหิตที่หล่อเลี้ยง ร่างกายของหนังสือนั้น

กระดาษ เรียกปริมาณเป็นยก (แกรม, ปอนด์)

1. กระดาษบอนด์ (Bondpaper)

2. กระดาษบุรุษ (Newsprint)

กระดาษปริมาณ 1 รีม เท่ากับ 500 แผ่น เท่ากับ 2,000 ยก

ขนาดแผ่นในท้องตลาด 2 ขนาด

31 × 43 นิ้ว หรือ 24 × 35 นิ้ว

1 แผ่น เท่ากับ กระดาษ 4 ยก

ขนาดหนังสือ เรียกขนาดว่า หนัวยก (เล็ก-กลาง-ใหญ่) มีทั้งรูปตั้ง (Upright) และ
รูปแนวนอน (Oblong)

1 หนัวยก คือ กระดาษ 1 แผ่น

4 หนัวยก ประมาณ $14\frac{1}{2} \times 22\frac{1}{2}$ นิ้ว

8 หนัวยก ประมาณ $7\frac{1}{2} \times 10\frac{1}{4}$ นิ้ว

16 หนัวยก ประมาณ $5 \times 7\frac{1}{4}$ นิ้ว

32 หนัวยก ประมาณ $3 \times 4\frac{1}{2}$ นิ้ว

(เทียบ 1 นิ้ว 2.5 ซม.)

การเว้นขอบในหน้าหนังสือ ใช้สูตร $\frac{1\frac{1}{2}}{2} \frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5}$

ขนาดตัวอักษร เรียกว่า ปอยท์ (Point) อาจเขียนย่อว่า pt.

1 pt. = $\frac{1}{72}$ นิ้ว หรือ 0.01384 นิ้ว

12 pts. = 1 ไพก์ (pica) หรือ 0.166044 นิ้ว

ตัวอักษรขนาดสูง 1 นิ้ว = 6 ไพก์

ขนาดความหนาของตัวอักษร

สูง 12 pts $\times$ กว้าง 12 pts.

ภาษาการพิมพ์เรียกว่า

(Mutton) - 12×12 = Pica-em

(Nut) - 12×6 = Pica-en

การเรียกขนาดตัวอักษร (มีบาง หน้า ผอม เอน อ้วน)

ตัวจิ๋ว 8, 10, 12

ตัวธรรมดา 19, 19½

ตัวกลาง 24, 24½

ตัวโป่ง 30, 32, 36, 48, 60, 72

ตัวโป่งย่อ 32

ตัวโป่งแซ 48

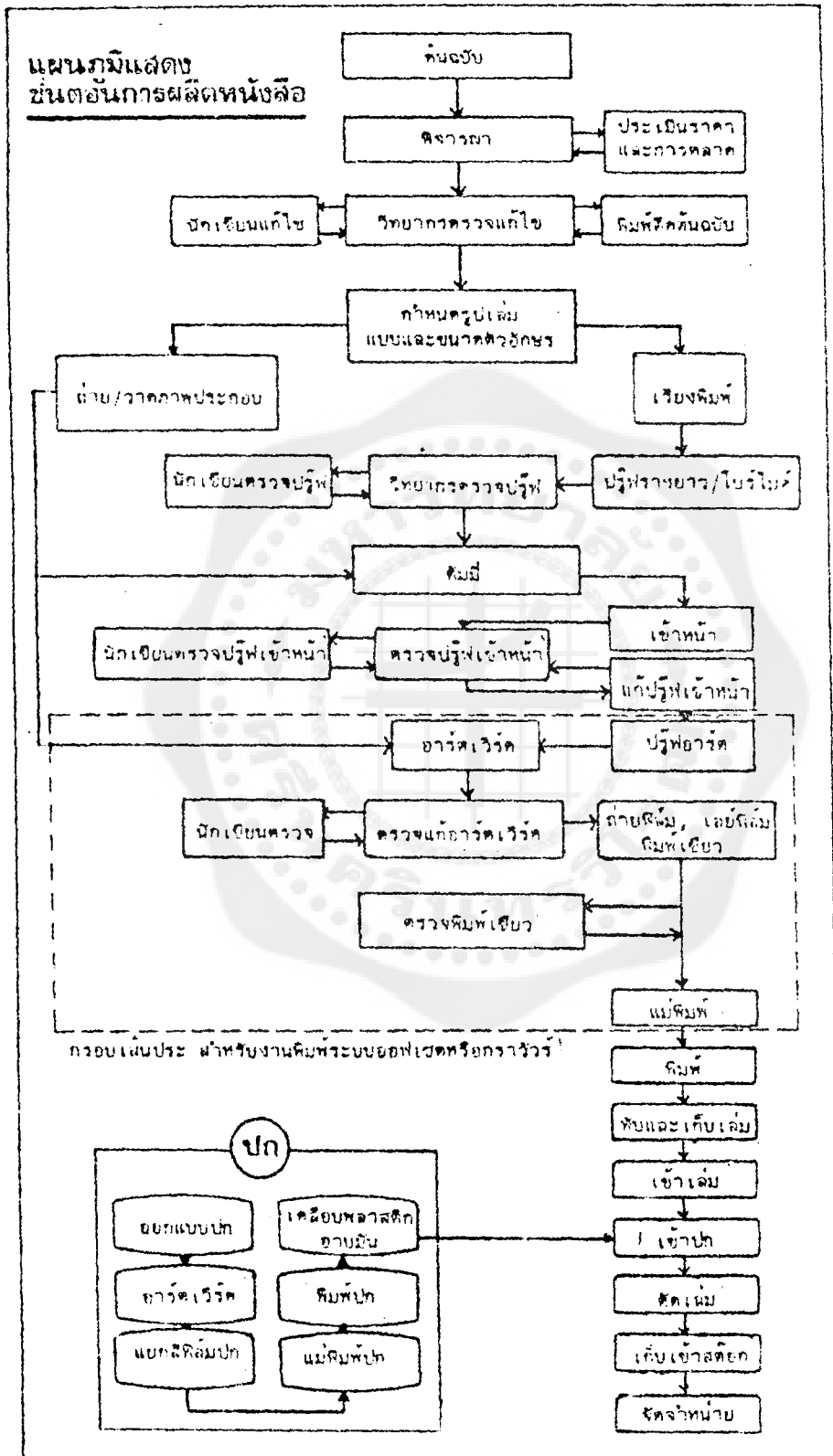
ตัวโป่งรอง 72

ตัวโป่งไม้ 72 (หนา)

ขนาด 19½ pts. ที่ ๆ ไป เรียกตัว ฝรั่งแค่

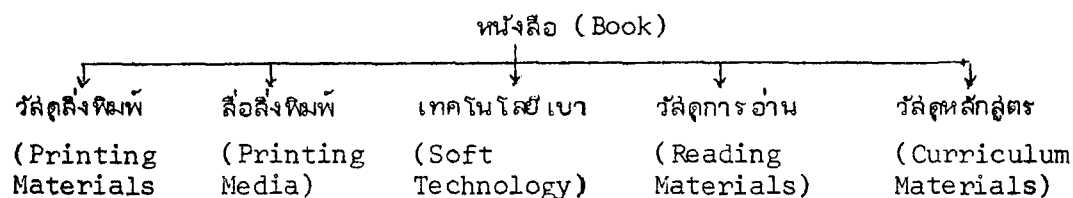
เพื่อให้ผู้อ่านสามารถสรุปหลักการผลิตหนังสือได้ครบกระบวนการดังกล่าวมาแล้วทั้งหมด

ก็ขอเสนอ แผนภูมิ แสดงขั้นตอนการผลิตหนังสือเป็นภาพรวมทั้งหมด ดังนี้

หนังสือที่ผลิตขึ้นอ่านนั้น มีการจำแนกออกไปได้หลายประเภท ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะหนังสือเล่มที่เรียกว่า Book เท่านั้น ไม่รวมถึงพวกหนังสือพิมพ์และนิตยสาร

หนังสือทั่ว ๆ ไป มีบทบาทหลายสถานการณ์

เมื่อหนังสือเข้าไปมีบทบาททางการศึกษา ซึ่งความจริง หนังสือมีบทบาทด้านนี้อยู่แล้วโดยตรง หนังสือถูกจัดให้อยู่ประเภท วัสดุการอ่าน และวัสดุหลักสูตร เช่น หนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบเสริมหลักสูตร หนังสือบันเทิงคดี หนังสือสารคดี เป็นต้น ดังกล่าวแล้วว่าหนังสือเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสม ก็ควรจะตอบคำถามนี้ได้แล้วว่า "เหมาะสมอย่างไร"

การพัฒนาการศึกษาของประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย ในรอบทศวรรษที่ผ่านมา จะเห็นว่าเทคโนโลยีหนัก (Hard Technology) ถูกเน้นให้มาเข้ามามากจนเกินไปจนกระทั่งในขณะนี้วันหนึ่ง เราจะมีหุ่นยนต์ เป็นครูสอนหนังสือกันทีเดียว การสอนด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ก็กำลังนิยมกันมาก เกือบกันมาก ถ้าเป็นดังนี้ กล่าวกันว่า สมองของมนุษย์ (ยกเว้นพวกนักวิทยาศาสตร์) คงจะถูกใช้น้อยลง ในที่สุด คนหัวทึบจะเต็มบ้าน เพราะใช้คอมพิวเตอร์ทำงานแทน

เทคโนโลยีหนักดังกล่าวแล้ว มีราคาแพง ไม่คุ้มต้นทุน ใช้อยาก มีกลไกยุ่งยาก ซ่อมแซมยาก สร้างมลภาวะขึ้นในห้องเรียน ประเทศที่กำลังพัฒนา กำลังยากจนลงไปอีกเพราะเทคโนโลยีหนักดังกล่าวนี้ สิ่งได้มีการกล่าวขจรกันถึง เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) กันมาก เพราะทนค่าใช้จ่ายไม่ไหว หรือด้วยเหตุผลอื่น ๆ ทางด้านวิชาการ ถ้าเราจะกล่าวถึงความจริงในชนบทที่มีอาณาบริเวณ ร้อยละ 80 ของทั้งหมด เราเกือบจะมีแต่อาคารเรียน โต๊ะเก้าอี้ กระดาน ชอล์ก แล้วก็ไม่มีอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน ครูคนหนึ่งจะต้องสอนด้วยมือเปล่า จะไขว่คว้าเทคโนโลยีอะไร ๆ ก็ติดขัดเรื่องงบประมาณ ฐานะครูก็ยากจน หลักสูตรการสอนก็เป็นความฝันจากเมืองกรุง ทำไม่ได้ตามฝัน หันไปหันมาก็มีหนังสือนี้แหละ คือ เทคโนโลยีเบาที่เหมาะสม ไม่มีอะไร

ก็มีหนังสือ ถ้าครูมีสมรรถภาพในการสอน และมีหนังสือ บางทีอาจสร้างสรรคงานสอนให้ได้
ไม่ยากนัก เพราะแนวคิด วุฒิบัญญัติของมนุษย์นั้น บรรจุอยู่ในกล่อง หรือ (Box) เพียงแต่ครู
จะรู้จักไปปัญหา ตีงมันออกมาจากหนังสือ

ผู้เขียนอาจคิดแปะก๊วยออกไป และหน่วยต่อความผันทางด้านงบประมาณที่เรียนไป
อย่างกลม ๆ แล้ง ๆ เหมือนอาหารที่ได้ดมแต่กลิ่น การศึกษาของไทย ขอให้ครูที่มีมือ กับ
หนังสือวิทยาการความรู้ทุกรูปแบบไปให้เถอะ เราอาจพัฒนาเด็กไทยได้ ถึงไม่ดีที่สุด
ก็ไม่ถึงกับเลวไปกว่าทุกวันนี้

การพัฒนาหลักสูตร ที่ควรจะเป็นหลักสูตร การศึกษานอกโรงเรียน

นิพนธ์ ญีล้อย*

เมื่อพูดถึงเรื่อง "หลักสูตร" มีนักวิชาการหรือผู้รู้หลายท่านได้ให้ความเห็นแนวคิดต่างกันไปมากมาย หลายความเห็น แต่ความเห็นทั้งหลายที่ผมชอบมากที่สุดก็ คือ แนวความคิดของ Hilda Taba ซึ่งท่านเขียนไว้ในหนังสือ Curriculum Development : Theory and Practice ซึ่งข้อเขียนของท่านที่ผมชอบมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

"หลักสูตร เป็นแผนการเรียนรู้ ซึ่งมีเป้าหมายของการเรียนรู้ จุดประสงค์ของการเรียนรู้ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน สามารถกำหนดเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการเลือกเนื้อหา ตลอดจนถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ตลอดจนถึง เรื่องการประเมินผลของการเรียนรู้ด้วย"

จากแนวคิดของ Hilda Taba ผมมีความคิดเห็นว่า การที่คนเราจะเรียนรู้ได้นั้นควรจะ

1. มีแผนของการเรียนรู้ว่ามีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย เช่นใด มีจุดประสงค์จะให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมเช่นใด
2. เมื่อได้วางแผน ควรมีการดำเนินการตามแผนนั้นคือการสร้างกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์
3. แผนการเรียนรู้สามารถใช้เทคนิคในการกำหนดสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เรียกว่าการใช้ Simulation Technique
4. เมื่อสัปดาห์หรือกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ จะสามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ได้ว่า ประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด จะได้สามารถปรับปรุงกิจกรรมและประสิทธิภาพที่ดีให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้น

*ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ จังหวัดลำปาง

นอกจากนี้แล้วผมยังชอบความคิดของ Hilda Taba อีกประการหนึ่ง คือ

โดยที่ในบ้านเมืองของเรา เวลาจะทำอะไรมักคิดถึงผลลัพธ์ประการเดียวเท่านั้น

โดยขาดการคำนึงถึงสภาพที่เกิดขึ้นก่อนการตัดสินใจหรือประสพการณ์ของการจัดหลักสูตร แนวคิดของท่าน Hilda Taba สามารถใช้ Cipp Model เข้ามาใช้ในการจัดหลักสูตรได้ นั่นคือ

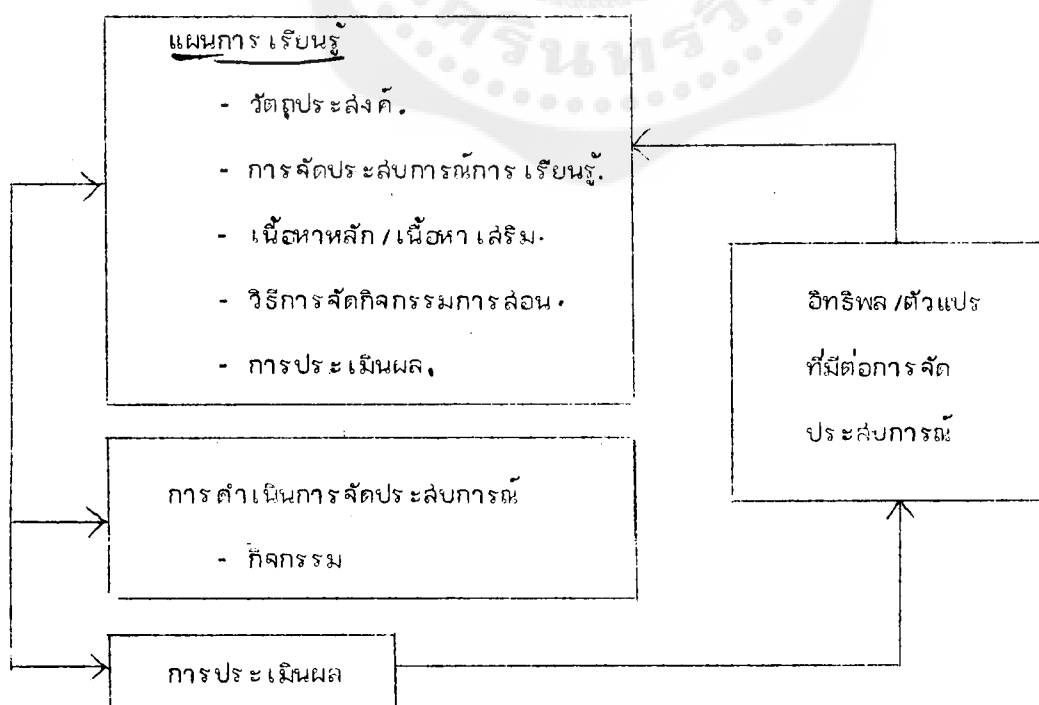
C - Context Evaluation ดูสภาพผู้เรียนรู้เสียก่อนว่ามีความพร้อมที่จะจะ
จัดกิจกรรมประเภทใดบ้าง กิจกรรมหรือประสพการณ์ประเภทใด

I - Input Evaluation อะไรบ้างที่ใช้สำหรับการจัดกิจกรรมหรือประสพการณ์
การเรียนรู้

P - Process Evaluation การดำเนินกิจกรรม ประสพการณ์ของการเรียนรู้
เป็นไปตามแผนโครงการที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือไม่

P - Product Evaluation เป็นการดูครั้งสุดท้ายว่าผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสอดคล้อง
กับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการจัดกิจกรรม ประสพการณ์ที่ทางผู้จัดจัดให้หรือไม่

ผมมีความรู้สึกที่ว่า แนวคิดของ Hilda Taba ที่ได้เขียนไว้ในหนังสือ Curriculum
Development เป็นแนวคิดที่ค่อนข้างครบวงจร หรือจะสรุปเขียนเป็น Flow Chart น่าจะได้ดังนี้

ที่ริเริ่มว่าลองหันมาดูหลักสูตรที่ใช้ในบ้านเมืองเราบ้างนะครับ นับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งถือว่าเป็นสมัยที่ประเทศไทยเรากำลังเริ่มรับอารยธรรมจากประเทศตะวันตก ความจำเป็นของประเทศสมัยนั้นคือ มีความต้องการข้าราชการมาก การจัดทำหลักสูตรจึงมุ่งไปในด้านอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น โดยเห็นด้านอ่านออกเขียนได้มากที่สุด ต่อมาเมื่อสภาพบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปเป็นที่แน่นอนเช่นกับหลักสูตรจะต้องเปลี่ยนไป และ Hilda Taba ท่านก็ได้กล่าวเช่นกันว่า

"หลักสูตรของ เมื่อวานไม่เหมาะสำหรับวันนี้ หลักสูตร วันนี้อาจจะไม่เหมาะสำหรับวันพรุ่งนี้ ความจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรจึง เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้"

หลักสูตรของบ้านเมืองเราจึงได้รับการพัฒนาเรื่อยมา จนกระทั่งถึงก่อนปี พ.ศ. 2503 ระบบโครงสร้างการศึกษาภาคบังคับของเรามีอยู่ 4 ปี คือ ป. 4 หลังจากนั้นไม่ถือเป็นการศึกษาภาคบังคับ คือ มีการเรียนระดับมัธยมต่อ ม. 1 - ม. 8 เลย ลักษณะหลักสูตร ผมมีความรู้สึกว่าเป็นหลักสูตรประเภทยึดเนื้อหาเป็นเกณฑ์ (Subject Centered Curriculum) เรียนตามครูกำหนด ครูสอนหนังสือไม่ไปสอนคน มีบางท่านยังกล่าวว่าหลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรประเภท " เลข-คัด-เล็ก"

แน่นอนครับ นักเรียนที่จบชั้น ป.4 ไม่เกิน 5 ปี ความรู้ที่โรงเรียนได้ทั้งหมด น่าจะเรียกได้ว่า เกิดความสูญเสียไปอย่างมากมายมหาศาล จนกระทั่งปี 2497 มีแผนการฯ สิ้นสุดมา ได้วิเคราะห์พบว่า การจัดการศึกษาภาคบังคับเพียง 4 ปี ไม่น่าจะพอเพียง เสียแล้ว การจัดการศึกษาน่าจะจัดการศึกษาภาคบังคับอย่างน้อย 7 ปี มีการสัมมนา ประชุม อีกหลายครั้งต่อหลายครั้ง เมืองไทยเราก็ได้หลักสูตร พ.ศ. 2503 คือใช้การศึกษาระบบ 4-3-3-2 ขึ้นมา เพื่อให้บุคคลที่ผ่านหลักสูตรนี้สามารถเป็นกำลังคน ระดับกลางที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งประเทศไทยขาดอย่างมาก

หลักสูตร พ.ศ. 2503 บังคับกันเรียนเสียหายมาหลายครั้ง หลักการของหลักสูตรดีครับ มีการพัฒนาทั้งในระบบและนอกระบบอย่างมากมาย มีการนำ Technology ใหม่ ๆ มาใช้ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งมีเป้าหมายว่าจะ เปลี่ยนสภาพของเมืองไทยจากประเทศเกษตรกรรม เป็นประเทศอุตสาหกรรม ไทยมีพื้นฐานของทางการเกษตร

ใช้กันมานานพอสมควรครับ หลักสูตรนี้ผมลองวิเคราะห์เล่น ๆ นะครับ หลักสูตร พ.ศ. 2503 เป็นหลักสูตร Subject Centered Curriculum อีกเช่นเคย ทำไมครับ เพราะว่า หลักสูตรนี้ ยังไม่ได้ยอมรับในเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล นั่นคือ คนเรามีความสามารถ ความสนใจ ความต้องการ ฯลฯ ต่างกัน วิชาที่จัดให้เป็นวิชาบังคับเกือบทั้งสิ้นทุกคนต้องเรียนเหมือนกัน คนที่ หนีตพศึกษาถูกบังคับหนักให้เก่งคณิตศาสตร์ ยากครับที่จะไปได้อวด ผลลัพธ์ของการสอนคือ ตก บางที่ต้องเรียนซ้ำชั้น เวลาเรียนของหลักสูตรนี้ผู้เรียนต้องถูกจัดให้เรียนในเวลาต่อเนื่องกัน เรียกกันว่าสัดแบบ Block of Time ทั้ง ๆ ที่มีการพัฒนาวิธีสอนล่ำารพั่ววิธี เช่น วิธี Team Teaching อะไรต่อมิอะไรมากมายจนผมจำไม่ได้ ก็ยังไม่ร่ออยู่ ผู้ใหญ่ในวงการศึกษาทำนมอง เห็น แ่นอนถึงปัญหาที่ผมเรียนให้ทราบ มีการประชุมลัมนากันอีก ผมมีโอกาล์เข้าฟังการประชุมทางการศึกษา ที่สำคัญมากครั้งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. 2512 ที่หอสมุดแห่งชาติ (นั่งฟังเฉย ๆ นะครับไม่ได้อภิปรายหรอก) ถ้าผมจำไม่ผิดผมได้อิน ดร.ธารง บัวศรี ท่านพูดว่า "การจัดการศึกษาในบ้านเมืองของเรา เราบังคับให้นักเรียนเรียนภาคบังคับนานเกินไป ถึง 7 ปี เด็กประถมซึ่งไม่อยู่ในวัยของการพัฒนา ผลที่ได้รับไม่คุ้มค่างับการลงทุน น่าจะลดระดับประถมเสีย 1 ปี แล้วมาเพิ่มระดับมัธยมอีก 1 ปี ซึ่งถือว่าเป็นวัยที่พัฒนาแล้วอีก 1 ปี การศึกษาจึงจะได้รับการพัฒนาที่ประสิทธิภาพมากขึ้น"

ผมฟังแล้วได้แต่คิดแต่คิดไม่ออกหรือครับ อาจเป็นเพราะไม่รู้ก็ได้ ผมมาทราบภายหลัง ผู้ใหญ่ในวงการศึกษาท่านตระหนักดีถึงปัญหาที่เกิดขึ้นขณะนั้น ความจริงผมมาทราบภายหลังว่า บ้านเมือง ของเรากำลังคิดหาวิธีการแก้ไขเหมือนกัน โดยได้นำเอาหลักสูตรประเภทหลักสูตรกว้าง (Diversified Curriculum) มาทดลองในปี พ.ศ. 2512 นั่นเอง หลักสูตรกว้าง (Diversified Curriculum) มีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้ครับ คือ

ยอมรับเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล คนเรามีความสามารถ ความสนใจ ความต้องการ สภาวะทาง เศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน การจัดหลักสูตรยึดหลักที่ว่า ใครสามารถ / สนใจ / ต้องการ เรียนอย่างไรได้เรียนอย่างนั้นสมควร วิชาแบ่ง เป็น 2 กลุ่มวิชาใหญ่ คือ

- วิชาบังคับ จัดให้ทุกคนได้เรียนรู้ วิชาที่จำเป็นในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานที่เรียกว่า

General Education

- วิชาเลือก โครณัดอะโรเรียนอย่างนั้น เช่น โครประสงค์เรียนถึงระดับมหาวิทยาลัย เลือกเรียนกลุ่มวิชานั้น โครไมถนัดอย่าเรียน เรียนตามความต้องการได้ ขณะเดียวกันก็มีการบังคับให้เรียนวิชาพื้นฐานเพื่อเป็นหนทางในการดำรงชีพ การเตรียมตัวเรียนวิชาเลือก เขามีการสำรวจ 1 ปี ที่เรียกว่าระยะ Exploring Period

เตรียมและทดลองแล้วก็เกิดประกาศแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ให้มีโครงสร้างเป็นระบบ 6-3-3 หลักสูตรนี้เริ่มใช้เมื่อ ปี 2521

ใช้มาตั้งแต่ปี 2521 ครับ เท่าที่ผมมีประสบการณ์ในการจัดทำหลักสูตรนี้หลายปีที่ได้ยินเคยอมรับหลักการและวิธีการว่า ดี แต่เท่าที่ผ่านมา ผมเห็นท่าว่าจะไปไม่รอดอีกเพราะ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรจัดทำหลักสูตร เพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล แต่ผู้จัดส่วนมากยังจัดทำหลักสูตร และโปรแกรมการเรียนเป็นแบบ Subject Centered Curriculum อยู่ไม่ยอมเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดไปจากหลักการของหลักสูตร จัดให้นักเรียนตามความง่ายและความต้องการของผู้จัด
2. หลักสูตรนี้มุ่งพัฒนากำลังคนระดับกลาง เพื่อรองรับการพัฒนา ระบบอุตสาหกรรม แต่ผู้ปฏิบัติยังไม่ได้สนองเจตนารมณ์ของหลักสูตร นั่นคือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมุ่งหวังในมหาวิทยาลัย เมื่อคนมุ่งระดับนั้นแล้ว จะหากำลังคนระดับกลางไหนมาพัฒนาอุตสาหกรรม
3. ผู้สอนยังคงพฤติกรรมสอนหนังสืออยู่ไม่ได้สอนคนให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น
4. ผู้รับผิดชอบแต่ละระดับไม่ประสานกัน เท่าที่ควรจะเป็น ต่างคนต่างทำ ถูกกันยังไม่ค่อยรู้เรื่อง

และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย

ผมมีความรู้สึกว่าจะไปไม่รอดอีกแล้วครับ ถ้าไม่ปรับปรุงระบบที่ผมว่ามาส่วนมากเป็น การศึกษาในระบบโรงเรียนที่เน้นว่านอกโรงเรียน เรียน ซึ่งยังอิงในระบบในเรียนอยู่มาก เพียงแต่ประชาสัมพันธ์เรียนกลุ่มเป้าหมาย เป็นประชาสัมพันธ์หาโอกาสการศึกษาในระบบโรงเรียน

เมืองไทยนับตั้งแต่มีการศึกษาผู้ใหญ่ ที่เป็นระบบหน่วย เมื่อ พ.ศ. 2482 ผลเนื่องมาจากการที่ผู้คนไม่รู้หนังสือเป็นจำนวนมากมายืนเองทั้ง ๆ ที่เรามีการศึกษาในระบบโรงเรียนมานานทีเดียวแต่คนก็ยังขาดโอกาสมากอยู่นั่นเอง จะมา เริ่มจริงจังจริงจังระหว่างปี พ.ศ. 2504-2507 UNESCO เข้ามา เกี่ยวข้องมากขึ้นโดยคิดว่าจะพัฒนาอย่างอื่นยากหากคนไม่รู้หนังสือเสียก่อน เมืองไทยก็เห็นพ้องด้วยแต่ละจัดสอนคนไม่รู้หนังสืออย่าง เดียวไม่พอสอดพัฒนาอาชีพด้วย และยังคงได้รับความรู้ทั่วไปด้วย หลักสูตรในช่วงที่ว่าเป็นเรื่องคนไม่รู้หนังสือ เพื่อให้คนสามารถอ่านออกเขียนได้ รับผิดชอบในฐานะพลเมืองดีของสังคมประชาธิปไตย ผูกทักษะอาชีพพหุมาตรฐานการครองชีพ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วย หลักสูตรจึง เป็นสายสามัญ สายอาชีพ ห่วงสังคมประชาชน จัดการศึกษาทางบกทางน้ำ แต่ทำไปก็ปัญหา เงินไม่ค่อยมีได้รับการจัดสรรน้อยมาก ไม่มีคนนิเทศก์งาน ประชาชนยังไม่สนใจ เพราะขาดการ กระตุ้น ขาดอุปกรณ์ ขาด ความยืดหยุ่นของการปฏิบัติงาน ในด้านห้องสมุดบรรณารักษ์ก็ไปไม่รอดเพราะรัฐน้อย

จากนั้นก็ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเรื่อยมาจนกระทั่งถึงยุคการขยายงานอย่างจริงจัง เมื่อปี พ.ศ. 2512 - 2513 ในยุคนี้ได้วางปรัชญาไว้ว่า

- การศึกษาจะช่วยพัฒนาตนเองและสังคมให้มีความรู้ด้วยกระบวนการคิดเป็น
- ดังนั้นต้องฝึกคนให้
1. คิดเป็น
 2. มีเครื่องมือแสวงหาความรู้ต่อไป
 3. สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

จึงมีหลักสูตร การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ขึ้นฐานสายสามัญ สายอาชีพ การศึกษาต่อเนื่อง ฯลฯ อีกมากมาย ระดมขยายงานกันอย่างเต็มที่จนถึงปัจจุบัน มีบางอย่างสำเร็จ เช่น งานการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จสามารถ เปิดโอกาสให้ผู้ขาดโอกาสได้รับโอกาส รับการศึกษาการศึกษาสายอาชีพ สามารถให้ประชาชนในชนบทสามารถพัฒนาอาชีพ แม้ไม่เต็มที่แต่ก็พอได้ ห้องสมุดได้รับการพัฒนา พอதுทีเดียวทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากรัฐบาล แผนพัฒนา เศรษฐกิจฯ ตลอดจนแนวคิดใหม่ ๆ

ที่ไม่สำเร็จก็มีครับ เช่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน โสตทัศนศึกษา ฯลฯ

เป็นธรรมดาครับ ทั้งสำเร็จและไม่สำเร็จ ต้องทำการแก้ไขต่อไป

แล้วหลักสูตรที่ควรจะเป็นละ ควรจะเป็นอย่างไรโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรการศึกษา
นอกโรงเรียน ผมมีความเห็นว่าหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนที่ต้นาจะมีส่วนต่อไปนี้

1. การให้ความรู้ (Knowledge) คนเราต้องพัฒนาความรู้ ไม่ว่าจะสักชั้นเรียน
ระบบข่าวสารข้อมูล ระบบอาชีพอะไรต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ให้ความรู้ให้ประชาชนได้รับความรู้ตลอดเวลา
ที่เรียกว่าการศึกษาตลอดชีวิต (Life Long Education) การให้ความรู้ต้องมีหลากหลายวิธีการ
การให้ความรู้อย่างเดียวไม่น่าจะเพียงพอครับ เพราะคนเราถ้ารู้มากเข้า ๆ จะมีโอกาสเกิด
Feeding Down ได้ คือประเภท "ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด"

2. เจตคติ (Attitude) คนเราถ้ามีความรู้ไม่รู้จักคิด ที่เรียกว่า คิดเป็น ก็ไม่
เกิดประโยชน์ต้องตระหนักว่าอะไรจะเกิดประโยชน์กับตนเองและสังคมด้วย เมื่อไทยเราถ้าคน
มีความรู้แต่ไม่รู้จักคิดแล้วก็ไปไม่รอดเหมือนกัน

3. ทักษะ (Skill) ต้องทำเป็นด้วยมีความรู้ความคิด แต่ไม่ทำก็ไม่เกิดประโยชน์
หรือครับ ต้องทำเป็น และอย่างมีประสิทธิภาพด้วย นั่นคือสามารถแก้ปัญหาเป็นด้วย

เมื่อมีความรู้ มีความคิด ความตระหนัก และทำถ้าหลักสูตรสามารถพัฒนามาได้ถึงขั้นนี้
บ้านเมืองเราไปรอดแน่ นั่นคือคนเกิดค่านิยม (Values) ที่เหมาะสม

ผมว่ามานี้อาจเป็นนามธรรมถ้าจะให้ เป็นรูปธรรมลองคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
องค์ปัจจุบันท่านให้อวาท

"คุณธรรม 4 ค่านิยม 5"

อะไรบ้างคิดว่าพอหาได้ไม่ยากนัก เพราะสื่อมวลชนประกาศทุกวัน การพัฒนาหลักสูตร
การศึกษานอกโรงเรียนน่าจะเป็นอย่างนั้นครับ

ความสำคัญและแนวคิดเกี่ยวกับสื่ออาชีวศึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.เปื้อน ภูมิท

ความนำ

การเรียนรู้ที่ได้ผลจริงของนักศึกษาโดยทั่วไปไม่ว่าในสาขาใดเกิดจาก "การกระทำ" ของตัวนักศึกษาเอง นักศึกษาจะต้องเรียนด้วยการสังเกต ทดลอง ดู ฟัง ปฏิบัติ ฝึกหัด ค้นคว้า อ่าน อภิปราย รายงาน วิจัย ฯลฯ สารพัด สิ่งเป็นหน้าที่ของครูอาจารย์ที่จะต้อง "จัดระบบ" การเรียนที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้สังเกต ได้ทดลอง ได้ดู ได้ฟัง ได้ลงมือปฏิบัติ ได้ฝึก ได้ค้นคว้า ได้อ่าน ได้อภิปราย ได้รายงาน ได้วิจัย ได้สรุป ฯลฯ ด้วยประการต่าง ๆ เท่า ที่เห็นเหมาะสม

การกระทำพวกนี้ ก็คือ "กิจกรรมการเรียน" ที่นักศึกษาจะทำและทำด้วยตัวของเขาเอง ให้มากที่สุด และนักศึกษาจะกระทำกิจกรรมด้านต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นได้ เขาจะต้องมี "สื่ออะไร" มาช่วยให้ได้ทำ จะต้องมีย่ออะไรมาให้สังเกต ให้ได้ทดลอง ให้ได้ดูและฟัง ให้ได้ฝึก ให้ได้ค้นคว้า ให้ได้อ่าน เป็นต้น "สื่อ" ที่ว่านั้นก็มิใช่อะไรอื่น นอกจาก "สื่อ" การเรียน

การเรียนที่ไม่มีสื่อการเรียน กิจกรรมย่อมอยู่ในขอบเขตที่จำกัดมาก กิจกรรมที่มีขอบเขต จำกัดมาก ย่อมไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง และกว้างขวาง ไม่มีคุณภาพ เพราะไม่มีอะไรจะดู จะสังเกต จะฝึกทดลองให้ได้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดี

การศึกษาริชาอย่างมิใช่เพียงการสัมผัสมือเท่านั้น

ในทัศนะของผู้เรียน การศึกษาริชาอย่างหรือวิชาอาชีวศึกษานั้น คนที่มาเรียนก็เหมือนกับนักศึกษาสาขาการศึกษาอื่น คือ ทรัพยากรมนุษย์ที่ถูกพัฒนาให้เป็นคนมี "การศึกษา" คนมีการ ศึกษา ก็คือ ผู้ที่พัฒนาแล้วทั้งทางด้านสติปัญญา ฝีมือ หรือความสามารถและจิตใจ

*ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร เอกสารประกอบโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอน วิชาช่างฝึกฝีมือเบื้องต้น
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

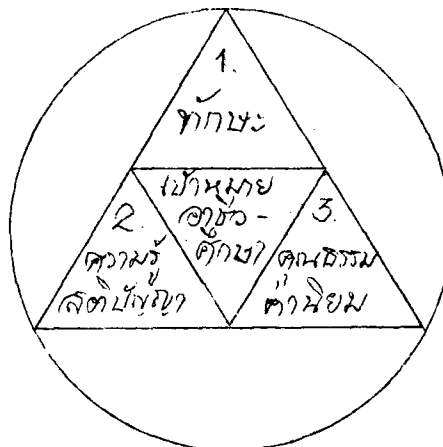
รับรองได้ว่า ใคร ๆ ก็ปรารถนาต้องการเห็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาล่าช้าอาชีวศึกษา เป็นคนมีฝีมือ มีความเชี่ยวชาญ และความสามารถในการทำงานและเป็นคนสามารถที่จะคิดทำอะไร ให้เป็นประโยชน์ และสร้างสรรค์ ตลอดจนเป็นคนดีทางด้านจิตใจและความประพฤติ

การศึกษาระบบการล่อน การล่อนจึงควรคำนึงถึงการรักษา "ลุ่มดูลย์" ของอุดมมุ่งหมาย ทั้งสามด้านดังกล่าวด้วย จึงจะสามารถสร้างผู้สำเร็จการศึกษาที่เป็นคนที่สมบูรณ์ในสังคมต่อไป

อย่างไรก็ดี จุดที่อาชีวศึกษาเน้นหนักกว่าเพื่อนก็เห็นจะไม่พ้น "ฝีมือ" หรือ "ทักษะ" ที่เกิดจากการฝึก training การฝึกเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษา แต่ไม่ใช่ การศึกษาทักษะที่ปราศจากความรู้ความเข้าใจ ทักษะที่ปราศจากการสร้างสรรค์ และสุนทรียภาพ ไม่อาจถือได้ว่าเจ้าของทักษะนั้นได้รับการศึกษา เพราะการฝึกทักษะเสมือนกับการสร้างความ ขำนาญแบบเครื่องจักรกลดีไม่ต่ออาจกลายเป็นการฝึกคนให้เป็นเครื่องจักรไปเลย

ดังนั้น ถึงแม้ว่าเราจะฝึกให้นักศึกษาคนหนึ่งชำนาญในการกระทำบางอย่างได้ เขาอาจ ไม่ทราบว่า ความเชี่ยวชาญงานส่วนนั้นของเขา มีบทบาทความสำคัญและความสัมพันธ์กับส่วนอื่น ๆ ของระบบทั้งหมดอย่างไรบ้าง หรือไม่ทราบว่าทำไมเขาจึงต้องทำแบบที่เขาทำอยู่นั้น เขาจะ สามารถทำหรือออกแบบในเชิงสร้างสรรค์ และด้วยเหตุผลที่ดีกว่านั้นได้หรือไม่ หรือว่าขอให้ ทำให้ได้ และให้ชำนาญอยู่แต่อย่างนั้นและแค่นั้นเท่านั้น อย่างนี้จะมีเป็นการ "ฝึก" คนให้กลายเป็นเครื่องจักรหรือ

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ การอาชีวศึกษาจึงควรเป็นการศึกษาที่นอกจากจะ เน้นทักษะให้มากแล้ว ยังจะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาความสามารถทางความคิด สติปัญญา ความรู้ การสร้างสรรค์ สุนทรียภาพ และคุณธรรมของนักศึกษาให้มากด้วยเช่นเดียวกัน

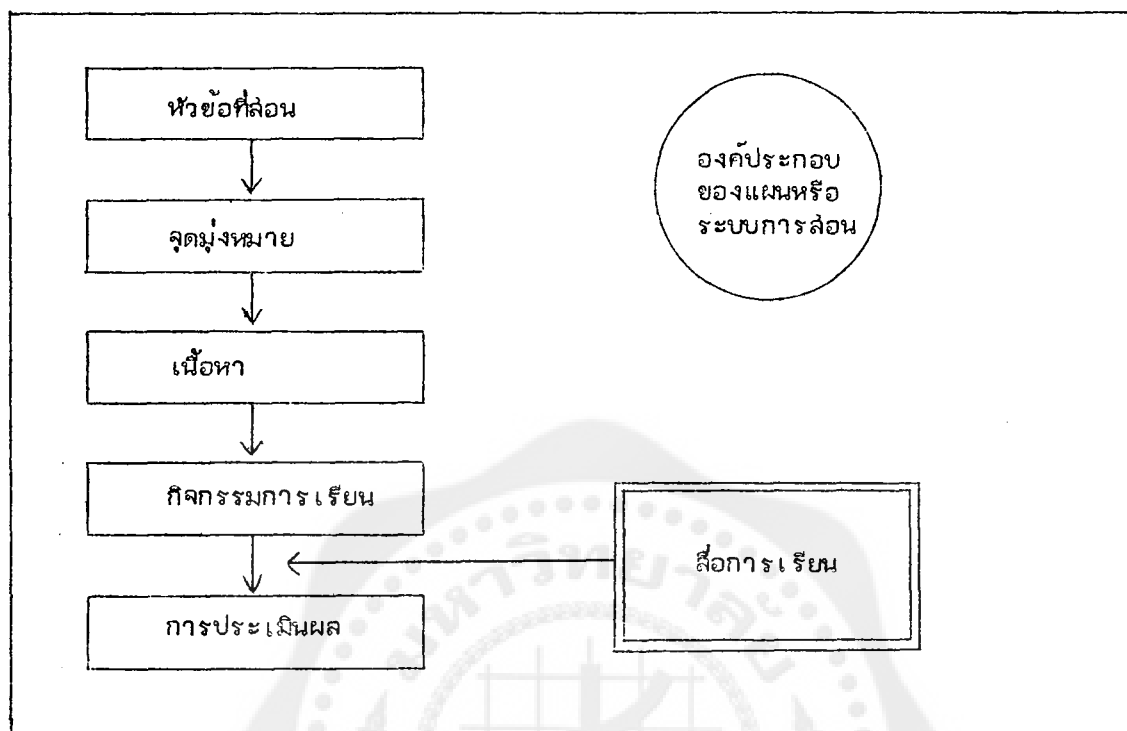
ภาพ 1 เป้าหมายของการอาชีวศึกษาที่สมบูรณ์

ทางไปสู่เป้าหมาย

เมื่อเป้าหมายทางการอาชีวศึกษาได้ถูกวางทุกด้านดังที่กล่าวมาแล้ว ก็ต้องมีการจัดการหรือดำเนินการด้วยวิธีทางต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในสิ่งที่เราเรียกว่า "หลักสูตร"

คนที่ใช้หลักสูตร ก็คือ "นักปฏิบัติการให้การศึกษา" หรือ ครูอาจารย์นั้นแหละเป็นสำคัญ นั่นคือ เขาจะต้อง "สอน" หรืออีกนัยหนึ่ง เขาจะต้อง "จัดระบบการเรียน" ให้แก่นักศึกษาได้เรียนและก็เรียนได้ตามเป้าหมายของหลักสูตรเป็นวิชา ๆ และเป็นเรื่อง ๆ ไปจนกว่าจะสมบูรณ์ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้

เมื่อพูดถึงหลักสูตร ก็คือ พูดถึง "ตัวแม่บท" ของวิชาต่าง ๆ และแม่บทของวิชาต่าง ๆ จะประกอบด้วยหัวข้อเรื่องที่จะให้นักศึกษาเรียนในแต่ละเรื่องของวิชา จะต้องได้รับการวางแผนหรือจัดระบบจากครูอาจารย์ที่สอน แผนหรือระบบการสอนที่วางในแต่ละเรื่องของวิชาใดวิชาหนึ่งนั้นจะต้องกล่าวถึงองค์ประกอบต่อไปนี้

ภาพ 2 การสอนมีหลายองค์ประกอบที่ต้องพิจารณา

ในการเรียนการสอนวิชาอย่างใดโดยเฉพาะนั้น แนนอนที่สุดจะต้องมีการกำหนดในแผนการสอนแต่ละแผนเล่มชื่อว่า เมื่อนักศึกษาเรียนเรื่องที่กำหนดสิ้นสุดลงแล้ว เขาจะบรรลุความสามารถทางด้านปฏิบัติการอะไร เพียงใด นี่คือ เรื่องของจุดมุ่งหมายทางทักษะ ส่วนทางด้านความรู้ความเข้าใจ คงจะมีอยู่ในบางส่วนของเนื้อหา เนื้อหาของแผนจึงมีทั้ง เนื้อหาทางทฤษฎี เหตุผล และเนื้อหาทางด้านปฏิบัติพร้อมกันไป

สิ่งที่ตามมาจากจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของแผนการสอนก็คือ การวางระบบกิจกรรมหรือขั้นตอนการเรียนรู้ ว่าในแต่ละจุดมุ่งหมายและเนื้อหาย่อยเหล่านั้น ทำอย่างไรจึงจะสำเร็จผลได้เป็นขั้นตอนไปตามลำดับ

จากจุดของการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ (การสอน) นี้เอง ผู้วางแผนย่อมมองเห็นว่า "การกระทำ" ของนักศึกษาในแต่ละขั้นตอนนั้น จะต้องพึง "สื่อ" อะไร สื่อที่เหมาะสมจะเข้ามาในการวางแผนระยะนี้

ดังนั้น จะเห็นว่า ถ้ากิจกรรมการเรียนรู้ เน้นที่ให้ผู้เรียนลงมือ "ทำ" การเรียน "สื่อที่เหมาะสม" ก็จะต้องมีเข้ามาช่วยเสริมหรือให้ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อจึงมีใช้สิ่งที่ "โดดเด่น" หรืออยู่ลอย ๆ จากระบบการเรียนการสอน สื่อเข้ามามีบทบาทในฐานะช่วยให้ระบบการเรียนหรือกิจกรรมที่เน้นการกระทำของนักศึกษาได้ดำเนินไปสู่เป้าหมายและเนื้อหาของการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล สื่อจึงเข้ามาต่อเมื่อระบบหรือแผนการเรียนการสอน การเรียนต้องการ

สื่อกับจุดมุ่งหมายของการสอน

การนำสื่อเข้ามาใช้ในแผนหรือระบบการสอนเรื่องใดก็ตาม คำถามแรก ที่ผู้สอนจะต้องตอบ ก็คือ

"สื่อที่เลือกมานี้จะช่วยให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่?" คงไม่มีใครนำสื่อมาใช้เล่นๆ แน่

ปัญหาที่ตามมาสำหรับผู้สอนในเรื่องของการเลือกสื่อให้เข้ากับจุดมุ่งหมายของการสอน ก็คือ

1. เขาจะทราบอย่างไรว่า สื่อการเรียนการสอนมีอะไรบ้าง และสื่อแต่ละชนิดมีลักษณะคุณสมบัติ ข้อดีข้อจำกัดอะไรบ้าง
2. จะทราบได้อย่างไรว่า ถ้าจุดมุ่งหมายของการสอนการเรียนเป็นอย่างนี้ สื่ออะไรจะสนองได้ดีที่สุด

การที่ผู้สอนจะสามารถเลือกใช้ได้ตรงกับจุดมุ่งหมาย เขาจะต้อง

1. ศึกษาหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีตั้งแต่ของจริงของจำลอง เครื่องมือและวัสดุฝึก เครื่องฉาย เครื่องเสียงประเภทต่าง ๆ ไปจนกระทั่งแผนภูมิ แผนสถิติ คู่มือ และตำราที่เดียว ศึกษาสื่อเหล่านี้ว่ามันมีลักษณะอย่างไร มีคุณสมบัติที่เอื้อต่อการเรียนทางด้านใด อย่างไร มีข้อดี และไม่ได้ในเรื่องอะไรบ้าง เป็นต้น
2. ทำความเข้าใจกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ในแผนการสอนให้ชัดเจนว่าจุดมุ่งหมายที่ว่าให้ "รู้" หมายความว่าอย่างไร ให้ "เข้าใจ" หมายความว่าอย่างไร ให้ "แยกได้"

หมายความว่าอย่างไร เป็นต้น เช่น ถ้าจุดมุ่งหมายตั้งว่าให้ "รู้" ถ้านักศึกษารู้ เขาก็จะ "บอก" หรือ "เขียนตอบ" หรือ "ชี้" ได้ถูกต้องเมื่อถูกถาม หรือถ้าจุดมุ่งหมายตั้งว่าให้ "เข้าใจ" ถ้านักศึกษาเข้าใจ เขาก็จะสามารถ "อธิบาย" "ตีความ" "ขยายความ" หรือ "ยกตัวอย่าง" มาให้เห็นจริงได้ หรือถ้าตั้งว่าให้เขา "จำแนก" ได้ ถ้าเขาจำแนกได้ เขาก็จะสามารถ "หยิบ" หรือ "คัด" สิ่งๆ ที่เหมือนกันไปรวมพวกเข้าด้วยกัน หรือเอาออกจากกัน หรือสามารถ "บอกความแตกต่าง" ในรายละเอียดที่ปรากฏในสิ่งที่นำมาให้เขาเรียน หรือดู หรือฟังได้

3. เมื่อทำสองอย่างข้างต้นจนเข้าใจดีแล้ว การเลือกสื่อให้เข้ากับจุดมุ่งหมายก็จะง่ายและถูกต้อง คือ รู้ว่าสื่ออย่างนี้ถ้านำมาใช้แล้วจะช่วยให้ นักศึกษาตอบได้ ชี้ได้ อธิบายอะไร ใด ในเรื่องที่เรียนได้ หรือหยิบ แยก หรือคัด หรือเห็นความแตกต่าง ความเหมือนกันได้

ในการสอนวิชาอาชีวศึกษา ในแต่ละแผนการสอนหรือแต่ละบทเรียน ผู้สอนก็อาจทำ ตารางกำหนดความเหมาะสมระหว่างสื่อกับจุดมุ่งหมายไว้ได้โดยทำนองต่อไปนี้

จุดมุ่งหมาย ชนิดของสื่อ	ความรู้ข้อ เท็จจริง	เข้าใจความ สัมพันธ์	เรียนรู้วิธี กระบวนการทำ	จำแนกความ แตกต่าง	สร้าง ทำ ปฏิบัติการ	เรียนหลัก กฎ, สูตร	ชื่นชม สร้างค่านิยม
สไลด์-แผ่นใส-รูปภาพ							
ภาพยนตร์ ภาพยนตร์ดัดแปลง							
วีดีโอเทป							
เทปเสียง							
แผนภูมิ กราฟ							
ของจริง-ของจำลอง							
การสาธิต							
คู่มือ-ตำรา-ใบงาน							
การบรรยาย							
บทเรียนด้วยตนเอง							

ภาพ 3 ตารางกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายของการสอนกับสื่อ

สิ่งที่ผู้สอนจะทำก็คือ กาเครื่องหมาย x ลงในช่องที่ตนเห็นว่าสื่ออย่างนี้เหมาะสมที่จะใช้เพื่อความมุ่งหมายนี้ เช่น "การลาริต" เป็นสื่อที่เหมาะสมกับการสอนให้นักศึกษา "เรียนรู้กระบวนการ" ทำสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น

แต่มีอีกสิ่งหนึ่งซึ่งผู้สอนควรทราบก็คือ เขามีกฎอยู่ในเรื่องนี้ว่า

"การใช้สื่อหลายชนิดประกอบซึ่งกันและกัน จะให้ผลทางการเรียนรู้ดีกว่าการใช้สื่อชนิดหนึ่ง ชนิดใดเพียงอย่างเดียว

ซึ่งหมายความว่า ในการสอนเพื่อความมุ่งหมาย ๆ หนึ่ง อาจต้องใช้สื่อตั้งแต่สองชนิดมาช่วยกัน เช่น จะสอนให้นักศึกษา "รู้ถึงการทำงานของเครื่องจักรกล" อย่างหนึ่ง ตอนแรกผู้สอนอาจนำ "แผนภูมิ" แสดงเครื่องจักรกลผ่าซีกให้เห็นส่วนประกอบภายในมาติดไว้บนป้ายตรงใกล้ ๆ กันนั้น ก็มีเครื่องจักรกลชนิดเดียวกันที่เป็น "ของจำลอง" หรือ "ของจริง" อยู่ด้วย ผู้สอนสามารถจะบรรยายโดยให้ดูจากแผนภูมิควบคู่ไปกับดูจากของจริงหรือของจำลอง และเมื่อถึงตอนเครื่องทำงาน ถ้าเครื่องจริงหรือเครื่องจำลองทำงานได้ก็แสดงให้ดูเลย หรือถ้าทำไม่ได้ก็อาจใช้ "ภาพยนตร์" แสดงการทำงานของเครื่องจักรกลนั้นมาฉายให้ดู เป็นต้น

สื่อการสอนวิชาอาชีวศึกษามีอยู่อย่างกว้างขวาง

เมื่อกล่าวถึงสื่อที่ครูอาจารย์ทางวิชาอาชีวศึกษา และวิชาช่างจะเลือกหรือหามาใช้ประกอบการสอนนั้น มีอยู่มากมายหลายชนิด ถ้าจะให้เขียนรายชื่อชนิดลงไป ก็จะยืดยาวแทบหาจุดสิ้นสุดไม่ได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการให้กระตือรือร้นในการกล่าวถึงชนิดของสื่อ จะขอปิดหลักการคัด "ประสบการณ์ทางการสอน" ของ ดร.เอคการ์ เดล เป็นแนวในการบอกชนิดของสื่อ

เดล ได้แบ่งประสบการณ์ทางการสอนหรือการศึกษาไว้ว่ามีอยู่ 11 ชั้นประสบการณ์ด้วยกัน ผู้เขียนก็จะเติม "สื่อ" ที่จะนำมาเพื่อให้ประสบการณ์ทางการศึกษาของแต่ละชั้นประสบการณ์ลงไป ดังต่อไปนี้

ประสบการณ์การศึกษา	สื่อที่ใช้
ประสบการณ์วิชาสามัญ	- คำบรรยาย ตำรา คู่มือ ใบงาน แบบฝึกหัด เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ
ประสบการณ์ทัศนศึกษา	- แผนที่ แผนภูมิ กราฟ (แผนสถิติ) โพลีเตอร์การ์ตูน ผังหรือไดอะแกรม
ประสบการณ์ภาพนิ่ง / เสียง	- รูปภาพ สไลด์ फिल्मสตริฟ แผ่นใส เทป-จานเสียง รายการวิทยุ สไลด์ประกอบเสียง
ประสบการณ์ภาพยนตร์	- ภาพยนตร์ม้วน ภาพยนตร์ตลับ
ประสบการณ์โทรทัศน์	- รายการโทรทัศน์สด วีดีโอเทป
ประสบการณ์นิทรรศการ	- วัสดุสิ่งของและกิจกรรมประกอบในการจัดแสดง นิทรรศการ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ประสบการณ์ศึกษานอกสถานที่	- สถานที่ กิจกรรมที่เป็นธรรมชาติ หรืออยู่ในชุมชน โรงงาน หน่วยงาน ฯลฯ
ประสบการณ์สำริด	- เครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับการสำริด
ประสบการณ์ภูมิการ	- การแสดงบทบาทสมมติ การละคร ละครหุ่น
ประสบการณ์จำลอง	- หุ่นจำลอง ของตัวอย่าง สถานการณ์สมมติ
ประสบการณ์จริง (โดยตรง)	- ของจริง สถานการณ์จริง

ภาพ 4 สื่อกับประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียน

จะเห็นว่าในช่อง "สื่อที่ใช้" เพื่อให้ประสบการณ์แต่ละอย่าง เมื่อรวมกันแล้วจะมีอยู่มากมายให้เลือกตามความเหมาะสม แต่เพื่อให้ง่ายแก่ความเข้าใจต่อไปอีก เราอาจแบ่งประเภทของสื่อเหล่านั้นใหม่เป็น 3 ประเภท ดังนี้ก็ได้ คือ

1. สื่อฮาร์ดแวร์ (Hardware) หรือสื่อที่เล่นโดยอาศัยเครื่อง
 2. สื่อซอฟต์แวร์ (Software) หรือสื่อที่เล่นโดยไม่อาศัยเครื่อง
 3. สื่อกระบวนการ (Technique) เช่นการสาธิต การศึกษาชุมชน นิทรรศการ เป็นต้น
- จากสื่อในภาพ 4 ข้างต้นนั้น ลองจำแนกให้ลง 3 ประเภทนี้ดูบ้างก็ได้

การเลือกสื่อที่มีประโยชน์ต่อจุดมุ่งหมายของการสอนเพียงประการเดียว

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ผู้เขียนเน้นความสัมพันธ์สอดคล้อง หรือความเหมาะสมของสื่อกับจุดมุ่งหมาย เป็นพิเศษ เพราะมันเกี่ยวกับความ "สำเร็จ" หรือ "สัมฤทธิ์ผล" ของการสอนที่เราต้องการ แต่ก็มิได้หมายความว่า การเลือกสื่อมาใช้ในกระบวนการสอนการเรียนของแต่ละแผนหรือแต่ละบทเรียนจะอยู่ที่เรื่องนี้เรื่องเดียว ยังมีสิ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาในการเลือกให้เหมาะสมด้านอื่น ๆ อีก คือ

1. เลือกสื่อที่ตรงกับเนื้อหาของบทเรียนและมีความถูกต้อง ทันสมัย
2. เลือกสื่อที่เหมาะสมกับระดับความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน
3. เลือกสื่อที่เข้ากับกิจกรรมการสอนการเรียนในแต่ละขั้นตอนอย่างเหมาะสม
4. เลือกสื่อที่เหมาะสมกับลักษณะการจัดกลุ่ม ขนาดของกลุ่ม (รวมทั้งเฉพาะคนด้วย)
5. เลือกสื่อที่เหมาะสมกับสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สื่อนั้น ๆ
6. เลือกสื่อให้ใช้ได้ตามเวลาที่กำหนด

การเลือกสื่อที่สนองต่อจุดมุ่งหมายของการสอน และที่เป็นไปตามข้อเพิ่มเติมทั้ง 6 ข้อนี้เท่ากับว่า ผู้สอนได้รับความสำเร็จในการเตรียมงานไปได้มากแล้ว นอกนั้นก็เป็นเรื่องของการวางแผนและการใช้

การใช้สื่อการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนกับสื่อที่นำมาใช้จะต้องสอดคล้องกัน การกำหนดกิจกรรมเขาก็อยู่ที่จุดมุ่งหมายเช่นเดียวกัน คือ ดูว่าจะให้นักเรียนทำ(กิจกรรม)อะไร จึงจะได้ผลตามจุดมุ่งหมายนั้น ๆ และในการทำกิจกรรมอะไรนั้นจะต้องใช้สื่อใด

ดังนั้น ถ้าจะพูดให้ถูกต้องจริงๆ แล้ว กิจกรรมจะเป็นตัวกำหนดสื่อ ดังที่เคยกล่าวมาแล้ว ตั้งแต่ต้น คือ ในการวางแผนการสอนนั้น หลังจากที่กำหนดจุดมุ่งหมายเป็นอันดับแรกแล้ว ก็ต้อง กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนว่าครูกับนักเรียนจะต้องทำอะไรเป็นขั้นตอนอย่างไร เพื่อนำ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายในกิจกรรมที่กำหนดนั้น ย่อมบอกไว้ว่า ให้นักศึกษาดู ฟัง สังเกต ทดลอง หรือทำอะไร ด้วยอะไร หรือจากอะไร "อะไร" ในที่นี้ก็คือ "สื่อ" ที่จะต้องนำเข้ามานั่นเอง

คราวนี้ก็มาถึงเรื่องของการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างไร ซึ่งจะเกิดผลดี การใช้สื่อการเรียนการสอนนั้น ใช้ว่าถ้าทำไปตามแผนกิจกรรมหรือวิธีการที่กำหนดไว้แล้ว จะเกิดผลดี สัมความมุ่งหมายเสมอไปไม่ มันยังมีหลักและเทคนิคโดยเฉพาะของการทำให้ผลที่บังเกิดทางการ เรียนรู้จริงๆ อยู่อีก โดยเฉพาะ "ขั้นตอน" ที่ต้องอาศัยหลักและวิธีการใช้ที่ถูกต้อง ซึ่งมี อยู่ 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นเลือก ขั้นนี้ได้พูดถึงหลักการเลือกไว้ค่อนข้างละเอียดแล้ว

2. ขั้นเตรียมการก่อนใช้สื่อ แบ่งออกเป็นหลายขั้นตอน คือ

- 2.1 เตรียมตัวครู

- 2.1.1 เตรียมทำความเข้าใจกับสื่อ นั้นๆ โดยเอามาดูมาฟังหรือศึกษาก่อน

- 2.1.2 วางกำหนดการใช้ให้เข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอน

- 2.1.3 อาจซ้อมหรือทดลองสอนโดยใช้สื่อนั้นๆ ดูก่อน

- 2.2 เตรียมสถานที่ คือ จัดที่นั่ง ตั้งเครื่องหรือสื่อ ดูแลเรื่องแสงสว่าง

การระบายอากาศของห้องเรียน ปรับภาพและแสง เป็นต้น

- 2.3 เตรียมผู้เรียน เป็นการเตรียมจิตใจของผู้เรียนให้พร้อมที่จะรับรู้จาก สื่อการเรียนที่นำมาใช้ เรื่องการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมต่อการรับรู้ นี้ มีผลการวิจัยยืนยันแน่นอน ว่าต้องทำการเรียนรู้จึงจะดี วิธีเตรียมอาจทำได้หลายวิธี เช่น

- 2.3.1 บอกให้ทราบถึงจุดประสงค์ของการนำสื่อนั้นมาใช้

- 2.3.2 เล่าเรื่องย่อที่ควรทราบให้ฟัง หรือบอกจุดที่ควรตั้งใจรับรู้ให้ทราบ

- 2.3.3 บอกว่าหลังจากใช้สื่อแล้ว จะนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติหรือจะทดสอบ

- 2.3.4 ให้ช่วยกันตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับเรื่องใช้สื่อไว้ก่อน เพื่อจะหา

คำตอบเอาเวลาที่รับรู้จากสื่อ เป็นต้น

3. ขึ้นเล่นนอกล้อ หมายถึง แล่ดงล้อด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ชี้ให้ดู หรือฉาย หรือ เปิดเครื่อง เป็นต้น ในขั้นนี้มีหลักที่ควรยึดอยู่บางประการ คือ

3.1 อย่าให้มีการรบกวนเกิดขึ้นในขณะที่เล่นนอกล้อ

3.2 ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในขณะที่ชี้ (ถ้าจะบังเกิดผลดี) เช่น แล่ดงความคิดเห็น เข้ามาคอยช่วยเหลือ ตอบคำถามของครู หรือทำตามไปพร้อม ๆ กับการเล่นของล้อ เป็นต้น

3.3 ชี้อ้อยหลายอย่างร่วมกัน (ตามแผน)

4. ขึ้นประเมินผลติดตาม หมายถึง เมื่อใช้ล้อจบลงแล้ว ควรจะทำอะไรที่เป็น เครื่องที่ทำให้ทราบว่า นักศึกษาได้รู้อะไร ไม่รู้อะไร จากล้อบ้าง หรือจะทำอะไรกันต่อไป กิจกรรม การประเมิน และติดตามผลอาจมีได้หลายวิธีดังนี้

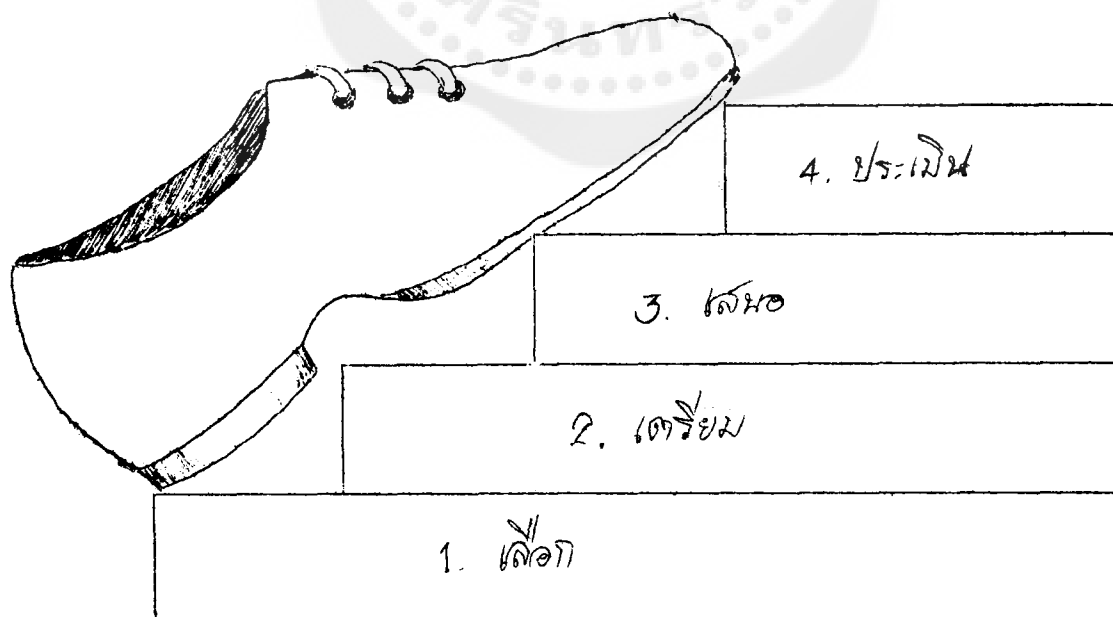
4.1 ตรวจสอบคำตอบที่มีต่อคำถามที่ตั้งไว้ก่อนการเล่นล้อ

4.2 นำให้อธิบายหรือแสดงความคิดเห็น

4.3 ถามให้ตอบด้วยวาจา หรือข้อสอบ

4.4 กำหนดกิจกรรมเพิ่มเติม

4.5 สรุปร โดยครู หรือนักศึกษา เป็นต้น

ภาพ ข ขันได้ไปสู่ความก้าวหน้าในการใช้ล้อการเรียนการสอน

สื่อเพื่อการป้องกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนนอกสถานศึกษาและชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.)

บทนำ

นายปรีชา จาพรัตน์

นางศรีสุรางค์ ยัยพร

นางอรสา ปานขาว

ตามแผนป้องกันยาเสพติด ซึ่งบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5

มีจุดมุ่งหมายในการป้องกันยาเสพติดอยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมของบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า โดยไม่เกิดความต้องการ การสารที่มีฤทธิ์ต่อจิตประสาท

2. เพื่อให้ประชาชนมีความรู้และทัศนคติที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการใช้ยา

3. เพื่อหาทางแก้ไขและปรับปรุงสภาพแวดล้อมอันจะส่งผลไปสู่การติดยาเสพติด

โดยมีกลุ่มเป้าหมาย 2 ลักษณะ คือ Community base และ School base สำนักงาน ปปส.

ในฐานะหน่วยงานกลางในการประสานงานจะรับผิดชอบในส่วน Community base ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษา กลุ่มบิดามารดาและกลุ่มผู้นำชุมชน ส่วน School base กระทรวง ศึกษาธิการรับผิดชอบโดยให้การศึกษาผ่านในระบบโรงเรียน

ในปี พ.ศ. 2527 กลุ่มเป้าหมายที่สำนักงาน ปปส. ในฐานะหน่วยงานกลางในการ ประสานงานรับผิดชอบประกอบด้วยกลุ่ม เยาวชนนอกสถานศึกษา กลุ่มบิดามารดา และกลุ่มผู้นำชุมชน

การให้การศึกษาและให้ข่าวสาร เป็นมาตรการหลักอย่างหนึ่งในการดำเนินงานเพื่อให้ บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น

การสื่อสารกับการป้องกันยาเสพติด

องค์ประกอบของปัญหา ยาเสพติด คือ คน ยา และสังคม ดังนั้น ในการป้องกันยาเสพติด สิ่ง เป็นการป้องกันพฤติกรรมเบี่ยงเบนของ "คน" นั่นคือการสร้าง "ภูมิคุ้มกัน" ให้คนอยู่ในสังคม โดยไม่ประสบปัญหา ยาเสพติดวิธีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีวิธีหนึ่ง คือ การให้ข่าวสารความรู้แก่ประชาชน กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

* เอกสารประกอบคำบรรยายของคณะกรรมการ กองป้องกันยาเสพติด (ปปส.)

** สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.)

ในกระบวนการให้ข่าวสารนั้น ผู้เชี่ยวชาญด้านการป้องกันฯ ได้อธิบายว่า วิธีการนี้จะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารของชน ตลอดจนวิธีการที่จะสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะต้องวางรูปแบบของการสื่อสารเพื่อให้ความรู้ เพื่อเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับข่าวสาร อันเป็นการสื่อสารเพื่อการสูงใจ ซึ่งมุ่งให้ผู้รับข่าวสารเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมโดยสมัครใจ ในกระบวนการสื่อสารเพื่อการสูงใจนี้มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ผู้ส่งข่าวสารหรือแหล่งข่าวสาร (Source) เนื้อหาข่าวสารหรือสาร (Message) สื่อหรือช่องทางในการส่งข่าวสาร (Channel) ผู้รับข่าวสาร (Receiver) ตลอดจนเป้าหมายในการส่งข่าวสาร (Destination)

ดังนั้น ในการกำหนดกลวิธีในการส่งข่าวสารจึงควรศึกษาถึงองค์ประกอบดังกล่าวให้ชัดเจน ซึ่งอาจแสดงเป็นรูปแบบได้ดังนี้

จากรูปแบบดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหรือปัจจัยของการสื่อสาร ดังนี้

1. ปัจจัยเกี่ยวกับแหล่งข่าวสารหรือผู้ส่งข่าวสาร ในการให้การศึกษาหรือให้ข่าวสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดนั้น แหล่งข่าวสารอาจจะเป็นบุคคล เป็นองค์กร หรือสถาบันใดก็ตาม จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเป้าหมายนั้นคือจะต้องน่าไว้วางใจ มีความน่าเชื่อถือสามารถเข้าถึงและโน้มน้าวใจผู้รับข่าวสารได้

2. ปัจจัยเกี่ยวกับเนื้อหาข่าวสาร เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งซึ่งจะเน้นในการบรรยายวันนี้ เนื่องจากในกระบวนการให้ข่าวสารนั้น เนื้อหาข่าวสารที่สามารถให้ความรู้และโน้มน้าวใจได้ในรูปแบบต่าง ๆ จะเป็นสิ่งเร้าที่สำคัญอันจะทำให้การให้ข่าวสารเพื่อการป้องกันบรรลุลผลตามเป้าหมาย ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

3. ปัจจัยเกี่ยวกับสื่อหรือช่องทางการสื่อสาร ในกระบวนการสื่อสารเพื่อการป้องกันฯ นั้น สื่อหรือช่องทางจะเป็นตัวนำสารไปสู่กลุ่มเป้าหมาย โดยทั่วไปแล้วสามารถกำหนดสื่อได้อย่างกว้าง ๆ คือ สื่อมวลชน ได้แก่ เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งสื่อประเภทต่าง ๆ ที่นำออกเผยแพร่และเป็นช่องทางการเผยแพร่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ หน่วยเผยแพร่เคลื่อนที่ การละเล่น หุ่นมือ ฯลฯ ส่วนสื่ออีกประเภทหนึ่งคือ สื่อบุคคล เช่น ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในการ เลือกใช้สื่อจะต้องคำนึงถึงคุณสมบัติของสื่อทั้ง 2 ประเภทดังนี้

<u>คุณสมบัติในการส่งข่าวสาร</u>	<u>สื่อบุคคล</u>	<u>สื่อมวลชน</u>
1. ลักษณะของการสื่อสาร	เป็นการสื่อสารแบบสองทาง	เป็นการสื่อสารแบบทางเดียว
2. ความรวดเร็วในการเผยแพร่ ไปสู่คนจำนวนมาก	ช้า	เร็ว
3. ความถูกต้องของข่าวสาร เมื่อเผยแพร่ไปสู่คนจำนวนมาก	ต่ำ	สูง
4. ความสามารถในการเลือกผู้รับข่าวสาร	สูง	ต่ำ
5. ความสามารถในการที่จะจัดการ เลือกรับข่าวสารของกลุ่มเป้าหมาย	สูง	ต่ำ
6. ปริมาณของ Feedback ในขณะที่ทำการสื่อสาร	สูง	ต่ำ
7. ประสิทธิภาพ	ให้ความรู้และเปลี่ยนทัศนคติได้เร็ว	ให้ความรู้และเปลี่ยน แปลงทัศนคติได้ช้า

นักวิชาการได้กล่าวว่า จากผลการวิจัยนั้นควรจะใช้สื่อทั้ง 2 ประเภทในเวลาเดียวกัน โดยให้ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพราะสื่อแต่ละชนิดมีลักษณะและขีดความสามารถเฉพาะตัวแตกต่างกัน ดังนั้น การเลือกใช้อีกละหนึ่งจะเลือกใช้ในการสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารในกลุ่ม หรือการสื่อสารมวลชน ควรใช้สื่อเหล่านี้ให้เหมาะสมกับผู้รับข่าวสาร และสถานการณ์

4. บัณฑิตเกี่ยวกับผู้รับข่าวสาร สมมติว่าผู้รับข่าวสารของเราในที่นี้คือ กลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษา ก่อนอื่นเราจะต้องศึกษาถึงลักษณะและธรรมชาติของผู้รับข่าวสารประเภทนี้ให้ชัดเจน เช่น ศึกษาถึงบุคลิกภาพ ค่านิยมของผู้รับข่าวสารตลอดจนสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของเขา

ได้มีผู้วิจัยพบว่า เด็กอายุ 8 - 9 ปี จะยอมรับคำแนะนำมากที่สุด และความสามารถในการทำความเข้าใจ เนื้อหาข่าวสารจะขึ้นกับระดับอายุและระดับสติปัญญา นอกจากนี้ได้มีนักวิจัยหลายท่านศึกษาพบว่า ลักษณะหรือวิธีการเสนอเนื้อหาข่าวสารจะมีความสัมพันธ์กับการยอมรับคำแนะนำด้วย แต่สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นพิเศษก็คือผู้รับข่าวสารที่เป็นผู้ใช้ยา (Drug Users) จะต้องใช้เทคนิคการเข้าถึงที่แตกต่างจากคนธรรมดาทั่วไป เช่น ข่าวสารจะต้องง่ายและเสนอวิธีแก้ปัญหาที่เป็นไปได้

อย่างไรก็ตามในการให้ข่าวสารนั้น เราควรพิจารณาถึงปัจจัยทางบุคลิกภาพของผู้รับข่าวสารเป็นเงื่อนไขสำคัญด้วย บุคลิกภาพดังกล่าวได้แก่

- การยกย่องนับถือตนเอง (self - esteem) มีผลงานวิจัยกล่าวว่าผู้รับข่าวสารที่ยกย่องนับถือตนเองสูง สูงใจได้ยาก แต่สามารถเข้าใจเนื้อหาข่าวสารได้ลึกซึ้ง ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ที่ยกย่องนับถือตนเองต่ำ
- ความเป็นปรักษ์ (Hostility) ผลงานวิจัยกล่าวว่าถ้าทำให้ผู้รับข่าวสารรู้สึกรำคาญหรือเสียหายหรือเป็นศัตรู เขาจะไม่เชื่อข่าวสารนั้น และสูงใจให้กระทำสิ่งที่ได้ยาก
- ความวิตกกังวล (anxiety) ผลงานวิจัยในเรื่องนี้มีเป็นจำนวนมาก ตัวอย่าง เช่น มีผลงานวิจัยเรื่องหนึ่งกล่าวว่า การทำให้คนเกิดความวิตกกังวลสูง เช่น การทำให้บุคคลเกิดความกลัวในบางสิ่งบางอย่าง คนจะคล้อยตามข่าวสารนั้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับความวิตกกังวลที่คน ๆ นั้นมีเป็นพื้นเพเดิมอยู่แล้ว เช่น ถ้าผู้รับข่าวสารมีความวิตกกังวลสูงอยู่เป็นประจำแล้วการไปเพิ่มความวิตกกังวลให้สูงขึ้นไปอีก เราก็จะสูงใจเขาได้ยากและจะปฏิเสธข่าวสารนั้น สำหรับผู้ที่มีบุคลิกภาพไม่ทุกข์ร้อน การไปเพิ่มความวิตกกังวลให้มากขึ้นจะสูงใจได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตามนักวิจัยกล่าวว่า การใช้ข่าวสารที่สร้างความวิตกกังวลเป็น เครื่องมือในการสูงใจเป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวัง และข่าวสารนั้นจะต้องง่ายชัดเจนและเสนอทางแก้ปัญหาที่เป็นไปได้

- ระดับสติปัญญา (Intelligence) ผลงานวิจัยในเรื่องนี้สรุปว่าถ้า เนื้อหาข่าวสารที่สูงใจนั้นมีเหตุผล หรือมีข้อโต้แย้งที่หนักแน่น จะสามารถสูงใจคนที่มีความสติปัญญาสูงได้ คือทำให้คล้อยตามได้

หนึ่งเอง ทั้งนี้เพราะผู้มีสติปัญญาสูงย่อมวิเคราะห์ข่าวลือด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง สรุปว่าข่าวลือได้ตีผลงานวิจัยดังกล่าวไว้ได้ชัดเจน ว่าถ้าเนื้อหาข่าวลือที่ชกสูงนั้นไม่มีเหตุผลหนักแน่น ไม่คงเส้นคงวา และขาดหลักฐานที่ประกอบมากพอ จะสูงใจผู้รับข่าวลือได้ยาก ผู้มีระดับสติปัญญาดีจะไม่ยอมคล้อยตามข่าวลือนั้น

- ความแตกต่างระหว่างเพศ (Sex difference) ผลงานวิจัยบางส่วนกล่าวว่าทั้งชายและหญิงสามารถสูงใจได้ยากพอ ๆ กัน งานวิจัยบางเรื่องกล่าวว่า ชายสูงใจยากกว่าหญิง อาจจะเป็นเพราะชายมีบุคลิกภาพที่แข็งแรงแรง เพราะสังคมอบรมสั่งสอนให้เป็นตัวของตัวเอง มีความกล้าหาญ เข้มแข็ง เป็นผู้นำมากกว่าผู้ตาม

5. ปัจจัยเกี่ยวกับเป้าหมายของข่าวลือ เราจะพิจารณาไปที่ผลของกระบวนการให้ข่าวลือเป้าหมายของการให้การศึกษา เรื่องยาเสพติดนั้น มีเป้าหมายให้ผู้รับข่าวลือมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติอย่างถาวร หรือมีทัศนคติและพฤติกรรมที่ถูกต้องในเรื่องการใช้อายาและการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า

สิ่งที่น่าสังเกตเกี่ยวกับผลการให้ข่าวลือเพื่อการป้องกันยาเสพติดนั้นอยู่ที่ว่า ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมอันเป็นเป้าหมายของการให้ข่าวลือนั้น อาจพบว่า ในบางครั้งผู้รับข่าวลืออาจจะเปลี่ยนทัศนคติแต่ไม่เปลี่ยนพฤติกรรมก็เป็นได้ เช่น มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการใช้ยาแต่กลายเป็นผู้ติดยาเสพติด ทั้งนี้เพราะมีเงื่อนไขอื่นมา เป็นเหตุให้ติดยา เป็นต้น

กลยุทธ์ในการเสนอเนื้อหาข่าวลือเพื่อการป้องกันยาเสพติด

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าในกระบวนการสื่อสารนั้น เนื้อหาข่าวลือเป็นสิ่งเร้าที่มีอิทธิพลต่อการสร้างหรือเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างมาก ฉะนั้น เนื้อหาข่าวลือจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการให้ข่าวลือเพื่อการป้องกัน ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ให้ข่าวลือที่โน้มน้าวใจแก่กลุ่มเป้าหมาย
2. กลุ่มเป้าหมายจะต้องได้รับข่าวลือนั้น
3. ข่าวลือนั้นต้องง่ายต่อการทำความเข้าใจสำหรับกลุ่มเป้าหมาย

4. กลุ่มเป้าหมายจะต้อง เห็นด้วยกับ เนื้อหาข่าวล่านั้น
5. กลุ่มเป้าหมายจะต้อง เปลี่ยนทัศนคติและทัศนคติใหม่นั้นจะต้องคงอยู่
6. กลุ่มเป้าหมายจะต้อง เปลี่ยนพฤติกรรม

สำหรับวิธีการให้ข่าวลัศ เพื่อการป้องกันฯ นั้น ผู้เชี่ยวชาญด้านยา เล่หิตได้จัดประ เภทของการเล่นข่าวลัศไว้ 7 วิธีการ คือ

1. การ เล่นข่าวลัศ โดยวิธีการขู่ให้กลัว (The Scare Tactic Approach)
วิธีการนี้เป็นการสร้าง เนื้อหาข่าวลัศด้านเดียว เพื่อให้ผู้ฟัง เกิดความกลัวเกี่ยวกับอันตรายของยา และผลร้ายที่จะติดตามมา โดยคาดว่าจะทำให้ผู้รับข่าวลัศซึ่งไม่เคย เล่หยาตัดสินใจที่จะไม่ลอง เล่นกับยาหรือผู้ที่เคยใช้ยาไม่กล้าทดลองใช้ยาที่ร้ายแรงมากกว่าที่เคยใช้อยู่
2. การ เล่นข่าวลัศที่เป็นเหตุและผล (The Logical Argument Approach)
เป็นการให้ข้อมูลสองด้านคือ ทั้งด้านคุณและโทษของยา ให้ข้อเท็จจริง เกี่ยวกับผลของการใช้ยาและให้ผู้รับข่าวลัศตัดสินใจที่จะไม่ใช้ยา หรือไม่กล้าลอง เล่นกับยาชนิดที่มีอันตรายมากกว่า และช่วยปรับความ เข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของยาที่ผิดกฎหมายซึ่ง จะช่วยให้คนมีเหตุผลฝลมาอีกชั้น
3. การ เล่นข่าวลัศ โดยใช้พลังของแหล่งข่าวลัศ หรืออาศัยความน่า เชื่อถือของผู่ส่งลัศ (The Authoritative Source Approach) หมายความว่า ในการให้ข่าวลัศความรู้นั้นจะต้องใช้ผู่ที่มีความ เชี่ยวชาญและผู้รับข่าวลัศ เชื่อถือและไว้วางใจ เป็นผู่ส่งข่าวลัศนั้นหรือสามารถอ้างถึงในฐานะเป็นแหล่งข่าวลัศได้
4. การ เล่นข่าวลัศโดยใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน (The peer group approach)
ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลคล้ายคลึง กับผู้ติดยา เล่หิตเป็นผู้ให้ข่าวลัศ
5. การให้ข่าวลัศที่สร้างความรู้ความเข้าใจ (The cognitive and conception approach)
เป็นการให้ข่าวลัศความรู้ เรื่องการใช้ยาอย่างกว้าง ๆ เพื่อสร้างความคิดรวบยอดและความ เข้าใจอย่างมีขั้นตอนวิธีการนี้จะทำให้ผู้ฟัง เกิดการ เรียนรู้ แต่ผู้รับข่าวลัศหรือผู้ฟังจะต้องสนใจและติดตามบทเรียนอย่างต่อเนื่อง

6. การให้ข่าวสารความรู้โดยใช้สื่อสารแสดงและให้ความบันเทิง (Drama and entertainment Method) วิธีการนี้สามารถให้ข่าวสารโดยใช้เทคนิคการแสดงและให้ความบันเทิง เพื่อดึงความสนใจของผู้ฟังหรือกลุ่มเป้าหมายเข้าสู่เนื้อหาเรื่องราว เล่าเหตุการณ์หรือใช้เนื้อหาเรื่องราว เล่าเหตุการณ์ตลอดทั้งในรายการบันเทิงต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่นิยมของกลุ่มเป้าหมาย

7. ใช้วิธีการเผชิญหน้ากัน (Encounter Method) เป็นการนำผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา มาโต้แย้งชี้แจงกันด้วยเหตุผล โดยเฉพาะเกี่ยวกับทัศนคติในเรื่องต่าง ๆ เช่น ทัศนคติเกี่ยวกับตนเอง เกี่ยวกับเรื่องราว เกี่ยวกับสังคม นอกจากนั้นวิธีการนี้อาจจะใช้ได้กับ Sensitivity training ซึ่งเป็นวิธีการฝึกอบรมให้คนรู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น วิธีการนี้มักจะใช้กับการบำบัดรักษา เป็นส่วนใหญ่

เนื้อหาข่าวสารที่ใช้กับกลวิธีดังกล่าว อาจจะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับการใช้หรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอื่น ๆ ที่สามารถสร้างเสริมพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของเยาวชน และสร้างภูมิคุ้มกันแก่เยาวชนให้พ้นภัยจากปัญหา ยาเสพติด ซึ่งเนื้อหาข่าวสารเหล่านี้สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการป้องกันยาเสพติดได้

ข้อคำนึง เกี่ยวกับลักษณะของ เนื้อหาข่าวสารในการป้องกัน

จากการประชุมพิจารณาแนวทางป้องกันยาเสพติดเมื่อเร็ว ๆ นี้ ที่ประชุมได้ให้ข้อสังเกตว่า การกำหนดรูปแบบและเนื้อหาข่าวสาร เพื่อการป้องกันสำหรับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ยังสับสนและต่างฝ่ายต่างทำ ข้อสังเกตนี้ยังทำให้จำเป็นต้องกำหนดเนื้อหาข่าวสารให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย

ดังได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า เนื้อหาข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในกระบวนการให้ข่าวสารทุกรูปแบบ เพราะเนื้อหาข่าวสารมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การรับรู้ และทำให้ผู้รับข่าวสารเกิดทัศนคติและพฤติกรรมตามที่เรต้องการ โดยเฉพาะข่าวสารเพื่อการป้องกันฯ นั้น ได้รับความสนใจและมีการถกเถียงในวงการป้องกันฯ ว่าเราควรจะเป็นอย่างไร สำหรับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชน

ประเด็นที่ได้มาพิจารณาในเรื่องนี้แยกตัวอย่าง 2 ประเด็น คือ

1. ควรใช้เทคนิคการ เล่นอย่างว่ลว่รที่สร้างควมกส่วหรือม่ ในเรื่องนี้ด้มีการวิจัย เรื่อง การใช้ควมกส่วเพื่อกลึงใจกันอย่งกว่งขวง ตัวอย่าง เช่น

- การทล่อบการให้ย่ำว่ลว่รที่สร้างควมกส่วกับกลุ่มนักเรียนไฮสกูลปรกฏว่ กลุ่มที่ผู้ให้กส่วมากที่ล่อบปฏิบัติตมค้ำณะน้ยอย่ที่ล่อบ

- การให้ย่ำว่ลว่รที่สร้างควมกส่วทงล่อบว่ลนใน เรื่อง ันตรยต่ล่อบตจ จากการ เฝ้ดูล่อบปรกฏว่ควมกส่วน้ยอย่งได้ผล และใช้ ด้ผลล่อบช้กช่นักช้บรต ให้ใช้ ้ช้มช้ตณร ัก

- การให้ย่ำว่ลว่รที่ท้ให้เกิดควมกส่ว เรื่อง บดทะยักกับกลุ่มนักศึกษมหาวทยาลย ผลปรกฏว่ย่ำว่ลว่รที่ ใช้ควมกส่วว่ลจะ ด้ผลในการ เปล่ยนเปล่งท้คนคต แต่ถ้จะ ให้ เปล่ยน พฤติกรรมจะต้องให้ค้ำณะน้ยเพื่หทง ออกน้นบ้นหานั้น

- การให้ย่ำว่ลว่รที่ท้ให้เกิดควมกส่วโรคมะเร็ง เพื่ให้ เล็กล่อบน้ร้กับประยษณ ท้ว่ไป ปรกฏว่ย่ำว่ลว่รที่สร้างควมกส่วว่ลได้ผลในการ เปล่ยนท้คนคต คือ เชื่อย่นน้ร้ท้ให้เกิดมะเร็ง แต่ควมต้งใจ เล็กล่อบน้ร้ต้กว่ผู้ที่ ด้รับย่ำว่ลว่รที่สร้างควมกส่วน้ย ช้ช้ให้ เห็นว่ ถ้ช้ให้กส่ว เขาว่ลจะ เชื่แต่ม่จ้เป็นว่ เขาจะต้องปฏิบัติตมเล่มว่ไป

อย่งไรก็ตามผลการวิจัยระยะหลังกล่วว่การใช้ควมกส่วจะ ด้ผลเพียง ระดับหนึ่งเท่านั้น ถ้ใช้ควมกส่วมากเกินไป ผู้รับย่ำว่ลว่รจะ ปกบ้องตนเอง และ เป็นการท้ท้บยให้กระห้ทำพฤติกรรมที่ผิด ๆ จากการทล่อบ อธิบายได้ว่การใช้ควมกส่วให้ ด้ผลเพียง ้นั้นช้กับป้ลย้ทงด้นบุคลลภทของ ผู้รับ ย่ำว่ลว่ร และ ันกับ เหตุผลและหล่กฐนที่เพ่ียงพอน ในน้หย่ำว่ลว่รนั้น

2. การให้ย่ำว่ลว่รด้นเดี่ยวหรือล่อบด้น ในน้การให้ย่ำว่ลว่รด้นเดี่ยวคือการให้ ย่ำว่ลว่รที่กล่วถึงโทษของยาและผลร้ยที่ จะต้คตมมถ้ถึงตนเอง ครอบคร้ว สังคม เพื่บ้องกันมิให้ เขาว่ลนไปทล่อบยาและ การให้ย่ำว่ลว่รล่อบด้นคือ การให้ย่ำว่ลว่รอย่งตรงไปตรงม ะกยว่กับ ผลของยาและผลที่ จะ เกิดช้ขึ้นต่ตนเอง สังคม เพื่ให้ผู้รับย่ำว่ลว่รพิจารณาต้ล่ลนใจในการม่ใช้ ยาผิดได้ด้วยตนเอง จากการผลการวิจัยปรกฏว่

ผลการให้ข่าวสารด้านเดียว จะใช้ได้ในบางโอกาสและคนบางประเภทเท่านั้น กล่าวคือ การให้ข่าวสารแก่เยาวชนในระดับประถม การให้ข่าวสารด้านเดียวอาจจะได้ผลมากกว่า นอกจากนั้นการเสนอข่าวสารด้านเดียวอาจจะได้ผลกรณีที่ผู้รับข่าวไม่ค่อยมีความรอบรู้ ไม่ค่อยมีความฉลาดไหวพริบและ เป็นผู้ที่ไม่ทำที่จะบังใจเชื่อถืออยู่แล้ว การที่จะเสนอข้อโต้แย้งทั้งข้อดีข้อเสีย จะทำให้ผู้รับข่าวสารสับสนและสร้างความสงสัยให้เกิดขึ้นอีกด้วย

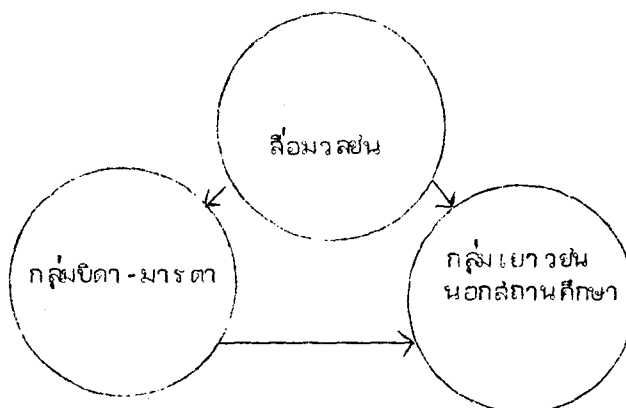
ผลของการให้ข่าวสารสองด้าน ทำให้ผู้รับข่าวสารรู้สึกข่าวสารนั้นไม่มีอคติ เชื่อถือได้ ไม่เป็นการโฆษณาชวนเชื่อ แต่วิธีการนี้เหมาะสำหรับผู้ที่มีความฉลาดรอบรู้ สามารถใช้เหตุผลใช้ผลในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งผู้ไม่มีทำที่จะเชื่อ นักวิจัยหลายท่านกล่าวว่า วิธีการนี้จะเหมาะสมกับผู้ใหญ่หรือเยาวชนระดับไฮสคูลขึ้นไป

อย่างไรก็ดี มีข้อควรคำนึงก็คือข่าวสารนั้นจะต้องไม่ไปขัดแย้งกับความรู้สึคนึกคิดเดิมของกลุ่มเป้าหมายมากเกินไป

การใช้สื่อมวลชนเพื่อการป้องกันยาเสพติดในปัจจุบัน

ในปัจจุบันได้มีการรณรงค์เพื่อการป้องกันยาเสพติด โดยอาศัยสื่อมวลชนต่าง ๆ โดยมุ่งการรณรงค์ไปทั่วกลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษา อายุระหว่าง 15 - 25 ปี ซึ่งมีจำนวนเกือบสี่ล้านคน และกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว มีแนวโน้มที่จะเสพติด การเผยแพร่ข่าวสารผ่านทางสื่อมวลชนนั้น เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เยาวชนเสพติด ในขณะเดียวกันก็เป็นการเผยแพร่ข่าวสารด้านการป้องกันผ่านสื่อมวลชนไปสู่กลุ่มบิดา-มารดา ด้วย เพื่อที่กลุ่มบิดา-มารดาจะได้นำเอาสาระที่ได้จากสื่อมวลชนไปปฏิบัติเพื่อป้องกันบุตรหลานไม่ให้เสพติด

การใช้สื่อเพื่อป้องกันยาเสพติด เขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงมิได้ใช้เฉพาะสื่อมวลชนในการรณรงค์เพื่อการป้องกันยาเสพติดเพียงอย่างเดียว แต่ได้ใช้สื่อที่เป็นบุคคลและสื่อที่เป็นชุดการสื่อน ด้วยในขณะเดียวกัน สื่อที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้เผยแพร่ทางสื่อมวลชน ได้แก่

- โปสเตอร์ขนาดใหญ่ เพื่อเผยแพร่ในชุมชน
- ภาพยนตร์เรื่อง 30 นาที เพื่อเผยแพร่ทางโทรทัศน์และ Mobile Unit
- ภาพยนตร์สั้น 30 วินาที เพื่อเผยแพร่ทางโรงภาพยนตร์และโทรทัศน์
- Radio spot และ Jingle และ Radio Programme เพื่อใช้เผยแพร่ทางวิทยุ
- Spot Slide เพื่อใช้เผยแพร่ทางโทรทัศน์ และโรงภาพยนตร์
- Article และภาพ เพื่อใช้เผยแพร่ทางนิตยสารและหนังสือพิมพ์

ขั้นตอนในการผลิต

1. ศึกษาเนื้อหาหลักสู่ตรกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ
2. คัดเลือกความคิดหลัก เพื่อสร้าง Message
3. ผลิต creative ในรูป motion bord และ art work
4. ทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายและปรับปรุง
5. ผลิต mass product และกำหนด mass media plan
6. ปฏิบัติการตามแผน
7. ประเมินผล

อย่างไรก็ตาม ขณะนี้กำลังดำเนินการตามแผนการใช้สื่อมวลชนและรอการพิสูจน์ผลที่จะได้รับ แม้ว่าจะประสบปัญหาในการแสวงหา space ใน Newspaper และ Magazine หรือ Time ใน Electronic Media ต่าง ๆ ก็ตาม

สรุป บปส. ได้ศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนจากประสบการณ์ที่ผ่านมา จึงได้ตัดสินใจใช้สื่อสารมวลชน โดยเฉพาะวิทยุ โทรทัศน์และภาพยนตร์เป็นสื่อหลักในการรณรงค์เพื่อการป้องกันยาเสพติดอย่างเป็นระบบในปี 2527 เป็นปีแรกและคาดว่ากลุ่มเป้าหมายคงจะได้รับประโยชน์จากสื่อมวลชนเหล่านี้คุ้มค่ากับการลงทุน

การผลิตรายการวิทยุเพื่อการศึกษา

จารุสินทร์ มุกัสะพงษ์

วิทยุเป็นสื่อมวลชนที่มีคุณลักษณะพิเศษประจำตัว และขณะเดียวกันก็มีข้อจำกัดประจำตัวด้วย ดังนั้น ในการที่จะใช้สื่อวิทยุให้ได้ผลดีจึงควรที่จะคำนึงถึงลักษณะของสื่อประกอบไปด้วย

การรู้จักลักษณะของวิทยุจะช่วยให้ท่านใช้วิทยุได้ดีขึ้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อรรถสิทธิ์สันติสุข ได้แยกข้อดีและข้อจำกัดของวิทยุกระจายเสียงไว้ดังนี้

ข้อดี (ลักษณะเด่น)	ผลที่ได้รับ
1) ไม่ขัดกันด้วยระดับการศึกษา	- เหมาะกับประเทศที่กำลังพัฒนา
2) ไม่ขัดกันด้วยการขาดแคลนถนนและไฟฟ้า	- สื่อเพื่อการสอน
3) ราคาถูก	- สื่อเพื่อการพัฒนา
4) เคลื่อนย้ายนำติดตัวไปได้ง่าย	- สื่อเพื่อมวลชน ฯลฯ
5) สามารถฟังขณะทำกิจกรรมอื่นได้	- มีความยืดหยุ่น เข้าโอกาสให้คนเข้าถึงได้มาก
6) ฟังคนเดียวหรือหลายคนได้	- และเชิญชวนให้คนใช้มากขึ้น
7) มีความสับไว รวดเร็วในการเสนอข้อความ	- มีโอกาสในการใช้เป็นพิเศษ
8) เป็นสื่อที่น่าเชื่อถือ	- นำมาพลิกแพลงใช้ได้หลายวัตถุประสงค์
9) เป็นสื่อที่จุดจินตนาการได้ดี	- มีความสนใจพิเศษ
10) เป็นสื่อที่มีความใกล้ชิดกับผู้ฟัง	
ข้อจำกัด	ผลที่ได้รับ
1) มีแต่เสียง ไม่มีภาพ	- ลดความน่าสนใจ
	- เป็นข้อจำกัดเมื่อจะใช้สอนบางหัวข้อ
	- ผู้ฟังจำได้มากขึ้น

*งานกระจายเสียงในประเทศ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

รูปแบบของรายการ (Basic Formats)

วัตถุประสงค์ของการผลิตรายการวิทยุนั้น มีความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง คือ

- ให้ผู้ฟังได้รู้ปัญหา เรื่องราว เหตุการณ์
- ทำให้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน
- ได้รู้ความสนใจ
- ชวนใจให้ผู้ฟังเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
- ทำให้เกิดทักษะ (Skill) และความคิด (Conceptual)
- ให้เกิดการมีส่วนร่วมและสนับสนุน
- กระตุ้นให้เกิดจินตนาการและความคิดริเริ่ม

ฯลฯ

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าวนี้ ยังไม่อาจลงมือผลิตรายการได้ทันที จะต้องศึกษาถึงกลุ่มผู้ฟัง เช่น อายุ เพศ ความสนใจ ภูมิภาค (ถิ่นที่อยู่อาศัย) และอาชีพด้วย เพราะความแตกต่างของกลุ่มผู้ฟังนี้จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการกำหนดรูปแบบของรายการ

โดยปกติรายการวิทยุกระจายเสียงจะมีรูปแบบพื้นฐานอยู่ 12 รูปแบบ และกำหนดการใช้ไว้ดังนี้

1. รายการประเภทใช้เสียงเพียงเสียงเดียว (Voice)
 - บทความ (Straight Talk)
 - การรายงาน (Report)
 - การวิจารณ์ หรือบรรยาย (Commentary, Descriptive)
 - เพลง (Songs)
2. รายการประเภทใช้ตั้งแต่ 1 เสียงขึ้นไป
 - การสัมภาษณ์ (Interview)
 - การสนทนา (Dialogue)
 - การตอบปัญหา (Quiz)

- การอภิปราย (Forum, Discussion)
- สารคดี (Documentary, Feature)
- นิตยสาร (Magazine)
- ละคร (Drama)
- การแข่งขัน- เกมส์ (Competition, Games)

บทความ (Straight Talk)

เป็นรูปแบบของรายการที่เสนอเนื้อหาต่าง ๆ โดยใช้ผู้พูดคนเดียวโดยตลอด ไม่มีดนตรี ไม่มีเสียงประกอบอื่นใดแทรก บทวิทยุที่เขียนสำหรับรูปแบบนี้ จะมีลักษณะเป็นเรียงความ ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ บทนำ เนื้อหา และสรุป จุดประสงค์ของการเสนอรายการในรูปแบบบทความทางวิทยุกระจายเสียงนี้ก็เพื่อกระตุ้นให้เกิดความน่าสนใจเพื่อบรรยายความรู้ ความคิดเห็น เหตุการณ์ หรือความบันเทิง เป็นต้น

ความยาวของบทความทางวิทยุกระจายเสียงที่สามารถสร้างความสนใจและยึดความสนใจของผู้ฟังได้โดยตลอดตั้งแต่ต้นจนจบ ควรประมาณ 3 - 5 นาที คือ อยู่ในระหว่าง 24 - 40 บรรทัดพิมพ์ ซึ่งอาจจะเป็นรายการบทความโดยเฉพาะ หรือจัดเป็นรายการย่อยแทรกอยู่ในรายการรูปแบบอื่น เช่น แทรกในสารคดี หรือนิตยสารก็ได้ ข้อควรคำนึงเป็นพิเศษก็คือ จะต้องใช้ภาษาง่ายที่คนฟังทุกระดับจะเข้าใจได้ เป็นภาษาพูด ไม่ใช่ภาษาเขียน กระทัดรัด ไม่ยืดเยื้อ หลีกเลี่ยงการใช้ประโยคยาว ๆ ตัวเลขหรือข้อมูลสถิติต่าง ๆ ควรให้น้อยที่สุด

เพลง (Songs)

ดนตรีหรือเพลง เป็นภาษาสากล ซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกที่จะจัดเป็นรายการเพลงโดยเฉพาะ หรือเข้าสอดแทรกอยู่ในรายการประเภทต่าง ๆ ทุกรายการ เช่น การบรรยายประกอบเพลง ซึ่งวิธีนี้นอกจากจะได้รับความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่นำมาบรรยายแล้ว ก็ยังจะได้รับความเพลิดเพลินจากเพลงที่นำมาประกอบด้วย เพลงที่นำมาใช้ประกอบ อาจจะมีเนื้อร้องตรง หรือใกล้เคียงกับเรื่องที่บรรยาย เช่น บรรยายเรื่องยาเสพติดก็เปิดเพลงเกี่ยวกับยาเสพติด หรือพูดเรื่องน้ำดื่มก็

ราคาแพง จะเปิดเพลงน้ำมันขาดแคลนก็จะเข้ากันได้ หากไม่ล่ามารถจะหา เพลงที่มีลักษณะนี้ได้ ก็อาจจะใช้เพลงซึ่งกำลัง เป็นที่นิยมในปัจุบันหรือในอดีตก็ได้เช่นกัน ซึ่งลักษณะรูปแบบของรายการ แบบนี้ เป็นที่นิยมของผู้ผลิตรายการ เพลงในบ้านเราไม่น้อย โดยมุ่งให้ความรู้ เป็นสำคัญ และ มีเพลง เป็นส่วนประกอบ แต่ถึงกระนั้น เพลงที่จะนำมาใช้ก็ต้อง เลือกให้เหมาะสมด้วย

สำหรับเรื่องที่จะนำมาบรรยาย จะต้องวางโครง เรื่องที่กำลังเป็นข่าว เป็นที่สนใจอยู่ ในขณะนั้นมาพูดถึงก่อน แล้วโยงมา เข้ากับเรื่องที่ต้องการจะเผยแพร่ เป็นการดึงดูดผู้ฟังให้เข้ามา แ่่าประเด็น ทำให้เกิดความอยากรู้อยากติดตามฟังต่อไป ส่วนภาษาที่ใช้ก็เช่นเดียวกับบทความ ทางวิทยุทั่วไป คือ ใช้ภาษาง่าย เป็นภาษาพูด ไม่ใช่ภาษาเขียน มีการเปรียบเทียบบ้าง และสามารถใส่อารมณ์

สัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์ทางวิทยุกระจายเสียง เป็นการซักถามตอบระหว่างคนสองคนหรือมากกว่านั้น จุดประสงค์ของรายการรูปแบบนี้ก็คือจะ เก็บข่าวสารที่น่าสนใจจากผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ การสัมภาษณ์ที่ดีจะต้องมีกฎเกณฑ์บ้าง เป็นรากฐานและอาศัยทักษะความชำนาญ เป็นเครื่องช่วย และทุกครั้งที่จะมีการสัมภาษณ์ต้องมีการเตรียมเลม่อ ไม่ว่าผู้สัมภาษณ์จะมี ความชำนาญเพียงใดก็ตาม

การตั้งคำถาม

1. ควรตั้งคำถามที่ง่าย ลื่น ตรงไปตรงมาที่สุด แต่คำถามต้องกระฉ่างในตัวเอง
2. ไม่ใช่คำถามที่จะได้คำตอบว่า "ใช่" หรือ "ไม่ใช่"
3. ควรฉลาดในการตั้งคำถามที่ได้คำตอบแบบอธิบาย เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจ โดยเรา ไม่ต้องอธิบายซ้ำหรือถามซ้ำ

การสัมภาษณ์มี 2 วิธี คือ สัมภาษณ์ในสถานที่ และสัมภาษณ์นอกสถานที่ การสัมภาษณ์ ในสถานที่หรือในห้องบันทึกเสียง ไม่สู้จะมีปัญหาสำหรับผู้สัมภาษณ์ แต่กับผู้ให้สัมภาษณ์แล้วอาจจะ เกิดประหม่า เพราะไม่คุ้นเคย ดังนั้น ในการ เชิญมาสัมภาษณ์ ควร เชิญให้มาถึงห้องบันทึกเสียง

ก่อนเวลาประมาณ 30 นาที และต้องพยายามทำบรรยากาศให้เป็นกันเองให้มากที่สุด เป็นการช่วยผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนการสัมภาษณ์นอกสถานที่นั้น ปัญหาที่พบมักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้เครื่องบันทึกเสียง จะต้องแน่ใจว่าใช้เครื่องบันทึกเสียงนั้นได้ตลอดแล้ว รู้จุดอ่อนของเครื่องควรให้ไมโครโฟนอยู่ระหว่างกลางผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ อย่าล่ายไมโครโฟนไปมา และหากผู้ให้สัมภาษณ์เสียงค่อยก็ให้ไมโครโฟนอยู่ใกล้ นอกจากนี้ อาจมีเสียงอื่นรบกวน เช่น เสียงบรรยากาศรอบตัว เสียงการจราจร เสียงลม เป็นต้น ควรใช้ไมโครโฟนชนิดที่ต้องพูดชิดปาก หรือใช้เครื่องกันเสียงรบกวนก็ได้

การตัดต่อ

รายการสัมภาษณ์อาจจำเป็นต้องมีการตัดต่อบ้าง ในกรณีที่พูดผิด พูดติดอ่าง พูดซ้ำซาก หรือบางประโยคที่ไม่อาจออกอากาศได้ อย่างไรก็ตาม การตัดต่อต้องทำด้วยความแน่ใจว่าเมื่อตัดต่อแล้วจะทำให้รายการสัมภาษณ์นั้นดีขึ้น น่าสนใจขึ้น และโปรดระลึกว่า การตัดต่อเพ้อ อาจทำให้ความหมายเปลี่ยนไปได้

สารคดี (Feature)

รายการสารคดี เป็นรายการที่มีคุณค่าอีกรายการหนึ่งของการเสนอทางวิทยุกระจายเสียง แก่ผู้ฟังในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเรื่องเดียว แต่มีรูปแบบของการเสนอต่าง ๆ กัน ทำให้ไม่ว่าเมื่อ สารคดีอาจจะทำในเชิงประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์สภาพทางสังคม หรือนำเอาความคิดเห็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาเสนอ โดยเทคนิคการเสนอแตกต่างกันในแต่ละตอน

โครงสร้างของรูปแบบสารคดีนี้มี 2 ประการ คือ มีผู้เล่าเรื่อง (Narrator) และมีเทปแทรกกับผู้เล่าเทปแทรกจากผู้พูดหลาย ๆ คน โดยไม่ต้องมีผู้เล่า และเรื่องสามารถดำเนินไปได้

เทปแทรก (Insert Tape) อาจมีลักษณะเป็นบทความสั้น ๆ สัมภาษณ์ อภิปรายเสียงประกอบ เสียงจริง ดนตรี การบรรยายนอกสถานที่ หรือความเห็นของประชาชน (Vox Pop) สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาใช้ในสารคดีได้มากน้อยขึ้นอยู่กับเรื่องที่จะเสนอ เพื่อให้เกิดขึ้นอันหนึ่งอันเดียว เพราะฉะนั้นก็ขึ้นอยู่กับเทคนิคของผู้ผลิตด้วย

การเล่นรายการในรูปแบบของสารคดีนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะเล่นข้อเท็จจริงหรือเพื่อจะบอกเล่า เรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ผู้ฟัง เกิดความประทับใจ ชื่นชมหรือส่งสาร เวทนา ฯลฯ หรือเพื่อเน้นเหตุการณ์ที่ผ่านมา ให้กลับมามีใหม่ หรือท้ายที่สุดอาจแต่ง เรื่องขึ้นมาเองตามจินตนาการ โดยมีละคอนและดนตรีกับเสียงประกอบร่วม อย่างไรก็ตาม สารคดีที่ดีที่สุด ควรมีการบันทึกจากของจริง (Actuality)

การเตรียมการสัมภาษณ์

การเตรียมการสัมภาษณ์นี้ไม่ได้หมายถึง การเตรียมคำถาม คำตอบ เพื่อมาอ่านให้ผู้ฟังฟัง แต่หมายถึงการ เตรียมในเรื่องต่อไปนี้

1. เตรียมหัวข้อที่จะสัมภาษณ์ โดยมีหลักเกณฑ์ที่จะต้องพิจารณาว่า ผู้ฟังต้องการทราบเรื่องอะไร ทั้งนี้ จากการพิจารณาสถานการณ์ ภาวะต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ความเคลื่อนไหวของบุคคลหรืออื่น ๆ พิจารณาถึงความทันสมัย เป็นปัจจุบันให้มากที่สุด พิจารณาเนื้อหาสังคม ภาวะเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ และพิจารณาถึงประโยชน์ที่ผู้ฟังจะได้รับจากการฟังการสัมภาษณ์

2. เตรียมเลือกบุคคลที่จะให้สัมภาษณ์ โดยเลือกว่า ใครจะสามารถให้ความรู้ข่าวสารตามหัวข้อที่เราต้องการได้มากที่สุด เลือกว่าใครพูดได้ดีที่สุด และเลือกว่าใครติดต่อได้ง่ายที่สุด ให้ความสะดวกแก่เรามากที่สุด

3. เตรียมตัวผู้สัมภาษณ์ โดยการศึกษาค้นคว้าหัวข้อที่จะสัมภาษณ์ให้ละเอียดที่สุด ซึ่งอาจจะได้จากเอกสารหรือตัวบุคคล ทั้งนี้ เพื่อการเตรียมคำถามที่น่าสนใจ และนอกจากนี้จะต้องศึกษาถึงบุคคลที่เราเชิญมาสัมภาษณ์ด้วยว่า เขาเป็นใคร สำคัญอย่างไร เป็นต้น ชื่อ ยศ ตำแหน่ง ตรวจสอบ และเรียกให้ถูกและจำให้แม่นยำ

4. เตรียมตัวผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการเชิญล่วงหน้า ให้ข้อบ่งชี้ของการสัมภาษณ์แก่เขาล่วงหน้า นัดวัน เวลา สถานที่ ๆ จะสัมภาษณ์ให้แน่นอน

ชนิดของการสัมภาษณ์

1. การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ เช่น สัมภาษณ์บุคคลสำคัญ ผู้มีเกียรติ เป็นต้น เป็นการสัมภาษณ์ที่จะต้องมีการนัดแนะกันอย่างแน่นอน ทั้งวัน เวลา สถานที่ และเตรียมคำถามเรียงตามลำดับความสำคัญของเนื้อหา
2. การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เช่น สัมภาษณ์ชาวบ้าน เป็นต้น แบบนี้มักจะไม่มีการเตรียมตัวผู้ให้สัมภาษณ์มาก่อน แต่ผู้สัมภาษณ์ก็ต้องเตรียมตัวเอง

คุณสมบัติของผู้สัมภาษณ์ที่ดี

1. ให้เกียรติ ให้ความเคารพ สัมภาษณ์ดี ลูกรู้อ่อนน้อมต่อผู้ที่เชิญมาสัมภาษณ์
2. เคารพในความคิดเห็นของเขา ไม่ควรวิจารณ์ความคิดเห็นใด ๆ ของเขาทั้งสิ้น
3. อย่าคาดหวัง ชะยันยะยอมให้เขาตอบในสิ่งที่เขาไม่ได้เตรียมมา เป็นอันขาด
4. สนใจฟังคำตอบ กระตือรือร้น ไม่เบื่อหน่าย แสดงให้เห็นว่า เราสนใจในคำตอบของเขาเป็นอย่างยิ่ง
5. ต้องทำให้การสัมภาษณ์เป็นไปตามธรรมชาติให้มากที่สุด เพื่อให้การสัมภาษณ์นั้นมีชีวิตชีวา
6. พยายามจำคำถามให้ได้ เพื่อจะได้ไม่ถามซ้ำ
7. วางตัวเป็นกลาง ไม่เอนเอียง ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ตาม
8. ในขณะสัมภาษณ์ ต้องเรียกชื่อผู้ให้สัมภาษณ์บ่อย ๆ เพื่อผู้ฟังจะทราบอยู่เสมอว่ากำลังสัมภาษณ์ใครอยู่ให้มากที่สุด และมีการเล่า (Narration) ให้น้อยเข้าไว้แล้ว จัดหาเสียง (ทั้งเสียงพูด เสียงดนตรี เสียงประกอบ) ที่กลมกลืนกัน

เมื่อจะจัดทำรูปแบบสารคดี ควรมีการวางแผนดังนี้

1. วางโครงเรื่อง โดยพิจารณาจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ กำหนดขอบเขตว่าจะเล่นอแค่ไหน แล้วเรียงลำดับเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ
2. วางลำดับรูปแบบของรายการว่า จุดใดจะเป็นการสัมภาษณ์ จุดใดบรรยายหรือจุดใดเป็นบทความ เป็นต้น

3. รวบรวมวัตถุดิบต่าง ๆ ตามที่ได้วางไว้ เช่น ไปสัมภาษณ์หรือเขียนเป็นบทความ ฯลฯ

4. นำวัตถุดิบที่ได้ทั้งหมดมาตัดต่อ และสับเวลา จากนั้นจึงลงมือเขียนบทโดยลำดับเรื่องราวต่าง ๆ ตามที่ได้วางไว้

5. กำหนดตัวผู้บรรยาย ผู้เสนอรายการ และอื่น ๆ รวมทั้งเตรียมดนตรีที่จะใช้ถ้ามี

6. ก่อนการบันทึกเสียง ควรมีการซักซ้อมก่อนสัก 1 ครั้ง

รายการสารคดี ควรยาวไม่น้อยกว่า 20 นาที และควรเล่นในโอกาสอันสำคัญ และข้อสำคัญ ควรเล่นเป็นเทป ไม่ควรเป็นรายการสด เพราะอาจผิดพลาด เนื่องจากต้องใช้รูปแบบต่าง ๆ รวมอยู่ในรายการสารคดีนั้น

ทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตรายการต่าง ๆ

1. บุคคล เพื่อบันทึกเสียงนอกสถานที่ สัมภาษณ์ เขียนบท บรรยาย ตัดต่อเทป พิมพ์ดีด ฯลฯ

2. อุปกรณ์ เครื่องบันทึกเสียง ไมโครโฟน ม้วนเทป อุปกรณ์ตัดต่อเทป อุปกรณ์บันทึกเสียงในห้องบันทึกเสียง ฯลฯ

3. เวลา เพื่อการวางแผนผลิตรายการ ศึกษาวิจัยข้อมูล เวลาสำหรับเดินทางไปและกลับจากสถานที่ ถึงสถานที่ที่ต้องการ เวลาสำหรับการบันทึกเสียง การเตรียมการตัดต่อ เตรียมบทการซ้อม และการบันทึกเสียงจริง

4. งบประมาณ เป็นค่าเดินทาง ค่าอุปกรณ์ ค่าแสดง ฯลฯ

การวางแผนผลิตรายการวิทยุที่ดี จะช่วยให้ประหยัดเวลา เงิน อุปกรณ์ บุคลากร และอื่น ๆ เป็นอันมาก

ละครวิทยุ

ละคร เป็นศิลปะของการแสดงออกประเภทหนึ่ง ซึ่งประกอบกันขึ้นมาเป็นเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยกิริยาท่าทาง ด้วยวาจา ด้วยเสียง ด้วยเพลงหรือดนตรี หรือด้วยทุกอย่างรวมกัน และสามารถสร้างอารมณ์และความรู้สึกแก่ผู้ดู ผู้ฟังได้ด้วย

ละครวิทยุก็คือ การนำเรื่องต่าง ๆ มาแสดง โดยใช้แต่เสียงอย่างเดียว ผู้ฟังไม่สามารถมองเห็นรูปร่างหน้าตา ท่าทาง การแสดงออก หรือสถานที่ ๆ กำหนดในฉากได้ นอกจากใช้จินตนาการหรือมโนภาพไปตามเสียงที่ได้ยิน เสียงจากละครวิทยุนั้น อาจจะเป็นเสียงคนพูดคุย เสียงสัตว์ เสียงที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น เช่น เสียงภาชนะกระทบกัน เสียงรถ เสียงเรือ เสียงเดิน ฯลฯ และเสียงที่ได้ยินนั้นอาจจะแผ่วเบา เหม่อนเสียงจะหมายใจเด็กหรือดังกึกก้องเหมือนฟ้าร้อง อาจนุ่มนวล อ่อนหวาน หรือกรีดแหลมชวนให้ตื่นเต้นตกใจ นอกจากนี้แล้ว เสียงจากวิทยุอาจเป็นเสียงที่ดังมาแต่ไกล ๆ แล้วใกล้เข้ามาได้ เช่น เสียงรถวิ่งผ่าน เป็นต้น เสียงที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ สามารถผลิตได้หลายแบบหลายอย่าง แต่กลไกของการผลิตละครวิทยุนั้น เหมือนกับเป็นกาวใจของการใช้เสียง คือ ใช้เสียงเล่าเรื่อง และทุก ๆ เสียงจะต้องเป็นส่วนหนึ่งที่ย่วยให้ละครมีชีวิตชีวา และสมบูรณ์

การผลิตละครวิทยุ

การผลิตละครวิทยุนั้น ก็เหมือนกับการผลิตรายการวิทยุอื่น ๆ คือ ต้องใช้ศิลป์และความถนัดเป็นสำคัญ ผิดกันบ้างตรงที่ว่า การผลิตละครวิทยุจะต้องใช้เทคนิคทุกรูปแบบที่จะทำให้ผู้ฟังเกิดมโนภาพในละครนั้น ตรงกับผู้ผลิต โดยทั่ว ๆ ไป ละครจะสำเร็จได้ต้องอยู่ที่

1. บท (Script)
2. ผู้แสดง (Radio Actors)
3. เสียงประกอบ (Sound Effects)

การเขียนบทละครวิทยุ

ละครทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นละครเวทีหรือละครวิทยุ จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีเค้าโครงเรื่อง (Plot) เสียก่อน แล้วเรียงลำดับเหตุการณ์ตามเค้าโครงนั้น กำหนดฉาก ผู้แสดงและอื่น ๆ เพราะการฟังละครวิทยุนั้น ฟังผ่านใบหูครั้งเดียว หากสับสน ผู้ฟังจะขาดมโนภาพตามไม่ถูก ในที่สุดจะไม่รู้เรื่อง และเกิดความเบื่อหน่าย ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนบทจึงต้องพิถีพิถันกับการดำเนินเรื่อง เป็นอย่างมาก การเขียนเรื่องก็คือ การสร้างโลกใน

มโนภาพทั้งของผู้เขียนและผู้ฟัง โลกที่อยู่ในมโนภาพร่วมกันนี้จะประกอบด้วย ผู้คน วิธีการดำเนินชีวิต การกระทำที่น่าสนใจ ขณะเดียวกันอาจมีเหตุการณ์เกิดขึ้นหลายครั้ง ทั้งดีและร้าย

อย่างไรก็ตาม การวางโครงเรื่องก็จะต้องมีเนื้อเรื่อง จากนั้นจึงใส่รายละเอียดในบทบาทของตัวละคร เป็นการดำเนินเรื่อง

นักเขียนบทละครวิทยุที่ดีนั้น มักจะวางขั้นตอนของโครงเรื่อง เอาไว้ก่อนที่จะลงมือเขียน และมีอีกหลายคนพบว่า การเขียนอธิบายบทบาท คุณสมบัติของตัวละครแต่ละตัวในเรื่อง เอาไว้ก่อนจะมีประโยชน์มาก เพราะเขาไม่อาจจะวางโครงเรื่องได้ หากไม่รู้บทบาทของตัวละครอย่างแน่นอน ขั้นตอนของโครงเรื่องกว้าง ๆ ที่ควรวางไว้ก่อนเขียน

1. วางบทบาทหรือคุณสมบัติ (Character) ของตัวละครทั้งหมดก่อน โดยขยายความว่า เขาเป็นใคร ทำงานอะไร มีความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ อย่างไร และมีความรู้สึกต่อบุคคลเหล่านั้นอย่างไร แต่ละคนมีปัญหาอะไร การศึกษา นิสัยใจคอและอื่น ๆ เป็นอย่างไร จากนั้นก็พอจะมองเห็นตัวละครแต่ละตัวโลกแล่นไปตามมโนภาพและบทบาทที่จะกำหนดให้

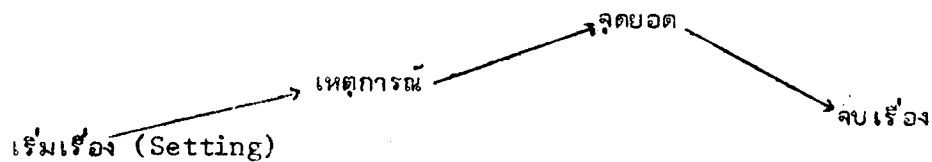
2. บรรยายความขัดแย้งที่จะสร้างให้เกิดขึ้นกับตัวละครเหล่านั้นโดยคร่าว ๆ แต่ชัดเจน

จากนั้นก็ลองให้เพื่อนอ่านโครงเรื่องนี้ว่า เขาเข้าใจมากน้อยแค่ไหน ถ้าเข้าใจดีก็เป็นอันใช้ได้ จากนั้นจึงเริ่มเขียนไปตามแนวโครงเรื่องนั้นได้เลย

การเริ่มและจบ (Opening and Ending)

การเริ่มเรื่องวิธีที่ดีที่สุดก็คือ เลือกสถานที่ที่เหมาะสมที่จะให้ตัวละคร ออกมา มีบทบาทต่อไป วางจุดยอด (Climax) และตอนจบของเรื่องจุดยอดที่ดีควรจะอยู่ตรงที่ผู้ฟัง เห็นคล้อยตามว่า นั่นละ ใช่แล้ว ถูกต้อง หมายถึง เมื่อความขัดแย้งในเนื้อเรื่องที่กำหนดนั้นหมดลง หรือปัญหาของตัวละครในเรื่องหมดไป หรือผู้ฟัง เห็นว่าปัญหานั้นจะถูกแก้ได้ ส่วนตอนจบของเรื่องก็ควรจะเป็นทันทีที่มีจุดยอดแล้ว อย่าต่อเรื่องออกไปอีกมากมาย

ข้างล่างนี้จะช่วยมองเห็นการเริ่มเรื่อง การดำเนินเหตุการณ์และจุดยอด ตลอดจนตอนจบเรื่องได้ดียิ่งขึ้น

ฉาก (Setting)

เนื่องจากละครวิทยุส่วนมากจะไม่ยาว เพราะฉะนั้น ไม่ควรสร้างฉากมากจนผู้ฟังเกิดสับสน และแต่ละฉากจะต้องมีความสำคัญ และทำให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มชัด แต่ละฉากไม่ควรยาวเกิน 3 นาที โดยไม่มีเหตุการณ์ใหม่ หรือตัวละครใหม่เข้ามาเกี่ยวข้อง ในการเปลี่ยนฉากของละครวิทยุ แต่ละฉากสามารถทำได้หลายลักษณะ คือ

1. ใช้เสียงเงียบ (Silence)
2. ใช้เสียงเลือน (Fade)
3. ใช้บรรยาย (Narration)
4. ใช้เสียงประกอบ (Sound Effects)
5. ดนตรี (Musical Interlude)
6. เดี่ยวดนตรี (Single Musical Tone)

แต่ละลักษณะนี้ ควรใช้ประมาณ 10 - 15 วินาทีก็พอ ความสนใจติดตามเรื่องของผู้ฟังจะขาดตอน

การบรรยาย (Narration)

ละครวิทยุ ไม่ใช่ละครเวที และไม่ใช่วิดีโอ ฉะนั้น นอกจากการเจรจาของตัวละครแล้ว ก็ต้องมีการบรรยายประกอบ การบรรยายกับการประกาศไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะในละครวิทยุ ผู้บรรยาย (Narrator) จะต้องเป็นผู้พูดนำเรื่อง หรือเป็นผู้บรรยายแทรกตลอดเรื่อง บางทีผู้บรรยายก็อาจเป็นตัวละครตัวหนึ่งในเรื่องก็ได้ หรือบางทีผู้เขียนประหลาดความสับสนในการให้ตัวละครโต้ตอบกัน

ก็เปลี่ยนมาใช้เป็นบรรยายได้ ซึ่งจะทำให้ละครมีองค์ประกอบดีขึ้น วิธีที่ขอแนะนำในที่นี้ คือ หากท่านเห็นว่า มีผู้บรรยายแล้วทำให้ละครวิฤตขึ้นก็จะมี แต่อย่าใส่บรรยายลงไปเพียง เพราะทำให้ท่านเขียนบทง่ายขึ้นเท่านั้น

การเริ่มเรื่อง (Beginning)

การเริ่มเรื่อง โดยวิธีให้ผู้บรรยายนำ หรือใช้บทบรรยายของตัวละครขึ้นมาก่อนก็ตาม เป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะในช่วงแรก หากสามารถจับผู้ฟังได้ เขาก็จะฟังต่อไปจนจบ แต่ถ้าเริ่มอย่างไม่ดี เขาก็จะหันไปฟังสถานีอื่น ดังนั้น ผู้เขียนบทจึงต้องให้ความสำคัญของการเริ่มเรื่องให้มาก อาจจะใช้วิธีบรรยายเริ่มเรื่อง หรือเป็นบทเจรจาของตัวละคร หรือเริ่มด้วยเสียงประกอบ (Sound Effects) ที่เร้าใจ เป็นต้น

บทเจรจา (Dialogue)

บทเจรจาก็คือ บทพูดระหว่างคน 2 คน หรือมากกว่านั้น ผู้เขียนบทละครจะต้องเข้าใจการใช้บทสนทนา เพราะเป็นส่วนที่สำคัญมากในละคร บทสนทนาของตัวละครจะบอกผู้ฟังให้รู้ว่าอะไรกำลังจะเกิดขึ้น เกิดขึ้นที่ไหน ทำไม และเกิดกับใคร ขณะเดียวกันบทเจรจาต้องให้ดูเหมือนจริงด้วย คือ การเจรจา หรือการพูดของคนที่นั้น จะไม่พูดประโยคที่สมบูรณ์มีประธาน กริยา กรรม แบบไวยากรณ์หรือพูดเรื่องเดียวไปตลอด ดังนั้น เมื่อเอาไปเขียนเป็นละครก็ต้องพยายามเลียนแบบของจริงนั้น ละครเวที หรือภาพยนตร์ดังคนดูด้วยท่าทางที่เคลื่อนไหว แต่ละครวิฤต ต้องจับผู้ฟังด้วยการเจรจาที่ไม่น่าเบื่อหน่าย

ผู้เขียนบท เหมือนทั้งผู้กำกับ และทั้งผู้ฟังด้วย ซึ่งจะต้องไม่ลืมว่า ผู้ฟังเหมือนคนตาบอดจะมองไม่เห็นบทบาทการแสดง แต่จะรู้จักคำพูด ซึ่งจะต้องแจ่มแจ้ง ไม่ทิ้งความสงสัยไว้ให้คนฟัง

ตัวละคร (Radio Actors)

คนฟังจะสับสน หากมีตัวละครมาก เพราะฉะนั้น ในละครเรื่องหนึ่ง ๆ ควรมีตัวเอก 2 - 3 ตัวเท่านั้น ตัวเอกในที่นี้หมายถึง ตัวละครที่มีบทบาทมากในละครบางเรื่อง ผู้แต่งอาจละวางตัวละครไม่เกิน 6 ตัว สำหรับละครยาวครึ่งชั่วโมง และน้อยกว่านั้นในละครยาว 15 นาที แต่ผู้เขียนบางคนไม่เห็นด้วย อย่างไรก็ตาม ขอให้ระลึกเสมอว่า ผู้ฟังจะไม่สามารถแยกแยะหรือจดจำได้มาก ๆ

เสียงประกอบ (Sound Effects)

เสียงประกอบทุก ๆ เสียงที่ใช้ทางวิทยุ จะช่วยให้ผู้ฟัง เกิดภาพไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทุกอย่าง ผู้ผลิตละครวิทยุต้องมีอารมณ์ขันในขั้นที่จะใช้วิธีใหม่ ๆ ในการใช้เสียงประกอบ เพราะจะทำให้ประโยชน์อย่างมาก เสียงทุกเสียงแม้แต่เสียงดนตรีก็แสนค่าพูดได้ บางเสียงเป็นเสียงจริง บางเสียงก็ทำขึ้นเอง ท่านอาจไม่รู้อีก่อนว่า เสียงไฟไหม้ที่ได้ยินทางวิทยุ นั้น สามารถทำขึ้นเองและฟังแล้วเหมือนจริง คือ ใช้กระดาษแก้วหรือเนื้อเทปมาขยำ ๆ ใกล้เคียงโคร โฟน และกระดาษแก้วแผ่นเดียวกันนี้สามารถเอามาใช้ทำเป็นเสียงฝนตกได้ด้วย

ลองหลับตาแล้วฟังเสียงรอบ ๆ ตัวเรา ซึ่งก็คล้ายกับกำลังฟังเสียงทางวิทยุ ท่านอาจได้ยินเสียงเด็ก ๆ เล่นกัน เสียงเลื่อนถ้วยชาม เสียงนั่งเก้าอี้ ฯลฯ ซึ่งเสียงเหล่านี้เป็นเสียงที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง ถ้าต้องการให้ผู้ฟัง เกิดมโนภาพว่ามีคนกำลังเดินคนเดียวในถนนตอนดึก หรือเสียงคนกำลังวิ่ง และทำนองเดียวกัน เมื่อเวลาคนเดินเข้าหรือออกประตู ต้องมีเสียงเปิดปิดประตูด้วย

ดนตรี (Music)

ดนตรีไม่ใช่สิ่งจำเป็นสำหรับละครวิทยุ ไม่เหมือนเสียงประกอบ และการเจรจาละครหลายเรื่องไม่มีดนตรีเลย แต่ผู้ฟังก็สามารถติดตามและวาดมโนภาพได้ และบางเรื่องอาจจำเป็นต้องใช้เสียงดนตรี ดนตรีจะช่วยทำให้ละครวิทยุดูแปลกและมหัศจรรย์ ก่อให้เกิดอารมณ์ลึกลับคลั่งไปกับเรื่องและฉาก จะใช้ดนตรีในละครในช่วงต่อไปนี

1. เมื่อเริ่มรายการละคร
2. เชื่อมต่อระหว่างภาค ให้ผู้ฟังรู้ว่าฉากเปลี่ยนไปแล้ว
3. เป็นแบบกรรณัตเพื่อเพิ่มอารมณ์และความหมายให้แก่ละคร
4. เมื่อปิดรายการ

ตัวอย่างการใช้ดนตรี และเสียงประกอบเริ่มรายการ

ดนตรี - ดนตรีเร็ว ๆ สนุก ๆ

ประกาศ - "ลู่ภาพอยู่ที่นี้"

เสียงประกอบ- เสียงเด็กร้อง 3 วินาที แล้วเฟดเป็นแบบกรรณัต

ประกาศ - "เสียงเด็กร้อง แสดงว่า เด็กคนนี้แข็งแรง ลู่ภาพดี ลู่ภาพเป็นสิ่งที่มีมนุษย์ต้องการ และนี่ ... คือ ลู่ภาพสำหรับท่าน วันนี้เรื่องราวของเราจะเป็นเรื่องของเด็ก ... ขวดยม ... ฯลฯ"

การซ้อม

ผู้อำนวยการแสดงจะต้องจัดให้มีการซ้อม 7 - 8 ครั้ง สำหรับผู้แสดงสมัครเล่น ส่วนนักแสดงอาชีพ ควรซ้อม 3 - 4 ครั้ง ก่อนบันทึกเสียงโดย

1. ซ้อมความเข้าใจ คือ ให้ผู้แสดง เข้าใจในบทบาท ในเรื่อง และอื่น ๆ
2. ซ้อมไมโครโฟน โดยผู้แสดงซ้อมบทของตัวเองผ่านไมโครโฟนทั้งด้านเจรจา และอื่น ๆ ตามบท เช่น บทให้มีเสียงไกล ก็ยืนห่างไมโครโฟนในระยะที่ผู้กำกับพอใจ
3. ซ้อมเสียงประกอบ ทั้งชนิดได้จากแผ่นเสียง และจากการทำเองในห้อง
4. ซ้อมคิว คือ ตอนใดจะเป็นบทเจรจา ดนตรีจะเริ่มเวลาใด เสียงประกอบไหน เป็นต้น
5. ซ้อมรวม คือ ซ้อมตั้งแต่ต้นอย่างสมบูรณ์

การใช้ละครวิทยุให้เกิดประโยชน์

เป็นที่ยอมรับกันว่า ละครวิทยุ เป็นรูปแบบที่ผู้ฟังส่วนใหญ่ชื่นชอบทุกระดับชั้นทุกระดับ เป็นโอกาสดีที่จะแทรกสิ่งที่ต้องการไว้ในละคร เพื่อให้ผู้ฟังได้ซึมซับเข้าใจโดยไม่ต้องรู้ตัว และสิ่งที่แทรกกลืนไว้นั้นก็มี 2 อย่าง คือ ข่าวด่าสาร ความรู้ทั่วไป และมโนธรรม ผู้ฟังละครวิทยุ นั้น จะรู้สึกอยู่ตลอดเวลาว่าละครที่เขาฟังอยู่นั้น คือ ชีวิตจริง ที่อาจจะเกิดขึ้นกับตัวเขา หรือคนที่เขารู้จัก และนี่เองทำให้เขาเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมไปกับตัวละคร เช่น เห็นใจตัวละครที่ต้องเสียของรัก และเกิดความเศร้าตามไป นี่คือ อนุภาพของละคร และถ้าผู้เขียนบท คนใดสร้างความรู้สึกร่วมได้เช่นนี้ เรียกว่า เขาประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม การผลิตละครไม่ว่าจะง่ายยาก ต้องอาศัยศิลปะ ความชำนาญ คือ ผลิตบ่อย ๆ และเปิดหูเปิดตาให้กว้างอยู่เสมอ ตลอดเวลาและลงมือเสียแต่เดี๋ยวนี้ เท่านั้น

รายการนิตยสาร (Magazine Programme)

รายการนิตยสาร หมายถึง รายการที่บรรจุเรื่องต่าง ๆ ที่น่าสนใจหลาย ๆ เรื่อง โดยใช้รูปแบบ (Format) ต่าง ๆ คลุกเคล้าผสมกันไปจนเกิดมีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งหากจะเปรียบแล้ว ก็เหมือนกับหนังสือประเภทนิตยสาร (Magazine) ที่ภายในเล่มบรรจุเรื่องราวต่าง ๆ เช่น นิยาย ความรู้ เนื้อเพลง คำสัมภาษณ์ ฯลฯ โดยการจัดสรรเนื้อหา ความมากมาย และรูปแบบให้เหมาะสมกลมกลืน ไม่น่าเบื่อหน่าย ดังนั้น เมื่อนำมาใช้เป็นแบบในการจัดทำรายการวิทยุกระจายเสียง จึงมีลักษณะไม่แตกต่างไปจากรูปแบบของนิตยสาร สรุปได้ว่า รายการนิตยสาร คือ รายการที่ประกอบไปด้วย

- เรื่องหลายเรื่อง (Topics)
- ผู้ร่วมรายการหลายคน (Contributors)
- รูปแบบหลายรูปแบบ (Formats)

ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้ฟังได้รับข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิง ด้วย รูป รส และเสียงต่าง ๆ กัน อย่างมีชีวิตชีวา และฟังง่าย ไม่น่าเบื่อ

องค์ประกอบของรายการนิตยสาร

มีส่วนสำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นคำพูด (The Spoken Word Part) และส่วนที่เป็นดนตรี (The Music Part)

ส่วนที่เป็นคำพูด แบ่งตามหน้าที่ได้ 2 ชนิด คือ

1. หน้าที่เป็นผู้บรรยาย หรือผู้ดำเนินรายการ (The Narrator) โดยจะเป็นผู้ผูกโยงเรื่อง (Item) ที่นำมาประกอบให้ประสานเข้าด้วยกัน บางครั้งจึงเรียกว่า ผู้บรรยายเชื่อมรายการ (The Link Narrator) ผู้บรรยายเชื่อมรายการนี้เปรียบเสมือนผู้แนะนำเรื่องที่จะเสนอต่อผู้ฟัง โดยให้ผู้ฟังสนใจติดตามฟังรายการจนจบ ดังนั้น ผู้บรรยายเชื่อมจึงต้องมีความสามารถพิเศษ อาจจะต้องมีอารมณ์ขัน และมีวิธีการพูดที่โน้มน้าวผู้ฟังได้ด้วย

2. หน้าที่เป็นส่วนที่เสนอเรื่อง (Item) ส่วนนี้เป็นส่วนเนื้อหาของรายการ ซึ่งอาจต้องใช้เทคนิค หรือวิธีการเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสม เช่น อาจจะทำในรูปข่าว รายงานข่าว บทความ สัมภาษณ์ สารคดี ละครสั้น ฯลฯ โดยวางตำแหน่งให้เกิดความหลากหลายในรูปแบบเนื้อหาที่บรรจุในรูปแบบต่าง ๆ กันนี้ มุ่งเสนอเรื่องราวในหลาย ๆ เรื่อง (ขณะที่สารคดีเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น) เช่น อาจจะมีเรื่องเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ การเกษตร สาธารณสุข การศึกษา เหตุการณ์ วัฒนธรรม สังคม และการบริการ เป็นต้น ซึ่งแต่ละเรื่องนี้ควรใช้เวลาในการเล่นอย่างสั้น ๆ ประมาณเรื่องละ 3 หรือ 5 หรือไม่เกิน 8 นาที

ส่วนที่เป็นดนตรี

รายการนิตยสาร มักใช้ดนตรีเพื่อยึดความสนใจของผู้ฟัง ไม่ให้หันไปสถานีอื่น โดยใช้เป็นส่วนเชื่อม หรือบรรจุเข้าไว้เป็นเรื่องหนึ่งในรายการโดยเฉพาะ

ชนิดของรายการวิทยุสาร (Type of Radio Magazine)

รายการวิทยุสารมีหลายชนิด บางชนิดก็คาบเกี่ยวกัน เราอาจแบ่งออกได้เป็น 4 ชนิด ได้แก่

1. วิทยุสารข่าว (The News Magazine)
2. วิทยุสารเฉพาะเรื่อง (The Subject Magazine)
3. วิทยุสารเฉพาะกลุ่มผู้ฟัง (The Special Audience Magazine)
4. วิทยุสารหลากหลาย (The Variety Magazine)

วิทยุสารข่าว มุ่งเสนอข่าวเหตุการณ์ปัจจุบันทุกชนิด โดยใช้รูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น

<u>ลำดับที่</u>	<u>รูปแบบ</u>	<u>เรื่อง</u>
1	การรายงาน	คำแถลงของนายกรัฐมนตรี เรื่อง การยุบสภา
2	การบรรยายนอกสถานที่	การเดินทางพบพระของลูกเสือเมื่อวานนี้
3	การสัมภาษณ์	รัฐมนตรีต่างประเทศฝรั่งเศส เกล่เป็นของไทย
4	การบรรยาย	การค้นพบยาชนิดใหม่รักษาโรคปากเท้าเปื่อยในสัตว์
5	เสียงจริง	รายงานพยากรณ์อากาศวันนี้

โดยใช้เวลาในการเสนอเรื่องราวทั้งหมด รวมทั้งบรรยายเชื่อม และดนตรีทั้งสิ้น 30 นาที

วิทยุสารเฉพาะเรื่อง มุ่งเสนอเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งอย่างทั่ว ๆ ไป ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการเกษตร ด้านดนตรี ด้านวิทยาศาสตร์ เป็นต้น โดยทั่วไปแล้ว อาจจัดทำเพื่อผู้ฟังเฉพาะกลุ่มสนใจก็ได้ เรื่องที่นำมาประกอบอาจทำคล้ายวิทยุสารข่าวก็ได้เช่นกัน แต่เกี่ยวข้องกับด้านนั้น เช่น วิทยุสารการเกษตร อาจจะเริ่มต้นด้วยข่าวความเคลื่อนไหวในวงการเกษตร รายงานข่าวการประชุมอธิบดีกรมในกระทรวงเกษตร ความรู้ในเรื่องการระวังไม่ให้ลูกเป็นโรค สัมภาษณ์ข่าวประมุขเกี่ยวกับเทคนิคในการจับปลา ความเห็นของข่าวส่วนในการใช้ยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องราวที่นำมาเสนอในวิทยุสารการเกษตรนี้ไม่จำเป็นต้องทันสมัยหรือเป็นปัจจุบันมากนักก็ได้

นิยายสารเฉพาะกลุ่มผู้ฟัง ในการทำเอกสารประเภทนี้ อาจประกอบไปด้วยเรื่อง ซึ่งแต่ละชิ้นได้เลือกสรรแล้วว่า เป็นที่สนใจของผู้ฟัง เฉพาะกลุ่มที่เราตั้งเป้าหมายไว้ แล้วใช้เทคนิค ในการเสนอในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น กลุ่มผู้ฟังของเราเป็นผู้หญิง เรื่องที่จะเสนอก็ต้องเป็น เรื่องผู้หญิงสนใจหรือทำอยู่ เช่น ยาวแฟชั่น วิธีปรุงอาหารให้อร่อยโดยไม่ต้องใส่ผงชูรส สัมภาษณ์ หมอเกี่ยวกับโรคลดสติ เพลงยอดนิยม ตอบจดหมายแม่บ้าน เป็นต้น

นิยายสารหลากหลาย นิยายสารแบบนี้มุ่งเพื่อความบันเทิง คลายอารมณ์เครียดของผู้ฟัง เรื่องแต่ละชิ้นที่นำมาประกอบก็มีลักษณะไม่เป็นทางการ อาจเป็นเรื่องแปลกประหลาดบ้างก็ได้ พูดง่าย ๆ ว่าสามารถนำทุกเรื่องมาใช้ได้ โดยทำในรูปแบบต่าง ๆ กันออกไป เช่น เป็นละครสั้น เป็นสัมภาษณ์ บรรยาย เป็นต้น เช่นเดียวกับรูปแบบนิยายสารอื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาว่า เราควรจัดทำนิยายสารชนิดใด อย่างใดนั้น จะต้องดู ส่วนประกอบของการพิจารณาดังนี้ คือ

- กลุ่มเป้าหมาย
- ชนิดของข่าวสาร ความรู้ที่เราต้องการเสนอ
- สภาพของท้องถิ่น
- งบประมาณ
- จำนวนข้อมูลที่ได้ และ
- ความยาวของรายการ

โดยสรุปแล้วก็คือ จะต้องคำนึงถึง วัตถุประสงค์ กลุ่มผู้ฟัง และเนื้อหา รายการเป็นหลัก

การเขียนบทวิทยุ

ทำไมจึงต้องเขียนบทวิทยุ

การที่เราดูภาพยนตร์ ฟังวิทยุ และดูโทรทัศน์นั้น สิ่งที่เราเห็นและได้ยิน ไม่ว่าจะเป็น ยาวละคร หรือสารคดีก็ดี ล้วนแต่ต้องผ่านขั้นตอนการจัดทำต่าง ๆ มา หลายขั้นตอนด้วยกัน ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่งก็คือ "บทวิทยุ" เปรียบเสมือนกับการสร้างบ้านกว่าจะเห็นเป็นบ้าน สำเร็จรูปออกมา นั้น ก็ต้องผ่านขั้นตอนมากมายเช่นเดียวกัน

บทวิทยุ (Radio Script) คือ บทที่เขียนขึ้นสำหรับผลิตรายการวิทยุ บทที่เขียนขึ้นเพื่อให้ผู้ประกาศ ผู้แสดง ผู้กำกับรายการ ผู้กำกับการแสดง ช่างเทคนิค ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตรายการ ได้อ่าน ทำความเข้าใจ เพื่อที่จะผลิตรายการออกมาให้เป็นไปตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของผู้เขียนบท การนำเอาข่าวหนังสือพิมพ์ หรือสารคดีที่คัดเลือกมาจากนิตยสาร ตลอดจนความรู้ตามหนังสือต่าง ๆ มาอ่านออกอากาศคือ ๆ ไม่เรียกว่าเป็นการอ่านจากบท

การเขียนบทเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง คนเขียนบทนั้นนับได้ว่าเป็นนักเขียนคนหนึ่ง ในด้านภาพยนตร์มีรางวัลที่ตั้งขึ้นโดยเฉพาะ เรียกว่า รางวัลผู้เขียนบทภาพยนตร์ยอดเยี่ยม ผู้เขียนบทไม่จำเป็นต้อง เป็นคนคนเดียวกับผู้ประพันธ์เรื่องนั้น ในโลกของวิทยุและโทรทัศน์ก็เช่นกัน ต้องการนักเขียนบท เช่น เขียนข่าว บทความ สารคดี ละคร ฯลฯ

ข้อคำนึงก่อนการเขียนบทวิทยุ

1. กลุ่มผู้ฟัง ก่อนที่เราจะเขียนบทวิทยุ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตาม สิ่งที่เราต้องนึกถึงก่อนสิ่งใดก็คือ กลุ่มผู้ฟัง ต้องพิจารณาว่า กลุ่มผู้ฟังที่เราต้องการส่งข้อความหรือข่าวสารนั้นเป็นใคร เป็นช่วงเวลา คนในเมือง ชาวชน แม่บ้าน ฯลฯ

2. เนื้อหา เมื่อทราบกลุ่มผู้ฟังของเราแล้ว เราต้องเลือกเนื้อหาให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการ ตลอดจนอุปนิสัยของกลุ่มผู้ฟังนั้น เช่น เกษตรกร ย่อมมีความต้องการแตกต่างไปจากคนในเมือง ชาวชนมีความต้องการต่างจากแม่บ้าน เป็นต้น และไม่ว่าจะมีเนื้อหาอะไรแตกต่างกันอย่างไรก็ตาม ก็มีข้อพิจารณาในการเขียนเหมือนกันอยู่ 3 ประการ คือ เรียบเรียงความคิดและวางโครง เรื่องดำเนินเรื่อง และเลือกใช้สำนวนภาษา เพื่อให้สามารถสื่อความหมายและดึงดูดความสนใจ

2.1 การเรียบเรียงความคิดและวางโครง เรื่อง เป็นการจัดระบบความคิดให้เป็นหมวดหมู่ และนำมาลำดับเรื่องให้ต่อเนื่องกัน จากฐานขั้นต้นเข้าสู่ประเด็นสำคัญที่เป็นแก่นของเรื่อง เรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปสู่ยาก สลับซับซ้อน การเรียบเรียงความคิด จัดได้ว่า เป็นหัวใจสำคัญของการเขียนบทวิทยุ เพราะถ้าปราศจากการเรียบเรียงความคิดแล้ว ผู้เขียนบทก็จะไม่สามารถถ่ายทอดความคิดของตนออกมาให้ผู้ฟัง เข้าใจได้

2.2 การดำเนินเรื่อง การเขียนบทวิทยุก็ไม่ต่างไปจากการเขียนความเรียงอื่น ๆ คือ จะต้องมีความน่าสนใจ หรือบทนำ เนื้อเรื่อง บทสรุปหรือลงท้าย ปกติแล้วการขึ้นบทนำทางวิทยุนั้นถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก โดยเฉพาะในช่วง 15 วินาทีแรกของการเริ่มเรื่อง ผู้เขียนบทจะต้องสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ฟังให้ได้ การเริ่มเรื่องควรใช้คำที่นำสนใจ ฟังดูรื่นหู ในส่วนของเนื้อหาก็คจะเป็นส่วนขยายความต่อจากคำนำในช่วงแรก จะต้องใช้วิธีดำเนินเรื่องไปตามเค้าโครงที่กำหนดไว้ ไม่ยกย่อนวนวน สำหรับบทสรุป ควรเป็นการสรุปเรื่องราวและหัวใจทั้งหมดสั้น ๆ แต่ไม่ใช่ย่อเรื่อง ควรมีการลงท้ายด้วยข้อคิด หรือจุดเด่นของเรื่องที่ต้องการเน้นเป็นพิเศษ เพื่อให้ผู้ฟังได้นำไปคิดพิจารณาต่อไป

2.3 การเลือกใช้สำนวนภาษา ผู้เขียนบทควรเลือกใช้ภาษาพูดที่เรียบง่ายสามารถสื่อความหมายได้อย่างตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อม ประโยคที่ใช้ควรเป็นประโยคสั้น ๆ กระชับรัดกุม ไม่ควรใช้คำศัพท์ทางวิชาการ ถ้าไม่จำเป็นหรือตัวเลขนาน ๆ ยุ่ง ๆ ก็ควรหลีกเลี่ยง คำสละสลวย คำล้อเลียนต่าง ๆ อนุโลมให้ใช้ได้เฉพาะบางกรณีที่ต้องการให้เห็นเป็นกันเอง มีชีวิตชีวา ควรเป็นคำสละสลวยที่ค่อนข้างแพร่หลายเข้าใจกันทั่วไป และไม่ควรใช้คำหยาบโสม ส่องงามส่องแง่ การใช้สำนวนโวหารต่าง ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจ หากไม่พอร่าเริงเกินไปก็เป็นการดี แต่ถ้าเฝือเกินไปก็จะกลับน่าเบื่อ

หลังการเขียนบทแล้วทุกครั้ง ผู้เขียนควรต้องลองอ่านบทวิทยุที่ตนแต่ง ๆ หรืออ่านให้คนอื่นฟัง เพื่อเป็นการทบทวนสิ่งที่ตนได้เขียน ซึ่งหากมีข้อบกพร่องก็จะได้มีโอกาสดัดแก้ไขได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำที่ออกเสียงลำบาก คำศัพท์ยาก ๆ เป็นต้น

3. รูปแบบ เมื่อเลือกเนื้อหาแล้วก็ต้องมาเลือกรูปแบบของการนำเสนอรายการว่าควรจะให้รูปแบบ บทความ ส่นทนา ถามตอบ สดขร รายงาน อภิปราย สารคดี หรือบันเทิงคดีหรือสัมภาษณ์ ฯลฯ สำหรับการเลือกรูปแบบนี้ นอกจากจะต้องดูเนื้อหาแล้ว จะต้องดูกลุ่มผู้ฟังด้วย ประกอบกัน เช่น กลุ่มเยาวชนอาจชอบรูปแบบละคร กลุ่มผู้มีการศึกษาน้อยอาจชอบรูปแบบพูดคุยหรือเพลง ผู้มีการศึกษาดี อาจชอบแบบสัมภาษณ์ ส่นทนา หรือบทความ เป็นต้น

องค์ประกอบในการเขียนบทวิทยุ

ในการเขียนบทวิทยุ นั้น จะต้องมีความเข้าใจเสียก่อนว่า เขียนเพื่อให้นักฟัง ฟังแล้วสามารถสร้างมโนภาพตามได้ด้วย สิ่งซึ่งจะต่างกับการเขียนบทโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ ซึ่งเป็นการเขียนให้คนดูวิทยุอาจจะเสียเปรียบตรงที่ว่า คนดูโทรทัศน์ไม่ต้องเสียเวลาวาดมโนภาพเหมือนฟังวิทยุ แต่วิทยุก็ได้เปรียบตรงที่ว่า การสร้างมโนภาพของผู้ฟังนั้น จะไม่มีข้อจำกัด อย่างเช่นรายการละครวิทยุ ผู้เขียนบทจะสร้างฉากให้จิตรพิศดารอย่างไรก็ได้ โดยใช้เสียงประกอบ เสียงพูด และเสียงดนตรี

1. เสียงพูด อาจจะเป็นเสียงเดี่ยว หรือหลายเสียงได้ ซึ่งเมื่อผู้ฟังฟังแล้วก็สามารถจะนึกภาพตามไปได้ (เช่น เสียงเดี่ยว บรรยาย ... เขาบุกป่าฝ่าดงมาเป็นเวลาแรมเดือน บางคราวต้องขึ้นข้ามเขาสูง บางคราวก็ย่ำลงไปในโคลนที่เหลวและ และบางครั้งก็ตกลงไปในสสารที่เหลวกราก)

2. เสียงประกอบ อาจจะเป็นเสียงที่เกิดจากธรรมชาติ หรือเกิดจากการสร้างขึ้น ซึ่งสามารถสร้างจินตนาการให้ผู้ฟังได้อย่างกว้างไกล เช่น เสียงเขียร์ก็ฬา ทำให้ผู้ฟังนึกถึงฉากในสนามกีฬา เสียงไก่ขัน จะนึกถึงเวลาเช้าตรู่ เสียงเรไร จะนึกถึงเวลาค่ำคืน เสียงคร่ำครวญ แสดงถึงความโศกเศร้า เสียใจ อาลัยอาวรณ์ เสียงรถไฟวิ่งห่างไป แล้วมีเสียงรถยนต์จ่อแจ . จะแสดงการเปลี่ยนฉาก เป็นต้น เสียงประกอบต่าง ๆ ที่ใช้ในรายการวิทยุ นั้น ได้มาจากการไปบันทึกเสียงมาโดยตรง เช่น เสียงสุนัขเห่า เสียงเครื่องบิน ฯลฯ ได้มาจากการแผ่เสียงที่ได้ทำไว้ ได้มาจากการทำเทียม เช่น เสียงไฟไหม้ อาจทำในห้องโดยการใช้อุปกรณ์อื่น เสียงม้าควบ อาจใช้ไม้เคาะ เสียงฟ้าร้องทำได้โดยใช้แผ่นสังกะสี-โลหะ เป็นต้น

3. เสียงดนตรี ทำให้นักฟัง เกิดมโนภาพได้เช่นเดียวกัน เช่น สร้างฉากริมทะเล หรือเกาะแก่งด้วยการใช้เสียงกีตาร์ฮาวาย สร้างอารมณ์เศร้าด้วยการใช้เพลงธรณีกรรแสง นอกจากนั้น เสียงเพลงหรือเสียงดนตรี ยังใช้เป็นรายการดนตรีหรือเพลงล้วน ๆ ใช้เป็นดนตรีประจำรายการ ใช้เชื่อมรายการ หรือใช้เป็นดนตรีแบ็คกราวนด์ก็ได้

ลักษณะสำคัญของบทวิทยุที่ดี

อาจารย์ คุณหญิงรัตนา สมนามิตร ให้ข้อคิดเห็นว่า ลักษณะสำคัญของบทวิทยุที่ดี มีดังนี้

1. คิดเสียก่อนว่า เรื่องที่กำลังจะเขียนนั้น เจตนาให้ใครฟัง (ระดับ อายุ ฯลฯ)
2. เมื่อกำหนดผู้ฟังได้แล้ว ถามตัวเองว่า เขียนอย่างไรจึงจะให้เขา เข้าใจง่ายที่สุด
3. ขณะเขียน ... เขียนไปก็เหมือนได้อินตัวเองพูดตามไปด้วย
4. เขียนเหมือนเขียนจดหมายถึงคนเดียว เฉพาะตัว (ลืมนึกเอาเองว่าเขานั่น

ควรจะเป็นใคร)

5. คำนึงถึง เวลาที่ผู้ฟังจะเปิดวิทยุรับฟัง โดยเฉพาะคลื่นสั้น ต่างประเทศ ต่าง เวลา

คำว่า อรรถวลีวลีของเรา อาจตรงกับเวลาบ่ายของประเทศที่รับฟัง ก็ได้

6. คำนึงถึงสถานที่รับฟัง
7. เรื่องที่เขียน ต้อง เน้นบุคลิกลักษณะของผู้เขียนเด่นอยู่
8. สำนวนง่าย เป็นกันเอง ฟังแล้วสบายใจ ทำได้โดยใช้สรรพนามที่ถูกต้อง

เหมือนดังผู้ฟัง เข้าไปร่วมรายการด้วยกัน

9. มีทัศนคติที่ถูกต้อง และเคารพผู้ฟัง ไม่ดูถูกผู้ฟัง
10. ตรง เป้าหมาย ไม่เอนเอื้อ น้ำท่วมทุ่ง กะทัดรัด ชัดเจน
11. ไม่ยืดเยื้อจนล้าระมากเกินไปในเวลาอันจำกัด
12. เน้นจุดสำคัญ ย้ำและซ้ำประโยค หรือคำบ่อย ๆ (สำคัญที่สุด)
13. ไม่พร่ำวไปด้วยสัพพัญญู สำนวน เจ็บถ้อยร้อยความ
14. สั้นเหตุผลผล ไม่กำกวม คลุมเครือ ตรง เป้าหมาย
15. ไม่พูดลอย ๆ ออกมาโดยไม่ตีความหมายให้ผู้ฟังทราบ เพราะผู้ฟังติดตามไม่ทัน
16. ก่อนนำไปอ่าน ทบทวนและแก้ไขหาเสียก่อน อย่าทิ้งอะไรไว้เป็นปริศนาให้ผู้ฟัง

แก้เอาเอง

17. เขียนทุกคำที่ต้องอ่าน ไม่แต่งเติมเอาเองขณะอ่าน ไม่ว่าจะจะเป็นคำเล็กน้อยเพียงใด ต้อง เขียนอ่านแล้วจะได้ไม่สะดุด

18. ไม่แก้ไข เปลี่ยนแปลง เรื่องที่อ่านเอาตามใจชอบ การตัดต่อจนที่สุดท้าย **มันจะทำให้**
ยุ่งยากสับสนยิ่งขึ้น

19. ไม่มีตัวเลข สถิติยุ่งยาก มาตรา ยี่สิบ ตรี หัก บอกขนาดใกล้เคียงแท้จริงที่สุด
เปรียบเทียบย่อ ๆ ให้ง่าย

20. อย่าใช้ศัพท์สูงเกินไป (นักวิชาการมักจะเป็นเช่นนี้) นำเป็น

21. จะเปิดฉากเขียนเรื่องหรือพูดโดยติดตลกเกินไปใช้อย่างง่าย นอกจากเสียว่าจะเป็น
ตลกอาชีวะ

22. กระดาษที่เขียนไม่สะอาด แก้ไขยุ่งเหยิง รกตา ต้องสะอาดหมดจด ไม่ใช้เขียนด้วย
ลายมือขยุกขยิก เป็นปัญหาทุกฝ่าย

23. ตั้งเป้าหมาย แล้วเขียนคืบคลานเป้าหมาย อย่าไกลออกนอกเส้นทางเกินไป ระวังไว้
ให้รู้ว่า เป้าหมายของเราคืออะไร

24. ถ้าจะต้องออกนอกทางไปบ้าง ก็ออกเพื่อที่จะวกกลับเข้าสู่เส้นทางเดิมอีก เพื่อคืบหน้า
สู่เป้าหมายต่อไป

24. ถ้าจะต้องออกนอกทางไปบ้าง ก็ออกเพื่อที่จะวกกลับเข้าสู่เส้นทางเดิมอีก เพื่อคืบหน้า
สู่เป้าหมายต่อไป

25. ยกตัวอย่าง หรือเปรียบเทียบ ต้องเข้ากับเรื่องราว

26. อ่าน เสียงจะนุ่มเป็นกันเอง และไม่มีอำนาจ ถ้าคิดว่าอ่านให้คนเดียวฟัง โดยเฉพาะ
(ลมหายใจตัวเอง) สัญชาตญาณของผู้พูดและผู้ฟัง ช่วยได้มากในเรื่องนี้

27. พูดด้วยภาพพจน์ ... ยิ่งสร้างภาพพจน์ได้มากเท่าไรยิ่งดี ผู้ฟังจะเกิดความสนใจ
และเก็บสิ่งที่ฟังใส่ใจมากขึ้น เท่ากับเขียนภาพลงในความจำของผู้ฟัง

28. พูดด้วยความมั่นใจ ไม่ขอโทษหรืออวดตัว ไม่เดาเอาเองว่า ผู้ฟังคงจะคิดอย่างนั้น
รู้สึกอย่างนี้ จะทำให้ผู้ฟังวางหูโดยใช่เหตุ

ตัวอย่างเช่น ท่านผู้ฟังคงจะ เสียใจ/ยินดี นะคะที่ทราบว่า ...

เปลี่ยนเป็น ดิฉันมีเรื่องที่น่า เสียใจ/ยินดี มาเรียนให้ทราบว่า ...

คำว่า ดูเหมือน ก็ต้องระวัง โดยเฉพาะในรายการนอกสถานที่ ต้องใช้ให้ถูกต้องแต่ละ

ตัวอย่างเช่น รถที่ตามในขบวนดูเหมือนจะล้นหลุด ... ได้ที่เห็นอยู่เบื้องหน้า

ดูเหมือนจะเป็นธงชาติฝรั่ง เคส ... ไม่ได้

29. ถามตนเองว่า ทำอย่างไรจะให้เวลาผู้ฟัง เข้าใจ เราต้องใช้เวลา เร็ว หรือ ช้า
เพียงใด และจะให้ผู้ฟังมีเวลา น้อย สักเท่าใด

30. เขียนบทแล้ว อ่านดูแล้ว ถามตัวเองว่า เข้าท่าหรือไม่ ถ้าไม่เข้าหูตัวเองก็อย่าหวัง
เลยว่าจะเข้าหูผู้อื่น สักทั้งได้

ตัวอย่างบทละครวิทยุ

เพลงบรรเลงอ่อนหวาน (10 วินาที และเฟด)

เสียงประกอบ (เสียงไก่ขัน เสียงนกจู๋จี๋)

ผู้บรรยาย เข้าวันนี้ อากาศแจ่มใสเสียจริง ... นึก ตั้งแต่เช้านี้ใครทั้งหมดในบ้าน

เสียงประกอบ (เสียงเดินเบา ๆ ช้า ๆ)

ผู้บรรยาย หนูน้อยค่อย ๆ เดินย่องลงมาจากบันได ดวงตาของเธอจ้อง เข้มแข็งไปยังสิ่งหนึ่ง
ที่อยู่บนโต๊ะกินข้าว

นึ้ม (คิดในใจ) เจ้าเม็ดสีกาตา ลินชวตบนโต๊ะนั้น ต้องเป็นช็อกโกแลตแน่ ๆ เลย วันก่อน
พ่อก็เคยซื้อให้กิน เม็ดสีกาตาแบบนี้เหมือนกัน ... เออละ ... จะลอง
กินดูซิ ว่าจะอร่อย เหมือนที่พ่อซื้อให้หรือเปล่า

เสียงประกอบ (เสียงเลื่อนเก้าอี้ เสียงหล่นฝาขวดเกสียว)

นึ้ม (คิดในใจ) แล้ ... ขวดนี้เปิดออกง่ายจัง ลองชิมเม็ดเดียวก่อน

เสียงประกอบ (เสียงเทขวด เสียงเคี้ยว)

นึ้ม (คิดในใจ ตื่นเต้น) อือฮือ ... หวานเจี๊ยบเลย อร่อยกว่าที่พ่อเคยซื้อให้เสียอีก ลองอีกเม็ดดีกว่า

เสียงประกอบ (เสียงเทเม็ดกลม ๆ ออกจากขวด)

น้อม แม่คงไม่ว่าหรอก ถ้าเราจะกินอีก แหมม ... ยิ่งกินก็ยิ่งอร่อย (ตกใจ) ตายจริง
เพ็ญเดียว กินไปตั้ง 10 เม็ดแล้ว ... (ตกใจ) เอ๊ะ ... เราเป็นอะไร ...
ปวดท้องจริง ... โอ๊ย ... แม่จ๋า ... น้อมปวดท้อง ... ช่วยน้อมด้วย
น้อมจะอ้วกแล้ว ... โอ๊ย ...

ก่อนการผลิตรายการวิทยุ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อให้การให้การศึกษา นั้น มีองค์ประกอบ
ที่เกี่ยวข้องกัน 3 ประการ ควรจะต้องคำนึง เพื่อให้รายการมีคุณค่าตรงตามวัตถุประสงค์ก็คือ

- กลุ่มผู้ฟัง
- เนื้อหาสาระ
- รูปแบบของรายการ

ผู้ฟังกับเนื้อหารายการ

การจัดรายการให้เหมาะกับผู้ฟัง มีข้อเสนอนี้ขึ้นต้นเนื้อหาของรายการดังนี้

กลุ่มผู้ฟัง

เนื้อหารายการ

เด็กก่อนวัยเรียน : ความบันเทิง และแนวความคิดระดับประถม เพื่ออ่านออกเขียนได้ จำนวนเลข
ทักษะการติดต่อสื่อสารพื้นฐาน

วัยเรียน

ก) ผู้อยู่ในโรงเรียน : ตามเนื้อหาในหลักสูตร หัวเรื่องที่เป็นการช่วยสนับสนุนครู

: เพิ่มความบันเทิง

: ความรู้สำหรับมัธยม การเป็นพลเมืองดี การสื่อสารที่เป็นมาตรฐาน อาชีพ
และการใช้เวลาว่าง

ข) ผู้อยู่นอกโรงเรียน : สำหรับผู้ไม่มีที่เรียน ผู้ไม่รู้หนังสือ ด้อยปัญญา ผู้ยากจน และ

เนื่องจากความจำเป็นของครอบครัว

: เป็นการสัดเพื่อทดแทนการศึกษาในโรงเรียน

๒. เป็นการเตรียมเพื่อดำรงชีวิตและทำงาน แนวคิดทางจริยธรรม เสริม
การอ่านออกเขียนได้ การนับจำนวน การศึกษาเกี่ยวกับสังคม การ
กระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติกิจกรรม จินตนาการ ความบันเทิง ทักษะ
ในการสื่อสาร (ฟัง พูด และสัมพันธ์กับสังคม)

ผู้ออกจากโรงเรียน : จัดทดแทนการศึกษาในโรงเรียน ความบันเทิง กระตุ้นให้ศึกษาจาก
สิ่งแวดล้อม และเพิ่มสมรรถภาพในการทำงาน

ผู้อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้: การพัฒนาด้านภาษา การสนใจให้พัฒนาทุกเรื่อง (เช่น สุขภาพ
การวางแผนครอบครัว การเกษตร การกีฬา รายการที่เพิ่มคำศัพท์
การศึกษา เป็นต้น)

การศึกษาในชั้นสูงขึ้น : รายการตามเนื้อหาหลักสูตร เช่น ตามคุณภาพของวิชาที่กำหนดการศึกษา
ทางวิทยุ-ไปรษณีย์

ผู้กำหนดนโยบายผู้นำ : เสนอเนื้อหาทุกวงการ วิทยุอาชีพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง
ความคิดเห็น ทั้งนี้
รวมทั้งนักการเมือง

กลุ่มอาชีพ : ต้องการทราบข่าว เทคนิคการทำงาน ข่าวลือ การวิจัยสภาพ
เช่น ข่าวนา
อากาศ ข่าว เทคนิคการประมง ความเคลื่อนไหวการประมง
ข่าวประมง ความปลอดภัย การสร้างเรือ อุปกรณ์

เจ้าหน้าที่ส่งเสริม : ข่าว บทความ ข้อสั่ง เกตุ อุปกรณ์ประกอบการสอน การฝึกอบรม
(ด้านการเกษตร โครงการเกี่ยวกับชุมชน และโครงการที่เกี่ยวข้องวิทยุ สามารถสนอง
การบริการ แม่และเด็ก และบริการสนับสนุนแก่เจ้าหน้าที่พัฒนาด้านต่าง ๆ
สวัสดิการ พัฒนาชุมชน ฯลฯ)

ครู : เทคนิคการสอน อุปกรณ์ตามหลักสูตรใหม่ การกระจายเสียงแก่โรงเรียน
การใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชน เรื่องที่น่าสนใจ

กลุ่มผู้ฟัง : การนิเทศน์ และการส่งเสริมตามโครงการ การเกษตร ธุรกิจ โครงการ
ของชุมชนสหกรณ์

กลุ่มผู้ฟังที่ต้องการส่งเสริม : เกษตรกร ชาวชนบท พ่อแม่ ผู้หญิง ฯลฯ

เยาวชน (นอกโรงเรียน) : สิ่งที่น่าสนใจและกิจกรรม สโมสรการบริการชุมชน การใช้ชีวิต
สมัยใหม่ การพัฒนาทางด้านสุขภาพและร่างกาย การกีฬาอาชีพ
และการใช้เวลาว่าง งานอดิเรก ความบันเทิง ข่าวสาร
รูปแบบการ เป็นผู้นำ

การใช้วิทยุให้เป็นประโยชน์

การใช้วิทยุให้เป็นประโยชน์นั้น มีวิธีการใช้ได้หลายวิธีการดังต่อไปนี้

ไม่อาศัยสื่ออื่น เป็นการร่วมกับสื่ออีกอย่างหนึ่งหรือมากกว่า
มุ่งถึงผู้ฟังทั่วไป มุ่งถึงผู้ฟังที่เจาะจง
ให้รับฟังในสภาพเป็น ได้รับฟังในสภาพไม่เป็นทางการ เช่น ไม่สด เป็นกลุ่มผู้ฟัง
ทางการ เช่น จัดเป็น
กลุ่มผู้ฟัง

วัตถุประสงค์ในการใช้วิทยุเพื่อเรียนรู้ อาจจะดีขึ้น ถ้าหากว่าได้พิจารณาสิ่งต่อไปนี้
ประกอบด้วย

1. ใช้สื่อมวลชนชนิดหนึ่งร่วมกับการสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารแบบประจักษ์หน้ากัน
เช่น ใช้รายการวิทยุร่วมกับครูผู้สอน หรือเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานสนาม
2. ใช้สื่อมวลชนมากกว่าหนึ่งอย่าง เช่น ใช้รายการวิทยุ และโปสเตอร์
3. ใช้รายการวิทยุ แล้วตามติดกับการบริการ เช่น รายการวิทยุ เกี่ยวกับการวางแผน
ครอบครัว แล้วออกไปให้บริการ เป็นต้น
4. ภูมิหลังด้านวัฒนธรรมของผู้ผลิตรายการและผู้ฟัง สอดคล้องกัน เช่น ผู้ผลิตรายการ
ที่มีพื้นฐานเกี่ยวกับชนบท ทำรายการเกี่ยวกับเกษตรกร
5. ไม่มีความขัดแย้งด้านนโยบายของรัฐบาลกับสิ่งที่ต้องการ ให้ประชาชนปฏิบัติ

6. เนื้อหาของรายการนั้นเป็นการกระตุ้นส่งเสริมที่สัมพันธ์กัน เช่น รายการวิทยุเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับผลของการดื่มพวกแอลกอฮอล์ สัมพันธ์กับโครงการความปลอดภัยในท้องถิ่น

7. กำหนดกลุ่มผู้ฟังที่เฉพาะเจาะจง และกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ดัง เช่น

ก. การกระจายเสียงทั่วไป (Open broadcasting)

กลุ่มผู้ฟัง : เป็นประชาชนทั่วไป ที่ไม่ได้จัดระเบียบเป็นองค์การ ใช้สื่อชนิดเดียว

รายการ : รายการกระจายเสียงจัดแบบทั่ว ๆ ไป ที่เกี่ยวกับสุขภาพ อนามัย งานอดิเรก การเมือง การกีฬา การบริการสาธารณะ การบันเทิง แม้ว่า ผู้ฟังสำหรับการกระจายเสียงทั่วไป จะเป็นผู้ฟังทั่วไป แต่ก็อาจกำหนดผู้ฟังให้เฉพาะเจาะจงได้ด้วยเนื้อหาของรายการ ชื่อเรื่อง รายการ เช่น รายการเด็ก รายการแม่บ้าน เป็นต้น

ข. การกระจายเสียงเพื่อการเรียนการสอน (Instructional Radio)

กลุ่มผู้ฟัง : เป็นผู้ฟังที่จัดดำเนินการอย่างเป็นระเบียบ และเฉพาะเจาะจง เช่น นักเรียนใช้สื่ออื่น ๆ สนับสนุนเพิ่มเติมได้หลายอย่าง ซึ่งรวมทั้งการสื่อสารแบบประจักษ์หน้าหรือมีคนนิเทศก์ มักจะเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนในโรงเรียน

รายการ : เป็นการจัดการกระจายเสียงสำหรับโรงเรียน (วิทยุโรงเรียน) มีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ เตรียมตัวในการฟังรายการ มีอุปกรณ์สนับสนุนประกอบการเรียนในชั้น เช่น หนังสือ ภาพ แผนที่ ตาราง และมีกิจกรรมในชั้นเรียน เป็นต้น

เนื้อหาของรายการ จะสอดคล้องกับหลักสูตร การเรียนการสอน หรือ ส่งเสริมการเรียนการสอนตอนนั้น

การใช้วิทยุเพื่อเป็นสื่อประกอบการสอนของครูนั้น ต้องระมัดระวังที่จะไม่ให้วิทยุเป็นครูและมีบทบาทมากนัก แต่ใช้วิทยุเพื่อเป็นแหล่งให้คำแนะนำ

วิทยุและไปรษณีย์ (Correspondence School) ครูจะกระจายเสียงถึงผู้เรียน ซึ่งจะฟังรายการด้วยตนเองคนเดียว ควบคู่กับการใช้คู่มือประกอบการเรียน ตำราให้ทำการบ้านส่งศูนย์การเรียน ในกรณีเช่นนี้วิทยุกลายเป็นแหล่งสารโดยตรง ให้คำแนะนำ ให้ข่าวสารแก่ผู้เรียน ซึ่งส่วนมากเป็นการศึกษาผู้ใหญ่ อาจมีการวัดผลการเรียนและให้ประกาศียบัตรแสดงคุณวุฒิ

ค. การกระจายเสียงสำหรับกลุ่มผู้ฟัง (Listening Group)

กลุ่มผู้ฟัง : เป็นผู้ฟังที่จัดดำเนินการอย่างเป็นระเบียบและเฉพาะเจาะจงใช้สื่อสองอย่าง (วิทยุ และกลุ่มอภิปรายเล็ก ๆ) เช่น ชมรมวิทยุชนบท จุดมุ่งหมายในการกระจายเสียงเพื่อกระตุ้นกลุ่มให้มีการอภิปรายเพื่อปฏิบัติต่อไป บางครั้งจึงเรียกว่า กลุ่มตัดสินใจ (Decision Group) โดยทั่วไปมักจะมีการทราบปฏิกิริยาจากผู้ฟัง (Feedback) โดยในกลุ่มผู้ฟังนั้นจะมีประธานกลุ่ม ซึ่งก่อนและหลังการกระจายเสียงจะติดต่อกับนักวิทยุกระจายเสียงในนามของกลุ่ม

รายการ ; เนื้อหาของรายการมักเป็นเรื่องที่กลุ่มมีความสนใจ ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปได้เสมอ

ง. การกระจายเสียงสำหรับการใช้สื่อการเรียน (Multi-media Learning)

กลุ่มผู้ฟัง : เป็นการใช่วิทยุเพื่อสนับสนุนบทบาทในระบบการใช้สื่อหลายชนิด ผู้ฟังอาจมีการจัดหรือไม่มีการจัดให้เป็นระเบียบก็ได้ สื่อแต่ละชนิดใช้ให้เหมาะสมกับคุณลักษณะของสื่อชนิดนั้น ๆ ดังเช่น ระบบมหาวิทยาลัยเปิด ใช้สื่อมวลชนส่วนบุคคล การเรียนเป็นกลุ่ม การใช้คู่มือเรียนเอง

รายการ ; รายการวิทยุ ทำขึ้นเพื่อเป็นการสนับสนุน การเรียนให้เข้มข้นขึ้น เช่น มหาวิทยาลัย เปิดในสหราชอาณาจักร อังกฤษ ทำรายการดังนี้

เป็นรายการที่เสนอโดยตรงจากตำรา

เป็นรายการที่จัดทำในแนวทางของ เรื่องนั้น

เป็นรายการที่เสนอแนวความคิดที่เปลี่ยนแปลงไป

เป็นรายการที่เสนอตัวอย่างสำริดจากตำรา

เป็นรายการที่มีการวิพากษ์ วิจัย จากผู้ชำนาญการ

เป็นรายการที่เสนอกรณีศึกษา เพื่อวิเคราะห์

เป็นรายการที่ตอบปัญหาให้ผู้ฟังหรือผู้เรียน

สื่อชนิดอื่นที่ใช้สนับสนุนอาจเป็นรายการโทรทัศน์ หนังสือตำรา หนังสืออ่านประกอบ

การทดลอง แบบฝึกหัด

การผลิตสไลด์เพื่อประกอบการบรรยาย

ร.ท.ดำรง บำรุงศักดิ์

เหตุที่ต้องใช้สไลด์ประกอบการบรรยาย เพราะ

1. สไลด์สามารถช่วยดึงดูดความสนใจจากผู้ฟังได้มากกว่าการบรรยายอย่างเดียว
2. สไลด์สามารถช่วยให้ผู้ฟัง เข้าใจได้ง่ายขึ้น
3. สไลด์สามารถจัดลำดับต่าง ๆ ให้ชัดเจนง่ายขึ้น

การผลิตสไลด์ที่ดีควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ต้องกำหนดวัตถุประสงค์

เมื่อทราบข้อเรื่องที่ต้องบรรยายแล้วจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการทำสไลด์ชุดนั้น ว่าต้องการให้ผู้ฟังรับรู้อะไรบ้าง

2. ต้องวิเคราะห์ผู้ฟัง

ก่อนการทำสไลด์ควรวิเคราะห์กลุ่มผู้ฟังก่อนว่า ผู้ฟังอยู่ในวัยใด มีพื้นฐานรู้ต่อเรื่องที่จะบรรยายมากน้อยแค่ไหน เพื่อกำหนดความยาก-ง่ายของเนื้อหาต่อไป

3. ต้องค้นคว้าและจัดเรียงเรื่องราว

เมื่อได้รวบรวมข้อมูลมาแล้วก็เริ่มวางแผนในการผลิตสไลด์ โดยอาจจัดทำให้รูป ลัทธิ หรือสื่ออื่นก็ได้ จะทำให้สามารถลำดับ เนื้อเรื่องได้ง่ายขึ้น

ภาพที่จะนำมาถ่ายทำสไลด์นั้น ควรมีลักษณะ ดังนี้คือ

ก. ภาพที่เรียงลำดับขั้นตอนไปตามลำดับ สามารถฉายไปได้โดยไม่ต้องบรรยายก็ได้ เพราะภาพจะแสดงความเข้าใจในตัวแล้ว

ข. ภาพที่สรุปภาพลักษณ์ ๆ โดยสรุปเนื้อหาออกมาเป็นข้อความสำคัญ ๆ

*กองสนับสนุน วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า

ใช้แสดงในรูปกราฟหรืออีไลแกรมต่าง ๆ ให้มากเพื่อผู้ฟังจะได้เข้าใจง่ายขึ้น
ถ้าสามารถเขียนเป็นแผนผัง ตาราง หรือไดอะแกรมได้ก็สามารถเพิ่มความเข้าใจได้

จน

ข้อเสนอแนะสำหรับการผลิตสไลด์ที่ดี

สไลด์ข้อความ

1. สไลด์แต่ละสไลด์ควรแสดงสิ่งที่ต้องการเพียงอย่างเดียวน
2. ในสไลด์ 1 สไลด์ ไม่ควรมีข้อความเกิน 10 บรรทัด
3. ถ้าเป็นสไลด์ขนาดมาตรฐาน (2" X 2") ถ้าสามารถมองด้วยตาเปล่าแล้วอ่านข้อความออกในระยะ 1 ฟุต ก็สามารถสรุปได้ว่าเป็นสไลด์ที่ดี
4. แต่ละบรรทัดของข้อความอย่าเขียนข้อความเกิน 6 - 7 คำ
5. ระหว่างบรรทัดควรเว้นระยะให้เท่ากับความสูงของตัวอักษรนั้น ๆ
6. ถ้าหลีกเลี่ยงเครื่องหมายต่าง ๆ เช่น เครื่องหมาย , ก็ควรจะไม่ใช่เครื่องหมายเหล่านั้น
7. ข้อความมีความหมายชัดเจนสามารถเข้าใจได้ง่ายและเร็ว

สไลด์ภาพ

1. ถ้าเป็นไปได้อำาถ่ายภาพจากหนังสือทั้งหน้า ควรเอาเฉพาะสิ่งที่ต้องการ เช่น ภาพเท่านั้น
2. ควรใช้กราฟแทน เทเบิลต่าง ๆ เพราะเข้าใจได้เร็วกว่า
3. ไม่ควรมีคำอธิบายภาพมากเกินไป แต่ควรจะอธิบายด้วยการบรรยายประกอบ
4. ถ้ามีพื้นหลังเป็นรูปต่าง ๆ อย่าให้เด่นกว่าภาพที่ต้องการแสดง

ลักษณะสไลด์ที่ดี

จากที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่าสไลด์ที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้ คือ

1. จุดเด่นหรือสิ่งที่ต้องการแสดงควรอยู่กลาง ๆ ของภาพ
2. ภาพต้องคมชัด

3. ไม่ใช้สีที่ฉูดฉาดจนเกินไป
4. การใช้สีทั่ว ๆ ไป เน้นสีเด่นเฉพาะสิ่งที่ต้องการแสดงเท่านั้น
5. ลักษณะต่าง ๆ ในแผ่นสไลด์อยู่ในลักษณะสมดุลย์
6. สไลด์ต้องไม่เก่าจนล้าสมัย
7. พื้นหลังของภาพไม่ควรเด่นกว่าภาพ
8. ตัวอักษรต้องไม่เล็กจนเกินไป
9. ตัวอักษรต้องไม่มากกว่า 10 บรรทัด
10. แต่ละบรรทัดอย่าให้ยาวกว่า 7 คำ
11. เนื้อหาต่าง ๆ ถ้าจบในสไลด์แผ่นเดียว ก็จะเกิดความเข้าใจได้ง่าย
12. ระหว่างบรรทัดควรเว้นระยะอย่างน้อยเท่ากับความสูงของอักษรที่ใช้
13. ถ้าแสดงเป็นกราฟก็ควรแยกสีให้ชัดเจน
14. สไลด์ต้องมีแสงพอดี ไม่มีมืดหรือสว่างเกินไป
15. ข้อความต่าง ๆ บนแผ่นสไลด์ต้องถูกต้อง
16. ภาษาที่ใช้ต้องง่ายอ่านแล้ว เข้าใจทันที
17. ภาพที่พวกเล่นที่ยุ่งยาก จะละเว้นได้ก็ควรตัดออกไป แล้วแสดงในรูปกราฟแทน
18. ต้นฉบับที่นำมาถ่ายต้องไม่เก่าจนเกินไป

ข้อดีของสไลด์

1. ฉายได้ทั้งภาพง่ายต่อการบรรยายประกอบ และสามารถฉายซ้ำได้ทันที
2. ฉายได้นานตามต้องการ
3. สไลด์เรื่องหนึ่ง ๆ สามารถแยกได้หลายชุดตามต้องการ
4. ในสไลด์ชุดถ้าภาพไหนล้าสมัยก็เอาออกไป เฉพาะอันได้ทันที
5. สะดวกในการนำไปใช้และขนย้าย
6. สามารถทำบรรยายประกอบเสียงได้
7. ราคาไม่แพงนัก และผู้สอนสามารถผลิตได้เอง

8. ใช้ได้กับงานทุกประเภท
9. ปัจจุบันใช้เทคนิคพิเศษได้หลายอย่างเช่น ระบบดีสโพล คอนโทรล ทำให้ผู้ชมไม่เคืองตา (ต้องใช้เครื่องฉาย 2 เครื่องขึ้นไป)
10. สไลด์ระบบโพลารอยด์สามารถถ่ายแล้วฉายภาพได้เลย (ไม่ต้องผ่านขบวนการล้าง ทำให้สะดวกขึ้นมาก)

ข้อจำกัดของสไลด์

1. เป็นภาพนิ่ง เคลื่อนไหวไม่ได้
2. ต้องบรรยายประกอบ จึงทำให้ได้ผลสมบูรณ์
3. ต้องใช้ห้องที่มีมืด จึงจะชัดเจน
4. ถ้าเตรียมไม่ดี สลับสับเปลี่ยนได้ยาก
5. เครื่องฉายถ้าไม่ได้มาตรฐานอาจเกิดการขัดข้องเกี่ยวกับระบบการเลื่อนได้ง่าย
6. ถ้าเครื่องฉายไม่มีตัวถอดภาพมายังผู้ใช้ต้องใช้ค้ำพาดขอเปลี่ยนสไลด์อยู่ตลอดเวลา ทำให้ผู้ฟังเบื่อได้ง่าย

ข้อควรระวังในการถ่ายสไลด์

- ก. ภาพที่มีคำบรรยายอย่างยืดยาว ทำให้อักษรเล็กมากดูไม่ชัด ขาดความดึงดูดเท่าที่ควร
- ข. พยายามลด ตัด ทอน เส้น สีต่าง ๆ ที่ยุ่งยากให้เป็นภาพง่ายในรูปของกราฟก็ได้

3. ไม่ใช้สีที่ฉูดฉาดจนเกินไป
4. การใช้สีทั่ว ๆ ไป เน้นสีเด่นเฉพาะสิ่งที่ต้องการแสดงเท่านั้น
5. ลักษณะต่าง ๆ ในแผ่นสไลด์อยู่ในลักษณะสมดุลย์
6. สไลด์ต้องไม่เก่าจนล้าสมัย
7. พื้นหลังของภาพไม่ควรเด่นกว่าภาพ
8. ตัวอักษรต้องไม่เล็กจนเกินไป
9. ตัวอักษรต้องไม่มากกว่า 10 บรรทัด
10. แต่ละบรรทัดอย่าให้ออกความยาวกว่า 7 คำ
11. เนื้อหาต่าง ๆ ถ้าจบในสไลด์แผ่นเดียว ก็จะเกิดความเข้าใจได้ง่าย
12. ระหว่างบรรทัดควรเว้นระยะอย่างน้อยเท่ากับความสูงของอักษรที่ใช้
13. ถ้าแสดงเป็นกราฟก็ควรแยกสีให้ชัดเจน
14. สไลด์ต้องมีแสงพอดี ไม่มีมืดหรือสว่างเกินไป
15. ข้อความต่าง ๆ บนแผ่นสไลด์ต้องถูกต้อง
16. ภาษาที่ใช้ต้องง่ายอ่านแล้วเข้าใจทันที
17. ภาพที่พวกเล่นที่ยุ่งยาก จะละเว้นได้ก็ควรตัดออกไป แล้วแสดงในรูปกราฟแทน
18. ต้นฉบับที่นำมาถ่ายต้องไม่เก่าจนเกินไป

ข้อดีของสไลด์

1. ฉายได้ทั้งภาพง่ายต่อการบรรยายประกอบ และสามารถฉายซ้ำได้ทันที
2. ฉายได้นานตามต้องการ
3. สไลด์เรื่องหนึ่ง ๆ สามารถแยกได้หลายชุดตามต้องการ
4. ในสไลด์ชุดถ้าภาพไหนล้าสมัยก็เอาออกไปเฉพาะอันได้ทันที
5. สะดวกในการนำไปใช้และขนย้าย
6. สามารถทำบรรยายประกอบเสียงได้
7. ราคาไม่แพงนัก และผู้สอนสามารถผลิตได้เอง

8. ใช้ได้กับงานทุกประเภท
9. ปัจจุบันใช้เทคนิคพิเศษได้หลายอย่าง เช่น ระบบดีสโคป คอนโทรล ทำให้ผู้ชมไม่เบื่อ (ต้องใช้เครื่องฉาย 2 เครื่องขึ้นไป)
10. สไลด์ระบบโพลารอยด์สามารถถ่ายแล้วฉายภาพได้เลย (ไม่ต้องผ่านขบวนการล้าง ทำให้สะดวกขึ้นมาก)

ข้อจำกัดของสไลด์

1. เป็นภาพนิ่ง เคลื่อนไหวไม่ได้
2. ต้องบรรยายประกอบ จึงทำให้ได้ผลสมบูรณ์
3. ต้องใช้ห้องที่มีด สิ่งจะชัดเจน
4. ถ้าเตรียมไม่ดี สับสนได้ง่าย
5. เครื่องฉายถ้าไม่ได้มาตรฐานอาจเกิดการขัดข้องเกี่ยวกับระบบการเลื่อนได้ง่าย
6. ถ้าเครื่องฉายไม่มีตัวต่อทดภาพมายังผู้ใช้ต้องใช้คำพูดขอเปลี่ยนสไลด์อยู่ตลอดเวลา ทำให้ผู้ฟังเบื่อได้ง่าย

ข้อควรระวังในการถ่ายสไลด์

- ก. ภาพที่มีคำบรรยายอย่างยืดยาว ทำให้อักษรเล็กมากดูไม่ชัด ขาดความดึงดูดเท่าที่ควร
- ข. พยายามลด ฝ้า ทอน เส้น สีต่าง ๆ ที่ยุ่งยากให้เป็นภาพง่ายในรูปของกราฟก็ได้

เปรียบเทียบสไลด์กับโทรทัศน์วงจรปิด

สไลด์	โทรทัศน์
1. เป็นภาพนิ่ง	1. เคลื่อนไหวได้ (หยุดภาพก็ได้)
2. เปลี่ยนขนาดภาพเล็กใหญ่ได้ง่าย เพียงแต่เปลี่ยนระยะเท่านั้น	2. เปลี่ยนขนาดภาพ ต้อง เปลี่ยนจอทีวี
3. ภาพบนจอใช้ฉายด้วยแสง	3. ภาพบนจอใช้สายเคเบิล
4. ต้องใช้ห้องมืด	4. ฉายห้องสว่างก็ได้
5. ราคาถูกกว่า	5. ราคาแพง
6. มีระบบเดียว	6. มีหลายระบบ
7. ถ้าผิดพลาดถึงสไลด์ที่ผิดออกมาแก้ไข ได้เลย (ง่ายกว่า)	7. ถ้าตอนไหนผิดพลาดต้องแก้ไขเป็นระบบ (ยากกว่า)
8. ภาพที่ปรากฏชัดเจนกว่า	8. ภาพที่ปรากฏเป็นเส้น, เป็นจุด
9. เป็นภาพอย่างเดียว	9. ได้ทั้งภาพและเสียง
10. เมื่อไม่ต้องการลบทิ้งไม่ได้ ต้องทิ้งเลย	10. เมื่อไม่ต้องการลบทิ้งแล้ววัดทับใหม่ได้
11. ต้นฉบับเครื่องเดียวฉายได้จอเดียว	11. ต้นฉบับเครื่องเดียว แยกจอได้หลายจอ ตามต้องการ
12. เทคนิคประกอบน้อยกว่า	12. เทคนิคประกอบมากกว่า

วิธีโอเทปเพื่อการศึกษา

ร.ท.พินิจ แลงแก้ว*

ในปัจจุบันนี้โทรทัศน์สีที่เข้าอยู่จะแบ่งแยกระบบออกได้ดังนี้ คือ

1. ระบบ NTSC (National Television System Committee) เป็นระบบที่มีสัญญาณความถี่ 525 เส้น เป็นระบบที่เกิดขึ้นครั้งแรกในอเมริกา และเนื่องจากเป็นสิ่งที่ประดิษฐ์ใหม่เอี่ยมนี้เอง จึงยังมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง คือ สีที่ปรากฏทางเครื่องรับจะไม่คงที่ อาจเปลี่ยนเป็นเข้มขึ้นและค่อย ๆ จางลง เป็นอยู่อย่างนี้เรื่อย ๆ หรือไม่ก็ค่อย ๆ เปลี่ยนจากสีหนึ่งเป็นอีกสีหนึ่งวนเวียนอยู่ตลอดเวลา ไม่สามารถจะบังคับสีให้คงที่เหมือนของจริงได้ตลอดไป อเมริกาต้องการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเหมือนกัน แต่เนื่องจากได้จำหน่ายเครื่องรับโทรทัศน์ระบบดังกล่าวออกสู่ตลาดเป็นจำนวนหลายล้านเครื่องแล้ว จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้การตัดสินใจเปลี่ยนแปลงได้ลำบาก

2. ระบบ PAL (Phase Alternative Line) เป็นระบบที่มีสัญญาณความถี่ 625 เส้น เป็นระบบที่คิดขึ้นในเยอรมนีภายหลังที่ได้ศึกษาข้อดีข้อเสียของระบบ NTSC มาเป็นเวลา 10 ปี มาแล้ว โดยใช้พื้นฐานของปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้น ฉะนั้นจึงขจัดข้อบกพร่องต่าง ๆ ออกไปได้อย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องสีของระบบนี้สามารถจะบังคับให้คงที่ได้อยู่ได้ ซึ่งเป็นระบบเดียวกับที่โทรทัศน์สีในประเทศไทยได้ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้

3. ระบบ SECAM (Sequental Couleur a Memoire) เป็นระบบที่มีสัญญาณ 819 เส้น นับว่าเป็นระบบที่ดีมากระบบหนึ่ง แต่ไม่เหมาะในการใช้เพราะทางเทคนิคสูงมาก ยิ่งยากในการปฏิบัติบำรุงรักษา ตลอดจนเครื่องส่งเครื่องรับยังมีราคาแพง ดังนั้นระบบนี้จึงยังไม่แพร่หลาย

ลักษณะของแถบบันทึกสำหรับเทปโทรทัศน์

แถบบันทึกสำหรับเทปโทรทัศน์ยังมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับแถบบันทึกเสียง สามารถแยกลักษณะออกได้ 2 แบบ คือ

* กองออร์โรปีดิคส์ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

1. แบบม้วน (Open Reel)

2. แบบตลับ (Cassette)

แถบบันทึกโทรทัศน์แบบม้วน มีความกว้างของหน้าเทปบันทึกตั้งแต่ 1 นิ้ว ถึง 2 นิ้ว มีความยาวในการบันทึกและเล่นกลับตั้งแต่ 1 ชั่วโมง 2 ชั่วโมง ถึง 3 ชั่วโมงด้วย คุณสมบัติทั้งสองประการดังกล่าวของเทปโทรทัศน์แบบนี้ จึงทำให้สถานีโทรทัศน์สามารถนำเทปโทรทัศน์แบบนี้ไปใช้ในการแพร่กระจายภาพได้ โดยภาพที่ออกมาจะมีความคมชัดใกล้เคียงความจริงมากที่สุด นั่นก็สามารถสรุปได้ว่าเป็นแถบบันทึกโทรทัศน์ลักษณะเหมาะสมกับงานประเภทมาตรฐานกระจายเสียง

สำหรับแถบบันทึกโทรทัศน์แบบตลับนั้น มีความกว้างของหน้าเทปบันทึกเสียงครึ่งนิ้วถึงหนึ่งนิ้ว ซึ่งตัวแถบบันทึกนี้ก็ได้บรรจุอยู่ในตลับเก็บเทปหรือที่เรียกว่า คาสเซ็ทอีกทีหนึ่ง ตามมาตรฐานของขนาดและน้ำหนักแล้ว ตลับของเทปโทรทัศน์แบบตลับจะเล็กกว่าแบบม้วนมากจึงสะดวกต่อการพกพา ส่วนความยาวในการบันทึกและเล่นกลับก็มีตั้งแต่ 30 นาที 1 ชั่วโมง 2 ชั่วโมง ถึง 3 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับความหนาบางของเนื้อแถบบันทึก ในแง่ของประสิทธิภาพในการแพร่ภาพที่จะใกล้เคียงความจริงนั้นมันน้อยกว่าแถบบันทึกโทรทัศน์แบบม้วน หรือแบบมาตรฐานกระจายเสียงมาก ดังนั้นแถบบันทึกโทรทัศน์แบบตลับนี้จึงมักนิยมมาใช้เพื่อแพร่กระจายภาพสำหรับกลุ่มผู้ชมเล็ก ๆ เท่านั้น เช่น ภายในครอบครัว หรือในสังคมที่กลุ่มชนไม่มากนัก ด้วยเหตุนี้เทปโทรทัศน์แบบนี้จึงเรียกว่าเทปโทรทัศน์แบบใช้ในบ้าน หรืออาจได้ยินเป็นแบบโฮมยูส ซึ่งก็หมายถึงเทปโทรทัศน์แบบเดียวกัน

ความนิยมที่จะเลือกใช้เทปโทรทัศน์สำหรับด้านการศึกษา นั้น โดยทั่วไปแล้วจะนิยมแบบตลับหรือแบบที่ใช้ในบ้านมากกว่าแบบม้วนหรือแบบมาตรฐานกระจายเสียง ทั้งนี้เพราะเหตุผลสำคัญดังต่อไปนี้ คือ

1. เทปบันทึกแบบตลับนี้สามารถใช้งานได้และเก็บรักษาได้อย่างสะดวก
2. ราคาถูกเหมาะสมสำหรับวงการศึกษาที่งบประมาณจำกัด
3. เมื่อได้รับราคาถูกลักษณะการศึกษาต่าง ๆ ก็ยังสามารถจัดหาซื้อได้ไว้มาก นั่นก็คือได้รับความนิยมมาก และเมื่อได้รับความนิยมมาก บริษัทผู้ผลิตก็ย่อมจะพัฒนาคุณสมบัติและประสิทธิภาพให้ดีขึ้นด้วย เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

บทบาทของเทปโทรทัศน์ทางการศึกษา

ดังได้กล่าวแล้วพร้อมทั้งได้แสดงสถิติความนิยมของ เทปจะเห็นว่า เทปโทรทัศน์ได้รับความนิยมน้อยลง เดิมบ้างก็เคยเห็น ได้สำรวจพบว่าเกือบร้อยละ 30 ของเทปโทรทัศน์มีผู้ใช้ไปได้ถูกนำเข้ามาใช้ทางการศึกษา ทั้งนี้ด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน คือ

1. สามารถที่จะนำการสอนของครูซึ่งอาจจะเป็นการสอนหรือการสาธิตกลับมาฉายซ้ำให้นักเรียนดูได้หลายครั้ง
2. สามารถบันทึกการการสอนเพื่อนำกลับมาใช้กับชั้นเรียนที่มีความต้องการที่จะทบทวนบทเรียนนั้น ๆ
3. เทปโทรทัศน์การสอนของครูในชั้นเรียนที่อยู่ในชั้นดีบรรลุนิติภาวะลงแล้ว ยังพบเหตุการณ์ที่อาจนำมาสอนโดยตรง ในกรณีที่ยากแคลสหรือส่งไปให้นักเรียนในต่างจังหวัดได้เรียน
4. การบันทึกการสอนไว้ทาง เทปบันทึกภาพสามารถที่จะเผยแพร่การเรียนการสอนไปได้ทั่วทั้งประเทศ สำหรับการเรียนเป็นรายบุคคลหรือการเรียนตามชั้นเรียน
5. การบันทึกการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียนหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน แล้วนำมาเปิดทบทวนเป็นการช่วยวิเคราะห์และประเมินผลเพื่อการเปรียบเทียบและปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

เทปบันทึกภาพ

เทปบันทึกภาพซึ่งในอดีตเคยมีราคาก่อนแพงสูง แต่ในปัจจุบันได้มีการปรับปรุงและพัฒนาการทั้งในด้านราคา และคุณภาพให้เหมาะสมกับการใช้ในวงการศึกษา และวงการบันเทิงเป็นอุปกรณ์ที่สะดวกในการที่จะนำรายการที่ได้บันทึกไว้มาเล่นอวดให้กันทั่วทั้ง และคุณภาพของภาพที่เก็บไว้ในเทปบันทึกภาพ แทบจะไม่มีข้อแตกต่างจากภาพของรายการสด ถึงแม้จะนำเทปกลับมาฉายหลายครั้งก็ตาม

เทพบันทึกภาพนโยบายอันต่อวงการศึกษาดังต่อไปนี้

1. สามารถที่จะนำการสอนของครูผู้สอนจะเป็นการสอน หรือการสาธิตกลับมาฉายซ้ำให้นักเรียนดูได้หลายครั้ง
2. สามารถบันทึกการการสอนเพื่อนำกลับมาใช้กับชั้นเรียนที่มีความต้องการที่จะพบทบทวนบทเรียนนั้น
3. การบันทึกการสอนไว้ทางเทพบันทึกภาพจะสามารถที่จะเผยแพร่การเรียนการสอนไปทั่วได้ทั้งภายนอกและภายในประเทศ สำหรับการเรียนเป็นรายบุคคล หรือการเรียนตามชั้นเรียน
4. การบันทึกการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียนหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนและนำมาเปิดทบทวนเป็นการช่วยวิเคราะห์และประเมินผล เพื่อการเปรียบเทียบและปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

โทรทัศน์การศึกษา

การสอนทางโทรทัศน์

การสอนทางโทรทัศน์นี้ทั้งการสอนเป็นรายการสดและบันทึกเทปไว้ล่วงหน้า การสอนเป็นรายการสดต้องการผู้สอนที่มีทักษะและประสบการณ์มาก สามารถจะนำไปดำเนินการสอนให้เป็นไปอย่างราบรื่นสมบูรณ์ โดยไม่จำเป็นต้องแก้ไขส่วนหนึ่งส่วนใดของการสอนนั้น การสอนสดดำเนินการไปตามบทโทรทัศน์ที่ได้เตรียมไว้อย่างรอบครอบ ตลอดจนอุปกรณ์การสอนก็ต้องมีการเตรียมไว้อย่างดีแล้วเช่นกัน

การสอนที่บันทึกเทปไว้ล่วงหน้าได้รับความนิยมมากทั้งในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย เพราะสามารถจะตรวจสอบดูความเรียบร้อย ถูกต้อง เนื่องจากครูโทรทัศน์หรือเจ้าหน้าที่ห้องส่งอาจจะทำผิดพลาดและสามารถส่งต่อให้นักเรียนนำเทปโทรทัศน์นั้นไปใช้ตามระยะเวลาที่ต้องการ

บทบาทของโทรทัศน์การศึกษา

ในยุคของความก้าวหน้าทางวิทยาการใหม่ ๆ โทรทัศน์ในฐานะเป็นเครื่องมือสื่อสารอันรวดเร็ว ได้มีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะโทรทัศน์มีคุณสมบัติ

สำคัญ ๆ ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในกิจการต่าง ๆ ทั้งด้านอุตสาหกรรม ธุรกิจ การค้าและการศึกษามากมาย

ปัญหาทางการศึกษาที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ทุกวันนี้ มีหลายด้านที่ต้องการแก้ไข จำเป็นต้องนำเทคโนโลยีหรือแนวความคิดใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการศึกษา เพื่อนำมาแก้ปัญหาว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

สิ่งที่ควรได้รับการพิจารณาอย่างจริงจัง คือ โทรทัศน์เพื่อการศึกษา จัดตั้งสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษาระดับชาติขึ้น เพื่อช่วยการสอนของครู โดยเฉพาะในสภาพการณ์ของโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ครบชั้น โทรทัศน์จะมีบทบาทในการช่วยปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพของการศึกษาและแบ่งเบาภาระของครูได้มาก

โทรทัศน์การศึกษาช่วยให้บรรลุผล

1. สะดวกและประหยัดในการให้การศึกษาแก่คนจำนวนมาก
2. สามารถรวมเอารายการจากวิทยุ ภาพยนตร์ ส่งเข้าถึงห้องเรียนได้
3. สามารถรวบรวมแนวความคิดที่สำคัญ สร้างทัศนคติไปในแนวเดียวกัน และสามารถเสนอเนื้อหาที่เป็นทั้งคำบรรยายและการทดลองสาธิตพร้อม ๆ กันได้
4. สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนักเรียนเป็นจำนวนมากได้ในเวลาเดียวกัน
5. โทรทัศน์สามารถเสนอข่าวสารใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
6. สามารถรวบรวมเอาสื่อทัศนอุปกรณ์อื่น ๆ เล่นต่อห้องเรียนในรูปแบบต่าง ๆ

การใช้โทรทัศน์เพื่อการสอนแบ่งออกเป็น

1. ประกอบการสอนเพื่อเสริมบทเรียนใหม่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เสริมบทเรียน (Enrichment Programme) คือ รายการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่
นักเรียน
3. เพื่อการสอนโดยตรง โดยมีครูคอยควบคุมชี้แนะ และให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน

3. เพื่อการสอนโดยตรง โดยมีครูคอยควบคุมชั้น และให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน
4. เอาเทปบันทึกภาพมาใช้ในการสอนโดยตรง ไม่ต้องมีครูควบคุม ใช้แก้ปัญหาคำขาดแคลนครู เช่น บันทึกเทปรายการสอนที่ตัวไว้ใช้สอนอีก หรือให้นักเรียนอยู่ในต่างจังหวัดได้เรียน
5. ให้นักเรียนฝึกสอนได้เห็นบุคลิกภาพของตนในขณะที่สอน เพื่อจะได้ปรับปรุงลักษณะท่าทางของตนในการสอนครั้งต่อไป

โทรทัศน์เพื่อการศึกษา (Educational Television Instructional Television) มีความหมายดังนี้

Educational Television หมายถึง โทรทัศน์การศึกษาที่มีความหมายกว้าง หมายรวมทั้งรายการที่สดเพื่อการสอนบทเรียนโดยเฉพาะ และรายการเพื่อเพิ่มพูนความรู้หรือรายการส่งเสริมทางวัฒนธรรม

Instructional Television หมายถึง รายการโทรทัศน์ที่เป็นรายการสอนบทเรียนโดยตรง เป็นการสอนรายวิชาเป็นแบบแผน อาจส่งรายการโทรทัศน์ออกทางระบบวงจรปิด หรือออกอากาศก็ได้ สดรายการสอนให้แก่กันเฉพาะหมู่ ซึ่งอยู่ในชั้นเรียนโรงเรียน หรือที่บ้าน รายการแบบนี้จัดขึ้นเพื่อสอนเนื้อหาวิชาโดยตรง

หลักการนำโทรทัศน์มาใช้ในการศึกษา

ในสภาพการณ์ที่ประเทศไทยจะต้องจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของประเทศชาติ เช่นในปัจจุบันเรามีความจำเป็นจะต้องรับเอาสื่อสารการสอนและวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด สื่อการสอนเหล่านี้ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ตลอดจนนวัตกรรมการต่าง ๆ เช่น แบบเรียนโปรแกรม หน้าที่ของเราที่จะต้องพิจารณา สื่อสื่อการสอนเหล่านี้ให้ดียิ่งจะมีประสิทธิภาพ

โทรทัศน์เป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่ง ซึ่งได้เป็นที่ยอมรับแล้วว่ามีประสิทธิภาพ สามารถสอนได้ดีเท่า ๆ กับการสอนธรรมดา โทรทัศน์ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือประกอบอุปกรณ์การศึกษาอื่น ๆ อีก สามารถใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นอีกได้ แต่กระนั้นก็ตามโทรทัศน์ก็ไม่สามารถทำหน้าที่เพื่อการศึกษาได้สมบูรณ์ ผู้ที่จะใช้โทรทัศน์ให้ตรงจุดมุ่งหมายพึงคำนึงให้มากไว้ว่า

1. โทรทัศน์เป็นเพียงตัวกลางในการสื่อความหมายชนิดใหม่เท่านั้นไม่ใช่เป็นวิธีการสอนหรือการเรียนแบบใหม่อะไรเลย โทรทัศน์อาจใช้กระบวนการเรียนการสอนแตกต่างกันไปได้อย่างหลายอย่าง แต่การไปนั้นอย่างมีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับหลักวิชาการจิตวิทยาทางการศึกษาทั้งสิ้นทัศนคติของผู้เรียนและผลการสอนจะขึ้นอยู่กับคุณภาพของการสอน และการปรับรายการให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน

2. การสอนทางโทรทัศน์นั้นจำเป็นจะต้องอาศัยแรงจูงใจอย่างใหม่เพื่อจะก่อให้เกิดความรับผิดชอบขึ้นในตัวของผู้เรียน

3. โทรทัศน์สามารถนำไปเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการเรียนการสอนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ถ้าใช้ให้ดีและถูกต้อง

4. ผู้เรียนสามารถเรียนจากโทรทัศน์ได้ดีเท่ากับเรียนกับครูธรรมดาในห้องเรียน และบางครั้งก็สามารถเรียนได้ดีกว่าแบบเรียนธรรมดาอีกถ้าจัดบทเรียนให้มีคุณภาพ

5. โทรทัศน์จะไม่มีคุณค่าทางการศึกษาในตัวมันเอง จนกว่าจะใช้นั้นให้เหมาะสมกับเนื้อหาทางการศึกษาเท่านั้น

6. การใช้โทรทัศน์สามารถปรับปรุงโปรแกรมในการสอนได้ส่วนรวม

7. การสอนทางโทรทัศน์ให้มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยการเตรียมและความช่วยเหลือจากผู้ชำนาญการหลายฝ่ายมากขึ้นมากกว่าการสอนแบบธรรมดา

1. ข้อเสนอแนะในการใช้โทรทัศน์เพื่อการศึกษา

1. ก่อนมีการใช้โทรทัศน์ ควรจะมีการสำรวจสภาพการศึกษาภายในโรงเรียนหรือสถานการศึกษานั้น ๆ เสียก่อนว่ามีหลักสูตร เหมาะสมกับการใช้โทรทัศน์หรือไม่

2. สถานบันการศึกษาใดที่มีนักเรียนจำนวนมาก ๆ ควรจะวิเคราะห์ให้ต้องแกก่อนว่าควรจะใช้โทรทัศน์ด้วยวิธีใด สิ่งจะให้ผลมากที่สุด

3. ในการใช้โทรทัศน์ ควรจะคำนึงถึงความร่วมมือและประโยชน์ที่จะได้จากชั้นเรียนต่าง ๆ

4. ก่อนที่จะใช้โทรทัศน์เพื่อการศึกษาจริง ๆ ควรมีโปรแกรมทดลองเสียก่อน

5. ควรจะมีการมาใช้แหล่งวิทยาการที่เชื่อถือได้มากที่สุด เพื่อป้องกันการสลับเปลี่ยน
เนื่องจากผลิตรายการซ้ำกัน

2. โทรทัศน์ช่วยสอนได้อย่างไร

1. โทรทัศน์สามารถช่วยสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับผู้เรียนช่วยอธิบายวิทยาการ
ที่ยากแก่การเข้าใจ หรือที่ครูผู้สอนไม่สามารถอธิบายได้ และโดยธรรมชาติของสื่อสารกลางชนิดนี้
สามารถสร้างอารมณ์ให้กับผู้เรียน เนื่องจากสามารถได้เห็นภาพ ได้ยินเสียง และสร้างความคิดขึ้น

2. โทรทัศน์สามารถติดตามรายการการกระทำได้โดยตรงตั้งแต่การติดตามการ
เคลื่อนไหวของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นให้ปรากฏแนวความคิด ภาพพจน์และอารมณ์ในเวลาอันสั้น
โดยผู้เรียนนั่งอยู่ในห้องไม่ต้องไปยังสถานที่เกิดเหตุการณ์จริง ๆ

3. โทรทัศน์ช่วยให้สามารถปรับความคิดให้ตรงตามความเป็นจริงและแตกต่างตามโปรแกรม
ที่จัด ทั้งเป็นสื่อที่ให้ความยืดหยุ่นเห็นอย่างเด่นชัด

4. โทรทัศน์ให้ความรู้สึกเป็นจริงเป็นจัง แม้ว่าภาพจะออกมาคล้ายภาพยนตร์แต่จะทำให้
ผู้ชมเห็นว่ามี ความหมายและดูเป็นธรรมดา ดังนั้น โทรทัศน์จึงมีอิทธิพลต่อการศึกษามากกว่า
ภาพยนตร์

คุณสมบัติของโทรทัศน์

โทรทัศน์มีคุณสมบัติพิเศษหลายอย่างที่ทำให้เป็นที่นิยมของคนทั่วไป คือ

1. มีคุณค่าของการเป็นสื่ออย่างเห็นที่ทันใจ
2. คิดเฉลี่ยค่าหัวต่อผู้ดูอยู่ในอัตราต่ำ
3. ทำให้ได้เห็นการสาธิตหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดชัดเจน
4. สะดวกสบายและประหยัดในการผลิตรายการ เป็นประจำ
5. สามารถทำให้ผู้ดูรู้สึกว่ามีส่วนร่วมอยู่ในภาพนั้นด้วย
6. ทำให้สายตาได้ดูภาพที่กว้างออกไป

7. สามารถทำให้รู้สึกว่าได้ติดต่ออย่างใกล้ชิด สนิทสนมกับผู้เสนอรายการจริง ๆ ด้วยจิตใจ วิธีการและบุคลิกภาพของเรา

8. ให้ประโยชน์ในการใช้เป็นเครื่องมือเพียงชุดเดียวแสดงในห้วงปฏิบัติการ เพื่อประหยัดเวลาและอุปกรณ์ชุดที่สองอีก

9. ให้ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดต่อเนื่องหาตามวิชาที่เลือกแล้วว่า เหมาะสมที่จะใช้ในโรงเรียนหรือรายการที่เหมาะสมสำหรับทางบ้าน

10. สามารถแสดงอุปกรณ์หลาย ๆ อย่างให้เห็นด้วยภาพและได้ยินด้วยหูได้เหมือนกับที่แสดงให้เห็นบนกระดานดำ เช่น แผนภูมิ สัญลักษณ์ พื้นจำลอง หรือวัตถุที่เคลื่อนไหวได้

ประเภทของโทรทัศน์

โทรทัศน์อาจแบ่งออกได้ตามลักษณะของการส่งออกอากาศได้ 2 อย่าง คือ

1. โทรทัศน์ระบบวงจรเปิด (Open-air Television) คือ ระบบโทรทัศน์ที่ส่งภาพและเสียงจากเครื่องส่งของสถานีโทรทัศน์มายังเครื่องรับโทรทัศน์โดยทางอากาศ ไม่ต้องใช้สายโยงระหว่างเครื่องส่งและเครื่องรับ เครื่องรับโทรทัศน์ที่อยู่ในรัศมีกำลังส่ง สามารถรับได้โดยปรับช่องและเสาอากาศให้ตรงกับเครื่องส่ง โทรทัศน์ต้องการเครื่องส่งส่ง เครื่องต่อหนึ่งสถานี สถานีโทรทัศน์แต่ละแห่งต้องมี เครื่องส่งหนึ่ง เครื่องสำหรับเสียงโดยใช้ระบบ เอฟเอ็ม และอีก เครื่องหนึ่งสำหรับภาพในระบบ เอ เอ็ม

2. โทรทัศน์ระบบวงจรปิด (Closed-Circuit Television) คือ ระบบโทรทัศน์ที่ทำงานโดยการส่งภาพของกล้องถ่ายโทรทัศน์ แล้วส่งภาพไปตามสายเคเบิลหรือระบบคลื่นช่วงสั้น (Micro Waves) ไปเข้าเครื่องรับ ซึ่งจะมีจำนวนเท่าใดก็ได้ตามที่สายเคเบิลจะไปถึงหรือรัศมีของคลื่นส่งจะถึง ระยะจากผู้ส่งถึงผู้ดูอาจจะห่างกันไม่กี่ฟุต จนกระทั่งห่างกันเป็นไมล์ ๆ

การติดตั้งอื่น จัดเตรียมเครื่องรับโทรทัศน์และติดตั้งของนัก เรียนให้พอเหมาะกับมุมดูที่จะเห็นภาพหน้าจอได้ มีข้อเสนอแนะว่าเครื่องรับควรอยู่สูงเหนือพื้น $4\frac{1}{2}$ - 6 ฟุต ตั้งให้เอียงลาดลงมา และอยู่หน้าชั้นจอรับภาพ ควรมีขนาดตั้ง 21 นิ้วขึ้นไป ขนาด 28 นิ้ว ก็อาจใช้ได้ดีมาก ควรมีแสงสว่างหรือแสงไฟในห้องให้มากพอจะมองเห็นภาพหน้าจอได้

Lawrence F. Costello และ George N. Gordon ได้ให้คำแนะนำในการจัดชั้นเรียนว่า

1. เครื่องรับโทรทัศน์เครื่องหนึ่งนั้นไม่ควรให้นักเรียนดูเกิน 35 คน ไม่ว่าจอภาพจะใหญ่เพียงไหนก็ตาม ขนาดของจอภาพที่เจ้าหน้าที่หลายคนยอมรับว่าดีที่สุดสำหรับนักเรียนกลุ่มขนาดนี้นั้น คือ ขนาด 21" ในห้องเรียนห้องหนึ่งอาจจะมีโทรทัศน์หลายเครื่อง ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของห้อง ถ้าไม่คำนึงถึงว่าจะเสียค่าใช้จ่ายเท่าใดก็ตามแล้ว ก็ควรจะจัดให้นักเรียนดูโทรทัศน์เครื่องหนึ่งไม่เกิน 15 คน
2. ตำแหน่งที่ตั้งของเครื่องรับโทรทัศน์ที่ดีที่สุด ควรอยู่ใกล้ห้องตรงข้ามกับหน้าต่าง เพื่อป้องกันแสงสะท้อนเข้าตาได้ บังตา ม่านหรือบานเกล็ดต้องถึงปิดเสียระหว่างที่นักเรียนดูรายการ
3. ปลั๊กไฟฟ้าต้องอยู่ใกล้ ๆ กับเครื่องรับ
4. เครื่องรับถ้าไม่ได้แขวนมาจากเพดานแล้ว ควรมีที่ตั้งที่แข็งแรง ซึ่งมีล้อเลื่อนให้เข็นไปได้ง่าย เครื่องรับควรอยู่สูงกว่าศีรษะนักเรียนที่นั่งอยู่ประมาณ 1 ฟุต
5. เครื่องรับทุกเครื่องควรตั้งให้เอียงลาดลงมาเป็นมุมประมาณ 10 - 15 องศา เพื่อไม่ให้เกิดการสะท้อนแสงได้
6. ห้องดูโทรทัศน์ควรมีแสงสลัว แต่ไม่ใช่มืดสนิท ควรให้สว่างพอที่จะอ่านหนังสือโดยไม่ต้องเพ่งสายตานัก แต่อย่าให้สว่างมาก ถ้าครูทางโทรทัศน์บอกให้นักเรียนดูตามแผนที่หรือเขียนระหว่างรายการระดับขอแสงในห้อง ก็อาจจะเพิ่มขึ้นได้
7. ห้องเรียนโทรทัศน์ ควรมีอากาศถ่ายเทพอเพียงและสบาย
8. นักเรียนควรนั่งอยู่หน้าเครื่องรับโทรทัศน์ภายในบริเวณพื้นที่รูปสี่เหลี่ยม

ข้อเสนอแนะ

1. การเตรียมการล่วงหน้าทางโทรทัศน์ ต้องวางแผนอย่างรัดกุม ผู้สอนต้องเข้าใจคุณสมบัติของโทรทัศน์ เนื้อหาวิชา หลักสูตร ตลอดจนต้องฝึกซ้อมแก้ไข และปรับปรุงบทโทรทัศน์ (Scripts) ก่อนลงจริง หรือก่อนบันทึก (Records) จริง

2. การถ่ายทำโทรทัศน์หรือบันทึกภาพ ต้องมีผู้ร่วมงานที่เข้าใจเรื่องโทรทัศน์และทำงานประเภทนี้ได้ดีพอ ตัวอย่างเช่นช่างกล้อง (Camera man) ผู้ควบคุมภาพ ควบคุมเสียง ผู้กำกับเวที ผู้สื่อน ตลอดจนผู้แสดง ต้องเข้าใจบทโทรทัศน์ และมีเวลาฝึกซ้อมก่อนบันทึกจริงด้วย

3. การเลือกภาพยนตร์ เพื่อนำมาตัดต่อกับเนื้อหาวิชา ต้องตรงกับวิชานั้นและเป็น การเสริมประสบการณ์ของผู้เรียนด้วย ข้อที่ควรคำนึง คือ ต้องบรรยายเป็นภาษาไทย เพราะ ภาพยนตร์ส่วนมากบรรยายเป็นเสียงภาษาอังกฤษ ยกเว้นแต่จุดมุ่งหมายของการสอนระดับชั้นของ ผู้เรียน ซึ่งการบรรยายเป็นเสียงภาษาอังกฤษ จะมีผลต่อความเข้าใจแต่อย่างใดเท่านั้น

4. การสอนทางโทรทัศน์ ไม่ควรใช้เวลานานมากเกินไป ควรจะสอนโดยใช้เวลา ประมาณ 35 - 40 นาที สำหรับนักศึกษาในระดับ ปกศ. สูง และควรเลือกเนื้อหาวิชาที่มุ่ง ให้ผู้เรียนเห็นรายละเอียด เช่น การสาธิต การทดลอง เป็นต้น

5. ครู หรืออาจารย์ที่สอนทางโทรทัศน์ ต้องควบคุมห้องเรียนด้วย เล่มขณะที่สอน โดยโทรทัศน์ อย่างปล่อยให้ผู้เรียนชมโทรทัศน์ตามลำพัง บางบทเรียนผู้เรียนอาจซักถามบ้าง เพราะโทรทัศน์เป็นสื่อทางเดียว (One way media) แต่มีประสิทธิภาพดี เช่นสามารถ เล่นกลับ (Play Back) ได้ คือ สอนซ้ำ ๆ กันได้หลายครั้ง เช่น เทปบันทึกภาพขนาด 1 นิ้ว สามารถบันทึกได้ 200 ครั้ง และเล่นกลับได้ 500 ครั้ง เป็นต้น

บรรณานุกรม

ทิพย์เกสร มุติกานนท์ การทดลองสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รายการ
โทรทัศน์ของเทศบาลนครหลวง 2515

วิภารี ตวยานนท์ โครงการจัดตั้งหน่วยเทปโทรทัศน์เคลื่อนที่เพื่อการศึกษาณโรงเรียน สำหรับ
กรรมการศึกษานอกโรงเรียน 2524

วิชญ์ สุวรรณเพิ่ม การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาชั้นสูง
ในการเรียนวิชาการศึกษา 18 พฤติกรรมการสอนวิชาคำศัพท์จากชุดการบันทึกเทป การ
บันทึกภาพ และจากการบรรยาย 2519

ซิลค์สกรีน (SILK SCREEN)

บำเพ็ญ แลวงดี**

การพิมพ์ระบบซิลค์สกรีน เป็นการพิมพ์ระบบหนึ่งที่น่าสนใจมาก โดยเฉพาะการลงทุนน้อยกว่าการพิมพ์ประเภทอื่น ๆ การพิมพ์ระบบนี้ไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ที่มีราคาแพง ส่วนผลงานเมื่อเทียบกับการพิมพ์ในระบบอื่น ๆ แล้วนับว่า การพิมพ์ระบบนี้มีความประณีตมาก

การพิมพ์ระบบซิลค์สกรีน มีลักษณะการพิมพ์คล้ายกับการอัดสำเนาหรือการโรเนียว คือ การให้หมึกพิมพ์ลอดตะแกรงผ้าไหมไปยังวัตถุที่จะนำมาใช้พิมพ์ สามารถพิมพ์ลงบนวัสดุได้หลายชนิด เช่น ผ้า ไม้ โลหะ แก้ว พลาสติก เป็นต้น

การทำซิลค์สกรีน มีวิธีทำได้หลายวิธี มีทั้งการถ่ายแบบ การแกะลายลงบนฟิล์ม เป็นต้น ในที่นี้จะเสนอวิธีการถ่ายแบบ ซึ่งสามารถเก็บรายละเอียดที่ต้องการได้ดีที่สุด

วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำซิลค์สกรีน

1. กรอบไม้ เพื่อใช้ยั้งผ้าสกรีน โดยทั่วไปนิยมกรอบไม้สัก หรือเป็นไม้ที่สามารถอิงด้วยลวดเย็บได้ง่าย เพื่อความสะดวกในการยั้งผ้าสกรีน และอิงลวดเย็บ

2. ผ้าสกรีน นิยมผ้าไหม เพราะเป็นผ้าที่มีความเหนียวและลายผ้าละเอียด แต่ปัจจุบันมีการทำผ้าสกรีนขึ้นมาโดยเฉพาะ มีความเหนียว และความละเอียดของลายผ้ามากกว่าผ้าไหม ผ้าสกรีนมีหลายเบอร์ เช่น

2.1 ผ้า เบอร์ 36, 48, 54, 61, 68 เป็นผ้าที่หายาก มีลักษณะลายผ้าเป็นรูปใหญ่ เหมาะสำหรับการพิมพ์ลงบนวัสดุที่มีการูดซึมมาก ๆ

2.2 ผ้า เบอร์ 77, 90, 95, 100 เป็นผ้าที่มีขนาดปานกลาง เหมาะสำหรับงานที่เป็นภาพไม่ละเอียดมากนัก และใช้พิมพ์กับวัสดุที่มีการูดซึมพอสมควร

2.3 ผ้า เบอร์ 110, 120, 130, 140, 150 เป็นผ้าค่อนข้างละเอียด เหมาะสำหรับงานพิมพ์ที่ต้องการความละเอียด วัสดุที่ใช้พิมพ์มีการูดซึมน้อย

*ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสุรินทร์

2.4 ผ้าเบอร์ 165, 180, 200 เป็นผ้าที่ฝ้ายผ้าเป็นรู เล็กละเอียดมาก
เหมาะสำหรับงานพิมพ์ที่มีพื้นละเอียดคมชัด สายเส้นเล็กบาง วัสดุที่ใช้พิมพ์ไม่มีการดูดซึม

3. กาวอัด เป็นกาวที่ใช้สำหรับงานซิลค์สกรีนโดยเฉพาะ ส่วนใหญ่จะทำสำเร็จรูป
มาแล้ว บรรจุลงขวดพลาสติก บอกวิธีการใช้มาพร้อมมีทั้งสีฟ้าและสีชมพู

4. น้ำยาไวแสง เป็นของเหลวมีสีน้ำตาลใส ใช้สำหรับผสมกับกาวอัด เพื่อฉาบบน
บนผ้าสกรีนที่ยังบนกรอบไม้แล้ว อัตราส่วนการผสม คือ กาวอัด 5 ส่วนต่อน้ำยาไวแสง 1 ส่วน
หรือผสมตามอัตราส่วนที่แจ้งไว้ในฉลากขวดของกาวอัด การผสมจะต้องคนให้เข้า เป็นเนื้อเดียวกัน
และควรผสมในห้องมืด เพราะน้ำยาไวแสงมีคุณสมบัติไวต่อแสง หากมีแสงกระทบจะทำให้หน้ายาเสื่อม

5. หมึกพิมพ์ (สี) เป็นสีที่ใช้เฉพาะในการพิมพ์สกรีนบนวัสดุแต่ละประเภท เช่น
สีน้ำใช้พิมพ์ผ้า สีน้ำมันใช้พิมพ์กระดาษ ไม้ แก้ว โลหะ เป็นต้น สีมีอยู่หลายชนิด บางชนิด
ใช้สำหรับพิมพ์เพื่อให้ได้รูปแบบที่ขึ้น โดยใช้ความร้อนช่วย บางชนิดแบบสีนิทกับวัสดุที่ใช้พิมพ์

6. ยางปาดสี เป็นแผ่นยางที่ประกอบเข้ากับแผ่นไม้ เพื่อความสะดวกในการใช้
ยางปาดสีใช้สำหรับปาดส่วนผสมของกาวอัด และน้ำยาไวแสงบนกรอบสกรีน และใช้ปาดสีผ่าน
ผ้าไหม เพื่อปิดติดกับวัสดุที่ต้องการพิมพ์ ยางปาดสีมีหลายขนาด หลายชนิด

7. ดันฉบับ เขียนหรือถ่ายด้วยสีดำลงบนกระดาษไข เขียนแบบ หรือแผ่นอะซิเตท

8. ตู้ถ่ายแบบ เป็นตู้กระจกที่ติดตั้งหลอดไฟฟลูออเรสเซนต์ ด้านบนเป็นกระจกใส

9. คลอรีนผง ใช้ล้างสกรีนที่ถ่ายแล้ว แต่ไม่ต้องการใช้เพื่อเก็บไว้ถ่ายแบบอื่น ๆ ต่อไป

10. อุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็น เช่น กระจกขาว เทปใส ใบมีด ผงซักฟอก กระดาษแข็ง
ถุงทราย เป็นต้น

ขั้นตอนการทำซิลค์สกรีน มีลำดับขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1.

1. ออกแบบต้นฉบับ เขียนด้วยหมึกดำลงบนกระดาษไข เขียนแบบ หรือแผ่นอะซิเตท

สีหมึกที่เขียนจะต้อง เขียนให้ดำสนิทไม่ให้แสงสว่างผ่านได้ เพราะส่วนผสมของกาวอัดและ
น้ำยาไวแสง มีความไวต่อแสงมาก ส่วนใดที่ถูกแสงสว่างจะติดบนผ้าสกรีนที่ยังบนกรอบไม้
ส่วนใดที่ไม่ถูกแสงจะหลุดออก เมื่อนำไปล้างน้ำและเป็นส่วนที่สีพิมพ์จะทะลุลงไปที่ติดกับวัสดุที่พิมพ์

2. ยิ่งผ้าล็กักรีนซึ่งซักน้ำหมาด ๆ ลงบนกรอบไม้ที่มีขนาดใหญ่กว่าต้นฉบับพอสมควร โดยใช้ที่ยิง ลวดเย็บให้ตึง

3. นำกรอบล็กักรีนและต้นฉบับ พร้อมอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็นเข้าห้องมืดที่มีตู้ถ่ายภาพแบบในห้องมืด ควรมีไฟสีแดง เพื่อให้สามารถมองเห็นการทำงานได้ ไฟสีแดงไม่ทำปฏิกิริยาต่อ น้ำยาไวแสง

4. ผลักรวอดและน้ำยาไวแสง ในภาชนะตามอัตราส่วน 5 : 1 คนให้เป็นเนื้อเดียวกัน

5. นำส่วนผสมรวอดและน้ำยาไวแสง ปาดลงบนกรอบล็กักรีนที่ซึ่ง ึ่งแล้ว ทั้งด้านใน และด้านนอก ให้บางและเรียบ เล่มอกันทุกส่วนด้วยยางปาดสี

6. นำกรอบล็กักรีนที่ปาดส่วนผสมของรวอดและน้ำยาไวแสงที่ปาดได้ดีแล้วไปเป่า ด้วยเครื่อง เป่าผมจนแห้งสนิท

7. นำต้นฉบับวาง ลงบนกระดาษของตู้ถ่ายภาพ ติดด้วยเทปให้แน่น นำกรอบล็กักรีนที่แห้งแล้ววางทับต้นฉบับให้เรียบ โดยใช้กระดาษแข็งที่มีขนาดเท่ากับกรอบล็กักรีนทับลงไป และใช้วัตถุที่มีน้ำหนักกดทับลงไป เช่น หนังสือ หรือทรายเกลือให้ทั่วกรอบล็กักรีน เพื่อให้แน่ใจว่า กรอบล็กักรีนแนบสนิทกับต้นฉบับจริง ๆ

8. เริ่มถ่ายโดยการ เปิดไฟในตู้ถ่ายภาพ เวลาที่ใช้ในการถ่ายขึ้นอยู่กับจำนวนหลอดไฟ ของตู้อัดไฟ และระยะความห่างระหว่างแผ่นกระดาษกับหลอดไฟ ถ้าใช้หลอดไฟมีขนาดเล็ก 40 วัตต์ จำนวน 4 หลอด ระยะห่างของหลอดไฟกับกระดาษมีระยะประมาณ 10 นิ้ว ใช้เวลา ในการถ่ายประมาณ 10 - 15 นาที อย่างไรก็ตามก็ควรได้มีการทดสอบโดยการลองถ่ายบ่อย ๆ เพื่อการกะ เวลาให้ถูกต้องต่อไป

9. เมื่อครบกำหนดเวลาการถ่ายแล้วให้ปิดไฟในตู้กระดาษทันที แล้วนำวัสดุที่ทับกรอบล็กักรีนออก นำกรอบล็กักรีนไปล้างน้ำ อาจใช้น้ำอุ่นหรือน้ำที่ใส่กำมะถันแรงฉีดลงบนกรอบล็กักรีน ส่วนที่ไม่ถูกแสง (ตามต้นฉบับที่ออกแบบไว้ ซึ่งเขียนด้วยสีดำ) จะหลุดออก ให้ล้างไปเรื่อย ๆ จนแน่ใจว่าได้แบบ ที่คมชัดแล้ว จึงนำกรอบล็กักรีนผึ่งลมให้แห้งสนิท ก็จะได้แม่พิมพ์ (Block) ล็กักรีนตามต้องการ สามารถนำไปพิมพ์ได้ต่อไป

ข้อควรระวังในขั้นตอนต่าง ๆ

1. การผสมกาวอัดกับน้ำยาไวแสง การ เป่ากรอบสลักให้แห้งด้วยเครื่อง เป่าลม การถ่ายแบบ ควรทำในห้องมืด โดยมีไฟสีแดงช่วยให้มอง เห็น
2. การผสมกาวอัดกับน้ำยาไวแสง ควรผสมโดยกะให้พอดีกับการใช้ปาดกรอบสลัก และไม่ควรร ะกิบไว้นานจะเสื่อมคุณภาพ
3. ถ้า ล้างส่วนที่แสงไม่ผ่านไม่หลุดออก แสดงว่า ใช้เวลาในการถ่ายมากเกินไป หรือเกิดจากการผสมน้ำยาไวแสงมาก และถ้าพื้นถูกล้างออกพร้อม ๆ กับส่วนที่ไม่ถูกแสง แสดงว่า ใช้เวลาในการถ่ายแบบน้อยเกินไป
4. หากแม่พิมพ์ (Block) ที่ถ่ายเสร็จแล้วมีส่วนใดที่แสงทะลุ (ไม่ใช่ส่วนที่ต้องการ) ให้ใช้การอัดตกแต่ง ให้เรียบร้อย และใช้กระดาษขาวปิดรอบขอบสลัก เพื่อกันไม่ให้สีไหลเข้าไป ในกรอบไม้ จะ เกิดความลำบากในการทำความสะอาดกรอบสลัก

การพิมพ์สลัก

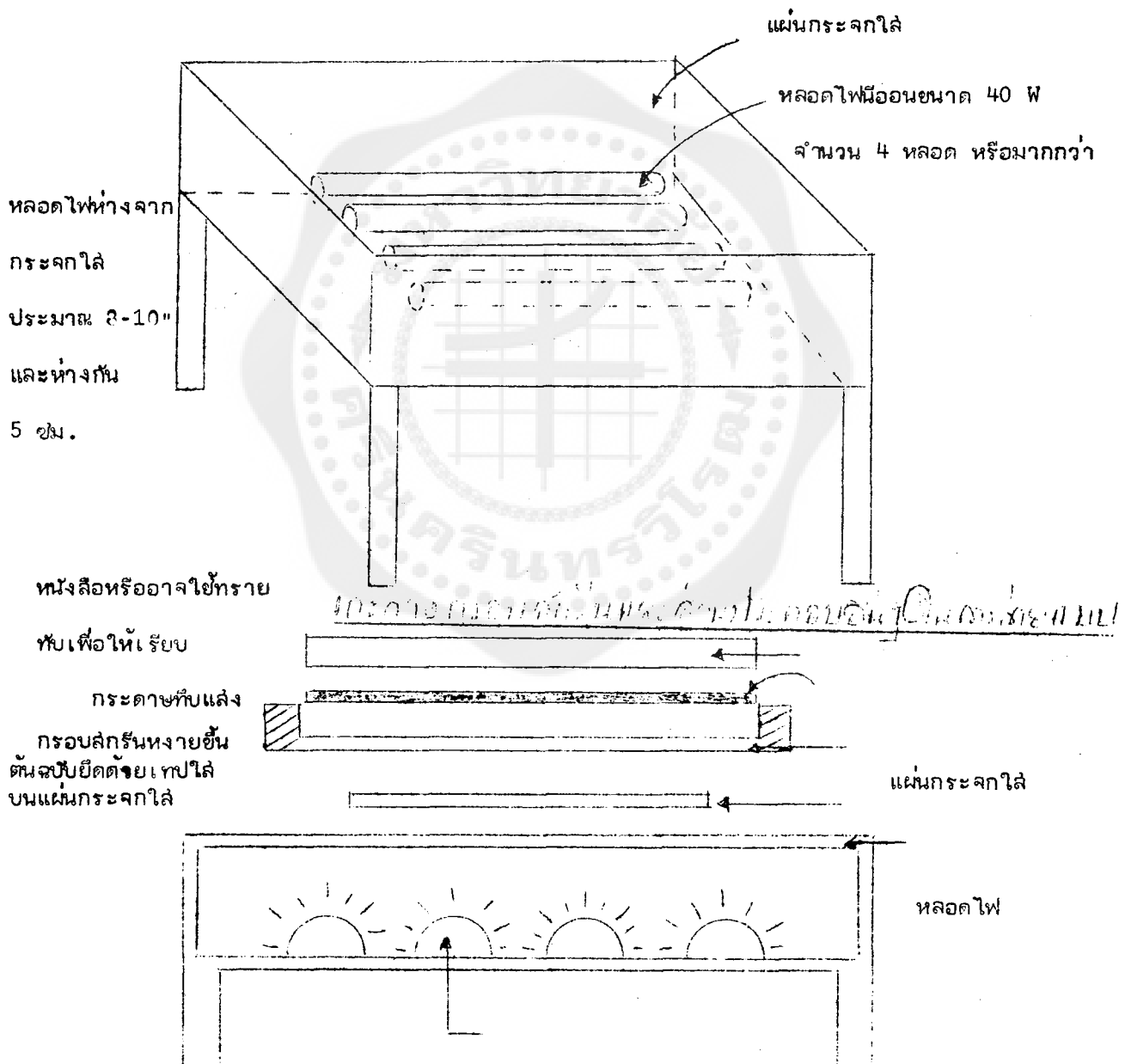
1. สกัดแม่พิมพ์ (Block) และวัสดุที่จะพิมพ์ให้อยู่ในตำแหน่งที่ต้องการ
2. เทหมึกพิมพ์ (สี) ลงบนแม่พิมพ์ด้านใดด้านหนึ่ง
3. ใช้ยางปาด ปาดสีไปทางใดทางหนึ่ง (ไม่ควรซ้ำเกิน 2 ครั้ง) สีจะทะลุผ่าน แม่พิมพ์ตามแบบของต้นฉบับลงไปที่ดินบนวัสดุที่ใช้พิมพ์
4. ยกแม่พิมพ์ออก นำวัสดุที่ใช้พิมพ์ไปผึ่งแดดให้แห้งก็จะได้ภาพพิมพ์ของสลักตามที่ ต้องการ

การทำควมสะอาด

1. หากหมึกพิมพ์เป็นหมึกที่ผสมน้ำ (สีน้ำ) ให้ใช้น้ำล้าง
2. หมึกพิมพ์ที่เป็นหมึกผสมน้ำมัน (สีน้ำมัน) ใช้ทินเนอร์ล้าง
3. หากไม่ต้องการใช้แม่พิมพ์อีกต่อไป เพื่อเป็นการประหยัด และสามารถนำไปใช้ทำแม่พิมพ์ แบบอื่น ๆ อีก สามารถล้างกาวอัดและน้ำยาไวแสงออกได้ โดยใช้คลอรีนผงผสมน้ำแยกรอบสลัก

ทิ้งไว้ประมาณ 30 นาที ใช้แปรงพลาสติกถูเบา ๆ กาวอัดจะหลุดออก ใช้น้ำล้างให้สะอาด กรอบสกรีนจะสามารถเก็บไว้ใช้ในการถ่ายแบบอื่น ๆ ได้อีก

หมายเหตุ อุปกรณ์ต่าง ๆ สามารถหาซื้อได้จากร้านจำหน่ายอุปกรณ์การทำสกรีน

ประโยชน์ของซิลค์สกรีน

1. ใช้พิมพ์อุปกรณ์ประกอบการสอนประเภทต่าง ๆ เช่น บัตรคำ รูปภาพ ปกหนังสือ
2. ใช้พิมพ์เสื้อและผ้าทุกชนิด เช่น เสื้อกีฬา เสื้อโรงเรียน
3. ใช้พิมพ์สติ๊กเกอร์ เพื่อประโยชน์ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์
4. ใช้พิมพ์แผนที่ แผนภูมิ ภาพโฆษณา แผ่นโปสเตอร์
5. ใช้พิมพ์แผ่นอาชีพเตท สำหรับใช้กับเครื่อง OVER HEAD
6. ใช้พิมพ์กับวัสดุอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการใช้ และเพื่อความสวยงาม เช่น

พิมพ์ปฏิทิน แก้ว หน้าปัทม์วิทยุ-โทรทัศน์ ไม้ เป็นต้น

พิษของเกา

..... ขณะที่พวกเรากำลังปีนดอยหัวจ๋วม อ.จาว จ.สาปาง อยู่ นั้น ก็มีเด็กชายชาวเข่า
2-3 คน รุ่งขึ้นมามีช่วยรับสัมภาระของพวกเรา ด้วยความดีใจ บังเอิญหนึ่งในคณะของพวกเรา
เหลือบไปเห็นผลไม้ชนิดหนึ่งซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ ลูกหว้า จึงได้ถามเด็กชายชาวเข่าว่า

..... "ผลไม้นี้เรียกว่าอะไร"

เด็กชายเกา .. "ไม่รู้"

..... "มีพิษไหม...กินได้ไหม"

เด็กชายเกา .. "ไม่มีครับ...กินแล้วตาย"

.....?

เครื่องอัดสำเนาอย่างง่าย

เชยบรค์ วิริธสิริ*

ถึงแม้ปัจจุบันนี้ เทคโนโลยีจะเจริญก้าวหน้าไปอย่างมาก สร้างความสะดวกสบาย ให้แก่นักเรียน นักศึกษามากขึ้น เกิดความสะดวกสบายคล่องตัว แต่ผอง เทคโนโลยีชั้นสูง สมัยใหม่นั้น มักมีราคาแพง และยังกระจายไปสู่ชนบทได้ไม่ทั่วถึง จึงมีนักศึกษาหรืออุปกรณ์ ที่ประหยัด ใช้สะดวก จัดหาและทำเองได้ง่ายจากท้องถิ่นนั้น ๆ ขึ้นใช้แทน ซึ่งนับว่าเป็น เทคโนโลยีที่เหมาะสมกว่า

อุปกรณ์หรือเครื่องมือสำคัญ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีชั้นสูงอย่างหนึ่งก็คือ " เครื่องอัดสำเนา " หรือ " เครื่องโรเนียว " เครื่องมือนี้ช่วยอำนวยความสะดวก ผ่อนแรง และประหยัดเวลา ในการผลิตเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ได้มาก ช่วยในการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทาง การศึกษา นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างมาก วิธีใช้ เครื่องอัดสำเนา ก็เพียงแต่นำกระดาษใบมา เขียนหรือพิมพ์ข้อความต่าง ๆ ลงไป จากนั้น ก็นำกระดาษใบไปเข้า เครื่อง โรเนียว กระดาษใบก็จะ เป็นแม่แบบหรือแม่พิมพ์ เพื่อใช้พิมพ์ ข้อความนั้น ๆ ลงบนกระดาษขาวอีกทีหนึ่ง ทำให้เราได้กระดาษซึ่งมีข้อความตามแม่พิมพ์ ออกมาในเวลาอันรวดเร็วเรียบร้อยนับพัน

ถึงแม้ว่า เครื่องอัดสำเนาจะมีดีมีประโยชน์ดังที่กล่าวมา เราก็ไม่สามารถที่จะหาไว้ใช้ได้ ง่ายนัก เพราะเครื่องอัดสำเนาแต่ละเครื่องมีราคาแพงนับหมื่น และมีขนาดใหญ่ น้ำหนักมาก เคลื่อนย้ายลำบาก ทำให้ในชนบทที่ห่างไกลความเจริญ หรือขาดสิ้นเรื่อง เงินทอง ไม่อาจมี เครื่องอัดสำเนาไว้ใช้ได้ ดังนั้น จึงมีผู้คิดทำเครื่องอัดสำเนาด้วยวิธีง่าย ๆ และราคาถูก ขึ้นใช้ ถึงแม้ประสิทธิภาพและความสามารถจะด้อยกว่า แต่ก็ได้เปรียบที่ขนาดเล็ก น้ำหนักเบา

*ภาควิชา การศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ขนย้ายสะดวก และยังมีราคาถูกแทบไม่น่าเชื่อ ส้มควี่ที่เราจะส่ง เสริมเผยแพร่ต่อไป
เครื่องอัดสำเนาอย่างง่ายที่นำมากล่าวในนี้มี 3 แบบ คือ

1. เครื่องอัดสำเนาแบบ ซิลค์สกรีน (Silk Screen)
2. เครื่องอัดสำเนาแบบเยลลี่หรือวันอัดสำเนา
3. เครื่องอัดสำเนาแบบผ้าสาหล่า

1. เครื่องอัดสำเนาแบบซิลค์สกรีน

วัสดุที่ใช้

1. ผ้า Silk Screen สีขาว เบอร์ 120 ขนาด 14" x 20"
2. ไม้สำหรับทำกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้า เพื่อใช้ขึงผ้าซิลค์สกรีน ความกว้างยาว
ใช้เทียบดูกับกระดาษใบ
3. ไม้แผ่นเรียบสี่เหลี่ยมผืนผ้า สำหรับใช้เป็นแผ่นรองกระดาษ ขนาดกว้างยาวประมาณ
14" x 20" จำนวน 1 แผ่น
4. แผ่นยางบาดสี หรือลูกกลิ้งยางที่มีด้ามถือขนาดประมาณ 5 - 7 นิ้ว
5. บานพับและขอสลักขนาดเล็ก อย่างละ 2 ชุด
6. ฟิล์ม ตะปู เข็มหมุด หรือที่เย็บกระดาษ
7. กระดาษใบ
8. หมึกโร เนียว
9. กระดาษขาวหรือกระดาษโร เนียวที่จะใช้อัดสำเนา

วิธีทำ

1. นำไม้ทำกรอบมาประกอบเป็นเฟรมสี่เหลี่ยมผืนผ้า โดยให้มีส่วนยาวยื่นออกมา
เล็กน้อยสำหรับเป็นที่จับ และใช้ตะปูตอกยึดไว้
2. นำผ้าซิลค์สกรีนไปลุ่มน้ำพอหมาด ๆ แล้วนำไปขึงตึงกับเฟรม ดึงให้ตึง แล้วใช้
เข็มหมุดหรือที่เย็บกระดาษ เย็บตรึง โดยรอบกับกรอบไม้

3. ศึกษารูปแบบเฟรมด้านล่าง (อยู่ข้างเดียวกับที่มีมือจับ) ใช้ตะปูหรือน็อตตอกเข้าไปในเนื้อไม้ โดยให้มีส่วนหัวตะปูเหลือยื่นออกมาเล็กน้อย เพื่อใช้เป็นที่ยึดสำหรับยึดกระดาดขา โดยระยะของตะปูแต่ละตัว (ประมาณ 4 ตัว) ให้ตรงกับช่องของหัวกระดาดขา

4. ติดบานพับ 2 ตัว เพื่อยึดขอบเฟรมที่ทำเสร็จแล้วกับแผ่นกระดานไม้สไลด์ที่เตรียมเอาไว้สำหรับรองกระดาด โดยการให้ผ้าซิลค์สกรีนอยู่ด้านในติดกับกระดานไม้

5. เมื่อประกอบเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อความสะดวกในการวางกระดาดขาหรือกระดาดที่จะใช้โร เนียวให้ตรงกับกระดาดขา ให้ทำเครื่องหมายระยะไว้บนแผ่นไม้สไลด์ที่เตรียม หรือเพื่อความชัดเจนของตัวหนังสือบนกระดาดโร เนียว อาจใช้กระดาดหนังสือพิมพ์ พับ 2 - 3 ทบ กะขนาดเท่ากับกระดาดโร เนียว วางรองไว้ด้วย และใช้สก็อตเทปติดรอบกระดาดกับแผ่นกระดาน ให้เรียบร้อย เครื่องอัดสำเนาอย่างง่ายนี้ก็พร้อมที่จะใช้ทำงานได้

วิธีใช้

1. ใส่หมึกโร เนียวลงไปในบนแผ่นผ้าซิลค์สกรีน แล้วใช้แผ่นยางปาดไปมา เพื่อให้หมึกกระจายสม่ำเสมอ (มีพื้นที่เท่ากับกระดาดขา) ขณะทำต้องยกเฟรมให้อยู่พ้นแผ่นกระดานรอง

2. นำกระดาดขาที่เขียนหรือพิมพ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว มาติดตรงตะปูหรือน็อตที่ตอกไว้สำหรับยึดกระดาดขา โดยให้ด้านที่อ่านแนบติดกับแผ่นผ้า ดึงให้ตึงเรียบเสมอกัน

3. วางเฟรมบนที่มีกระดาดขาติดอยู่ท่าบลงไปกับแผ่นกระดาน ใช้แผ่นยางปาดไปมาบนผ้าซิลค์สกรีน เพื่อให้กระดาดขาซึมซับหมึกทั่วถึงกัน แล้วจึงค่อยยกเฟรมบนขึ้น อีกกระดาดสำเนาที่ติดอยู่กับกระดาดขาออก เอากระดาดขาที่จะใช้โร เนียวจำนวนพอประมาณวางบนแผ่นไม้ชั้นล่างตรงที่ทำเครื่องหมายไว้ เพื่อให้กระดาดตรงกับกระดาดขาต้นฉบับ เสร็จแล้ววางเฟรมบนที่มีกระดาดขาติดอยู่กับกระดาดขา ใช้แผ่นยางปาดบนผ้าซิลค์สกรีนให้ทั่ว การปาดต้องให้หน้าหมึกที่กดเสมอกัน เพื่อจะได้สีหมึกที่สม่ำเสมอเท่ากัน แล้วยกเฟรมบนขึ้น ดึงกระดาดที่โร เนียวแล้วออกมา ทำเช่นนี้เรื่อย ๆ กับแผ่นต่อ ๆ ไป จนได้กระดาดโร เนียวพอกับความต้องการ

2. วันอัดสำเนา

วัสดุที่ใช้

1. เบลสตาตินผง (วัน) ชนิดไม่มีสี กลิ่น รส 1 กล่อง ขนาด 50 กรัม ราคาประมาณ 15 - 25 บาท ซึ่งหาได้ตามร้านขายยขนมหรือซูเปอร์มาร์เก็ตทั่วไป

2. กลีเซอริน ($C_3H_8O_3$) 1 ขวด ขนาด 450 กรัม ราคาประมาณ 22 บาท

3. กระดาษคาร์บอนชนิดพิเศษ "Spirit Carbon and Master Units" แผ่นละ 6 บาท (1 กล่อง เท่ากับ 100 แผ่น เท่ากับ 550 บาท) มีขายที่ร้าน "นานมี" ถนนเยาวราช หรือที่คณะศึกษาศาสตร์ มศว ประสานมิตร

4. ถาดอลูมิเนียม หรือถาดพลาสติกชนิดทนความร้อน ที่มีขนาดโตกว่ากระดาษโร เนียว
ซึ่งใช้อัดสำเนา

5. กระดาษขาวธรรมดาหรือกระดาษโร เนียวที่จะใช้อัดสำเนา

6. ภาชนะสำหรับใส่ส่วนผสม ช้อนคน

7. น้ำเดือด

วิธีทำ

1. เทน้ำเดือดผสมกับเบลสตาติน คนให้ละลายเข้ากัน ถ้ายังไม่ละลายดี ให้ยกตั้งไฟอ่อน ๆ

2. เติมกลีเซอริน 450 กรัม ลงไปในเบลสตาตินที่ละลายแล้ว คนให้เข้ากัน

3. เทส่วนผสมตามข้อ 2 ลงในถาดที่มีขนาดใหญ่กว่ากระดาษอัดสำเนา แล้วบดอย่างเร็วจนส่วนผสมนี้แข็งตัว ประมาณ 1 วัน ถ้าต้องการให้แข็งตัวเร็ว ก็นำเข้าแช่ตู้เย็น

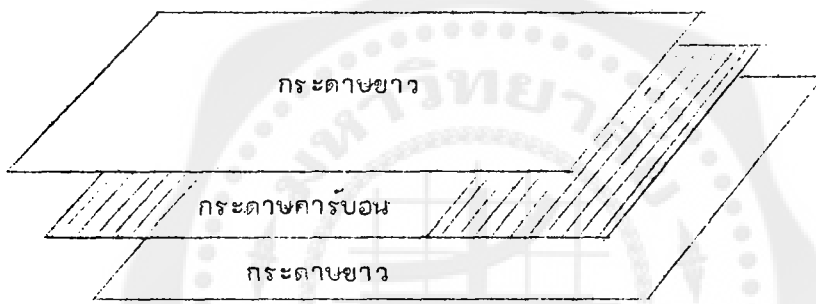
ถาดที่ใส่ส่วนผสมจะต้องวางไว้บนพื้นผิวเรียบ ถาดไม้เอียง จึงจะทำให้ส่วนผสมของวันเลื่อมและหนาเท่า ๆ กันทั่วทั้งหมด

เมื่อส่วนผสมลงในถาดแล้ว ต้องใส่ฟองอากาศออกให้หมด โดยใช้สันกระดาษกดฟองอากาศที่ลอยอยู่บนผิวหน้าทิ้ง ต้องทำขณะที่ส่วนผสมกำลังร้อน ไม่แข็งตัว ถ้าเย็นแล้วทำไม่ได้ เพราะอากาศทำให้พื้นผิวส่วนผสมไม่เรียบ

วิธีใช้

เมื่อเตรียมเครื่องอัดสำเนาอย่างง่าย คือ เยลลี หรือวันอัดสำเนาเรียบร้อยแล้ว ก็จะเตรียมแม่พิมพ์หรือต้นแบบจากกระดาษคาร์บอนดังนี้

1. เอากระดาษคาร์บอนสอดเข้าระหว่างกระดาษโรเนียว 2 แผ่น โดยคว่ำลงให้ด้านที่มีคาร์บอนอยู่ข้างล่าง เพื่อทำแบบข้อความหรือภาพสำหรับใช้โรเนียวต่อไป

2. เขียนหรือพิมพ์ข้อความจะเป็นแบบฝึกหัดหรือภาพก็ได้ตามที่ต้องการ ลงบนกระดาษแผ่นบนสุด สีสของคาร์บอนจะถูกกดไปติดอยู่ที่กระดาษโรเนียวแผ่นล่าง เหมือนกับการใช้กระดาษคาร์บอนลอกสายทั่วไป เราจะใช้แผ่นล่างนี้เป็นต้นแบบต่อไป

กระดาษต้นแบบนี้สามารถใช้งานได้หลายครั้ง จนกว่าสีคาร์บอนจะจางไป และแผ่นคาร์บอนพิเศษนั้นก็ยังสามารถใช้งานทำแบบพิมพ์ได้หลายครั้งจนกว่าจะหมดสีเช่นเดียวกัน

3. เอากระดาษต้นแบบที่มีสีคาร์บอนวางคว่ำลงบนกระดาษเยลลีที่เตรียมไว้ ครอบกระดาษเบา ๆ ให้เรียบสนิทแนบกับผิวเยลลี เพื่อให้สีคาร์บอนซึมซาบเข้าไปในเนื้อเยลลีให้มากที่สุด สีสของคาร์บอนจะติดอยู่บนผิวหน้าของ เยลลีเหมือนต้นแบบ แต่สีลักษณะกลับซ้ายเป็นขวา กลับขวาเป็นซ้าย

4. นำกระดาษโรเนียวหรือกระดาษเปล่าที่ต้องการอัดสำเนา ทาบลงไปกับผิวหน้าของเยลลีที่หาไว้ในข้อ 3 เอามือลูบเบา ๆ ทั่วทั้ง แล้วค่อยลอกกระดาษออกจากเยลลีก็จะได้อัข้อความหรือภาพที่เหมือนต้นแบบตามต้องการ

5. ทำตามข้อ 4 เรื่อยไป จนกว่าสัณหรือรอยคาร์บอนที่ติดบนกระดาดขาวจางลง ควรรับทำ การโร เนียวหรืออัดสำเนาจากต้นแบบ เพราะถ้าช้า สัณคาร์บอนจะซึมลงไปใน เนื้อเยลลี ทำให้อัดได้น้อยแผ่น ครั้งหนึ่ง ๆ จะได้ประมาณ 40 - 50 แผ่น

การอัดสำเนาครั้งต่อไป

เมื่ออัดสำเนาครั้งที่หนึ่งผ่านไปแล้ว ต้องการจะอัดสำเนาเปลี่ยนต้นแบบใหม่ จะทำ ต่อไปทันทีไม่ได้ ต้องทำให้สัณหรือรอยคาร์บอนของแม่พิมพ์เก่าหายไปจากผิวหน้า เยลลีให้หมด เสียก่อน ซึ่งอาจทำได้ 3 วิธี คือ

วิธีที่ 1 ล้างด้วยน้ำอุ่น ใช้น้ำอุ่นลบไปมาบนผิวเยลลี จนสัณคาร์บอนจางและหมดไป แล้วเอากระดาดขุ่น ๆ ชุบอีกทีหนึ่ง เอากระดาดขาวทาบบนผิวเยลลีเพื่อให้แน่ใจว่า สัณคาร์บอน หมดแล้ว จึงค่อยใช้กระดาดต้นแบบทาบบนผิวหน้า เยลลีเพื่อใช้อัดสำเนาครั้งต่อไป วิธีนี้ดี เพราะสะดวกและรวดเร็วทันใจ แต่มีข้อเสียตรงที่น้ำอุ่นจะละลายผิวหน้าวุ้นไปบ้าง ทำให้ วุ้นบางลง ยิ่งล้างบ่อยยิ่งบางมาก

วิธีที่ 2 ทิ้งไว้ 10 - 12 ชั่วโมง รอจนสัณคาร์บอนที่ติดอยู่ที่พื้นผิว ค่อย ๆ ตกตะกอน ไปในเนื้อเยลลี ลงไปอยู่ก้นภาด ลองเอากระดาดขาวทาบบดู เมื่อไม่เห็นรอยคาร์บอนแล้ว จึงใช้กระดาดต้นแบบทาบบนผิวหน้า เยลลีเพื่อใช้อัดสำเนาต่อไปได้

วิธีที่ 3 นำเยลลีอัดสำเนานี้มาใส่ภาชนะตั้งไฟอ่อน ๆ (อาจเติมน้ำร้อนได้เล็กน้อย) เพื่อทำให้เหลวใหม่ แล้วเทลงในภาด ตั้งทิ้งไว้ให้เย็นและแข็งตัว จากนั้นก็นำมาใช้อัดสำเนาได้อีก ตามขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น

ในกรณีที่พื้นผิวหน้า เยลลีไม่เรียบเสมอกัน ซึ่งอาจเป็นตั้งแต่เริ่มทำครั้งแรกก็ใส่ฟองอากาศ ออกให้หมด หรือมา เป็นภายหลังจากที่ใช้แล้วก็ตาม เราสามารถแก้ไขให้ผิวหน้า เรียบได้โดยวิธีนี้ ไม่จำเป็นต้องทิ้ง เสียของ เปล่า

3. เครื่องอัดสำเนาแบบผ้าสำลี

วัสดุที่ใช้

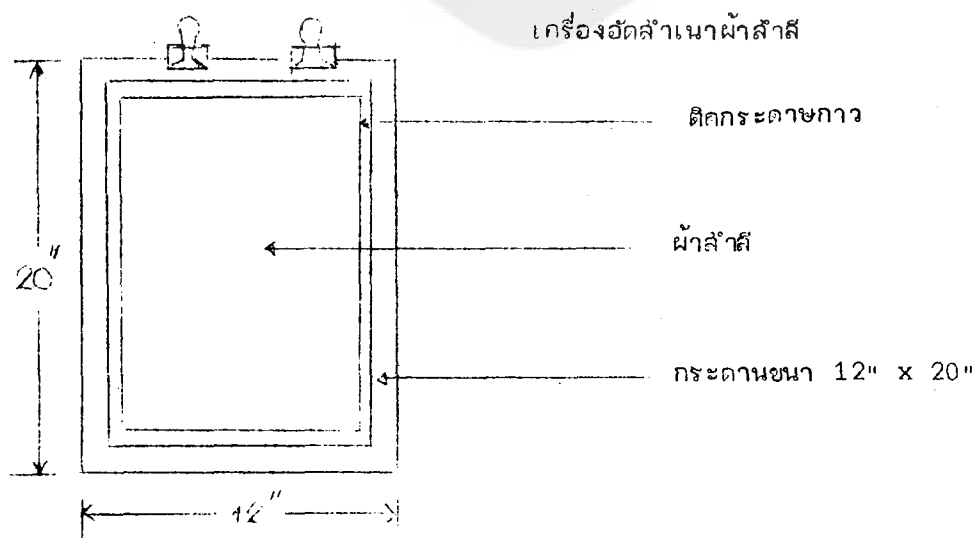
1. ผ้าสำลีหรือผ้าสักหลาด ประมาณ 1 เมตร
2. ไม้แผ่นเรียบขนาดกว้างยาวกว่ากระดาษไขสัก 2 - 3 นิ้ว
3. เบ็กกดกระดาษหรือตะปูตัวสั้น จำนวนพอที่จะตรึงผ้าติดกระดานได้รอบ
4. หมึกโรเนียว หรือหมึกพิมพ์
5. ไม้เกลี้ยง
6. ฆูกกลี้อย่าง (หรือไม้กลม ขวดยกก็ได้)
7. กระดาษไข
8. กระดาษโรเนียว
9. หมอน ตะปู
10. ที่หนีบกระดาษขนาดใหญ่ 2 ตัว

วิธีทำ

1. นำไม้กระดาษมาวาง ใช้ผ้าสำลีพันซ้อนกันหนา ๆ ขึ้น หรือจะตัดให้ได้ขนาดกว้างยาวกว่ากระดาษไข วางซ้อนกันบนกระดานก็ได้ แล้วดึงให้เรียบสนิท ตรึงด้วยเบ็กหรือตะปูให้รอบ ระวางต้องให้ตึงเรียบจริง ๆ ควรวัดระยะความยาวของหัวกระดาษไปด้วย
2. ใช้กระดาษกาวปิดขอบผ้าสำลี และขอบไม้ให้แน่น เพื่อความสวยงามและเรียบร้อย
3. วัดระยะกระดาษไขเพื่อตอกตะปูให้กระดาษไขเกาะ ถ้าไม่ใช่ตะปูก็ใช้ที่หนีบกระดาษขนาดใหญ่ หนีบกระดาษไขกับกระดานก็ได้ สะดวกดี
4. เตรียมกระดาษไขซึ่งจะใช้เป็นต้นแบบโรเนียว โดยพิมพ์คัดหรือเขียนข้อความตามที่ต้องการไว้

วิธีใช้

1. ใส่หมึกโรเนียวลงบนผ้าสำลี ให้มีบริเวณเท่าที่จะอัดสำเนา (โดยมากเท่ากับกระดาษไข) ไขไม้เกลี้ยง เกลี้ยงให้ซึมลงไปบนเนื้อผ้าสำลีให้ทั่วถึง และเรียบเสมอกัน
2. นำกระดาษไขที่เตรียมไว้เป็นต้นแบบมาวางคว่ำหน้าลงบนผ้าสำลีที่หมึกตามข้อ 1 ให้ปลายหัวกระดาษไขเกาะกับตะปูที่ตอกไว้ หรือไขที่หนีบกระดาษสับยึดไว้เพื่อกัน ได้อันทั้งข้างล่างและข้างบน การวางกระดาษไขต้องวางให้เรียบแนบสนิทกับผ้าสำลีจริง ๆ ไขลูกกลิ้งกลิ้งไปมาบนกระดาษไขให้ทั่ว เพื่อให้หมึกจากผ้าสำลีซึมซับเข้าไปในกระดาษไข แล้วจึงค่อยตีกกระดาษสำเนาที่ติดอยู่กับกระดาษไขออก
3. วางกระดาษโรเนียวทาบลงบนกระดาษไข ใช้มือกดปลายกระดาษไว้ข้างหนึ่ง แล้วไขลูกกลิ้ง กลิ้งกดไปมาบนกระดาษขาว การกลิ้งต้องให้หน้าหมึกที่กดเสมอกัน
4. ค่อย ๆ ตีกกระดาษโรเนียวออก เราก็จะได้กระดาษที่มีข้อความเหมือนกระดาษไขต้นฉบับ 1 แผ่น
5. ทำเหมือนกับข้อ 3, 4 เรื่อยไป จนกว่าจะได้จำนวนกระดาษโรเนียวตามต้องการ เมื่อทำได้ประมาณ 8 - 10 แผ่น สัมผัสที่กลางลงต้องเติมหมึกอีก ให้หมึกกระดาษไขขึ้นก่อน แล้วใส่หมึกทำเช่นเดียวกับข้อ 1 ต่อจากนั้น ก็ดำเนินการตามข้อ 2 - 4 เพื่ออัดโรเนียวต่อไป สำหรับเครื่องโรเนียวชนิดนี้มีข้อเสีย คือ ต้องใช้หมึกโรเนียวเปลืองมาก

เกมส์กับการศึกษาผู้ใหญ่

เขียรค์รี วรวิริริ*

ทำไมจึงใช้เกมส์

เกมส์อะไรบางอย่างที่ผู้สอนและผู้เรียนจะนำมาใช้ มีประโยชน์อะไรที่เขาเหล่านั้นจะได้รับ จากวิธีการสอน โดยใช้เกมส์มากกว่าวิธีการฝึกหัดธรรมดา เกมส์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพกับ เด็กหรือผู้ใหญ่ หรือกับกลุ่มผสมที่มีทั้งเด็กและผู้ใหญ่ การคิดผลิต หรือการใช้เกมส์ซับซ้อนยุ่งยาก หรือไม่ ครูผู้ได้รับการฝึกหัดเพียงเล็กน้อย หรือไม่ได้รับการฝึกหัดเลยจะเข้าใจหรือไม่ และใช้อย่างไร

มีคำถามที่ตนเองนี้ หรือคล้ายคลึงกับคำถามเหล่านี้เป็นจำนวนมากเกิดขึ้น เมื่อมีการแนะนำ เกมส์ว่า ควรจะใช้กับรายวิชาอะไรบ้าง เหตุผลที่ไม่สามารถเข้าใจเกมส์ได้ทั้งหมด และความยุ่งยาก ที่เกิดขึ้นจากการใช้เกมส์ เป็นต้น ตามแนวคิดใหม่ที่จะนำเกมส์มาใช้ในการศึกษาผู้ใหญ่ ดังนั้น จึงขอนำ เรื่องประโยชน์และความสำคัญของ เกมส์มากล่าวในที่นี้

เกมส์เล่นสนุก

ลักษณะอย่างหนึ่งของเกมส์ก็คือ ทำให้คนสนุกสนานเพลิดเพลิน สนุกในการให้และเอากลับคืน ตื่นเต้นในการแข่งขันและการเสี่ยงทายในผลที่ยังไม่รู้ว่าใครจะชนะ คนชอบมีประสบการณ์ ในสถานการณ์ที่ตนจะมีโอกาสชนะหรือมีส่วนร่วมอยู่ด้วย โดยสรุป การเล่นเกมส์ทำให้คนสนุกสนาน สำหรับคนจำนวนมากที่อยู่ในชนบทมีสิ่งที่ทำให้เขาสนุกสนานน้อยมาก และมักจะไม่ทำอะไรพิเศษ แตกต่างไปจากงานหนักที่เขาทำอยู่เป็นประจำ การทำให้เกิดความสนุกสนานขึ้นมาจะอยู่ในรูป ของการรวมกลุ่มเพื่อน ครอบครัว หรือเพื่อนบ้าน มีโอกาสพิเศษน้อยมากที่จะเกิดความสนุกสนาน นอกเหนือไปจากการรวมกลุ่ม สำหรับการจัดชั้นเรียน เพื่อให้ผู้ใหญ่ได้มีโอกาสเรียนหนังสือนั้น เริ่มแรกคนจะมาเข้าชั้นเรียนบ่อย ๆ เพราะว่าได้มีโอกาสพบปะกันหลังจากเลิกงานประจำวัน ได้พูดคุยสังสรรค์กับผู้อื่น แต่ถ้าในชั้นเรียนนั้น มีผู้เรียนที่ไม่ฉลาดและขี้อายเป็นส่วนใหญ่ ครูก็จะ เป็นผู้พูด และผู้เรียนเป็นผู้รับฟังเท่านั้น ความสนุกสนานที่ได้จากการพบปะกันในชั้นเรียนจะหมดไป

อย่างรวดเร็ว ผู้เรียนจะเริ่มเบื่อหน่าย ผู้เรียนหลายคนทำงานนานและหนักทั้งวันมาแล้ว และบางคนอาจต้องเดินทางไกลไปและกลับในการมาเรียน เขาเหล่านั้นจะเหนื่อยล้าและไม่มีสมาธิขาดความตั้งใจเรียน ผู้จัดการศึกษาผู้ใหญ่ หรือครูผู้สอนจะคุ้นเคยและทราบปัญหาเหล่านี้หลายครั้งในบางวิชาจะขาดผู้เรียนไปครึ่งหนึ่งหรือมากกว่านั้น มีผู้เรียนน้อยมากที่เรียนจนจบหลักสูตรหรือจบโครงการและลงทะเบียนหรือสมัครเรียนในชั้นสูงต่อไป

ครูผู้สอนหรือผู้จัดโปรแกรมการศึกษาผู้ใหญ่ พยายามที่จะจูงใจผู้ใหญ่ให้มาเรียน โดยชี้ให้เห็นคุณค่าของการรู้หนังสือ แต่การรู้หนังสือให้ประโยชน์ในเรื่องที่เป็นนามธรรม ซึ่งยากที่จะกล่าวให้เห็นชัดหรือนำมาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน แม้ว่าการรู้หนังสือจะเกี่ยวข้องกับทักษะอาชีพการทำงาน แต่ผู้เรียนก็ยังมองไม่เห็นประโยชน์ใดในทันทีทันใด และยังแย่ไปกว่านั้นก็คือ เนื้อหาวิชาที่ให้เรียนยังคงแปลกสำหรับผู้เรียนอีกด้วย แม้ว่าจะได้ตัดแปลงให้สอดคล้องกับประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้นแล้วก็ตาม คุณค่าของการรู้หนังสือ คือ บางสิ่งบางอย่างในอนาคตที่เขาเหล่านั้นยังไม่รู้อีกมากมาย ดังนั้นครูหรือผู้จัดการศึกษาผู้ใหญ่ก็ไม่ควรประหลาดใจที่ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นไปบ้าง

ด้วยเหตุผลนี้เอง แรงจูงใจที่จะให้ผู้ใหญ่มาเรียนและเรียนอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอกันนั้น ความสนุกสนานจะเป็นแรงจูงใจอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็ไม่ควรจัดให้เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของโปรแกรม มีผู้เรียนหลายคนที่เอางานเอาการมีความรู้สึกค่อนข้างจะไม่เห็นด้วยกับการเรียนที่ต้องสนุกสนาน สำหรับเขานั้นการเรียนควรจะต้องเกี่ยวข้องกับการทำงานหนัก ผู้ที่ทำงานหนักและนานเท่านั้นที่จะประสบผลสัมฤทธิ์ในการเรียน การเรียนเป็นเรื่องของเด็ก ๆ ไม่ได้ประโยชน์ ไม่มีสิ่งใดที่มีคุณค่ามาจากการสั่งเสียงดังหรือจากการเล่นอย่างไม่มีระเบียบวินัย ค่านิยมหรือความเชื่อนี้แพร่กระจายถึงทั้งผู้จัดโครงการเรียน ครูผู้สอนและผู้เรียน การเรียนรู้ตามความคิดของเขาจะต้องเกี่ยวข้องกับการเรียนและเนื้อหาวิชาที่สอน ความเรื่องนี้มีรากฐานมาจากการเริ่มต้นที่ไม่ยอมรับการใช้เกมส์ในกิจกรรมการเรียนการสอนของการศึกษาผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นพื้นฐาน แต่อย่างไรก็ตามเกมส์และเทคนิคต่าง ๆ ที่อยู่ในรูปแบบปะทะสังสรรค์กับสังคมได้กลายมาเป็นรูปแบบอย่างหนึ่งในการให้การศึกษาหรือการจัดการเรียนการสอนปัจจุบัน และคงจะต้องใช้กันไปอีกนานเท่านานตราบที่สังคมยังคงอยู่ในอดีตที่ผ่านมาโครงสร้างของกิจกรรมการเรียน

การกลั่นส่วนใหญ่มักจะเป็นลักษณะที่มีครูบรรยาย และนักเรียนนั่งฟังเฉยๆ ซึ่งถ้าเน้นถึงประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับก็จะมีประโยชน์อย่างจำกัด สำหรับที่จะเป็นพื้นฐานการศึกษาหรือการดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่ต่อไป

ความสนุกสนานเป็นเครื่องมือที่มีอำนาจมากที่สุดในการจูงใจผู้เรียน ผู้จัดการการศึกษาหรือครูผู้สอนควรคำนึงถึงและมองหาทางที่จะบูรณาการเข้าในกระบวนการเรียนการสอนทุกวัน พึงระลึกไว้เสมอว่าไม่มีใครอยากมาเรียนถ้าสิ่งนั้นน่าเบื่อหน่ายและทำให้ท้อถอย ประสิทธิภาพของเกมส์ที่ทำให้ผู้เรียนสนุกสนานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในทางการศึกษา และควรใช้ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดด้วย

เกมส์ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้

ความสนุกของเกมส์สามารถนำมาเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ การเรียนที่มีประสิทธิภาพ คือ การเรียนที่ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น และนำความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน แม้ว่าโครงสร้างกิจกรรมทางการศึกษาจะทำให้ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นก็ตาม เช่น ผู้เรียนนั่งฟัง จดโน้ต และบางครั้งก็เตรียมคำถามมาให้อตอบ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ฝึกหัดให้ผู้เรียนมีความรู้ เกิดทักษะมากกว่าที่จะให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ในการจัดกิจกรรมการศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น สิ่งที่ทำทลายความสามารถมากที่สุด ก็คือ ทำให้ผู้เรียนไม่เข้าเรียนและมีความสนใจ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นวิธีธรรมดาที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ คิดในสิ่งที่ครูกำลังสอนและประยุกต์ใช้ เพราะฉะนั้นลักษณะแรกของเกมส์ที่ดีที่จะทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและสนใจ ก็คือ การแข่งขัน ซึ่งทำให้ผู้เรียนแต่ละคนต้องการทำได้ดีและยังต้องพยายามทำให้กลุ่มที่ตนอยู่ดีขึ้นด้วย การแข่งขันจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างหนึ่ง เกมส์จำนวนมากจะเกี่ยวข้องกับความเร็ว แล้วจะเริ่มเข้มข้นขึ้นในขณะที่แต่ละคนพยายามจะทำให้สำเร็จเมื่อถึงคราวของเขา อย่างไรก็ตามการสอนบางรูปแบบก็ไม่สามารถใช้เกมส์ได้

เกมส์จะช่วยเบนความสนใจของผู้เรียนไปจากครู ทำให้เขาสามารถเรียนด้วยตนเอง แทนที่จะเป็นการสื่อสารจากครูไปสู่ผู้เรียนอย่างเดียว และยังได้มีการปะทะสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกันเอง อันจะนำไปสู่การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คนเก่งจะช่วยคนอื่น หรือบางทีผู้หนึ่งอาจช่วย

ผู้ขายก็ได้ ผลที่ตามมาก็คือ การรู้ว่าผู้เรียนคนอื่น ๆ ก็เป็นแหล่งความรู้ของเขาได้ ซึ่งการเรียนโดยใช้แหล่งเหล่านี้จะมีคุณค่า เพราะครูซึ่งเป็นแหล่งเดิมนั้น ถ้าผู้ที่จะรู้ไปหมดทุกสิ่ง ดังนั้นการเรียนด้วยเกมส์จะช่วยให้เขา เรียนกับผู้อื่นด้วย

การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ออกจากที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะสำหรับผู้เรียน ที่เป็นผู้ใหญ่และมีอายุมากกว่าครูของเขา เพราะเขาอาจไม่สามารถเรียนได้ถ้าเขาเกิดความอายและทำให้เขามีความรู้สึกว่าเป็นเด็ก มีความเชื่อมั่นในตนเองน้อยลง การจัดการเรียนการสอนจะต้อง เริ่มต้นจากพื้นฐานทางด้านสติปัญญา ความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เพื่อให้เขามีความรู้สึกว่าง่ายในการพยายามกับสิ่งใหม่ เกมส์ทำให้ครูเป็นอิสระจากบทบาทของผู้ตัดสินหรือตัดสิน กลายเป็นแหล่งวิทยาการซึ่งจะอำนวยความสะดวกในการเรียนให้ผู้เรียน ผู้เรียนที่ทำงานแล้วต้องการเห็นครูเป็นเหมือนเพื่อน หรือผู้ช่วยเหลือเขามากกว่าที่จะเป็นผู้รู้เหนือและบงการตัดสินเขา ความสัมพันธ์ที่เท่ากันนี้จะมีค่าอย่างมากสำหรับครู ซึ่งมาจากพื้นฐานที่แตกต่างกับผู้เรียน เกมส์จะลดช่องว่างระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนได้

เกมส์ให้ทราบผลสะท้อนกลับได้ทันที

การเรียนจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด เมื่อผู้เรียนสามารถรู้คำตอบได้ทันที เกมส์เกือบทุกอย่างได้เตรียมคำตอบไว้ให้ ในเกมส์ฝึกหัดทักษะก็รู้คำตอบทันทีได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น เกมส์ลูกเต๋าอักษร ผู้เล่นจะโยนลูกเต๋าแล้วสดเป็นคำผิดหรือถูกก็จะทราบได้ทันที และจะทำให้เขาเปลี่ยนคำตอบ ซึ่งเป็นการท้าทายผู้เล่นให้พยายามลองคำใหม่ ทำให้ผู้เรียนรู้ค่าของความพยายาม และความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

สิ่งที่กล่าวมาข้างต้นจะเป็นจริงมากขึ้นสำหรับ เกมส์ที่เป็นสถานการณ์ซับซ้อน เช่น การตัดสินใจใช้เงินจากธนาคารเป็นเกมส์สถานการณ์จำลองที่ทำให้ผู้เล่นต้องตัดสินใจ ซึ่งจะนำไปสู่ทั้งการเพิ่มและการลด ในการคืนเงินให้แก่ผู้ยืม ผู้เล่นแต่ละคนไม่เพียงแต่จะเรียนด้วยประสบการณ์ของตนเองเท่านั้น แต่ยังได้เรียนจากคนอื่นด้วย ผู้เล่นที่ยกส่วจะเผด็จคนอื่นก่อน แต่เมื่อใดที่เขาตัดสินใจเล่นผลก็จะเกิดกับเขาทันที

คำตอบที่ได้ในขั้นตอนนี้ ส่วนสำคัญที่สุดก็คือ การได้คำตอบมาจากสถานการณ์ขณะนั้น แล้วมีโอกาสดังกล่าวอีกครึ่งหนึ่งได้อย่างรวดเร็ว ในการออกแบบเกมส์ที่ดี ควรให้มีการ ลงโทษเมื่อตอบผิดพลาดด้วย และพร้อมกันนั้นสร้างเครื่องล่อใจความพยายามซ้ำอีก เพื่อพัฒนา ทักษะ แต่การลงโทษก็อาจมีผลทำให้เขา เกิดความสับสนได้ ซึ่งทำให้กิจกรรมนั้น ผู้ที่มีทักษะ มากที่สุดจะมีความเชื่อมั่นและทำให้คนอื่นเชื่อเขาได้ ผู้เรียนซ้ำจะมีโอกาสฝึกหัดน้อยลง และทำให้ เขารู้สึกว่ามีความสามารถน้อยกว่า และเมื่อเขานำไปประยุกต์ใช้ ผู้ใหญ่ที่เคยผิดพลาดมา แล้วจะเต็มใจเสี่ยงอันตรายน้อยกว่า เด็ก

เกมส์สนับสนุนการนำไปใช้ให้เข้ากับบทบาทและสภาพที่เป็นจริง

การออกแบบเกมส์ที่ดี จะต้องมีการเลือกไว้ให้ผู้เรียนเลือกตามสภาพความเป็นจริง ของเขา เกมส์จะเตรียมคำถามที่เน้นเป็นจุดของกิจกรรม ส่วนเนื้อหาและขบวนการก็จะ เตรียม ไว้ให้มากที่สุด เกมส์ที่ออกแบบไม่ดีก็ยังคงดีกว่าที่จะไม่มีเลย เพราะผู้เรียนสามารถปรับขยายกับ สภาพความเป็นจริงได้ บางสถานการณ์จะใช้ได้เลย สำหรับผู้เรียนที่มีการศึกษาน้อย เช่น เกมส์ ที่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์ที่สำคัญ ๆ ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น เกมส์ที่ออกมาไม่ดีจะ ใช้คำจำกัด แต่ปัญหานี้เป็นปัญหาที่แก้ไขได้

เกมส์ที่เป็นสถานการณ์จำลองได้เตรียมเนื้อหาที่จำเป็นแก่ชีวิตของผู้เรียนโดยตรง ผู้เรียนจะนำเกมส์ไปสู่สถานการณ์จำลองที่เป็นประสบการณ์ของตน ดังนั้นเกมส์ที่ดีจะต้อง เน้น กฎที่ตายตัวน้อยลง และเน้นบทบาทที่ยืดหยุ่นได้ตามความต้องการ ส่วนที่ไม่ได้อยู่ในความควบคุม ของผู้สอน ผู้เล่นจะควบคุมกันเอง

ทักษะที่เรียนรู้จากเกมส์ส่วนมากจะประยุกต์ใช้ได้ง่ายกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน มากกว่าบทเรียนที่สัปดาห์ ประการแรกเพราะ เกมส์ให้โอกาสผู้เรียนฝึกหัดพฤติกรรมที่เป็นจริง หรือ เรียนโดยการกระทำมากกว่าจะนำเอาอภิปรายเท่านั้น ผู้เรียนจึงเกิดความเชื่อมั่นมากกว่า บทเรียนที่สัปดาห์ในการใช้ทักษะใหม่นั้นกับสถานการณ์อื่น ประการที่สอง ก็คือ เกมส์สามารถปรับ ให้เข้ากับสถานการณ์จริงของท้องถิ่นได้

เกมส์ยืดหยุ่นได้

สิ่งที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของ เกมส์ก็คือ การยืดหยุ่นได้ เกมส์ใช้กับจุดมุ่งหมายการศึกษาหลาย ๆ แบบได้ สิ่งที่ใช้ร่วมกันมากที่สุดบางครั้งก็คือเพื่อฝึกหัดการรู้หนังสือ จำข้อความแบบง่าย ๆ หรือฝึกทักษะเกี่ยวกับเลขจำนวน เกมส์ที่ซับซ้อนมากขึ้นจะใช้กับโครงสร้างในสังคมหรือระบบเศรษฐกิจที่ซับซ้อน ดังเช่น เกมส์ที่เป็นสถานการณ์จำลอง ซึ่งใช้กับการสอน เพื่อฝึกทักษะในการตัดสินใจคล้ายกับการวางแผน ทักษะการตัดสินใจแบบยาวล่ำ การนำอภิปรายกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ เกมส์บางชนิดก็ออกแบบให้ฝึกหัดทักษะในการติดต่อสัมพันธ์ ความเข้าใจในทัศนะของผู้อื่น การสื่อสารติดต่อวัฒนธรรมระหว่างชาติ เป็นต้น เกมส์จะช่วยให้ผู้เรียนที่เรียนแบบเดิมยาก เกมส์ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมด้วย และทำให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้

สิ่งที่เกมส์แตกต่างกับสื่อการสอนอื่นก็คือ ผู้เรียนคนเดียวสามารถจะใช้เกมส์ได้ครั้งแล้วครั้งเล่าและผลที่ได้ก็จะไม่ค่อยเหมือนกัน เพราะการเล่นเกมส์มีการเล่นได้หลายแบบ การเล่นหลาย ๆ ครั้งทำให้ผู้เล่นเพิ่มทักษะที่เกมส์ได้สอนให้ เกมส์เกือบทุกชนิดขยายกฎหรือองค์ประกอบใหม่ได้ง่าย เพื่อว่าทักษะที่ต้องการจากเกมส์จะเพิ่มขึ้น และปรับให้เข้ากับผู้เรียนที่เริ่มต้นและเปลี่ยนไปในอัตราที่ขนานกับการพัฒนาการ

เกมส์ยังสามารถปรับให้เข้ากับสถานการณ์พิเศษในทฤษฎีบทที่ยืดหยุ่นได้ เกมส์ที่เป็นสถานการณ์จำลองนั้นเปลี่ยนแปลงได้ง่าย โดยเพิ่มข้อล่ำในท้องถิ่นนั้น ๆ เกมส์อาจฝึกหัดการใช้คำศัพท์หรือใช้คำที่เปลี่ยนกันได้ นั่นคือ ชนิดของปัญหาที่พวกเขาจะคิดค้นได้จากชีวิตประจำวันนั่นเอง ครูที่คิดเกมส์ใหม่ยังไม่ค่อยได้ ก็จะแนะนำให้ผู้เรียนปรับรูปแบบของเกมส์ ซึ่งความจริงนี้เป็นก้าวแรกการสอนให้ผู้เรียนริเริ่ม คิดค้นเกมส์ด้วยตัวของเขาเอง การปรับเกมส์ให้เหมาะสมตามสภาพท้องถิ่นนั้น เป็นสิ่งสำคัญ

เกมส์คิดผลิตและทำใหม่ได้ง่าย

การคิดค้นพัฒนาเกมส์ที่ดี ไม่จำเป็นต้องรอรับบริการจากผู้เชี่ยวชาญ เกมส์ส่วนมากทำภายในท้องถิ่น ผู้เรียนสามารถคิดผลิต ดัดแปลงด้วยตนเองหรืออาศัยครูในท้องถิ่น เกมส์ที่ดี

ที่สำคัญนามากมาจากการคิดค้นกันเอง ไม่ได้มาจากผู้พัฒนาหลักสูตร ตัวอย่างเช่น สถานการณ์จำลองที่ซับซ้อน ซึ่งต้องใช้ทักษะการพัฒนาที่สูงกว่า ผู้ที่ไม่ได้อยู่ในวิชาชีพก็ยังสามารถพัฒนาได้รวดเร็วอย่างน่าประหลาดใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกมส์ที่ใช้สำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ การออกแบบเกมส์ไม่ควรจะกลายเป็นกิจกรรมวิชาชีพที่ออกนอก ของผู้สอนและผู้เรียน ความสามารถในการคิดค้นเกมส์นั้น ส่วนใหญ่ก็เพื่อการเปลี่ยนความรับผิดชอบและควบคุมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนสามารถจะ เล่นเองได้ หรือรับความช่วยเหลือเพียง เล็กน้อย ซึ่งคุณสมบัติเช่นนี้จะใช้ได้ดี เมื่อมีผู้สอนน้อย และผู้เรียนสามารถฝึกหัดด้วยตนเองได้

เกมส์เกือบทั้งหมดสามารถผลิตขึ้นเองได้อีกจากวัสดุท้องถิ่น เช่น เกมส์ฝึกหัดทักษะ จะใช้วัสดุคล้ายไม้ไผ่ หรือลูกเต๋าที่ทำในท้องถิ่น กระดาษเกมส์ที่ซับซ้อนต้องพิมพ์อย่างดี รักษายาก ก็เปลี่ยน เป็นพิมพ์บนผ้า เพราะพับได้ และสะดวกในการขนานนามาติดบนไม้หรือแผ่นพลาสติกให้ทนทานใช้สะดวกขึ้นอีกด้วย โครงการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ให้รู้หนังสือ ได้พัฒนาเกมส์เบื้องต้น ให้มีทางเลือกที่จะกระตุ้นกลุ่มผู้เรียนให้ทำวัสดุสำหรับพวกเขาเองได้โดยอาศัย ตัวอย่างชุดของ เกมส์ซึ่งยืมมาจากกลุ่มอื่น โครงสร้างแบบควรง่ายเพื่อกระตุ้นให้คนมีความเชื่อมั่น ในการลอกเลียนแบบ เกมส์ที่ออกแบบยากและอยู่ในชั้นสูงมากมีแนวโน้มจะให้ผลไม่ดี และไม่กระตุ้นให้เกิดลอกเลียนแบบ เกมส์ที่ออกแบบยากและอยู่ในชั้นสูงมากมีแนวโน้มจะให้ผลไม่ดี และไม่กระตุ้นให้เกิดลอกเลียนแบบหรือปรับใช้ตามสภาพของท้องถิ่น

การใช้เกมส์ในปัจจุบัน

เราได้ทราบมาแล้วในตอนต้นถึง เหตุผลสำคัญว่า ทำไมเกมส์จึงเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการ เรียนรู้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการฝึกหัดเพื่อการรู้หนังสือของผู้ใหญ่ ได้มีการวิจารณ์ในเรื่องของการนำเกมส์ไปใช้อย่างกว้างขวาง เกมส์บางชนิดใช้แล้วให้ประโยชน์ มากมายในขณะที่เกมส์อื่นบางชนิดใช้แล้ว ทำให้เกิดผลเสียตามมา การนำเกมส์ไปใช้นั้นเราสามารถสรุปตามความมุ่งหมายได้ 3 ประเภทใหญ่ คือ การฝึกหัด การวิสัยและการวางแผน และการทดสอบ ซึ่งทั้งหมดนี้มีไว้เพียง เพื่อการอ่านออกเขียนได้เท่านั้น แต่เพื่อให้ผู้อ่านได้มองเห็นขอบข่ายของการใช้เกมส์ต่าง ๆ ด้วย

การฝึกหัด

ถ้าเรามองกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นอ่านออก เขียนได้จะเห็นว่าการฝึกหัด เป็น เรื่องสำคัญที่สุด ความยืดหยุ่นของเกมส์จะสามารถทำให้ผู้เรียนได้ฝึกหัด เกี่ยวกับพยัญชนะและคำ การแปลความหมาย การเขียน และการใช้ความรู้ใน เรื่องหาวิชาแก้ปัญห นอกเหนือจากการใช้ประโยชน์ของเกมส์ในการรู้หนังสือของบุคคลแล้ว ถ้ามีการรวมกลุ่ม เข้าด้วยกันเป็นชุมชนหรือสังคมที่รู้หนังสือ ก็จะต้องมีการอ้างอิงไปถึงทักษะที่จะช่วยยิให้แต่ละบุคคล เข้าใจชีวิตของเขา ช่วยให้เขาดำเนินชีวิตด้วยตนเองและสามารถร่วมมือกับผู้อื่นในการปรับปรุงชีวิตและสังคมได้

เกมส์และสถานการณ์จำลองมีประโยชน์ไม่เฉพาะแต่การฝึกอบรมผู้ใหญ่ให้รู้หนังสือ เท่านั้น แต่ยังใช้ฝึกอบรมผู้จัดการ ทั่วๆ ไป สถานการณ์จำลองอาจเป็น เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ในการฝึกอบรมครูผู้สอน ลงทุน ในการฝึกอบรมผู้ดำเนินงานการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นอ่านออก เขียนได้ ก็คือ ทำให้เขาเหล่านั้นปฏิบัติต่อนักศึกษาผู้ใหญ่เท่า เทียบกับตัว เขา เองมีผู้ได้บังคับบัญชา หรือผู้ตำหนิว่า แนว โนม์ที่เขาจะสอนหรือปฏิบัติต่อนักศึกษาผู้ใหญ่แบบ เดียวกับที่สอน เด็กนั้น เป็น เรื่องธรรมดาและยากที่จะเปลี่ยนแปลง เทคนิคการฝึกอบรมที่ให้ผลสิ่งจำ เป็นต้องทำให้ครูละทิ้งพฤติกรรมเก่า ๆ ที่ ขยับมาสนใจใช้วิธีการใหม่ เกมส์สถานการณ์จำลองจะจัดสถานการณ์ในการฝึกอบรม ให้ได้มีการฝึกหัดพฤติกรรมใหม่ ๆ จนชำนาญตามที่ต้องการ และพร้อมกันนั้นเป็นการฝึกใช้เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับครูที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์การสอนมาก่อน การฝึกอบรมซึ่ง เน้น ในการให้โอกาสผู้เรียนทดลองทักษะใหม่ ๆ ที่จะใช้กับประสบการณ์ที่ได้รับในโอกาสต่อไป จัด เป็นการเตรียมตัวที่ดีที่สุด เพราะการฝึกหัด เบื้องต้นกับการปฏิบัติจริงในภายหลัง เกือบจะเหมือนกันมากที่สุด

สิ่งที่ควรระวังในเรื่องนี้ ก็คือ เกมส์และสถานการณ์จำลองใช้กับโปรแกรมการสอน หรือการศึกษาไม่ได้ทุกรายวิชา ครูไม่ควรคิดว่า เกมส์ต้อง เป็นส่วนหนึ่งหรือวิธีการหลักทางการศึกษาที่สำคัญต้อง ใช้ แต่ควรมองว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของยุทธศาสตร์การศึกษาทั้งหมด ซึ่ง บางครั้งเป็นวิธีการที่ใช้เสริมกับวิธีอื่น ๆ บางครั้งก็เป็น เครื่องมือหลักในการนำเสนอ และบางที ถือว่าเป็นห้องปฏิบัติการฝึกฝนความคิดไปใช้ เกมส์ทุกเกมส์ไม่สามารถจะประสบความสำเร็จ ด้วยตนเอง ถ้าไม่มีการเตรียมมาก่อน และสิ่งที่สำคัญกว่านั้นก็คือ การอธิบายและวิเคราะห์

ผลที่ได้รับ ความผิดพลาดซึ่งพบบ่อย ๆ สำหรับผู้เริ่มใช้เกมส์ใหม่ ก็คือ การประมาณค่าความสำคัญ และความยากในการอธิบายผลให้พอเพียง หลังจากใช้เกมส์แล้วผ่านไป

การวิจัยและวางแผน

เป็นที่รู้สึกันน้อยมาก สำหรับการนำเกมส์ไปใช้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการวิจัยใน สถานการณ์ที่ซับซ้อนเพื่อจะศึกษาทำความเข้าใจระบบต่าง ๆ ให้มากขึ้น ถึงจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระทรวง หรือเป็นระบบการขนส่งและการตลาดทั้งระบบก็ตาม เราสามารถสร้างรูปแบบจำลองของระบบแล้วศึกษาผลที่ตอบสนองต่อวิธีการ ซึ่งแตกต่างกัน วิธีนี้อาจใช้ได้บ่อยในเรื่อง เฉพาะบุคคล แต่อาจใช้ในการศึกษาลักษณะรวมของสังคม ตัวอย่างเช่น กระทรวงวางแผนโครงการ ทรัพยากรเพื่อการรู้หนังสือ และต้องการให้สภาพสถาบันดำเนินการจัดฝึกอบรมในแต่ละท้องถิ่น รูปแบบ เกมส์บทบาทสมมุติสามารถสร้างขึ้นตามลักษณะเด่นสำคัญเฉพาะของแต่ละแห่งที่ได้พบมา เป็นการนำเสนอซ้ำใหม่ ส่วน เกมส์สถานการณ์จำลองสามารถใช้แสดงรูปแบบปัญหาของสถาบัน เพื่อการแก้ไขและหาแนวทางในการทำงานของสถาบันต่อไป ทางเลือกต่าง ๆ สามารถ นำมาใช้ทดสอบในสถานการณ์จริงของสถาบันได้ ผลที่ได้จากกระบวนการ เช่นนี้อาจเป็นได้ทั้ง แผนของการทำงาน สำหรับสถาบัน เช่นเดียวกับเป็นการฝึกประธานสถาบันในการ ทำงานให้มีประสิทธิภาพ

เกมส์สถานการณ์จำลองแบบนี้ ทำหน้าที่ทั้งการวิจัย โดยช่วยเหลือผู้ดำเนินการให้เข้าใจ สภาพของปัญหาและทำหน้าที่วางแผนโดยเปิดโอกาสให้เขาได้พัฒนาและทดสอบผลต่าง ๆ ที่ได้ เกมส์สถานการณ์จำลอง เช่นนี้อาจใหม่และยุ่งยากซับซ้อน หรืออาจเป็นเรื่องง่ายเกินความเป็นจริง ก็ได้ อย่างไรก็ตาม บ่อยครั้งที่วิธีนี้จะดีกว่า เหนือกว่า วิธีการที่วางแผนมาให้จากส่วนกลาง ซึ่งจะกำหนดคำตอบหรือทางแก้ตายตัวไว้ ผู้วางแผนที่ดีควรเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองจากสภาพจริงมาแล้ว เพราะเมื่อเขามีประสบการณ์ เขาจะสามารถ กำหนดปัญหาได้ใกล้เคียงกับที่ชาวบ้านได้พบ และแผนนั้นก็จะใกล้เคียงความเป็นจริงมีประสิทธิผล ยิ่งขึ้น

การทดสอบ

เกมส์หรือเกมส์สถานการณ์จำลองมักต้องขอร้องสมาชิกให้ช่วยแสดงเสมอ การแสดงเช่นนี้สามารถใช้เป็นรูปแบบประเมินผลความสามารถของสมาชิกผู้แสดงได้ เช่น บทบาทสมมุติที่ต้องการให้ผู้เรียนแก้ปัญหาซึ่งเกิดจากความต้องการที่ขัดแย้งกันของสมาชิกในที่ประชุม หรือเกมส์ที่ผู้เรียนต้องวางแผนปรับปรุงการสู่ขาคิบาลในบ้านและหมู่บ้านของเขา โดยผู้ประเมินผลหรือผู้สังเกตการณ์จะคอยดูความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนขณะที่แสดงข้อมูล เช่นนี้จะมีค่ามากหลักฐานความสามารถที่ได้รับเป็นผลของพฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งจะเป็นการวัดความสามารถของบุคคลที่ดีกว่าการให้เขียนหรือเล่าให้ฟังถึงสิ่งที่ผู้เรียนจะกระทำในสถานการณ์นั้น ๆ

การประเมินผลผู้เรียนในการนำความรู้ข้อมูลไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ กัน ทำได้โดยอาศัยเกมส์ สำหรับผู้เรียนกลุ่มใหม่ เกมส์สามารถวินิจฉัยได้ การวินิจฉัยข้อมูลช่วยให้ผู้ประเมินเข้าใจความเก่งอ่อนของผู้เรียน ผู้เรียนมีความรู้อะไร ทักษะด้านใดที่เขาทำได้ดี เขาต้องการเรียน หรือฝึกหัดอะไร เพิ่มขึ้น ซึ่งคำตอบที่ได้มา เหล่านี้ไม่ควรมาจากสถานการณ์ที่ผู้เรียนมีความรู้สึกว่าเขากำลังถูกทดสอบ เพราะผู้เรียนเป็นจำนวนมากจะรู้สึกไม่สบายขณะทำการทดสอบ ทำให้ได้ผลไม่ตรงกับความสามารถที่แท้จริง ส่วนเกมส์และสถานการณ์จำลองนั้นผู้เรียนจะไม่มีเวลามากจนกว่าเขากำลังทำอะไรอยู่

ข้อได้เปรียบของเกมส์และสถานการณ์จำลองในการใช้วินิจฉัยเพื่อการประเมินผลแล้วยังใช้ในการคัดเลือกบุคคลด้วย การแสดงตามสถานการณ์ในเกมส์นั้นสามารถใช้วัดผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมเมื่อใกล้จบหลักสูตร และทำให้ทราบความก้าวหน้าของผู้รับการฝึกอบรม การใช้สถานการณ์จำลองเป็นสิ่งที่ทำทนายนำไปใช้สำหรับคัดเลือกบุคคลเข้ารับตำแหน่ง เพราะทำให้มองเห็นความสามารถของผู้สมัครในการติดต่อเกี่ยวข้องกับผู้อื่น หรือการตัดสินใจในสถานการณ์ที่ซับซ้อน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะหาไม่ได้จากการสัมภาษณ์ หรือดูใบสมัครเท่านั้น ข้อจำกัดของวิธีนี้ก็คือ ความยากที่จะตัดสินพฤติกรรมของผู้แสดง หรือผู้ประเมินผลจะตัดสินได้อย่างไร

การใช้เกมส์และสถานการณ์จำลอง เป็นเครื่องมือในการประเมินผลนี้ เป็นการนำไปใช้ในรูปแบบใหม่ ซึ่งอาจจะไม่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมเพื่ออ่านออกเขียนได้มันอาจจะให้ผลดีและนิยมใช้มากขึ้นในอนาคต

สรุป

บทความนี้เกี่ยวข้องกับคำถามที่ว่าทำไมจึงใช้เกมส์และสถานการณ์จำลองในการฝึกอบรมผู้ใหญ่ให้รู้หนังสือ ข้อดีของเกมส์ที่ได้นำมาอภิปรายก็คือ ทำให้ผู้เรียนสนุกสนานได้ร่วมมือกันและเกิดแรงจูงใจ ผู้เรียนได้ทราบผลการกระทำทันที และสัมพันธ์ใกล้เคียงกับสภาพจริงของผู้เรียน ความยืดหยุ่นของวัสดุที่ใช้ ความง่ายในการคิดค้นใหม่หรือผลิตซ้ำขึ้นอีก เหล่านี้จะเป็นลักษณะของเกมส์ที่ทำให้เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ได้มากมายในเรื่องของการอ่านออกเขียนได้ ในตอนสุดท้ายได้อภิปรายถึงการใช้องค์ 3 แบบ คือ สำหรับการฝึกหัด การวิสัยและวางแผน และการทดสอบ การฝึกหัดนำไปใช้มากที่สุดในงานการรู้หนังสือ ส่วนอีก 2 แบบ มีการใช้บ้างและคงจะใช้กว้างขวางมากขึ้นถ้าได้ทำความเข้าใจและมีประสบการณ์ในการใช้เกมส์และสถานการณ์จำลองมากขึ้น

หมายเหตุ บทความนี้ผู้เขียนได้แปลและเรียบเรียงจาก

David R. Evans. Games and Simulations in Literacy Training.

Tehran, Hulton Educational Publications Ltd., 1979.

ก่อนอื่นขอทำความเข้าใจคำว่า Aerobic Dance ไปเกี่ยวข้องกับการศึกษาผู้ใหญ่ได้อย่างไร ในปัจจุบันเราพบว่า ประชากรของประเทศไทยเราต้องออกจากโรงเรียนก่อนวัยอันควร เป็นจำนวนมาก ทำให้ได้รับการศึกษาที่ไม่ต่อเนื่อง ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องราวต่าง ๆ อยู่มาก โดยเฉพาะในเรื่องของสุขภาพพลานามัย อาหารการกิน และการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ทำให้สุขภาพเสื่อมโทรม เป็นต้นเหตุให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ เช่น โรคเสื่อมของข้อ มีอาการปวดและข้อติดขัด ความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดหัวใจตีบ เป็นต้น

ในบุคคลที่ออกกำลังกายอยู่เป็นประจำ ไม่พุ่มเพื่อยในการเล่พอาหาร รู้จักเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ การเสื่อมสภาพตามอวัยวะจะเริ่มเกิดขึ้นได้ช้า และดำเนินไปอย่างช้า ๆ ผิดกับคนที่ไม่ได้ออกกำลังกาย และไม่พุ่มเพื่อยในการเล่พอาหาร แม้จะอายุน้อยก็ทำให้อวัยวะเกิดการเสื่อมสภาพคล้ายกับการเสื่อมตามวัยได้ ยิ่งพอมีอายุมากขึ้นก็จะเสื่อมเกินวัย หรือ "แก่เกินวัย"

Aerobic dance หรือ Aerobic Training เป็นการออกกำลังกายที่ใช้พลังงานโดยการใช้ออกซิเจน (O₂) เข้าไปเผาผลาญไขมันและคาร์โบไฮเดรตเพื่อสร้างพลังงานที่จะไปกระตุ้นให้อวัยวะที่เกี่ยวข้องเจริญขึ้นทั้งด้านกายวิภาคและสรีรวิทยา สามารถฝึกหัดได้ทุกวัย ทำให้ทุกระบบได้มีการเคลื่อนไหว เกิดความสนุกสนาน ไม่เหน็ดเหนื่อยง่ายและไม่เบื่อหน่ายในการออกกำลังกาย Aerobic Dance จึงนับว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่จะได้สอดแทรกลงไปในการศึกษาผู้ใหญ่ เพราะเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ทุกคนมีสุขภาพดี มีพลานามัยแข็งแรง เป็นสื่อในการเสริมสร้างสิ่งที่เราควรจะได้รู้ หรือที่เรายังขาดอยู่ในเรื่องการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ซึ่งเราจะสามารถนำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้ การฝึก Aerobic Dance ขณะนี้กำลังเป็นที่นิยมแพร่หลาย เพราะอาจฝึกเป็นกลุ่มหรือคนเดียวก็ได้ ไม่ต้องการเนื้อที่มากนัก อยู่ในห้องนอนก็ทำได้ ทางรัฐและเอกชนได้ให้ความสนใจ และเห็นความสำคัญของการออกกำลังกายอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากกรมพยามโยสื่อการล่องทั้งทางวิทยุภาคเข้า 6.00 น. ทุกวันเสาร์ - อาทิตย์ กับในโทรทัศน์ภาคข่าวรับอรุณประมาณ 6.30 น. จะมีรายการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ นอกจากนี้ทางศูนย์วิทยุศาสตร์การกีฬา ก็จัดให้มีการฝึก Aerobic Dance

ทุกชั้น ผู้ไปฝึกก็มีหลายวัย ทางด้านเอกชนก็จัดให้มีการบริหารกายเกิดขึ้นหลายแห่ง และตามสถานที่ทำงานของเอกชนหรือของรัฐบางแห่ง ก็จัดให้พนักงาน คนงาน และประชาชนทั่วไปได้มีการฝึกบริหารกาย เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งเรียกว่า การศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งจัดขึ้นเป็นการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพโดยเฉพาะ เพราะการออกกำลังกายเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง เช่นเดียวกับเรื่อง การกิน การนอน การพักผ่อน การศึกษาหาความรู้ นอกจากนี้การออกกำลังกายเป็นประจำสามารถที่จะนำไปสู่ความมีบุคลิกภาพที่ดีได้ ตามที่อาจารย์เชียรศรีได้กล่าวถึงความสำคัญของบุคลิกภาพและการปรับปรุงบุคลิกภาพของผู้ใหญ่ไว้ในหนังสือจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ในหน้า 91 ตอนหนึ่งว่า "ทรวดทรงจะลุ่มล้น มีสุขภาพลุ่มล้นได้นั้นก็โดยการระวัง เรื่องอาหาร การกิน การออกกำลังกาย และการบริหารกายในส่วนที่บกพร่อง" ซึ่งการบริหารกายแบบ Aerobic Dance นี้จะช่วยแก้ไข ส่วนที่บกพร่องได้มากถ้าตั้งใจทำจริง ๆ

การออกกำลังกายแบบ Aerobic Dance จะมีผลต่อระบบต่าง ๆ ของร่างกายอย่างไรบ้าง ระบบกล้ามเนื้อ ด้านรูปร่าง ทำให้ได้รูปทรงดีขึ้น เพราะไขมันส่วนเกินลดลงไป เช่น ไขมันหน้าท้องลดลง ทำให้เอวเล็กลง ถ้ากล้ามเนื้อบางส่วนที่เหี่ยวลีบอยู่ก็จะเจริญขึ้น มีการสะสมสารต้นตอของพลังงานเพิ่มขึ้น

ระบบการไหลเวียน ทำให้ปริมาณเลือดไหลเวียนเพิ่มขึ้น หลอดเลือดมีความยืดหยุ่นตัวดีขึ้น เลือดเพิ่มปริมาณและคุณภาพในขณะที่พักหัวใจจะทำงานอย่างประหยัด กล่าวคือหัวใจจะเต้นช้าลง แต่จะมีประสิทธิภาพในการบีบเลือดออกได้ทีละมาก ๆ เนื่องจากกล้ามเนื้อหัวใจมีเมี่ยงหนาขึ้นจึงมีกำลังมาก หัวใจจึงไม่ต้องเต้นเร็ว (คนที่วิ่ง ๆ ไปชีพจรจะเต้น 70 - 80 ครั้ง/นาที ถ้าเป็นนักกีฬาหรือผู้ที่ได้ออกกำลังกายเป็นประจำจะเต้นประมาณ 60 ครั้ง/นาที หรืออาจน้อยกว่านี้ ก็สามารถมีเลือดไปเลี้ยงร่างกายอย่างเพียงพอ

ระบบหายใจ ปอด สามารถรับออกซิเจนได้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากกล้ามเนื้อในการหายใจแข็งแรงเจริญมากขึ้น เช่นเดียวกับระบบการไหลเวียนของโลหิตซึ่งจะทำให้ระบบหายใจมีสมรรถภาพสูงขึ้น

ระบบประสาทแล้ว การออกกำลังกายจะช่วยกระตุ้นการทำงานของต่อมไร้ท่อที่ผลิตฮอร์โมนมาหล่อเลี้ยงร่างกายให้ทำงานเป็นปกติ ช่วยลดไขมันในเลือด ผ่อนคลายความเครียด เกิดทางจิตใจ ช่วยฝึกซ้อมระบบประสาทแล้ว ซึ่งมีหน้าที่ในการเหวี่ยงวิ่งซึ่งกันและกันในสภาพสมดุลย์ การขาดการออกกำลังกายทำให้การทำงานของประสาทแล้วระบบหนึ่งลดลง การทำงานอีกระบบหนึ่งเด่นชัดขึ้น เป็นผลให้เกิดความผิดปกติในการทำงานของอวัยวะภายในที่ถูกควบคุมอยู่ ที่เห็นได้ชัดได้แก่ ระบบทางเดินอาหาร โดยมีอาการท้องอืดเพื่อ อาหารไม่ย่อย ท้องผูกเป็นประจำ และมีอาการของโรคประสาทอื่น ๆ เช่น เป็นลมบ่อย ๆ เหงื่อออกตามฝ่ามือ ฝ่าเท้า ใจสั่น นอนไม่หลับ เป็นต้น

วิธีการออกกำลังกายแบบ Aerobic Dance

การออกกำลังกายหรือการเต้นแบบ Aerobic นี้ จะแตกต่างไปจากการบริหารร่างกายหรือการเล่นกีฬาแบบอื่น ๆ เพราะ... การเต้นอย่างอิสระเสรี ในลีลาของการแสดงออกของร่างกาย เช่น การกระโดด การเตะเท้า การเหวี่ยงส้อมและแขนขา เป็นการเต้นอย่างต่อเนื่องที่รวมเอาการบริหารกายทุกส่วนเข้าไว้ด้วยกัน ช่วยให้ได้เรียนรู้จังหวะเพลง ทำได้เร็ว และง่ายต่อการจดจำ เช่น ทำในการเดิน การเต้นดิสโก้ บัลเล่ต์ แจ๊สด้านซี ฯลฯ มาผสมผสานกันในการเคลื่อนไหว โดยไม่ต้องห่วงว่าจะมีท่าทางถูกต้องหรือไม่ จึงทำให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เสริมสร้างความแข็งแรงให้แก่ระบบต่าง ๆ ของร่างกายมาแล้ว

นอกจากนี้การเต้นแบบ Aerobic Dance เป็นการเต้นที่เข้ากับดนตรีทุกประเภทและถ้าจะให้เข้ากับอารมณ์ และจังหวะของเพลงอาจจัดเป็นชุด กล่าวคือ มีทั้งจังหวะช้า เน้นนาบ แล้วก็เร็วขึ้นตามจังหวะของเพลงก็ได้ การจัดจังหวะเต้นดังกล่าวนี้จะทำให้การเต้นแบบ Aerobic กลายเป็นการเต้นที่เร้าใจผู้เต้นเป็นอย่างดี

สำหรับการฝึกเต้นแบบ Aerobic นี้ หากท่านต้องการให้ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์จริง ๆ แล้วจะต้องเสียเวลาให้ได้อย่างน้อย 2 - 3 ครั้ง ๆ ละ 30 - 40 นาที ต่อสัปดาห์และฝึกฝนติดต่อกันไปเรื่อย ๆ อย่างหนักหน่วงในการออกกำลังกาย ถ้าท่านได้บริหารกายเป็นประจำ แน่แน่นอนที่สุด คือความมีประสิทธิภาพ และเพิ่มสมรรถภาพทางร่างกายของท่านได้เป็นอย่างดียิ่ง

การประเมินความสมบูรณ์ทางร่างกายจากการออกกำลังกายแบบ Aerobic

การออกกำลังกายแบบ Aerobic Dance ถ้าทำได้ถูกต้อง ทั้งความหนัก ความนาน และความบ่อย จะมีผลพัฒนาสมรรถภาพการทำงานของหัวใจ และปอดให้ดีขึ้น เราจะทราบได้อย่างไรว่าการออกกำลังกายของเรานั้น ทำให้มีความสมบูรณ์ทางกายเพิ่มขึ้นหรือไม่ วิธีการประเมินความสมบูรณ์ทางกายด้วยตนเองเราสามารถวัดได้ 2 แบบ คือ

1. วัดอัตราการชีพจร

2. ชั่งน้ำหนัก

1. การวัดอัตราการชีพจรทำได้ดังนี้

1.1 การวัดอัตราการชีพจรขณะพัก อัตราชีพจรขณะพักจะเป็นตัวบอกความสมบูรณ์ของระบบไหลเวียนเลือด วิธีที่เหมาะสมที่สุดคือตอนตื่นนอนเช้า ก่อนที่จะไปทำกิจวัตรประจำวัน ถ้าความสมบูรณ์ของร่างกายเพิ่มขึ้นชีพจรจะลดลง (และเมื่อชีพจรลดลงถึงระดับหนึ่งแล้วก็จะไม่ลดลงอีกต่อไป) แสดงว่าการออกกำลังกายได้ผล การบันทึกควรบันทึกตั้งแต่เริ่มโปรแกรมออกกำลังกาย หลังจากนั้น 6 - 8 สัปดาห์ เมื่อนับอัตราการชีพจรจะค่อย ๆ ลดลง แสดงว่าอาการออกกำลังกายนั้นได้ผล

1.2 การวัดอัตราการชีพจรในขณะตื่นตัว ในขณะออกกำลังกายชีพจรจะสูงขึ้น เนื่องจากหัวใจต้องสูบฉีดโลหิตไปยังส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมากขึ้นตามปริมาณและความหนักของการออกกำลังกาย เมื่อเราหยุดการออกกำลังกาย อัตราชีพจรจะค่อย ๆ ลดลงสู่ระดับปกติ ถ้าผู้ที่มีความสมบูรณ์ทางร่างกายดี อัตราชีพจรจะกลับคืนสู่ระดับปกติได้เร็ว คือหายเหนื่อยเร็ว ประมาณ 3 - 5 นาที หลังการออกกำลังกาย (ชีพจรปกติจะมีอัตรา 70 - 80 ครั้ง/นาที)

2. การชั่งน้ำหนักตัว น้ำหนักตัวเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงสุขภาพทั้งนี้ขึ้นอยู่กับส่วนสูง อายุ และขนาดของร่างกาย ซึ่งในแต่ละคนจะมีน้ำหนักตัวที่เหมาะสมเฉพาะตัว คือ น้ำหนักตัวที่จะทำให้บุคคลนั้นสามารถทำงานได้ดีที่สุด การประเมินความสมบูรณ์ทางกายด้วยการชั่งน้ำหนักตัว จะทำให้ทราบถึงผลการออกกำลังกาย ควรชั่งสัปดาห์ละครั้ง แต่ถ้าจะสะดวกจะชั่งทุกวัน ก็จะเป็นเครื่องบอกถึงความสมดุลของอาหารที่รับประทานกับพลังงานที่ใช้ในแต่ละวัน การชั่งน้ำหนักควรทำตอนเช้า หลังจากเข้าห้องน้ำ ก่อนรับประทานอาหาร และควรเป็นเวลาเดียวกันทุกครั้ง

การคำนวณหาน้ำหนักตัวปกติโดยทั่วไป

ชายใช้ส่วนสูง (ซ.ม.) - 100 = น้ำหนักตัวปกติ (ก.ก.)

หญิงใช้ส่วนสูง (ซ.ม.) - 110 = น้ำหนักตัวปกติ (ก.ก.)

ผู้มีกระดูกใหญ่ + 5 ก.ก. ผู้มีกระดูกเล็ก - 5 ก.ก. จากที่คำนวณได้

ข้อเตือนใจในการออกกำลังกาย

1. การประมาณตน สมรรถภาพจากการฝึกซ้อม หรือการออกกำลังกายมีกฎตายตัวว่า จะต้อง เป็นไปตามความเหมาะสมกับสภาวะร่างกาย หากฝึกซ้อมเบาเกินไปก็ได้น้อยหรือไม่ได้ผล แต่ถ้าการฝึกซ้อมหนักเกินไป นอกจากไม่ได้ผลแล้วยังอาจเป็นอันตรายด้วย
2. การแต่งกาย เลือกกางเกงที่สวมใส่ ค ให้ความคล่องตัวและสามารถระบาย ความร้อนและซับเหงื่อได้ดี เสื้อผ้าที่ไม่เหมาะสมเช่นรัดแน่นเกินไป หนาเกินไปหรือซับเหงื่อได้น้อย เมื่อออกกำลังกายร่างกายจะมีความร้อนเกิดขึ้นได้ หากระบายออกไม่ทัน จะเป็นตัวจำกัดการ ออกกำลังกาย และเป็นอันตรายต่อระบบต่าง ๆ ในร่างกายได้
3. เวลา สภาพดินฟ้าอากาศ ทุกคนควรกำหนดเวลาฝึกซ้อมที่แน่นอนไว้ เช่น ในตอนเช้า ก่อนรับประทานอาหารเช้าในตอนเย็น เพราะมีผลต่อการปรับตัวของร่างกาย การฝึกซ้อมโดยไม่มี กำหนดเวลาที่แน่นอน ทำให้เหนื่อยเร็ว การฝึกซ้อมในอากาศร้อนจะได้ปริมาณน้อยกว่าในอากาศเย็น
4. สภาพของกระเพาะอาหาร หลังรับประทานอาหารเช้าใหม่ ๆ กระเพาะอาหารที่อยู่ ได้กระบังลม จะเป็นตัวทำให้ปวดขยายไม่ได้ดีเท่าที่ควร นอกจากนี้การไหลเวียนของโลหิตส่วนหนึ่ง จะต้องแบ่งไปใช้ในการย่อยอาหารและการดูดซึม ทำให้โลหิตที่ไปเลี้ยงกล้ามเนื้อลดลง เป็นผลเสีย ต่อการออกกำลังกาย
5. การดื่มน้ำ การออกกำลังกายในอากาศร้อน อาจทำให้ร่างกายเสียน้ำไปมาก ซึ่ง อาจเป็นอันตรายต่อร่างกายและสมรรถภาพในการออกกำลังกาย ซึ่งควร จะได้รับการชดเชย โดยอาจ ดื่มทีละน้อยเมื่อเกิดความกระหายน้ำ อย่าดื่มมากในครั้ง เดียวจนหมดความกระหาย
6. ความเจ็บป่วย ความเจ็บป่วยทุกชนิดทำให้สมรรถภาพร่างกายลดลง เนื่องจาก ร่างกายต้องการพักผ่อน โดยเฉพาะในกรณีที่มีไข้ ควรงดออกกำลังกาย เนื่องจากร่างกายมี

อุณหภูมิสูงกว่าปกติและหัวใจต้องทำงานมากกว่าปกติ เพื่อระบายความร้อน เมื่อไปออกกำลังกาย การระบายความร้อนและหัวใจจึงต้องทำงานหนักอย่างยิ่ง และหากมีไข้ที่เกิดจากเชื้อโรคแพร่หลายไปตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ทำให้เกิดการอักเสบทั่วร่างกาย หรือในอวัยวะที่สำคัญได้ สำหรับการ เป็นหวัด แพ้อากาศ ถ้าไม่มีอาการอื่นร่วม เช่น ไข้ เจ็บคอ ไอ อ่อนเพลีย ก็สามารถฝึกซ้อมได้ตามปกติ และถ้าในระหว่างการออกกำลังกายมีอาการหายใจขัด จุกแน่น เจ็บบริเวณหน้าอก ควรหยุด การออกกำลังกาย เพราะอาจเป็นอาการของการขาดเลือดมาหล่อเลี้ยงหัวใจ การผ่นต่อไปอาจทำให้ หัวใจวายและเป็นอันตรายถึงชีวิตได้

7. ด้านจิตใจ ขณะออกกำลังกายควรทบทวนหัวใจให้ปลอดโปร่งมีสมาธิในการฝึก ยึดเรื่อง ที่รบกวนจิตใจในระหว่างนั้นออกไป หากขจัดไม่ได้ก็ควรงดการฝึกซ้อมในขณะนั้น

8. ความสม่ำเสมอ การออกกำลังกายที่จะให้เพิ่มสมรรถภาพของร่างกายในส่วนต่าง ๆ นอกจากจะขึ้นอยู่กับปริมาณความหนักเบาของการฝึกซ้อมแล้ว ยังขึ้นอยู่กับความสม่ำเสมอด้วย คือ อย่างน้อยจะต้องพยายามเสียดเวลาให้ได้ 2 - 3 ครั้ง ๆ ละ 30 - 40 นาที/สัปดาห์ จึงจะได้ผลดี

9. การพักผ่อน หลังการออกกำลังกาย ร่างกายจะเสียพลังงานสำรองไปมาก จำเป็น ต้องมีการชดเชยรวมทั้งต้องซ่อมแซมสิ่งสึกหรอ และสร้างเสริมให้แข็งแรงยิ่งขึ้น ขบวนการเหล่านี้ จะเกิดขึ้นในการพักผ่อน ฉะนั้นหลังการออกกำลังกายจึงจำเป็นต้องมีการพักผ่อนให้เพียงพอ

บรรณานุกรม

เชิबरคร์ วีริธสิริ จิตวิทยาการเรีนรข์ของผู้ใหญ่ ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัย

ครันครันทรวิโรฒ ประล่านมิตร

องค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย "บัญญัติ 10 ประการ สำหรับการ เล่นกีฬาและการออกกำลังกาย"

วารสารศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬา

การวิจัยเกี่ยวกับสื่อทางการศึกษาผู้ใหญ่

ผศ. ดร. ปฐม นิคมานนท์*

จุดประสงค์ของบทความนี้เพื่อเสนอแนะแนวทางในการวิจัยเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกโรงเรียน อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ผลิตที่กำลังเรียนวิชา กฏ. 522 : แหล่งวิชา และสื่อการเรียนสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ และให้แนวทางสำหรับเลือกหัวข้อทำปริญญานิพนธ์ในโอกาสต่อไป

ในการอภิปรายตามหัวข้อข้างต้น มีคำหลัก 3 คำที่จะต้องทำความเข้าใจเสียก่อน ได้แก่ คำว่า "การศึกษาผู้ใหญ่" "การวิจัย" และ "สื่อ" การเข้าใจความหมายและเห็นความสัมพันธ์ของคำทั้งสามนี้จึงมีความสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจถึงขอบข่ายและแนวทางในการวิจัยเกี่ยวกับสื่อทางการศึกษาผู้ใหญ่ต่อไป

การศึกษาผู้ใหญ่

แต่เดิม "การศึกษาผู้ใหญ่" หมายถึง บริการการศึกษาที่จัดสำหรับผู้ใหญ่ที่พลาดโอกาสทางการศึกษา เมื่อตอนเยาว์วัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ และผู้ที่ได้รับการศึกษาเพียงระดับต้น ๆ เท่านั้น การเรียนการสอนจึงเน้นที่การอ่าน การเขียนและคิดเลข เป็น เพื่อช่วยให้ผู้ใหญ่เหล่านั้นมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพในสภาพของสังคมปัจจุบัน

ในปัจจุบันสภาพการณ์ในสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประชาชนต้องปรับตัวให้ทันกับสภาพความเปลี่ยนแปลงนั้น จึงต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา ไม่งั้นนั้นจะกลายเป็นคนล้าหลังไป

ในสภาพปัจจุบันมีความจำเป็นหลายอย่างที่ทำให้ผู้ใหญ่ต้องกลับมาเรียนอีกในรูปแบบแตกต่างกันมากมาย เป็นต้นว่า การอบรม สัมมนา การศึกษาภาคค่ำ การเรียนทางไปรษณีย์ การเรียนด้านอาชีพต่าง ๆ ถึงแม้ไม่ได้เข้าเรียนจากสถาบันการศึกษาโดยตรงก็ยังมีการศึกษา

*ภาควิชา การศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ค้นคว้าด้วยตนเอง ที่เรียกว่า Self-directed learning ซึ่งในสังคมตะวันตกให้ความสำคัญในเรื่องนี้มาก พยายามสนับสนุนและหาทางค้นคว้าวิธีที่จะช่วยให้บุคคลสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพราะถ้าหากประชาชนเกิดนิสัยรักการ เรียนรู้การ ค้นคว้า และสามารถฝึกฝนด้วยตนเองแล้ว การศึกษาของแต่ละคนจะมีลักษณะต่อเนื่อง เกิด การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong education) ได้

ความหมายของการศึกษาผู้ใหญ่ในปัจจุบันกินความไปถึง "การให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน ผู้ใหญ่ทุกคนที่อยู่ในกระบวนโรงเรียน" จึงเป็นบริการ การศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับ ประชาชนทุกระดับ ความรู้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความถนัด ความสนใจ และความเหมาะสมของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่ม สถานการณ์ให้บริการ ก็มีแตกต่างกันมากมาย เป้าหมายหลักของทุกรัฐบาลก็คือ ขยายโอกาสทางการศึกษา ให้แก่ประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ในปัจจุบันได้มีการ คิดค้นสื่อและวิธีการต่าง ๆ ตลอดจนใช้สื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ ทำให้บริการ การศึกษาได้อย่างกว้างขวาง จนอาจกล่าวได้ว่า "อยู่ที่ไหน เมื่อไร ก็เรียนได้" สื่อ จึงนับว่า เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การศึกษาผู้ใหญ่ขยายกว้างขวางยิ่งขึ้น

คำว่า "การศึกษาผู้ใหญ่" เป็นคำกลาง ๆ หมายถึง การให้บริการการศึกษาแก่ผู้ใหญ่ ที่อยู่นอกโรงเรียน ซึ่งมีเนื้อหาสาระและวิธีการจัดฝึกฝนแตกต่างกันหลายอย่าง ตามความเหมาะสม และความต้องการของแต่ละบุคคล เป็นต้นว่า

- สำหรับผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่จัดขึ้นเพื่อทดแทนการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เขาควรจะได้รับ (a substitute for basic education)

- สำหรับผู้ที่เรียนเพียงระดับต้น ๆ ก็เป็นการเรียนเพิ่มเติม หรือให้ความรู้เสริม (complementary education)

- สำหรับบางคนที่ต้องการ เรียนรู้เพื่อช่วยให้ปรับตัว เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ หรือความจำเป็นในชีวิต (prolongation of education)

- สำหรับผู้ที่ได้รับการ ศึกษาในระดับพอควรแล้ว ต้องการเพิ่มความรู้อย่างใดอย่างหนึ่ง ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น (further education)

- สำหรับผู้ที่ต้องการพัฒนาวิชาชีพของตนให้สูงขึ้น ๆ ขึ้นไป (education for professional development)

การวิจัย

คำที่สื่อที่จะทำความเข้าใจก็คือ "การวิจัย" คำนี้ได้มีการให้ความหมายแตกต่างกันหลายระดับ ตั้งแต่เรียบง่าย ๆ กว้าง ๆ ไปจนถึงความหมายที่ซับซ้อนและเฉพาะเจาะจง

ความหมายของคำว่า การวิจัย โดยทั่วไป หมายถึง "กระบวนการที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลและหลักฐานต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ รวมทั้งเพื่อค้นหาความรู้ใหม่" หรืออาจนิยามที่เจาะจงขึ้นว่า "การวิจัยเป็นวิธีการที่มีระบบ รอบคอบ รัดกุมในการค้นหาคำตอบสำหรับปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง"

การวิจัยเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ แบ่งเป็นลำดับขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ (1) การกำหนดปัญหา (2) การรวบรวมหลักฐานข้อมูลต่าง ๆ เพื่อตอบปัญหา (3) การพยายามคาดคะเนคำตอบจากข้อมูลและหลักฐานที่ได้เพื่อตอบปัญหา ซึ่งเรียกว่าการตั้งสมมุติฐาน (4) การพิสูจน์ ตรวจสอบข้อสมมุติฐาน จากหลักฐานข้อมูลต่าง ๆ และ (5) การสรุปคำตอบในการแก้ปัญหานั้น การวิจัยเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ดำเนินตามขั้นตอนทั้ง 5 กระบวนการนี้

การวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่อีกมีวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีลักษณะทั้งที่เป็น การวิจัยบริสุทธิ์ (pure research) และการวิจัยประยุกต์ (applied research) เช่นเดียวกับการวิจัยในศาสตร์แขนงอื่น ๆ

การวิจัยบริสุทธิ์มุ่งค้นหาความรู้ กฎเกณฑ์ หรือทฤษฎีใหม่ในสาขาวิชานั้น ส่วนการวิจัยประยุกต์มุ่งนำความรู้ หรือทฤษฎีที่มีอยู่ไปใช้ประโยชน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในระยะหลัง ๆ นี้ การวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่มักมีลักษณะเป็น Action research คือ การวิจัยในเชิงปฏิบัติการมากยิ่งขึ้น เทคนิค และวิธีการเฉพาะ ตลอดจนชื่อเรียกของวิธีวิจัยดังกล่าวมักแตกต่างกันออกไป

แม้ว่าการวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่จะอยู่บนพื้นฐานของวิธีการทางวิทยาศาสตร์เช่นเดียวกับการวิจัยในสาขาวิชาอื่นก็ตาม แต่ก็มีลักษณะและปัญหาเฉพาะตัว ปัญหาที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับช่วงอายุของผู้ใหญ่ โดยล่ากลสถือว่าประชาชนอายุ 20 ปีขึ้นไปเป็นประชาชนวัยผู้ใหญ่ ดังนั้น ช่วงอายุประชากรที่จะทำการวิจัยจึงครอบคลุมอย่างน้อยประมาณ 50 ปีของช่วงชีวิต ซึ่งหมายรวมถึงประสบการณ์ อาชีพ และองค์ประกอบด้านสังคมและวัฒนธรรม

ที่แตกต่างกันอย่างมากมายอีกด้วย ดังนั้น การวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่จึงยากที่จะสรุปอ้างอิงให้ครอบคลุมถึงประชากรทั้งหมดได้ การวิจัยที่กระทำกับวัยอื่น เช่น เด็กก่อนวัยเรียน วัยประถมศึกษา หรือวัยรุ่น สิ่งทำได้ง่ายกว่า

2. ขาดข้อตกลงตรงกันเกี่ยวกับขอบข่ายของคำว่าการศึกษาผู้ใหญ่ว่าจะครอบคลุมกิจกรรมใดบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาวิชาที่ผู้ใหญ่สนใจ กิจกรรม ตลอดจนรูปแบบและวิธีการในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่มีผิดแผกแตกต่างกันยากที่จะกำหนดขอบข่ายให้ชัดเจนได้ ด้วยเหตุนี้จึงมีความลำบากในการสื่อความหมายและสรุปอ้างอิงที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ให้ครอบคลุมกิจกรรมทุกอย่างได้

3. การวิจัยด้านการศึกษาผู้ใหญ่มีความผูกพันกับปัญหาด้านศีลธรรมและค่านิยมเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะเป็นที่ยอมรับว่าการวิจัยเชิงทดลองจะมีประสิทธิภาพสูง แต่ในหลาย ๆ กรณีไม่อาจทำการทดลองได้ เพราะอาจเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือผิดศีลธรรมจรรยาได้ ด้วยเหตุนี้นักการศึกษาผู้ใหญ่จึงพยายามคิดค้นหาวิธีการวิจัยที่เหมาะสม ปัญหาความขัดแย้งระหว่างความถูกต้องตามหลักวิชา กับเรื่องทางศีลธรรม นับว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญมากอย่างหนึ่งในทางการศึกษาผู้ใหญ่

4. ปัญหาเกี่ยวกับการเลือกกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากประชากรที่ใช้วิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่ มีลักษณะที่ผิดแผกแตกต่างกันมาก ดังนั้น การสุ่มเพื่อให้ได้ตัวแทนประชากร จึงทำได้ยากยิ่งกว่าการวิจัยในแนวอื่น ดังนั้น การเลือกกลุ่มตัวอย่างจึงต้องใช้วิธีผสมหลายวิธี บ่อยครั้งที่ต้องเจาะจง เลือกหรือในหลายกรณีใช้กลุ่มตัวอย่างเท่าที่จะทำได้ หรือตามความสะดวก การวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่จำนวนมากเลือกทำกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเล็ก ๆ ที่จำกัดเฉพาะเจาะจงลงไปแล้วแต่จุดประสงค์ของการวิจัยนั้น งานวิจัยบางชิ้นทำกับกลุ่มตัวอย่างเพียง 5 - 6 คนก็มี

ปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมา เป็นข้อจำกัดของการวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งจะต้องเพิ่มความระมัดระวังในการสรุปผลการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง การวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อก็จะต้องคำนึงถึงปัญหาดังกล่าวด้วย

สื่อการสอนทางการศึกษาผู้ใหญ่

ตามความหมายทั่ว ๆ ไป "สื่อ" หมายถึง ตัวกลาง ตัวเชื่อม หรือสะพานเชื่อม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้น สื่อจึงหมายรวมถึง คน สัตว์ สิ่งของ วิธีการ ตลอดจนสัญลักษณ์ต่าง ๆ

การอภิปรายในที่นี้จะมุ่งและจำกัดลงไปที่ สื่อการสอน หรือ สื่อการเรียนการสอน ซึ่งโดยทั่ว ๆ ไป หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ กิจกรรม วิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้การเรียนการสอน บังเกิดผลดีและมีประสิทธิภาพ

นักการศึกษาได้จำแนกสื่อการสอนออกเป็นประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแน่นอนว่าจะให้ครอบคลุมสื่อทุกชนิด และเป็นที่ยอมรับอย่างสมบูรณ์นั้น ย่อมเป็นไปไม่ได้ แต่ละคนแต่ละระบบย่อมใช้หลักเกณฑ์และวัตถุประสงค์ในการจำแนกที่แตกต่างกัน ในที่นี้จะขอเสนอระบบจำแนกหลัก 2 - 3 ตัวอย่าง เพื่อเป็นการกำหนดขอบข่ายของสื่อการสอน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการอภิปรายต่อไป

การจำแนกที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางที่สุด ได้แก่ ระบบของ Edgar Dale ได้เสนอสื่อการสอนเรียงลำดับจากการให้ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด ไปจนถึงสื่อที่สัญลักษณ์เป็นสามรรถมากที่สุด เรียกว่า "กรวยแห่งประสบการณ์" (The Cone of Experiences) ได้แก่ (1) ประสบการณ์ตรงที่มีความหมาย (2) ประสบการณ์จำลอง (3) กิจกรรมนาฏการ (4) การสาธิต (5) การศึกษานอกสถานที่ (6) นิทรรศการ (7) ภาพยนตร์และโทรทัศน์ (8) วิทยุ เทปบันทึกเสียง (9) ภาพนิ่ง (10) หุ่นสัญลักษณ์ และ (11) พจนานุกรมสัญลักษณ์

Vernon S. Gurluck และ Donald P. Ely แบ่งสื่อการสอนออกเป็น 8 ประเภท ได้แก่ (1) ของจริงและตัวบุคคล รวมถึงพฤติกรรมที่เป็นจริง การสาธิต การทดลอง การศึกษานอกสถานที่ (2) สื่อการสอนประเภทภาษาพูดและภาษาเขียน ได้แก่ คำพูด หนังสือ สิ่งพิมพ์ เป็นต้น (3) วัสดุกราฟิกส์ เช่น แผนภูมิ แผนภาพ แผนที่ ภาพวาด เป็นต้น (4) ภาพนิ่ง เช่น ภาพสไลด์ ฟิล์มสตริป (5) ภาพเคลื่อนไหว เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ (6) การบันทึกเสียง เช่น เสียงจากเทปบันทึกเสียง เสียงจากฟิล์มภาพยนตร์ (7) สื่อประเภทการสอนแบบโปรแกรม บทเรียนสำเร็จรูปต่าง ๆ และ (8) สื่อประเภทสถานการณ์จำลอง ชุดการสอน บทบาทสมมุติ การแสดงละคร เป็นต้น

ในประเทศไทยก็มีระบบการจำแนกที่แตกต่างกันหลายระบบเช่นกัน ตัวอย่างเช่น กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ จำแนกสื่อการสอนออกเป็น 8 ประเภท ได้แก่ (1) วัสดุลายเส้น เช่น รูปภาพ แผนภูมิ บ้ายนิเทศ (2) วัสดุสีทึบ เช่น ของจริง หุ่นจำลอง (3) วัสดุโปร่ง เช่น วิทยุ แผ่นเสียง (4) ภาพนิ่ง เช่น สไลด์ ฟิล์มสไลด์ ภาพโปรเจกต์ (5) กิจกรรมร่วม เช่น กิจกรรมกลุ่ม การเล่นละคร การสาธิต การศึกษานอกสถานที่ การอภิปราย นิทรรศการ และ (6) ภาพยนตร์ และโทรทัศน์

จากตัวอย่างที่ยกมาทำให้ทราบถึงขอบข่ายของสื่อการสอนว่าครอบคลุมถึงเรื่องอะไรบ้าง นอกจากการจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ยังมีการนำสื่อหลายชนิดมาใช้ร่วมกันอย่างมีระบบ-ระเบียบ ก่อให้เกิดผลต่อการเรียนการสอน เรียกว่า "สื่อประสม" (Multi media) ซึ่งนำไปใช้อย่างกว้างขวาง ตัวอย่างเช่น ในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ทางวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งจะมีทั้งจัดการบรรยายทางวิทยุ ส่ง เอกสาร - สิ่งพิมพ์ทางไปรษณีย์ ผู้เรียนทำแบบฝึกหัด มีการอภิปรายกลุ่ม พบครูประจำกลุ่ม เป็นต้น

ประเภทของการวิจัยสื่อทางการศึกษาผู้ใหญ่

ผู้เขียนขอจำแนกการวิจัยออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ (1) การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ หรือ (Historical research (2) การวิจัยเชิงพรรณนา หรือ Descriptive research (3) การวิจัยเชิงทดลอง หรือ Experimental research และ (4) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หรือ Action research การพิจารณาการวิจัยสื่อทางการศึกษาผู้ใหญ่ก็พอจะยึดรูปแบบของการวิจัยทั้ง 4 ประเภทนี้ เป็นเกณฑ์จำแนกได้

1. การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ การศึกษาค้นคว้าถึงวิวัฒนาการ ความเป็นมาของสื่อ การใช้สื่อ หรือวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตัวอย่างเช่น

- พัฒนาการด้านสื่อการสอนทางการศึกษาผู้ใหญ่ของไทย
- ประวัติและพัฒนาการการใช้วิทยุเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่
- วิวัฒนาการด้านเอกสาร สิ่งพิมพ์ และหนังสือแบบเรียนการศึกษาผู้ใหญ่

การวิจัยเชิงประจักษ์ค่าสมัครมักจะกำหนดช่วงระยะเวลาว่า เริ่มศึกษาจากช่วงปีใดถึง เมื่อไร วิธีการศึกษามักจะได้จากการวิเคราะห์เอกสาร ศึกษาหลักฐานจากการจดบันทึกต่าง ๆ สอบถามผู้รู้ หรือผู้เกี่ยวข้อง หรือจากความจำของผู้วิจัยเอง บางครั้งจำเป็นต้องมีการสัมภาษณ์หรือคาดคะเนในบางเรื่อง

2. การวิจัยเชิงพรรณนา การวิจัยประเภทนี้เป็นการศึกษา ลักษณะและธรรมชาติของ สิ่งใดสิ่งหนึ่งตามสภาพที่เป็นอยู่จริงว่าสิ่งนั้น ๆ คืออะไร มีส่วนประกอบอะไร มีลักษณะอย่างไร มีปริมาณมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร สภาพความต้องการ เกี่ยวกับสิ่งที่เรียน เป็นอย่างไร เป็นต้น ตัวอย่างการวิจัยเชิงพรรณนา เช่น

- สืบรวจเกี่ยวกับโลดหัดค้นวัสดุเพื่อการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ได้แก่ สืบรวจด้านปริมาณที่มีอยู่ ความต้องการ ลักษณะการจัดหา การเก็บรักษา การใช้ ปัญหา ตลอดจนข้อเสนอนแนะของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับโลดหัดค้นวัสดุต่าง ๆ

- การรวบรวมนิทาน การละเล่น บทกล่อมเด็ก สื่อพื้นบ้านเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาผู้ใหญ่

- การวิเคราะห์คำศัพท์ ภาษา ความยากง่าย ความเหมาะสมของเอกสาร หนังสือ ตลอดจนวัสดุ-อุปกรณ์หรือวิธีการที่ใช้กับผู้ใหญ่

- ผลของการใช้สื่อการสอน หรือวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการศึกษาในลักษณะ ประเมินผล หรือศึกษาผลกระทบ

- ศึกษาวิธีการที่ใช้อยู่ เช่น "วิธีการโน้มน้าวใจประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้เข้าร่วมขบวนการของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์" ซึ่งเป็นงานวิจัยของ วิภาพรณ กนิษฐนาคร์ ปี พ.ศ. 2516

- อาจศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ เช่น เปรียบเทียบผลการใช้สื่อกับผู้เรียนต่างกลุ่มกัน หรือกับผู้เรียนกลุ่มเดียวกันแต่มีคุณลักษณะ เช่น เพศ วัย ฐานะ ต่างกัน เป็นต้น

- การวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้สอนหรือผู้เรียน ในการใช้สื่อ หรือวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น วิเคราะห์ลักษณะการใช้คำถามของครู วิเคราะห์พฤติกรรมด้านภาษาของครูและนักเรียน โดยใช้ระบบการบันทึกของ Flanders ศึกษาระดับความวิตกกังวลของผู้เรียนเมื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต้น

- สํารวจทัศนคติ ความคิดเห็นของครู ผู้เรียน ผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการใช้สื่อ
วิธีการ หรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

การใช้สื่อทางการศึกษาผู้ใหญ่มักมีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน เช่น ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์
โครงการหรือกิจกรรม ใช้เพื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ความรู้-ข่าวสาร ข้อมูลแก่ประชาชน
เป็นต้น กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้สามารถสำรวจหรือวิเคราะห์ได้ทั้งสิ้น วิธีสำรวจทำได้หลายอย่าง
เช่น ศึกษาลักษณะการใช้สื่อ ศึกษาผลกระทบ สำรวจความคิดเห็น ศึกษาประสิทธิภาพของสื่อ
เป็นต้น

3. การวิจัยเชิงทดลอง การวิจัยประเภทนี้เป็นการศึกษาในลักษณะที่ว่า "ถ้าทำสิ่งนี้แล้ว
จะเกิดผลเช่นไร" ในเรื่องของสื่อ ผู้วิจัยมักคิดค้น ประดิษฐ์สื่อ หรือวิธีการใหม่ ๆ ขึ้นมา
แล้วนำไปทดลองใช้ว่าจะได้ผลดีหรือไม่เพียงใด ที่กระทำอยู่ส่วนมากมักจะใช้ในการเรียนการสอน
เช่น ทดลองใช้ชุดการสอน บทเรียนโปรแกรม ชุดการสอนจุลบท ใช้เทปโทรทัศน์ เป็นต้น

การทดลองจำเป็นต้องวัดผลการเรียน หรือผลที่เกิดจากการใช้สื่อชนิดนั้น ๆ เพื่อ
ยืนยันว่าการใช้ประสบผลดีเพียงใด สิ่งสำคัญที่สุดของการวิจัยประเภทนี้ก็คือ จะต้องมั่นใจว่าผลที่
ได้นั้นเกิดขึ้นจากสื่อหรือวิธีการนั้น ๆ จริง ไม่ไปเกิดจากตัวแปรหรือสาเหตุอื่น ๆ ที่เรียกว่า
ตัวแปรแทรกซ้อน (Extraneous variables) ดังนั้น ในการวิจัยจึงต้องพยายามหาทาง
ขจัดตัวแปรแทรกซ้อนให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้การสรุปผลที่ได้มีความแน่นอน
ซึ่งเรียกว่า มีความเที่ยงตรงภายในนั่นเอง

รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองที่ใช้อยู่ทั่ว ๆ ไป มีดังนี้

3.1 ทดลองกับผู้เรียนกลุ่มเดียว มี 2 แบบ

แบบที่ 1 : One-shot Case Study

ทดลอง → ทดสอบ

แบบที่ 2 : One Group Pretest-Posttest Design

สอบก่อน → ทดลอง → สอบหลัง

แบบที่ 1 ลงมือทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง แล้ววัดผลการทดลองดูว่า เป็นเช่นไร วิธีนี้ ไม่อาจบอกได้ว่า ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปจากก่อนการทดลองอย่างไร รู้แต่ว่าหลังจากการทดลอง มีพฤติกรรมอย่างไร เท่านั้น สำหรับแบบที่สอง มีการทดสอบทั้ง ก่อนและหลัง การทดลอง แล้วเอา ผลจากการวัดทั้งสองครั้งมา เปรียบเทียบกันว่า เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเท่าไร ปกติจะนำค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) มาเปรียบเทียบ โดยใช้ t-test ชนิด Repeated measurement หรือทดสอบความแปรปรวน (ANOVA - Analysis of variance)

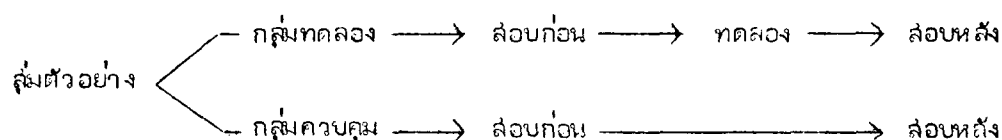
อย่างไรก็ตาม รูปแบบการทดลองทั้งสองแบบข้างต้น เราไม่อาจสรุปได้แน่นอนว่า ผลที่ได้นั้นเป็นเพราะวิธีการหรือเครื่องมือที่ใช้หรือไม่ อาจเกิดจากอิทธิพลของตัวแปรแทรกซ้อนอื่น ๆ ก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแบบที่ 2 ซึ่งมีการทดสอบ 2 ครั้ง การทดสอบครั้งแรกอาจส่งผล ต่อการทดสอบครั้งที่สองก็ได้

3.2 การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม การทดลองแบบนี้มักนำผล จากการใช้สื่อหรือวิธีการที่เราคิดขึ้น ไปเทียบกับผลการเรียนกับกลุ่มที่ใช้วิธีการตามปกติ กลุ่มแรก เรียกว่า กลุ่มทดลอง และกลุ่มหลังเรียกว่า กลุ่มควบคุม โดยหลักทั่ว ๆ ไป สิ่งที่เราคิดขึ้นใหม่หรือ วิธีการใหม่ควรจะดีกว่าวิธีที่ใช้อยู่ตามปกติ หรืออย่างน้อยควรได้ผลทัดเทียมกัน

ในปริญญานิพนธ์ส่วนใหญ่ที่นิสิตกระทำ มักจะวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงด้านอื่น ๆ ด้วย ในการพิจารณาผลจากการใช้สื่อหรือวิธีการที่คิดขึ้นใหม่นั้น ควร พิจารณาหลาย ๆ ด้านประกอบกัน เป็นต้นว่า พฤติกรรมการเรียน บรรยากาศการเรียน การลงทุน ความสอดคล้องกับสภาพการณ์ รวมทั้งการจัดทัศนคติ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียน โดยใช้สื่อชนิดนั้น ๆ ด้วย ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง ผู้วิจัยมักเกิดความสงสัยว่าวิธีการใหม่ จะต้องดีกว่าวิธีปกติ ความจริงแล้วอาจดีกว่าในบางเรื่อง และด้อยกว่าในบางเรื่อง โดยสรุป ในการวิจัยจะต้องตั้งอยู่ในความเป็นกลาง

รูปแบบการวิจัยวิธีนี้หลายแบบ

แบบที่ 3 : Randomized Control-Group Pretest-Posttest Design

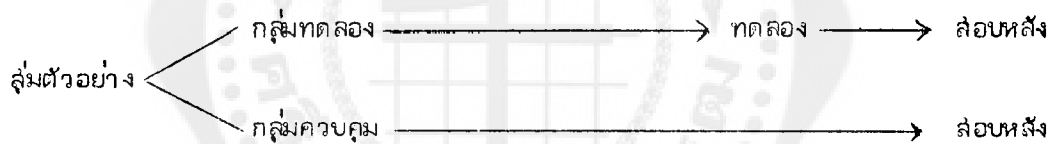

แบบที่ 3 นี้ นิยมใช้กันมาก มีการทดสอบกลุ่มละ 2 ครั้ง ดูว่าผลการสอบครั้งหลัง ดีกว่าการสอบครั้งแรกเท่าไร แล้วนำค่าแตกต่างของทั้งสองกลุ่มมา เทียบกัน เพื่อดูว่ากลุ่มไหน พัฒนาขึ้นมากกว่ากัน การทดสอบมักใช้ การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA - Analysis of Covariance)

จากแบบที่ 3 นี้ ถ้าหากมีการ เปรียบเทียบสื่อหรือวิธีการหลายชนิดก็ทำได้ในลักษณะ เดียวกัน คือ มีกลุ่มทดลองมากกว่า 1 กลุ่ม ดังแบบแผนการทดลองข้างล่างนี้

แบบที่ 4 : Randomized Control-Group Posttest-only Design

การทดลองวิธีนี้ ง่ายและประหยัด เพราะไม่ต้องมีการทดสอบก่อนการทดลอง เพราะ ถือว่าการ กลุ่มเป็นการ ควบคุมตัวแปรอื่น และทำให้ทั้งสองกลุ่ม เริ่มต้นในระดับพอ ๆ กัน สามารถ นำผลการทดสอบหลัง การทดลองมา เปรียบกันได้ แบบที่ 4 นี้ขึ้นอยู่กับวิธีการกลุ่ม เป็นสำคัญ ถ้าหาก กลุ่มใดกลุ่มที่ระดับไม่เท่ากัน จะทำให้การสรุปผลคลาดเคลื่อนได้

นอกจากแบบการทดลองทั้ง 4 แบบที่กล่าวมา ยังมีแบบอื่นอีกมากมาย วิธีการ วิเคราะห์ผลการทดลองก็แตกต่างกัน ผู้เขียนจะขอตเว้นการกล่าว ณ ที่นี้ นิสิตสามารถหาอ่าน ได้จากตำราว่าด้วยการ วิจัยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่ว่าด้วย แบบแผนการทดลอง หรือ Experimental Design

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยประเภทนี้ นิยมใช้ในการพัฒนาชุมชน หรือการ ดำเนินงานในลักษณะ โครงการต่าง ๆ ผู้วิจัยจะวางแผนการพัฒนาโดยอาศัยข้อมูลและผลการวิจัย ที่ได้ แล้วลงมือปฏิบัติการที่วางแผนนั้น กล่าวคือ แปลงผลจากการวิจัยออกไปสู่สภาพปฏิบัติโดยตรง

ในการวิจัยเกี่ยวกับสื่อ นั้น เมื่อผู้วิจัยได้คิดค้นสื่อหรือวิธีการ และทดลองจนมั่นใจแล้ว ก็นำสื่อที่นำไปใช้กับสภาพการณ์ที่เป็นจริง ตัวอย่างเช่น ผู้วิจัยรวบรวมปัญหาและข้อมูลเกี่ยวกับสตรีในชนบทอิสาน แล้วนำข้อมูลนั้นจัดทำแบบเรียนชุดหนึ่ง สำหรับให้การศึกษา เพื่อพัฒนาสตรีในชนบทอิสาน หลังจากทดลองจนมั่นใจว่าหนังสือชุดที่สร้างขึ้นนี้มีความเหมาะสมดีแล้วก็นำไปแจกจ่ายให้สตรีดังกล่าวได้อ่าน อาจให้อ่านเป็นรายบุคคล หรือจัดเป็นกิจกรรมกลุ่มก็ได้ หลังจากนั้นก็มีการศึกษาดูความเปลี่ยนแปลงว่า เป็นอย่างไร ถ้าเปรียบเทียบกับรูปแบบการทดลองในข้อ 3 จะมีลักษณะคล้ายกับแบบที่ 1 คือ One-shot Case Study นั่นเอง แต่เป็นการทดลองกับสภาพที่เป็นจริงในชุมชน

การวิจัยแนวใหม่ทางการศึกษาผู้ใหญ่ที่มีลักษณะคล้ายกับ Action research นี้ ได้แก่ การวิจัยที่เรียกว่า Participatory Research หรือที่ผู้เขียนให้ชื่อเป็นไทยว่า การวิจัยแบบร่วมพัฒนา⁽¹⁾ เป็นการประสานกิจกรรม 3 อย่าง ได้แก่ การเรียนรู้ การพัฒนา และการวิจัย เข้าด้วยกัน จุดเน้น คือ ประชาชนหรือสมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการทั้งหมด นับตั้งแต่การเลือกปัญหา การดำเนินการแก้ปัญหา และการสรุปผลการดำเนินงาน ผู้วิจัยเป็นเพียงผู้คอยช่วยเหลือสนับสนุน และกระตุ้นให้กิจกรรมดำเนินไปตามเป้าหมาย

ตัวอย่างการวิจัยด้านสื่อในการวิจัยแบบร่วมพัฒนา ได้แก่ การวิจัยเรื่อง Popular Theatre : A Technique for Participatory Research โดย Martin Byram กับ Ross Kidd ทำการทดลองที่ประเทศ Botswana ในแอฟริกา การวิจัยนี้ใช้หุ่นกระบอกเป็นตัวแสดงการละเล่นพื้นเมือง เรียกว่า Laedza Batanani เพื่อเป็นสื่อกระตุ้นให้เห็นปัญหาในชุมชน หลังจากนั้นจัดกลุ่มอภิปรายเกี่ยวกับปัญหา จัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของปัญหา วางแผนและดำเนินการแก้ไข ปัญหา กระบวนการทุกอย่างประชาชนลงมือกระทำเอง ผู้วิจัยเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนด้านวิชาการ และดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หน้าที่ที่สำคัญของนักวิจัยอีกประการหนึ่ง ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมในการวางแผน การร่วมมือ การดำเนินงานของประชาชน และ

(1) คัดยารายละเอียดจาก ปฐม นิคมานนท์ "การวิจัยแบบร่วมพัฒนา" (Participatory Research)

เขียนรายงานการวิจัย การวิจัยประเภทนี้ ทั้งผู้วิจัยและประชาชนต่างก็ได้รับการเรียนรู้ หน่วยงาน ได้รับการพัฒนา ผลการวิจัยออกมาในรูปการปฏิบัติที่สามารถตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน

เรื่องที่ควรวิจัย

ต่อคำถามที่ว่า มีหัวข้ออะไรบ้างที่ควรวิจัย ในส่วนที่เกี่ยวกับสื่อทางการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกโรงเรียนนั้น เป็นการยากที่จะชี้ชัดลงไปนอกจากจะกล่าวรวม ๆ

การเลือกหัวข้อทำการวิจัยอาจแยกได้ 2 ประเภท ประเภทแรกเกิดจากความต้องการของหน่วยงานฝ่ายปฏิบัติ เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น จะสามารถกำหนดความต้องการของหน่วยงานได้ ส่วนใหญ่เป็นการทดลองใช้สื่อและวิธีการที่เหมาะสมกับโครงการที่มีอยู่ และการประเมินผลการใช้สื่อเหล่านั้น ๆ อีกประเภทหนึ่ง การวิจัยจากสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัย ขอบข่ายการวิจัยจะกว้างกว่า ไม่มีขอบเขตจำกัด อยู่ที่ความสนใจของอาจารย์ และนิสิตผู้ทำวิทยานิพนธ์โดยทั่ว ๆ ไป น่าจะเป็นการคิดค้นหาสื่อและวิธีการใหม่ ๆ ที่ดีขึ้น การทดลองผลิตสื่อต้นแบบ และที่สำคัญยิ่งคือ วิจัยที่สนับสนุนหรือยืนยันผลการทดลอง ประเมินผลการทำงานที่หน่วยงานปฏิบัติทำอยู่

สิ่งสำคัญยิ่งของการเลือกปัญหาการวิจัยก็คือ ประโยชน์หรือคุณค่าของงานวิจัย ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความต้องการ และช่วยชี้แนะแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานต่าง ๆ และที่สำคัญมากอีกอย่างหนึ่ง ก็อยู่ที่ความสนใจของผู้วิจัยเอง

ถ้าพิจารณาถึงประเภทและวิธีการวิจัยดังอธิบายในตอนต้นมาประกอบกับเลือกหัวข้อ ก็น่าจะได้แก่

1) การสำรวจ วิเคราะห์ ประเมินสิ่งที่ทำอยู่ในปัจจุบัน เช่น วิเคราะห์เนื้อหาหา ในเอกสารที่ใช้ในโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ สำรวจความคิดเห็นผู้ฟังรายการ การศึกษาทางวิทยุเพื่อการศึกษา⁽²⁾ ประเมินผลกระทบจากการใช้สื่อบางชนิด เป็นต้น

(2) ดูตัวอย่าง แก้ว โกรงปริญญาพันธ์ของ อรสา คำลัดตระกูล

2) การทดลองสื่อ วิธีการ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ตัดแปลงสิ่งที่มีอยู่ให้ดีขึ้น หรือนำสิ่งที่ใช้ได้ผลดีในต่างประเทศมาทดลองใช้ เช่น การทดลองใช้ชุดการสอนจุลบท (Minicourse)⁽³⁾ การประดิษฐ์สิ่งใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของที่มีอยู่เดิม เช่น สื่อประกอบการเรียนพิมพ์ดีด⁽⁴⁾ เป็นต้น สำหรับเรื่องที่จะทำการวิจัยในสภาพการณ์ปัจจุบัน ได้แก่

1) เรื่องการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) ได้แก่ การคิดหาสื่อ วิธีการ ที่จะช่วยให้ผู้ใหญ่สามารถศึกษาด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใหญ่ในชนบท และผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษา จุดเน้นควรจะเป็นการกระตุ้น หรือเสริมนิสัย รักการอ่าน การค้นคว้า และปรับปรุงตนเองตลอดเวลา ตามแนวการศึกษาตลอดชีวิต สื่อที่ใช้น่าจะได้แก่ ชุดการเรียน แบบต่าง ๆ บทเรียนสำเร็จรูป หนังสือเสริมการอ่าน การพัฒนาที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น เป็นต้น

2) เรื่องการพัฒนาชุมชน ซึ่งได้แก่ การวิจัยเชิงปฏิบัติการด้วยรูปแบบต่าง ๆ ใน ด้านสื่อ นั้น ควรจะได้แก่ สื่อ หรือวิธีการที่ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนสนใจปัญหาของชุมชน ชักนำไปสู่ การร่วมมือร่วมใจในการพัฒนา สื่อประเภทการ ละเล่นพื้นเมือง วัฒนธรรมท้องถิ่น น่าจะได้นำมา ศึกษาและหาแนวทาง ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนายิ่งขึ้น

3) สื่อประเภทสนับสนุนการสอนของครู ได้แก่ ชุดการสอนและวิธีสอนแบบต่าง ๆ อาจจะต้องดัดแปลงจากต่างประเทศ หรือดัดแปลงวิธีการที่ใช้ในการสอนเด็กให้เหมาะสมกับการสอน ผู้ใหญ่ยิ่งขึ้น ที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งได้แก่ การวิเคราะห์สื่อที่จำเป็นสำหรับครูในการสอนแต่ละ โปรแกรม และผลิตสิ่งช่วยเสริม เช่น ทำรูปภาพที่ครูสามารถนำไปประดิษฐ์อุปกรณ์การสอนได้

4) การประเมินผลการใช้สื่อ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการ การศึกษานอกโรงเรียน ของหน่วยงานต่าง ๆ

(3) ศึกษาเพิ่มเติมจากงานวิจัยของ อุทัย หนูแดง บัวดี แก้วรักษา และ รัตนา สนิมทอง

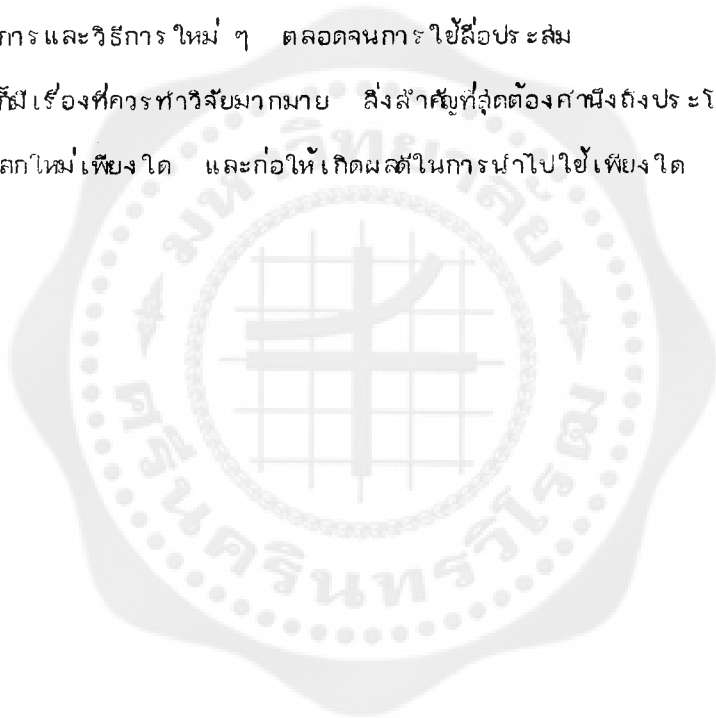
(4) ปรียานุภาพพรชัย ธงชัย เอี้ยวสุวรรณ

5) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เนื่องจากปัญหาการทำงานเป็นกลุ่มในสังคมไทยนับว่าเป็นปัญหาในทุกระดับ ดังนั้น การคิดสื่อหรือวิธีการที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานกลุ่มจึงเป็นเรื่องที่น่ายกย่อง

6) สื่อประเภทเทคโนโลยีพื้นฐาน ได้แก่ เครื่องทุนแรง เครื่องผลิตพลังงาน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่สามารถใช้ได้เหมาะสมกับสภาพชนบท

7) การวิจัยเกี่ยวกับสื่อมวลชนที่นำมาใช้ทางการศึกษาผู้ใหญ่ นับตั้งแต่การสำรวจสิ่งที่ทำอยู่ การจัดรายการและวิธีการใหม่ ๆ ตลอดจนการใช้สื่อประสม

นอกจากนี้ก็มีเรื่องที่ต้องทำวิจัยมากมาย สิ่งสำคัญที่ผู้จัดทำต้องคำนึงถึงประโยชน์ว่าคุ้มค่าหรือไม่ มีความแปลกใหม่เพียงใด และก่อให้เกิดผลในการนำไปใช้เพียงใด

เค้าโครงฯ ปัญหาปวดหัว

ดร. เล่าขวัญ ส่นาสู่*

เมื่อกล่าวถึงการ เขียนเค้าโครงปริญญานิพนธ์ของนิสิตปริญญาโท เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงฯ นั้น คล้ายกับว่า เป็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่ต้องใช้เวลาในการแก้ปัญห แต่ตามความเป็นจริงแล้ว การเขียนเค้าโครงปริญญานิพนธ์ ฝึกให้ปัญหาที่ยิ่งใหญ่ต้องใช้เวลา เขียนเป็นหนึ่งปีหรือสองปีดังที่คิด ถ้าเพียงแต่นิสิตจะปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นที่หนึ่ง นิสิตควรสำรวจดูว่ามีปัญหาอะไรบ้างที่น่าสนใจ หรือกำลัง เป็นหัวข้อที่น่าสนใจของสังคมในขณะนั้น และมีที่ทำการจะมีการดำเนินการต่อไปเรื่อย ๆ ถ้าเป็นโครงการก็ควรจะเป็นโครงการต่อเนื่อง สามปี ห้าปี หรืออยู่ในแผนพัฒนาเป็นระยะ ๆ ไป เมื่อคิดว่าตนเองสนใจในปัญหานั้น ๆ แล้ว ควรสำรวจดูว่ามีใคร เคยทำวิทยานิพนธ์หรือวิจัยในเรื่องนั้นมาก่อนหรือไม่ เพื่อหลีกเลี่ยงการทำวิจัยซ้ำซ้อนกัน

ขั้นที่สอง เมื่อคิดว่าพบปัญหาที่น่าสนใจแล้ว พยายามตั้งชื่อหัว เรื่อง ให้ตรงกับที่อยากจะศึกษาค้นคว้าสัก 2 - 3 ชื่อ แล้วติดต่ออาจารย์ภายในภาควิชาที่มีความสนใจและเชี่ยวชาญในสาขาที่นิสิตกำลังสนใจที่จะศึกษาค้นคว้า เพื่อให้ท่านรับ เป็นประธานหรือกรรมการ ควบคุมปริญญานิพนธ์ การติดต่อในที่นี้คณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงฯ ได้เสนอว่า ควรจะมีอาจารย์ควบคุมทางด้านเนื้อหาวิชา และอาจารย์ควบคุมทางด้านสถิติ ข้อสำคัญอาจารย์ในภาควิชา เก่านั้นสิ่งจะเป็นประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ได้ ส่วนอาจารย์ท่านอื่นทั้งภายนอกภาควิชาหรือภายนอกมหาวิทยาลัยจะเป็นกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ การเลือกประธานและกรรมการ เป็นสิ่งที่นิสิตควรคำนึงด้วย กล่าวคือ นิสิตควรที่จะเลือกประธานและกรรมการที่มีความสนใจในสิ่งที่นิสิตกำลังจะศึกษาค้นคว้า มีเวลาพอที่จะอ่านปริญญานิพนธ์ และให้คำแนะนำแก่นิสิตได้ ภาระกิจด้านการเรียนการสอนไม่มากนักเกินไปและตามตัวอาจารย์ได้ง่าย อีกประการหนึ่ง การเลือกประธานหรือกรรมการที่มีความรู้ทางสถิติจะช่วยนิสิตได้มากในการ design รูปแบบทางสถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ประธานและกรรมการก็เสนอชื่อเรื่องที่จะศึกษา และเลือกเอาชื่อที่เหมาะสมที่สุดเพียงชื่อเดียวเพื่อเสนอเป็นชื่องานวิจัยค้นคว้า

*อาจารย์ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มศว ประสานมิตร

ขั้นที่สาม เมื่อได้ข้อเรื่องที่แน่นอนแล้ว นิสิตควรไปศึกษาข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้ง เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พยายามสืบประเด็นปัญหาให้ได้ และควรจะไปพบประธานและกรรมการอยู่เสมอ เพื่อปรึกษาถึงแหล่งข้อมูลที่จะหาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่สี่ การเขียนบทที่ 1 บทนำ ควรกล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้นิสิตต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าในเรื่องนั้น ส่วนงานเขียนไม่ควรเป็นแบบตัดต่อของหลาย ๆ คนมารวมกัน แต่ควรสรุปให้เข้าใจแล้วเขียนเป็นส่วนของตนเอง ถ้าควรจะอ้างอิงถึงผู้อื่น ก็สามารถทำได้ แต่ไม่ควรอ้างอิงในทุกบรรทัดหรือทุกสอง-สามบรรทัด นอกจากนี้การเขียนบทที่ 1 ควรเขียนตามหัวข้อต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามรูปแบบของบัณฑิตวิทยาลัย กล่าวคือ

ภูมิหลัง กล่าวถึงสาเหตุที่ทำการศึกษาค้นคว้า

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า กล่าวถึง ความมุ่งหมายของงานวิจัยขึ้นนี้ว่ามีจุดประสงค์อะไรบ้าง

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า กล่าวถึง ความสำคัญของงานวิจัยขึ้นนี้ว่ามีประโยชน์อะไรบ้าง กับใคร

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า นิสิตจะกำหนดขอบเขตอย่างไร ประเภทกลุ่มตัวอย่าง และตัวแปร

นิยามศัพท์เฉพาะ ควรนิยามเฉพาะศัพท์ที่จำเป็นจริง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า และพยายามเขียนให้ละเอียดชัดเจน

สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า ควรตั้งสมมติฐานให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า บางคนอาจจะเขียนไว้ในตอนท้ายของ บทที่ 2 ก็ได้

ขั้นที่ห้า การเขียนบทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควรแบ่งเขียนเป็นหัวข้อ โดยกล่าวถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา อาจจะเป็นประวัติความเป็นมาหรือแนวคิดของเรื่องที่จะศึกษา แล้วจึงเขียนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ การเขียนบทนี้ควรต้องปรึกษากับประธานและกรรมการบ่อย ๆ เพื่อทราบแหล่งข้อมูลเพิ่มเติม และถ้ามีผลงานให้ประธานและกรรมการอ่านก็ควรจะให้เวลาแก่ประธานและกรรมการในการอ่านอย่างน้อย

1 สัปดาห์ ตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยทุกครั้งไป

ขั้นที่หก การเขียน บทที่ 3 วิธำเนินการศึกษาค้นคว้า เริ่มต้นด้วยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งควรเขียนอธิบายให้ชัดเจนว่าคือใคร เลือกอย่างไร จำนวนเท่าใด อาจมีตารางการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยก็ได้ ต่อมา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นเครื่องมือชนิดใด สักชุด ควรอธิบายขั้นตอนการสร้าง เครื่องมือให้ชัดเจนพร้อมทั้งมีตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลด้วย การทดสอบคุณภาพเครื่องมือทำได้อย่างไร โดยวิธีใด การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนอย่างไรและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติใดบ้าง ควรเขียนสูตรสถิติเฉพาะสูตรที่สำคัญ เท่านั้น

ขั้นที่เจ็ด การเขียนบรรณานุกรม นิสิตควรตรวจสอบรูปแบบการเขียนจากหนังสือคู่มือการเขียนวิทยานิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัย นอกจากนั้นการเขียนอ้างอิงต่าง ๆ ก็ควรตรวจสอบให้ถูกต้องด้วยทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ขั้นที่แปด หลังจากที่ได้ผลิตได้ปรึกษาและรับคำแนะนำจากประธานและกรรมการเรียบร้อยแล้ว สามารถพิมพ์เป็นเล่มได้ นิสิตควรตรวจสอบรูปการพิมพ์ให้ถูกต้องไม่ควรมีความผิดเลย และเค้าโครงวิทยานิพนธ์ฉบับนั้นไม่ควรยาวเกินกว่า 20 หน้า (อย่างมากที่สุดไม่ควรเกิน 25 หน้า)

ขั้นที่เก้า นิสิตไปขอรับแบบอนุมัติชื่อเรื่อง คณะกรรมการและเค้าโครงละเอียดของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท จากบัณฑิตวิทยาลัย มากรอกให้เรียบร้อย แล้วส่งแบบฟอร์มนั้นพร้อมด้วยเค้าโครงฯ 11 เล่ม ที่เลขานุการคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงฯ เพื่อที่เลขฯ จะได้มีมติวันเข้าเสนอเค้าโครงฯ เถอะไป ซึ่งการที่เลขฯ จะนัดวันให้นิสิตเข้าเสนอเค้าโครงฯ ได้นั้น ต้องนัดหลังจากวันที่ผลิตส่งเค้าโครงฯ แล้วอย่างน้อย 7 วัน หรือเรียงไปตามลำดับก่อน-หลัง ทั้งนี้เพื่อให้เวลาแก่คณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงฯ ได้อ่านเค้าโครงฯ นั้นโดยละเอียด อนึ่งทางภาควิชา มีกำหนดวันสุดท้ายของการส่งเค้าโครงฯ เพื่อขอเสนอเค้าโครงฯ ในเทอมนั้น ๆ ไว้ หากนิสิตจำเป็นต้องทำวิทยานิพนธ์ให้เสร็จภายในเวลาที่คาดหวังไว้ก็ควรที่จะส่งเค้าโครงฯ เสียแต่เนิ่น ๆ และเพื่อเวลาสำหรับการเสนอเค้าโครงฯ เป็นครั้งที่ 2 หรือ 3 ไว้ด้วย เพื่อจะได้ส่งให้ทันตามกำหนดที่ภาควิชาได้กำหนดไว้

ขั้นที่สิบ ระหว่างรอวันเข้าเล่นอเค้าโครงฯ นิสิตควรไปปรึกษากับประธานและกรรมการ ถึงลักษณะของการเข้าเล่นอเค้าโครงฯ และซักซ้อมในการตอบคำถามของคณะกรรมการ ซึ่งนิสิต ควรจะศึกษาในเรื่องที่ตนจะศึกษาค้นคว้าอย่างละเอียดและเข้าใจชัดเจนตามขั้นตอน วิธีการ และ design ทางสถิติ และควรหาโอกาสเข้าฟังการ เล่นอเค้าโครงฯ ของเพื่อน ๆ ที่เข้าเล่นก่อนบ้าง เพื่อว่า เมื่อถึง เวลาที่ตนเล่นจะได้ไม่ประหม่าหรือสับสน

ขั้นที่สิบเอ็ด การเข้าเล่นอเค้าโครงปริญญาานิพนธ์ นิสิตควรเตรียมตัวให้พร้อมต้องพูดจา ฉะฉาน เสียงดังชัดเจน มีความเชื่อมั่นในตนเอง และแน่วใน เรื่องที่ตนจะศึกษาค้นคว้า สามารถ อธิบายให้คณะกรรมการฟังอย่างละเอียดชัดเจน การแลดูความคิดเห็นต้องประกอบด้วยเหตุผล อันสมควร กิริยามารยาทและการแต่งกายเรียบร้อย เมื่อไม่เข้าใจคำถามหรือคำอธิบายของ คณะกรรมการ สามารถซักถามได้

ขั้นที่สิบสอง หลังจากเล่นอเค้าโครงปริญญาานิพนธ์แล้ว นิสิตต้องมาพบ เลขาธิการของ คณะกรรมการพิจารณา เค้าโครงฯ เพื่อรับทราบผลของการพิจารณา และนำแบบฟอร์มอนุมัติ เค้าโครงฯ ไปให้ประธานและกรรมการและผู้ที่เกี่ยวข้อง เห็นข้อรับทราบผลการพิจารณา ถ้ามีข้อแก้ไข เลขาธิการฯ จะอธิบายถึงส่วนที่ต้องแก้ไขต่าง ๆ ตามที่คณะกรรมการได้พิจารณา หากนิสิตไม่ผ่านการพิจารณา เค้าโครงฯ ในครั้งแรกก็ให้นำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ แล้วส่ง เค้าโครงฯ ฉบับแก้ไข จำนวน 11 เล่ม เข้ามารับการพิจารณาใหม่ตามลำดับก่อน-หลัง (ทั้งนี้ต้องไม่ช้ากว่า หนึ่งเวลาที่ทางภาควิชา กำหนดไว้เป็นวันสุดท้ายของการส่ง เค้าโครงฯ เพื่อขอเล่นอเค้าโครงฯ เข้าพิจารณาในเทอมนั้น) หากนิสิตผ่านการพิจารณาโดยมีข้อแม้ว่าให้แก้ไขข้อบกพร่องบางส่วน แล้วส่งให้ เลขฯ ตรวจสอบความถูกต้อง นิสิตก็นำกลับไปแก้ไข แล้วส่งให้ เลขฯ ตรวจสอบจำนวน 3 เล่ม ถ้าสมบูรณ์ถูกต้องดีแล้ว เลขฯ จะเก็บเค้าโครงฯ ไว้เป็นหลักฐาน 1 เล่ม อีก 2 เล่ม เลขฯ จะมอบให้นิสิตพร้อมกับแบบฟอร์มอนุมัติ เค้าโครงฯ เพื่อนิสิตจะได้นำไป เล่นต่ออนัษิตวิทยา สัย พิจารณาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อผ่านการพิจารณาจากอนัษิตวิทยา สัยแล้ว นิสิตก็เริ่มลงมือทำปริญญาานิพนธ์ ฉบับจริงต่อไป

สิ่งที่เป็นปัญหาอย่างยิ่งข้อหนึ่งของคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงฯ คือ บรรดานิสิตที่เรียนในเทอมสุดท้ายของปีสุดท้าย ซึ่ง เพิ่งจะกลับมามุ่ง เค้าโครงฯพวกนี้จะสร้าง ความลำบากใจมากแก่คณะกรรมการ เพราะเค้าโครงฯ ที่อนุมัติไปอาจจะมีคุณภาพเท่าที่ควร ความมีเมตตาธรรมของคณะกรรมการทำให้นิสิตสามารถ สอบการ ศึกษา ระดับปริญญา โทได้ในเวลาที่สุดท้าย แต่คุณภาพหรือมาตรฐานทางวิชาการของเราก็จะลดลง หากเป็นเช่นนี้เรื่อยไปก็จะกระทบกระเทือนต่อชื่อเสียงของภาควิชาและมหาวิทยาลัย ซึ่งใคร่ขอเตือนนิสิตปริญญาโทในสาขาวิชา เอกการศึกษาผู้ใหญ่ทุกท่านว่า ควรจะเขียนเค้าโครงฯ ให้เสร็จเสียตั้งแต่ในช่วงฤดูร้อน (ระหว่างเทอมที่ 2 กับเทอมที่ 3) เล่นเค้าโครงฯ ในเทอมที่ 3 และเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผลในเทอมที่ 4 เพื่อเป็นการใช้เวลาที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และแสดงถึงความสามารถของผู้เรียนทั้งทางด้านการเรียน การควบคุมตนเอง และการที่จะออกไปเป็นกำลังในการพัฒนาชาติต่อไป

เค้าโครงปริญญานิพนธ์ไม่ใช่เรื่องที่ยากจนเกินไป เมื่อนิสิตสามารถเข้ามาศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยนี้ได้ ย่อมแสดงถึงความสามารถของนิสิตที่มีมากกว่าคนอื่น ๆ อีกหลายสิบคน ความพยายามอีกนิด สละเวลาอีกสักหน่อยความสำเร็จนั้นก็อยู่ใกล้แค่มือเอื้อม เพียงแต่ว่านิสิตจะไขว่คว้าความสำเร็จนั้นหรือไม่เท่านั้นเอง

การให้การศึกษาด้านการเกษตรทางสื่อมวลชน

กิตติ พันธ์วิญญู*

การประกอบอาชีพต่าง ๆ ของประชาชนภายในประเทศนั้น อาชีพทางการเกษตร นับเป็นอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะเป็นอาชีพดั้งเดิมของชนในชาติ มีประชาชนจำนวนประมาณ 33,194,922 คน หรือร้อยละ 65.72 ของประชาชนทั้งประเทศ ประกอบอาชีพทางการเกษตรที่สืบทอดเนื่องมาจากบรรพบุรุษ ประชาชนกลุ่มนี้ยังมีการพัฒนาน้อยมาก จึงเป็นปัญหาที่รัฐบาลจะต้องให้ความช่วยเหลือ แม้รัฐบาลหลายคณะได้ตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตขึ้น แต่ก็ไม่สามารถทำได้ในเวลาอันสั้น เพราะผู้รับบริการ เป็นประชาชนกลุ่มใหญ่ และมีปัญหาสะสมกันมาหลายชั่วอายุคนแล้ว

การให้ศึกษานอกระบบโดยทางสื่อมวลชน จะเป็นวิธีหนึ่งที่รัฐสามารถให้ความรู้เรื่องต่าง ๆ แก่เกษตรกร นำไปพัฒนาอาชีพของตนได้

จากการศึกษาสื่อมวลชนต่าง ๆ ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาอาชีพทางการเกษตร พบว่ายังต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะ วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และหนังสือพิมพ์ วารสาร สิ่งพิมพ์ เพราะสื่อมวลชนดังกล่าว เป็นเครื่องมือที่สามารถส่งข่าวสารความรู้ถึงเกษตรกรได้ทุกหนทุกแห่ง

ดังนั้น การสื่อสารทางการเกษตรจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาเกษตรกร จากการศึกษาสื่อที่ใช้กันอยู่ทั่วไปในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

1. สื่อด้านโทรทัศน์ นับเป็นสื่อสารมวลชนที่มีบทบาทมากทั้งในเมืองและชนบท เพราะสามารถส่งทั้งภาพที่เคลื่อนไหว และเสียงบรรยายไปถึงห้องผู้รับได้อย่างรวดเร็ว จึงเป็นสื่อสร้างความสนใจอันดับหนึ่ง ประเทศไทยมีสถานีโทรทัศน์ทั้งหมด 9 สถานี ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ 4 สถานี ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5

*คณะศึกษาคาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 อีก 5 สถานี ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค ซึ่ง กรมประชาสัมพันธ์
รับผิดชอบดูแลทั้งหมด คือ สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 4 จังหวัดขอนแก่น สถานีโทรทัศน์
แห่งประเทศไทยช่อง 7 จังหวัดสุราษฎร์ธานี สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 8 จังหวัดสวบาง
สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 9 จังหวัดภูเก็ต และสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 10
ตั้งอยู่ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

สำหรับรายการของสถานีโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ด้านการเกษตรนอกระบบนั้น
ได้ทำการศึกษารายการช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2526 และต้นปี พ.ศ. 2527 ดังต่อไปนี้

สถานีวิทยุโทรทัศน์ทั้ง 9 สถานี มีรายการทางด้านการเกษตร 8 สถานี สถานีโทรทัศน์
ไทยทีวีสีช่อง 3 ไม่มีรายการเฉพาะการให้ความรู้ทางการเกษตร

และ 8 สถานี มีรายการเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางการเกษตร 27 รายการ โดยจัด
เวลาของรายการดังนี้

เวลา 6.00 - 7.00 น..	1 รายการ
เวลา 8.00 - 9.00 น.	1 รายการ
เวลา 11.00 - 12.00 น.	1 รายการ
เวลา 13.00 - 14.00 น.	1 รายการ
เวลา 14.00 - 15.00 น.	1 รายการ
เวลา 16.00 - 17.00 น.	1 รายการ
เวลา 17.00 - 18.00 น.	3 รายการ
เวลา 18.00 - 19.00 น.	5 รายการ
เวลา 20.00 - 21.00 น.	8 รายการ
เวลา 21.00 - 22.00 น.	1 รายการ
เวลา 22.00 - 23.00 น.	1 รายการ
เวลา 23.00 - 24.00 น.	2 รายการ
ไม่แจ้ง เวลาที่แน่นอน	1 รายการ

จากการศึกษาข้อมูลย้อนกลับของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 พบว่า เวลาที่เกษตรกรดูรายการและสนใจมากที่สุด คือ รายการหลังข่าวเวลา ระหว่าง 20.00 - 21.00 น. ซึ่งเป็นเวลาที่เกษตรกรอยู่บ้านเสร็จภารกิจแล้ว ส่วนรายการที่เล่นหลังจากเวลา 23.00 น. คงมีประโยชน์น้อย ท่านเองเดียวกัน รายการที่เล่นก่อนเวลา 19.00 น. เกษตรกรยังปฏิบัติงานอยู่ในทุ่งนาหรือเดินทางกลับบ้าน

ข้อเสนอแนะในการจัดรายการสำหรับเกษตรกร

1. ควรใช้ช่วง เวลา ระหว่าง 20.00 - 22.00 น. เพราะเป็นช่วงเวลาที่เกษตรกรพักผ่อนอยู่กับบ้าน มีเวลานั่งดูโทรทัศน์
2. รายการควรให้เหมาะกับเนื้อหาของการ เกษตรในท้องถิ่นที่เครือข่ายของสถานีโทรทัศน์ถ่ายทอดไปถึงเท่านั้น
3. ทุกสถานีโทรทัศน์ควรมีข่าวเรื่องแนะนำการพัฒนาการ เกษตร และตัวอย่างจากต่างประเทศ หรือในประเทศจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จมาให้ดู เพราะตัวอย่างจากเพื่อนเกษตรกรมีอิทธิพลต่อการจูงใจความสนใจได้สูงกว่าการให้ความรู้เนื้อหาทั่ว ๆ ไป

2. สื่อด้านวิทยุกระจายเสียง

วิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อสารมวลชนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพราะวิทยุมีประสิทธิภาพในการสื่อสารสูงกว่าสิ่งพิมพ์ สามารถกระจายเสียงไปได้ทุกหนทุกแห่งอย่างรวดเร็ว เข้าถึงประชาชนได้ทุกเพศทุกวัย ราคาวิทยุก็ไม่แพงเกินไปที่ครอบครัวทั่ว ๆ ไปจะหาซื้อไว้ได้ ในปัจจุบันครอบครัวเกษตรกรมีวิทยุประจำอยู่แล้วเกินกว่า เก้าสิบเปอร์เซ็นต์

ประเทศไทยมีสถานีวิทยุกระจายเสียงทั้งหมด 235 สถานี¹ จากการศึกษพบว่า มีเพียง 81 สถานีเท่านั้นที่มีรายการให้ความรู้ทางการ เกษตร ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 34.47 ที่ส่งกระจายเสียงให้ความรู้ด้านการ เกษตรนอกระบบโรงเรียนแก่ผู้ฟังตามตาราง รายการต่าง ๆ ออกอากาศเป็นช่วง เวลาแตกต่างกันช่วง เวลา ระหว่าง 18.00 - 19.00 น. มีรายการการเกษตรเพียง 14 สถานี หรือร้อยละ 48.27 รองลงมา คือ เวลา ระหว่าง 19.00 - 20.00 น. และ 5.00 - 6.00 น. คิดเป็นร้อยละ 27.58 และ 24.13 ตามลำดับ แต่รายการที่เกษตรกรมีเวลาสนใจฟังมากที่สุด คือ 5.00 - 7.00 น. และ 18.00 - 20.00 น.

รายการสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ออกอากาศให้ความรู้ด้านการเกษตรนอก ระบบโรงเรียนในช่วงเวลาต่าง ๆ

เวลา	วัน	จำนวนสถานีที่ออกอากาศ (ชั่วโมง)	คิดเป็นร้อยละ
4.00 - 5.00 น.	ทุกวัน	1	3.44
5.00 - 6.00 น.	ทุกวัน	7	24.13
6.00 - 7.00 น.	ทุกวัน	7	24.13
7.00 - 8.00 น.	ทุกวัน	-	-
8.00 - 9.00 น.	ทุกวัน	3	10.34
9.00 - 10.00 น.	ทุกวัน	4	13.79
10.00 - 11.00 น.	ทุกวัน	5	17.24
11.00 - 12.00 น.	ทุกวัน	3	10.34
12.00 - 13.00 น.	ทุกวัน	2	6.89
13.00 - 14.00 น.	ทุกวัน	4	13.79
14.00 - 15.00 น.	ทุกวัน	1	3.44
15.00 - 16.00 น.	ทุกวัน	2	6.89
16.00 - 17.00 น.	ทุกวัน	4	13.79
17.00 - 18.00 น.	ทุกวัน	4	13.79
18.00 - 19.00 น.	ทุกวัน	14	48.27
19.00 - 20.00 น.	ทุกวัน	8	27.58
20.00 - 21.00 น.	ทุกวัน	5	17.24
21.00 - 22.00 น.	ทุกวัน	4	13.79
22.00 - 23.00 น.	ทุกวัน	2	6.89
23.00 - 24.00 น.	ทุกวัน	1	3.44

นอกจากนั้น ปริยานุช ตั้งตรงหทัย พบว่า เกษตรกรที่รับฟังรายการวิชาการทางเกษตร เสนอแนะให้สถานีวิทยุขยายเวลาของรายการเกษตรมากขึ้น ลดการโฆษณาแทรก ระหว่างรายการให้น้อยลง และปรับปรุงอุปกรณ์ในการกระจายเสียงให้มีคุณภาพเพิ่มกำลังส่งออกอากาศให้สูงขึ้น²

3. สื่อด้านหนังสือพิมพ์ วารสาร และสิ่งพิมพ์

การอ่านหนังสืออาจจะเป็นปัญหาสำหรับเกษตรกร เพราะเกษตรกรส่วนมากอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ แต่การอ่านก็มีความจำเป็นและสำคัญ เพราะเนื้อเรื่องต่าง ๆ ที่ปรากฏในหนังสือเกษตรกรสามารถทบทวนและจดจำกันลืมได้ ซึ่งต่างกับการฟังวิทยุ ดุโทรทัศน์ ถ้าไม่เข้าใจก็ไม่อาจมาทบทวนทำความเข้าใจใหม่ได้ ขวาลิต บัญญาลักษณ์ ได้ศึกษาถึงบทบาทของสื่อมวลชนต่อการพัฒนาชุมชน พบว่า หนังสือพิมพ์มีลำดับความสำคัญสูงสุดใหม่ของเนื้อหาสาระอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน³

รัฐบาลได้ใช้จ่ายงบประมาณจำนวนมากให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดสรรเงินซื้อหนังสือพิมพ์ วารสาร สิ่งพิมพ์ มอบให้กับที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดพิมพ์คู่มือแนะนำและโปสเตอร์ บิลบอร์ด 75 เรื่อง 1,825,000 ฉบับ เพื่อให้ความรู้ทางด้านการเกษตร แก่เกษตรกร

ในปัจจุบันต้องยอมรับว่าหนังสือพิมพ์มีส่วน เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวันของคนทั้งในเมืองและชนบท เพราะข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ แนวคิดต่าง ๆ จะถูกรวบรวมไว้ในหน้าหนังสือพิมพ์ทุกวัน ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้และก้าวทันโลก ประกอบกับการพัฒนารูปเล่ม สีสรร ภาพข่าว และการบริการขนส่งที่รวดเร็ว ราคาก็ไม่แพงจนเกินไป คนทั่วไปจึงนิยมอ่านและติดตามข่าวต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ปี พ.ศ. 2522 มีหนังสือพิมพ์รายวัน วารสาร และสิ่งพิมพ์ ที่ได้รับอนุญาตพิมพ์จำหน่ายออกในกรุงเทพฯ 284 ฉบับ เป็นหนังสือพิมพ์รายวัน 62 ฉบับ รายสัปดาห์ 107 ฉบับ และอื่น ๆ อีก 135 ฉบับ⁴

ในที่นี้ได้ศึกษาข้อมูลเฉพาะหนังสือพิมพ์รายวันที่มียอดจำหน่ายสูงและมีข่าวบทความทางการเมือง เกือบ 9 ฉบับ คือ เดลินิวส์ เดลินิวส์ ไทยรัฐ ข่าวพาสบาย มติชน สยามรัฐ บ้านเมือง ดาวสยาม และแนวหน้า และได้ทำการศึกษาฉบับระหว่าง เดือนตุลาคมถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2526 ตามตารางรายเดือน ตัวอย่างในตารางได้กำหนดไว้ดังนี้

ว = ข่าววิชาการ

ข้อมูลข่าวมีลักษณะเน้นหนักไปทางด้านวิทยาศาสตร์ การเกษตร และบทความวิชาการ เช่น การบรรลุผลในการส่งออก การปลูกสาลีที่ได้ผล การใช้น้ำในนาข้าว

ก = การทูต

ข้อมูลข่าวมีลักษณะเป็นข่าวทางการเมืองที่ใช้การทูตบรรยาย เช่น เรื่องหลังน้ำท่วม จะปลูกอะไรดี รัฐบาลจะทำอะไรดีจ้า ... ฯลฯ

ฐ = เศรษฐกิจการเกษตร

ข้อมูลข่าวมีลักษณะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการค้าขายทางด้านการเกษตร ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เช่น ข้าวโพดราคาตก มันสำปะหลังอยู่ในสภาพแย่ รัฐบาลประกันราคาข้าว ข้าวไร่ออกร้างขอราคาเพิ่ม ฯลฯ

ค = คอสมิก

ข้อมูลข่าวที่เก็บเป็นข่าวทางด้านการเกษตรที่ลงเป็นประจำ อาจเป็นทุกวันหรืออาทิตย์ละครั้ง หรืออาทิตย์ละ 3 ครั้ง เช่น คอสมิกมุมเกษตร หมาหากินบนผืนแผ่นดินไทย เกล็ดข่าวการเกษตร ฯลฯ

ตารางที่ 1 แสดงปริมาณของ ข้าว เกษตรแต่ละฉบับของหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ระหว่างเดือนตุลาคม -

ธันวาคม 2526

เดือน	ประเภท ข้าว	เคลิ- มิลเลอร์	เคลิ- นิวส์	ไทยรัฐ	ข่าว พาหุชัย	มติชน	สยาม รัฐ	บ้านเมือง	ดาว สยาม	แนวหน้า
ตุลาคม 2526	ว	3	3	7	38	-	3	4	10	-
	ก	-	-	14	-	1	-	-	-	-
	ฉ	4	5	3	97	7	9	17	47	38
	ค	25	-	1	25	-	-	-	-	-
พฤศจิกายน 2526	ว	3	-	2	39	4	5	3	3	-
	ก	-	-	21	-	-	6	-	1	-
	ฉ	-	6	2	133	1	5	8	31	32
	ค	23	-	5	15	-	-	-	-	-
ธันวาคม 2526	ว	2	3	8	26	2	2	7	3	-
	ก	-	-	17	-	-	-	-	2	-
	ฉ	-	7	2	170	9	13	7	59	36
	ค	28	-	2	16	-	-	-	-	-
รวม	ว	8	6	17	103	6	10	14	16	-
	ก	-	-	52	-	1	6	-	3	-
	ฉ	5	18	7	400	17	27	32	137	106
	ค	76	-	8	56	-	-	-	-	-
รวมทั้งสิ้น		89	24	84	559	24	43	46	156	106
เฉลี่ยต่อเดือน		29.66	8.00	28.00	186.33	8.00	14.33	15.33	52.00	35.33

จากตารางที่ 1 มาแยกเป็นประเภทของเนื้อหาทางการเกษตร หนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวทางด้านการวิชาการ เกษตรจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ

1. หนังสือพิมพ์ข่าวภาคเช้า มีผลรวมในรอบ 3 เดือน จำนวน 103 ข่าว
2. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มีผลรวมในรอบ 3 เดือน จำนวน 17 ข่าว
3. หนังสือพิมพ์ดาวสยาม มีผลรวมในรอบ 3 เดือน จำนวน 16 ข่าว
4. หนังสือพิมพ์บ้านเมือง มีผลรวมในรอบ 3 เดือน จำนวน 14 ข่าว
5. หนังสือพิมพ์สยามรัฐ มีผลรวมในรอบ 3 เดือน จำนวน 10 ข่าว
6. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ มีผลรวมในรอบ 3 เดือน จำนวน 8 ข่าว
7. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์และมติชน มีผลรวมในรอบ 3 เดือน จำนวน 6 ข่าว
8. หนังสือพิมพ์แนวหน้า มีผลรวมในรอบ 3 เดือน จำนวน 0 ข่าว

หนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวทางด้านเศรษฐกิจการเกษตร จากมากไปหาน้อย ตามลำดับ คือ

1. หนังสือพิมพ์ข่าวภาคเช้า มีผลรวมในรอบ 3 เดือน จำนวน 400 ข่าว
2. หนังสือพิมพ์ดาวสยาม มีผลรวมในรอบ 3 เดือน จำนวน 137 ข่าว
3. หนังสือพิมพ์แนวหน้า มีผลรวมในรอบ 3 เดือน จำนวน 106 ข่าว
4. หนังสือพิมพ์บ้านเมือง มีผลรวมในรอบ 3 เดือน จำนวน 32 ข่าว
5. หนังสือพิมพ์สยามรัฐ มีผลรวมในรอบ 3 เดือน จำนวน 27 ข่าว
6. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ มีผลรวมในรอบ 3 เดือน จำนวน 18 ข่าว
7. หนังสือพิมพ์มติชน มีผลรวมในรอบ 3 เดือน จำนวน 17 ข่าว
8. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มีผลรวมในรอบ 3 เดือน จำนวน 7 ข่าว
9. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ มีผลรวมในรอบ 3 เดือน จำนวน 5 ข่าว

หนังสือพิมพ์ที่มีคอลัมน์เกี่ยวกับการเกษตรจากมากไปหาน้อย

1. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ มีผลรวมทั้งหมดในรอบ 3 เดือน จำนวน 76 ข่าว
2. หนังสือพิมพ์ข่าวภาคเช้า มีผลรวมทั้งหมดในรอบ 3 เดือน จำนวน 56 ข่าว
3. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มีผลรวมทั้งหมดในรอบ 3 เดือน จำนวน 8 ข่าว

นอกนั้นไม่มีข่าวที่เขียนมาจากคอลัมน์

เมื่อนำมาหาค่าเฉลี่ยเป็นรายเดือน ปรากฏว่า จำนวนข่าวเกี่ยวกับการเกษตรที่มีสื่อสารมวลชน ประเภทหนังสือพิมพ์ดังนี้

1 . หนังสือพิมพ์ข่าวพาณิชย	จำนวน	186 .33	ข่าว
2 . หนังสือพิมพ์ดาวสยาม	จำนวน	52	ข่าว
3 . หนังสือพิมพ์แนวหน้า	จำนวน	35.3	ข่าว
4 . หนังสือพิมพ์เดลินิวส์	จำนวน	29 .6	ข่าว
5 . หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ	จำนวน	28	ข่าว
6 . หนังสือพิมพ์บ้านเมือง	จำนวน	15 .3	ข่าว
7 . หนังสือพิมพ์สยามรัฐ	จำนวน	14 .3	ข่าว
8 . หนังสือพิมพ์เดลินิวส์	จำนวน	8	ข่าว
9 . หนังสือพิมพ์มติชน	จำนวน	8	ข่าว

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า

- 1 . หนังสือพิมพ์ที่มีข่าววิชาการมากที่สุดได้แก่ หนังสือพิมพ์ข่าวพาณิชย
- 2 . หนังสือพิมพ์ที่มีข่าวเศรษฐกิจการ เกษตรมากที่สุดได้แก่ หนังสือพิมพ์ข่าวพาณิชย
- 3 . หนังสือพิมพ์ที่มีคอลัมน์ เกี่ยวกับการ เกษตรมากที่สุดได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์
- 4 . หนังสือพิมพ์ที่มีการ์ตูน เกี่ยวกับการ เกษตรมากที่สุดได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

และเห็นว่า หนังสือพิมพ์ข่าวพาณิชยน่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ที่เหมาะสมกับเกษตรกรไทยมาก เพราะให้ความรู้ เกี่ยวกับการ เกษตรที่ตรงับหา ความต้องการของ เกษตรกรมากที่สุด แต่จากการสำรวจในหมู่บ้านทั่ว ๆ ไปไม่มีหนังสือพิมพ์ฉบับนี้เข้าไปจำหน่ายหรือเป็นหนังสือพิมพ์ที่กรรมการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านให้ซื้อไว้ในที่อ่านเลย

ขณะนี้กรรมการ ศึกษาออกโรง เรียนมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านในความรับผิดชอบดูแลทั้งหมด 9,607 แห่ง⁵ แต่ประเทศไทยมีหมู่บ้านทั้งหมด 51,573 หมู่บ้าน⁶ เมื่อเทียบกับหมู่บ้านทั้งหมดแล้ว รัฐบาลได้สนับสนุนให้หมู่บ้านมีที่อ่านหนังสือสำหรับข่าวชนบทร้อยละ 18.62 เท่านั้น ความหวังที่จะให้ประชาชนช่วยแรงงานในการ เกษตร จำนวน 18,021,535 คน⁷ ให้รักการ อ่านใฝ่หาความรู้ทาง การ เกษตรมาพัฒนาอาชีพหลักของคนนั้นค่อนข้างจะลำบาก

นอกจากหนังสือพิมพ์รายวันแล้ว ปัจจุบันยังมีวารสารและสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับการเกษตร
อีกมากมายที่หน่วยงานของรัฐและเอกชนผลิตออกมา เพื่อจำหน่ายและแจกจ่ายสู่ประชาชน จากการ
ศึกษาพบว่า มีวารสารทั้งรายสัปดาห์ รายบักษ์และรายเดือนที่พิมพ์เผยแพร่อยู่ขณะนี้ 122 ฉบับ
มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการเกษตรอย่างกว้างขวาง แต่ราคาค่อนข้างแพง เกษตรกรคงไม่สามารถ
หาซื้อมาอ่านได้และดูรูปเล่มแล้วความรู้สึของคนที่อ่านไม่คล่องอย่าง เกษตร คงไม่ยอมอ่านวารสาร

สถิติที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านทั่วประเทศ

กองปฏิบัติการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน

พ.ศ. 2515	จำนวน	75	แห่ง
พ.ศ. 2516	จำนวน	866	แห่ง
พ.ศ. 2517	จำนวน	1,296	แห่ง
พ.ศ. 2518	จำนวน	2,123	แห่ง
พ.ศ. 2519	จำนวน	3,024	แห่ง
พ.ศ. 2520	จำนวน	3,979	แห่ง
พ.ศ. 2521	จำนวน	5,094	แห่ง
พ.ศ. 2522	จำนวน	6,300	แห่ง
พ.ศ. 2523	จำนวน	7,490	แห่ง
พ.ศ. 2524	จำนวน	8,018	แห่ง
พ.ศ. 2525	จำนวน	8,811	แห่ง
พ.ศ. 2526	จำนวน	9,478	แห่ง
พ.ศ. 2527	จำนวน	9,607	แห่ง

ที่มา : กองปฏิบัติการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน

สิ่งพิมพ์ของหน่วยราชการรัฐต้อง เลียงบประมาณปีละหลายล้านให้หน่วยงานผลิตสิ่งพิมพ์ เพื่อเผยแพร่ความรู้แก่เกษตรกร แต่สิ่งพิมพ์จะไปถึง เกษตรกรหรือไม่ จำนวนเท่าไร ยังไม่มีการ ศึกษาอย่างจริงจัง โกวิท วรพัฒน์ ได้กล่าวถึง เรื่องสิ่งพิมพ์ว่า ยังจำกัดขอบเขตการ เผยแพร่ ในตัวเมือง เป็นส่วนมาก ตามชนบทยังไม่สามารถจัดบริการได้ทั่วถึง เกษตรกรจึงมีโอกาสได้อ่าน น้อยมาก

จากการศึกษาสิ่งพิมพ์ของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี 2526 มีสิ่งพิมพ์ที่ทาง กรมส่งเสริมการเกษตรจัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่ถึง 8 สาขา แต่ละสาขามีเรื่องต่าง ๆ ที่แนะนำให้ความรู้เกษตรกรถึง 299 เรื่อง นอกจากนี้ยังมีโปสเตอร์ที่เกี่ยวกับการใช้ยา ไร่ นา ยาง จำนวน 5,000 แผ่น , มาตรฐานผ้าไหมและการเก็บเกี่ยว 5,000 แผ่น , กรดยาวัตถุวิธ 4,000 แผ่น และยางพันธุ์ส่งเคราะห์ 10,000 แผ่น

จะเห็นว่าสิ่งพิมพ์เหล่านี้รัฐได้จัดพิมพ์เพื่อส่งเสริมความรู้ความ เข้าใจแก่เกษตรกรทั้งสิ้น แต่หาอย่างใดให้เกษตรกรได้อ่านได้เห็น ถ้าจะแจกไปทั่วครัวเรือนเพื่อให้ได้อ่านกัน รัฐคงต้อง ใช้งบประมาณมหาศาลอีกมากมายซึ่งพอเพียงกับจำนวนของ เกษตรกร ย่อมทำไม่ได้

ดังนั้นสถานที่หรืออาคารอันเป็นจุดรวมของ เกษตรกรในหมู่บ้านจึง เป็นสิ่งจำเป็นมาก หรืออย่างน้อยให้มีที่อ่านหนังสือทุกหมู่บ้านและได้นำเอกสารสิ่งพิมพ์เหล่านี้ไปวางไว้ให้เกษตรกรได้อ่าน ก็จะเป็นประโยชน์ที่คุ้มค่ายิ่ง

¹ กรมประชาสัมพันธ์ 2524 นามส่ง เคราะห์สื่อมวลชนในประเทศไทย กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ในเต็ดโปรดักชั่น จำกัด

² ปรีชาบุ ตั้งตรงฤทัย 2527 ระบบของรายการวิทยุการ เกษตร และลักษณะกลุ่มผู้ฟัง ในจังหวัดภาคกลาง : ศึกษาเฉพาะสถานีวิทยุ มก.บาง เช่น วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย เกษตร คำลัด

³ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2525 รายงานผลการวิจัย ผลกระทบของการศึกษา ต่อการประกอบอาชีพของ เกษตร กรุงเทพฯ หจก. การพิมพ์พระนคร

- ⁴ โกวิท วรพิพัฒน์ 2527 ความจำเป็นของการมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านในการพัฒนา
ประชากร เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 25
- ⁵ กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2527
- ⁶ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี สถิติปี 2522
- ⁷ ที่มา สำนักงานเกษตร สถิติปี 2525

รายชื่อปริญญานิพนธ์ของนิสิตปริญญาโทการศึกษาผู้ใหญ่

มคอว ประสานมิตร

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ปริญญานิพนธ์
รุ่นที่ 1		
1.	สมเฒ่า สหกิจ**	การเปรียบเทียบคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของหัวหน้าศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ตามทัศนของ ผู้เกี่ยวข้องในภาคใต้
2.	อุทัย หนูแดง**	การทดลองชุดการเรียนการสอนมินิคอร์สกับนักศึกษา ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 วิชาส่งเสริม ประสบการณ์ชีวิต 4
3.	รังษี เขียวสุวรรณ**	เปรียบเทียบผลการเรียนพิมพ์ดีดภาษาไทยสำหรับ นักศึกษาผู้ใหญ่ โดยใช้วิธีสอนแบบสื่อประสมกับ วิธีสอนแบบปกติ
4.	นงลักษณ์ ชื่นจิตร**	การศึกษาความจำเป็นขั้นต่อคำที่มีความหมายและ พยางค์ที่ให้ความหมายของครูและบุคลากรทางการศึกษา ประจำการ
5.	สุโรยา โยธาสุมทร**	การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพวิชาตัดเย็บเสื้อผ้า โดย ชุดการเรียนด้วยตนเองกับการเรียนการสอนปกติ
6.	รังสรรค์ ล้างแสง**	ทัศนคติของนักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีต่อครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่ แบบเบ็ดเสร็จในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
7.	ณิสัย โรจนโพธิ์**	พฤติกรรมการสอนของครูในโรงเรียนผู้ใหญ่ตามทัศนของ นักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 3 - 4 จังหวัดอุดรธานี

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ปริญญานิพนธ์
8.	อุดม เปี่ยมเจริญ**	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงาน
9.	เกื้อบ ศิริสง่า**	ของข้าราชการ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนสังกัด
		ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่
		อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านของประชาชนในเขตชนบท
		ยากจน อำเภอโกรกพระ จ.นครสวรรค์
	รุ่นที่ 2	
1.	พิรพจน์ สิทธิอมร**	การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา
		สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 5 ของนักศึกษาผู้ใหญ่
		แบบเปิดเสรี ระดับที่ 4 โดยการเล่นแบบปกติกับ
		การใช้แบบเรียนสำเร็จรูป
2.	วีระศักดิ์ ศิริรักษ์**	ทัศนของคณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการพัฒนา
		หมู่บ้าน และพัฒนาการที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการ
		ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ
3.	ฉลิตา สันทลัมบัติ**	การศึกษาพฤติกรรมการเล่นของครูผู้สอนการศึกษานักใหญ่
		แบบเปิดเสรี ระดับ 4 วิชาสร้างเสริมประสบการณ์
		ชีวิต จังหวัดมหาสารคาม
4.	อวยชัย สันทัญญา ศิลป์**	บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษา
		นอกโรงเรียน ตามทัศนของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียน
		แบบเปิดเสรี ระดับ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียน และ
		บุคลากร ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขต
		การศึกษา 10

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ปริญญานิพนธ์
5.	โกสินทร์ บุญประจักษ์**	ความคิดเห็นของครูผู้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่ในเขตการศึกษา 10
6.	กรองแก้ว เงินศรี**	เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร การศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรีจ
7.	ไพศาล นาคนิม**	ระดับที่ 4 วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 6
8.	ยุวดี แก้วรักษา**	ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่หลักสูตร
9.	นุพพรณ จริยพานิช**	การศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรีจระดับ 3 ทางวิทยุและ
10.	ถนิท นาคคำ	ไปรษณีย์, ประเภทมีครูประจํากลุ่มในเขตการศึกษา 10
	(เค้าโครงปริญญานิพนธ์ผ่าน	การศึกษาแนวโน้มนเกี่ยวกับบทบาทของศูนย์การศึกษา
	แต่ผู้นิพนธ์ถึงแก่กรรมก่อน)	นอกโรงเรียนจังหวัดในภาคใต้ โดยใช้เทคนิคเดสฟาย
		การทดลองใช้ชุดการสอนจุสบท (Minicourse)
		วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 7 ในชั้นเรียน
		การศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรีจ ระดับที่ 4
		การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนในวิชา
		คณิตศาสตร์ 4 ของการศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรีจ
		ระดับที่ 4 ที่เรียนโดยใช้บทเรียนโปรแกรมกับการสอน
		ตามปกติ
		ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าศูนย์
		การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด กับขวัญและความพึงพอใจ
		ในการทำงานของเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
		จังหวัด

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ปริญญานิพนธ์
11.	สุปรณีต ยศกลาง*	การสร้างและทดลองใช้แบบโทรทัศนสื่อเทปบ้านหมดสำ
		เรื่องยาเสพติด สำหรับฝึกอบรมกลุ่มเยาวชนนอกโรงเรียน
		ในจังหวัดร้อยเอ็ด
12.	เรณู หอมดี*	การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตร การศึกษาผู้ใหญ่แบบ
		เปิดเสรีระดับ 3 - 4 ของครูโรงเรียนผู้ใหญ่
		ในเขต กทม .
13.	วรรณ วิไลรัตน์*	การศึกษาผู้ใหญ่ในสถาบันอุดมศึกษา : วิเคราะห์
		พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย
		ศรีนครินทร์ วิโรฒ พลศึกษา ตามทัศนะของนิสิตภาคสมทบ
14.	ทรงกลด อภิธรรมรักษา*	การบริหารเวลาของหัวหน้าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
		จังหวัด
15.	ร.ท.หญิงภรณ์พร ณ หนองบัว*	การศึกษาปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนใน
		โรงเรียนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรีขั้นพื้นฐาน
		ในหน่วยทหาร
16.	วิเชียร ประดับการ*	การจัดการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์
		ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้
17.	พร เพ็ญ อินทร์แก้ว*	บทบาทของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีต่องานการศึกษา
		นอกระบบโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร
18.	อารีย์ มานะสุนทร*	พัฒนาการของงานการศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรี
		ประเภทครูอาสาสมัคร ดินสอในในประเทศไทย
19.	กิตติ จอมแปง*	สภาพความพึงพอใจในการทำงานของครู โครงการ
		ศูนย์การศึกษา เพื่อชุมชนในเขตภูเขา (คศช.)

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ปริญญานิพนธ์
20.	พรณทิพย์ เกิดพิทักษ์พงษ์*	การวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะแห่งการคิดเป็น ตามทรรศนะของนักการศึกษาผู้ใหญ่
	รุ่นที่ 3	
1.	สำราญ ศำพรหม*	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบ เปิดเสรีระดับ 3 - 4 ตามทัศนะของผู้เรียน ผู้สอน และผู้บริหาร ในจังหวัดอุดรธานี
2.	บุญยืน เรียบรู้*	การเปรียบเทียบความคาดหวังในงานบริการ ทางวิชาการแก่ชุมชนของกลุ่มวิทยาลัยภาคตะวันตก
3.	สถิตยชัย วรรณทัญย*	การมีส่วนร่วมในโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ แห่งชาติของครูโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร
4.	อัครา ลำกระฉาย*	ปัญหาในการบริหารงานของหัวหน้าฝ่ายของศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัด
5.	สุรีย์ นาคนิยม	ปัญหาและความต้องการของนักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ในเขตการศึกษา 2
	(ผ่านการพิจารณาครั้งที่ 1 แล้วอนุมัติ	
	ในหลักการ อยู่ระหว่างการแก้ไข	
	รายละเอียด)	
6.	ฉลองศรี พลโยธา	การศึกษาเปรียบเทียบการสอนภาษาไทยชั้นอ่านออก เขียนได้สำหรับผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือโดยวิธีลำดับขั้น การเรียนรู้และวิธีสอนปกติ
	(ผ่านการพิจารณาครั้งที่ 1 แล้ว	
	อนุมัติในหลักการ อยู่ระหว่างการแก้ไข	
	รายละเอียด)	

หมายเหตุ ** หมายถึง ผู้ที่ทำปริญญานิพนธ์สำเร็จและจบการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา โทแล้ว

* หมายถึง ผู้ที่ผ่านการอนุมัติแล้ว แต่ยังไม่ทำปริญญานิพนธ์แล้ว และกำลังดำเนินการศึกษาค้นคว้าต่อ

โครงการศึกษาสถานการณ์การศึกษานอกโรงเรียนและการพัฒนาชุมชน

ของคณะนิสิตปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

1. หลักการและเหตุผล

กิจกรรมการศึกษาในระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ นั้น นอกจากจะศึกษาหลักการและทฤษฎีในชั้นเรียนแล้ว ยังมีความมุ่งหมายให้ผลิตออกไปฝึกปฏิบัติงาน และศึกษางานนอกสถานที่ตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดการศึกษานอกโรงเรียนและการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ผลิตได้รับความรู้และประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ หรือเป็นแนวทางในการจัดการกรรมต่อไป สำหรับในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2527 นี้ นิสิตปริญญาโท ได้เรียนวิชาเอก 3 วิชา คือ กญ. 512 : การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน กญ. 522 : แหล่งวิชาและสื่อการเรียนสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน และ กญ. 532 : เศรษฐศาสตร์การศึกษาผู้ใหญ่เพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมายดังกล่าว จึงได้จัดทำโครงการนี้ขึ้น โดยจะศึกษางานกิจกรรมต่าง ๆ ในจังหวัดทางภาคเหนือ

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อให้ผลิตได้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกโรงเรียน

2.2 เพื่อให้อาจารย์ นิสิต และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

2.3 เพื่อให้ผลิตมีความเข้าใจในงานการศึกษานอกโรงเรียนดียิ่งขึ้น และทราบอุปสรรคต่าง ๆ พร้อมทั้งแนวทางการแก้ปัญหา

3. เป้าหมาย

ศึกษาดูงานกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนและพัฒนาชุมชน ดังนี้

- 3.1 การศึกษาชาวเขา
- 3.2 การศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรี (พื้นฐาน, ระดับ 3 - 4)
- 3.3 การศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ
- 3.4 การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์
- 3.5 โครงการระยะเร่งด่วนเพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ
- 3.6 การศึกษาผู้ใหญ่ที่เอกชนดำเนินการ
- 3.7 การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่
- 3.8 การประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของการศึกษาผู้ใหญ่
- 3.9 การทำงานแบบผสมผสานเพื่อพัฒนาชุมชน

4. วิธีดำเนินงาน

- 4.1 ศึกษารายละเอียดจากเอกสารแต่ละกิจกรรมตามลักษณะกิจกรรมในข้อ 3 เป้าหมาย
- 4.2 ปฏิบัติการศึกษาและดูงานโดยขอความร่วมมือจาก
 - ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ
 - ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครสวรรค์
 - ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุตรดิตถ์
 - ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
 - สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดอุตรดิตถ์
 - สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน จังหวัดนครสวรรค์
- 4.3 ประชุมสรุปผลการศึกษาดูงาน

5. ผู้เกี่ยวข้องโครงการ

5.1 ที่ปรึกษาโครงการ

- อาจารย์เกียรติ ศรี วิจิตรศิริ
- อาจารย์เสาวณีย์ เล่านาส
- อาจารย์สุวัฒน์ วัฒนวงศ์
- อาจารย์บุญชม ไชยโกษ

5.2 ผู้รับผิดชอบโครงการ

- คณะนิสิตปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ จำนวน 13 คน

5.3 ผู้ร่วมโครงการ

- คณะนิสิตปริญญาตรี วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ จำนวน 7 คน

6. สถานที่ศึกษาดูงาน

6.1 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์ ศึกษาดูงาน

- โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ

6.2 สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน จังหวัดนครสวรรค์ ศึกษาดูงาน

- การฝึกฝีมือแรงงาน

6.3 สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดอุตรดิตถ์ ศึกษาดูงาน

- การทำงานแบบผสมผสานเพื่อพัฒนาชุมชน

6.4 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดอุตรดิตถ์ ศึกษาดูงาน

- การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 3 - 4 (ประเภทชั้นเรียน)

6.5 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ ศึกษาดูงาน

- การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จชาวเขา
- การผลิตและการใช้สื่อการเรียน
- ประเมินผลโครงการต่าง ๆ
- การศึกษาทางวิทยุ-ไปรษณีย์

6.6 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาดูงาน

- ห้องสมุดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่
- การบริหารและการนิเทศงานการศึกษานอกโรงเรียน

6.7 เอกชน (วัดป่าดาราภิรมย์)

- งานการศึกษานอกโรงเรียนที่ภาคเอกชนจัด

7. ระยะเวลา

ระหว่างวันที่ 14 - 20 มกราคม 2528

- วันที่ 14 มกราคม 2528 ศึกษาดูงานที่ คณจ.นครสวรรค์ และสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน จ.นครสวรรค์
- วันที่ 15 มกราคม 2528 ศึกษาดูงานที่ คณจ.อุตรดิตถ์ สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดอุตรดิตถ์
- วันที่ 16 - 17 มกราคม 2528 ศึกษาดูงานที่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ จังหวัดลำปาง
- วันที่ 18 มกราคม 2528 ศึกษาดูงาน คณจ.เชียงใหม่
- วันที่ 19 มกราคม 2528 เดินทางกลับ

8. งบประมาณ

การดำเนินงานตามโครงการ มีค่าใช้จ่ายได้จาก

- คณะนิสิตปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ จำนวน 13 คน
- คณะนิสิตปริญญาตรี วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ จำนวน 7 คน
- คณะอาจารย์ที่ปรึกษา จำนวน 4 คน

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

9.1 นิสิตได้รับความรู้และประสบการณ์ในแต่ละกิจกรรมที่ศึกษาดูงาน และสามารถนำไปประยุกต์เพื่อดำเนินกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนได้

9.2 เกิดความสามัคคี ความสัมพันธ์ระหว่างนิสิต คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนเป็นอย่างดี

คณะกรรมการศึกษาดูงาน

อาจารย์เป็รศรี	วิริทธิ์	ที่ปรึกษา
อาจารย์เล่าวชัย	เล่านลู่	ที่ปรึกษา
อาจารย์ลู่วัฒน์	วัฒนวงศ์	ที่ปรึกษา
อาจารย์บุญชม	ไวยโกษ	ที่ปรึกษา
นายปรียา	มณีรัตน์	ประธานกรรมการ
นายกิตติศักดิ์	รัตนฉายา	รองประธานกรรมการ
นายป้าเพ็ญ	แสงวงศ์	กรรมการ
นายไพฑูรย์	วิฑูรย์ไพฑูรย์	กรรมการ
นายสมาน	กอแก้วทองดี	กรรมการ
นายประพิทย์	บุญลู่	กรรมการ
นายสมเกียรติ	พุทธลู่วรรณ	กรรมการ
นางสาวลู่รวิ	ลู่รัตน	กรรมการ
นางสาวพาสณา	ชลบุรพันธ์	กรรมการ
นายกุลชาติ	โยธิตา	กรรมการ
นิสิตปริญญาตรี วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ (7 คน)		กรรมการ
นายสมชาย	กสนนุคย์	กรรมการและเลขานุการ
นายดิศกุล	เกษมสวัสดิ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางอรสา	คำสตรระฐิ	กรรมการและเหรัญญิก

ฝ่ายนิเทศนาการ

มีหน้าที่จัดกิจกรรมนิเทศนาการ

1. นายสมชาย กสนนุคย์
2. นายกิตติศักดิ์ รัตนฉายา

ฝ่ายบริการ

เจ้าหน้าที่สักระการและอำนวความละตวท้าวไป

1. นายลัฒ กัยรต	ทพธลัวรรณ
2. นายตลักุล	เกษมลัวลั
3. นายกุลลัชาต	โยลลัตา

ฝ่ายช่างภาพ

เจ้าหน้าที่ถ่ายภาพกิจกรรมตั่ว ง ๆ

1. นายบาวเพ็ญ	ลลัวงต
2. นางลัวลัลลั	ลลักุลลัธต

ฝ่ายพยาบาล

เจ้าหน้าที่เตรียลลัยาและปฐมพยาบาล

1. นายประพัทลั	บุญลัลลั
2. นางลัวลัลลั	ลลัลลัลลัลลั

ฝ่ายหาข้อมูลในการศึกษาตั่วงาน

1. นายลลัลลั	กอแกวทองต
2. นายโพทลัลลั	วลัลลัลลัลลั
3. นายลลัลลั	ลลัลลัลลั

ฝ่ายตลัตต่อประลัลลังาน

1. นายลลัลลั	ลลัลลัลลั
2. นายลลัลลั	กอแกวทองต

ฝ่ายบันทึกข้อมูลการศึกษางาน

กลุ่มที่ 1

1. นายไพฑูรย์	วชิราโชติกุล	- โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ
2. นายประพิทย์	บุญสุข	- การฝึกฝีมือแรงงาน
3. นายศิลา	สุขสมบูรณ์	

กลุ่มที่ 2

1. นายปรีชา	มณีรัตน์	- การทำงานแบบผสมผสานในการพัฒนาชุมชน
2. นายสมาน	กอแก้วทองดี	- การศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรี ระดับ 3 - 4
3. น.ส.พาสณา	ชลบูรณ์	(ประเภทชั้นเรียน)
4. นางสมศรี	วงศ์ยะรา	

กลุ่มที่ 3

1. นายบำเพ็ญ	แสงวงศ์	- การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน
2. นางอรสา	คำสตรระรุส	- ห้องสมุด
3. นางประภาศิลป์	ผ่องแก้ว	

กลุ่มที่ 4

1. นายสมชาย	กลิ่นบุญชัย	- การศึกษาผู้ใหญ่แบบเสริมข่าวเขา
2. นายกิตติศักดิ์	รัตนฉายา	- การศึกษาทางวิทยุ-โทรทัศน์
3. นายอนุศักดิ์	อายุวัฒน์	
4. นางจริยา	อันนารี	

กลุ่มที่ 5

1. นายสมเกียรติ	พุทธสุวรรณ	- การพัฒนาหลักสูตร
2. นายดีศกุล	เกษมสวัสดิ์	- รายการศึกษานอกโรงเรียนที่เอกชนจัด
3. นายดอระแมง	โกลสิน	
4. นายวาทิน	งามปลอด	

กำหนดการศึกษาดูงานการศึกษานอกโรงเรียนและการพัฒนาชุมชน

ระหว่างวันที่ 14 - 20 มกราคม 2528

วันจันทร์ที่ 14 มกราคม 2528

- 8.30 น. เดินทางออกจาก สถานีขนส่งสายเหนือ
- 12.00 น. ถึง คณจ.นครสวรรค์ (รับประทานอาหารกลางวัน)
- 13.00 น. ศึกษาดูงาน คณจ.นครสวรรค์
- สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน : การฝึกฝีมือแรงงาน
 - โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ
- 18.00 น. รับประทานอาหารเย็น - พักแรมค้างคืนที่ คณจ.นครสวรรค์

วันอังคารที่ 15 มกราคม 2528

- 7.00 น. เดินทางจาก คณจ.นครสวรรค์
- 12.00 น. ถึงจังหวัดพิจิตร ดูงาน คณจ. (รับประทานอาหารกลางวัน)
- 13.00 น. ศึกษาดูงานจังหวัดอุตรดิตถ์และงานพัฒนาชุมชน จังหวัดอุตรดิตถ์ (รถยนต์ของพัฒนาชุมชน)
- 17.00 น. ศึกษาดูงานการศึกษาเปิดเสรีระดับ 3 - 4 (ปะเภทชั้นเรียน) ของ
- คณจ.อุตรดิตถ์
- 18.30 น. รับประทานอาหารเย็น - พักแรมค้างคืนที่ คณจ. อุตรดิตถ์

วันพุธที่ 16 มกราคม 2528

- 7.00 น. เดินทางจาก คณจ.อุตรดิตถ์
- 12.00 น. ถึงจังหวัดลำปาง (รับประทานอาหารกลางวัน)
- 13.00 น. ศึกษาดูงาน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ จังหวัดลำปาง
- การผลิตสื่อและการใช้สื่อการเรียน
 - การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์
- 18.00 น. รับประทานอาหารเย็น - พักแรมค้างคืนที่ คณจ.จังหวัดลำปาง

วันพฤหัสบดีที่ 17 มกราคม 2528

- 8.30 น. พังบรรยาย เรื่องการพัฒนาหลักสูตรและการประเมินผลโครงการ
ณ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ (ดร.บุญเลิศ มาแสง)
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ศึกษาดูงาน ศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา
- 18.00 น. รับประทานอาหารเย็น - พักแรมค้างคืนที่หมู่บ้านชาวเขา

วันศุกร์ที่ 18 มกราคม 2528

- 7.00 น. เดินทางจากหมู่บ้านชาวเขา
- 16.30 น. ถึงจังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาดูงานภาคเอกชน
ณ วัดป่าดาราภิรมย์ จังหวัดเชียงใหม่
- 18.00 น. ศึกษาดูงาน คณค.เชียงใหม่
การบริหารงานและนิเทศงานการศึกษาของโรงเรียน
- 19.00 น. รับประทานอาหารเย็น - พักแรมค้างคืนที่ คณค.เชียงใหม่

วันเสาร์ที่ 19 มกราคม 2528

- 8.30 น. ศึกษาดูงานห้องสมุด คณค.เชียงใหม่
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ไหว้พระ - ชมดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่
- 17.50 น. เดินทางกลับจากเชียงใหม่ - กรุงเทพฯ

วันอาทิตย์ที่ 20 มกราคม 2528

- 8.35 น. ถึงกรุงเทพฯ

สรุปผลการศึกษาและดูงาน

ตามที่คณะนิสิตปริญญาโท เอกการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ได้เดินทางไปศึกษาและดูงานการศึกษานอกโรงเรียนและการพัฒนาชนบทในภาคเหนือ ผลที่ได้พอสรุปดังนี้

วันจันทร์ที่ 14 มกราคม 2528

- 8.30 น. คณะศึกษาและดูงาน เดินทางโดยรถปรับอากาศกรุงเทพฯ-นครสวรรค์ ถึง
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครสวรรค์
- 13.00 น. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครสวรรค์ นำคณะศึกษาและดูงาน
ไปดูงานโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ ที่หมู่บ้านเขาทอง
ตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี
- 15.30 น. เดินทางไปดูงานที่สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน จังหวัดนครสวรรค์
- 17.00 น. เดินทางกลับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครสวรรค์ ศูนย์ฯ ให้การต้อนรับ
เลี้ยงอาหารค่ำ พักค้างคืนศูนย์ฯ นครสวรรค์ 1 คืน

วันอังคารที่ 15 มกราคม 2528

- 7.30 น. รับประทานอาหารเช้าที่ศูนย์ฯ นครสวรรค์
- 9.00 น. ออกเดินทางโดยรถยนต์ศูนย์ฯ นครสวรรค์ ไปศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
จังหวัดพิจิตร ศูนย์ฯ พิจิตรให้การต้อนรับ รับประทานอาหารกลางวันกับ
ศูนย์ฯ พิจิตร
- 14.00 น. เดินทางถึงศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุตรดิตถ์
- 14.30 น. เดินทางไปศึกษาและดูงานการทำงานแบบผสมผสานเพื่อการพัฒนาชนบทที่
หมู่บ้านตงงาม อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ชมการพัฒนาหมู่บ้าน
และการเลี้ยงผึ้งของชาวบ้าน จากนั้นเดินทางขึ้นไปชมเขื่อนสิริกิติ์
ซึ่งเป็นเขื่อนดิน ชมทิวทัศน์

- 17.00 น. เข้าชมการเรียนการสอนของโรงเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จ ระดับ 3 - 4
ที่โรงเรียนผู้ใหญ่วัยรัฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
- 18.30 น. หัวหน้าศูนย์ฯ อุดรธานี ให้การต้อนรับเลี้ยงอาหารค่ำ หลังจากนั้นพักค้างคืน
ที่จังหวัดอุดรธานี

วันพุธที่ 16 มกราคม 2528

- 8.00 น. เดินทางจากอุดรธานีโดยรถไฟ
- 13.30 น. ถึงศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือจังหวัดลำปาง เข้าฟังบรรยายสรุป
เรื่องการประชุมผลการศึกษานอกโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตร
สื่อการศึกษานอกโรงเรียน โครงการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
ในเขตภูเขา (คคช.) ในห้องสมุดศูนย์ฯ ภาค โดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ ภาค
- 18.00 น. ศูนย์ฯ ภาค เลี้ยงอาหารต้อนรับ พักค้างคืน ศูนย์ฯ ภาค

วันพฤหัสบดีที่ 17 มกราคม 2528

- 8.00 น. เดินทางออกจากศูนย์ฯ ภาค โดยรถยนต์ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
เชียงใหม่ ไปที่จังหวัดพะเยา สดเตรียมซื้ออาหารเพื่อเอาไปรับประทาน
บนดอย พร้อมทั้งรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.30 น. คณะเดินทางไปดูงานโครงการศูนย์การศึกษานอก เพื่อชุมชนในเขตภูเขา
(คคช.) โดยเดินทางเท้าขึ้นดอยที่ อำเภอจาง จังหวัดลำปาง
ใช้ระยะเวลาเดินทางขึ้นดอยประมาณ 3 ชั่วโมง ถึงบ้านห้วยจัม ซึ่งมี
ครูของโครงการอยู่ และมีศูนย์การศึกษาตั้งอยู่ เปิดโอกาสให้คณะพูดคุย
ซักถามกับชาวเขาเผ่าเย้า ภาคกลางคืนมีการเล่นแควมโป้ร่วมกัน
ระหว่างคณะดูงานกับชาวเขา พร้อมกับสลับด้วยการบรรยายของครู
โครงการนี้ และผู้ประสานงานของโครงการนี้ด้วย พักค้างคืนกับ
ชาวเขาเผ่าเย้า 1 คืน

วันศุกร์ที่ 18 มกราคม 2528

- 6.00 น. เดินทางลงจากดอยหัวยั้ง จากนั้นเดินทางโดยรถยนต์สู่ศูนย์ฯ เชียงใหม่
 กลับสู่ศูนย์ฯ ภาค
- 13.30 น. เดินทางจากศูนย์ฯ ภาค สู่เชียงใหม่
- 16.30 น. เข้าชมงานของมูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบท วัดป่าดาราภิรมย์ อำเภอแม่ริม
 จังหวัดเชียงใหม่ พังบรรยายสรุป
- 17.30 น. เข้าเยี่ยมชมนักศูนย์ฯ เชียงใหม่ พังบรรยายสรุป หลังจากนั้นพักค้างคืนเชียงใหม่

วันเสาร์ที่ 19 มกราคม 2528

- 9.00 น. เข้าชมห้องสมุดประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ พังบรรยายสรุป
- 13.00 น. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่พาชมดอยสุเทพ เอราวัณริลล์อร์ท
 และตัวเมืองเชียงใหม่
- 18.00 น. เดินทางกลับจากเชียงใหม่

วันอาทิตย์ที่ 20 มกราคม 2528

- 8.00 น. เดินทางถึงกรุงเทพฯ คณะแยกย้ายกลับที่พัก
-

โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติจังหวัดนครสวรรค์

ไพฑูรย์ วชิราโชติพล ปันทิก

1. หลักการของจังหวัด

มีหลักการว่า การไม่รู้หนังสือ เป็นปัญหาของชาติที่ประชาชนคนไทยทุกคนมีส่วนรับผิดชอบ และหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือส่งเสริมซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะผู้ไม่รู้หนังสือมีเป็นจำนวนมาก จังหวัดจะต้องพยายามให้ผู้ไม่รู้หนังสือเหล่านั้นได้อ่านและเขียนภาษาไทยอย่างง่าย ๆ ได้

เป้าหมาย

จากการสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือในปี 2525 ทั้ง 12 อำเภอ 114 ตำบล 1,070 หมู่บ้าน รวมทั้งในเขตเทศบาล และสุขาภิบาล มีจำนวนทั้งสิ้น 43,275 คน โดยจัดดำเนินการดังนี้

ปี 2527	จะทำการรณรงค์ให้ได้	10,319 คน
ปี 2528	จะทำการรณรงค์ให้ได้	26,365 คน
ปี 2529	จะทำการรณรงค์ให้ได้	6,591 คน
รวม		43,275 คน

นโยบาย

ในการดำเนินการของจังหวัดนครสวรรค์ ได้ถือเป็นนโยบายที่สำคัญของจังหวัดที่จะลดจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือของจังหวัด จำนวน 43,275 คน ให้หมดสิ้นภายในแผนระยะที่ 5 (2525 - 2529) การลดจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือนั้น จะช่วยพัฒนาประชากรในจังหวัดให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาตนเองและชุมชนได้เป็นอย่างดี เพื่อให้การรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและตรงตามเป้าหมายของรัฐบาล ซึ่งได้จัดแบ่งสายการดำเนินงานทั้งสิ้น รวม 6 สายงาน คือ

1. สายการบริหารและสั่งการ
2. สายรายงาน
3. สายทดสอบ

4. ลายรับรองความรู้

5. ลายประสานงาน

6. ลายสนับสนุน

ยุทธศาสตร์

1. ระดมสรรพกำลังจากทุกหน่วยงานทั้งรัฐและเอกชน ตลอดจนเอกตบคณกรร่วมทำงาน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ชุมชน และประเทศชาติบ้านเมือง

2. ส่งเสริมให้ผู้รู้หนังสือในสังคมมีส่วนร่วมในการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ โดยใช้ระบบของอาสาสมัคร

3. ใช้สื่อมวลชนทุกประเภทและทุกรูปแบบทั่วประเทศ เพื่อการดำเนินงานและการประชาสัมพันธ์

4. ใช้องค์กรท้องถิ่นและองค์กรบริหารที่มีอยู่ เช่น กพล. กพอ. กสค. กม. คปต. ช่วยดำเนินงานและประสานงานจัดการตั้งแต่ระดับจังหวัดจนถึงตำบลและหมู่บ้าน

5. ใช้องค์กรและกลุ่มอื่น ๆ ที่มีอยู่ เช่น กลุ่มเยาวชน เกษตรกร หมู่บ้าน ลูกเสือชาวบ้าน ทลปช. ผลล. อสม. ชมรม สมาคม สโมสร มูลนิธิ เข้าร่วมในโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ

2. การสำรวจกลุ่มเป้าหมายผู้ไม่รู้หนังสือ

จังหวัดนครสวรรค์ ได้กำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณไว้อย่างแน่ชัด คือ จะรณรงค์ผู้ไม่รู้หนังสือ จาก 14.5% ให้เหลือ 10.5% ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 (2525 - 2529) เพื่อให้การปฏิบัติงานได้สำเร็จตามนโยบายที่รัฐบาลกำหนดด้วยเหตุนี้ จังหวัดนครสวรรค์ จึงจำเป็นต้องค้นหาตัวเลขจำนวนประชากรกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริงให้ได้ว่า ประชากรผู้เรียนไม่จบชั้น ป.4 มีอายุ 14 ปีขึ้นไป และอยู่นอกเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา นั้น มีจำนวนเท่าใดแน่ และมีสภาพการกระจายอยู่ตามแต่ละหมู่บ้านในลักษณะใด มีปัญหา หรืออุปสรรคใดบ้าง ที่เกี่ยวข้องกับการไม่รู้หนังสือของประชากร ผลลัพธ์ที่ได้จากข้อมูลจะทำให้จังหวัดสามารถจัดรูปแบบ การให้การศึกษาเพื่อรณรงค์แก้ไขการไม่รู้หนังสืออย่างได้ผลตรงตามเป้าหมาย เหมาะสม และ ประหยัด

แผนการดำเนินการสำรวจ

1. แจ้งโครงการขออนุมัติจังหวัด
2. ประชุมชี้แจง กรรมการจังหวัดและกรรมการอำเภอทราบ
3. ประชุมชี้แจงองค์กรท้องถิ่นทราบ
4. คัดเลือก กม. ฝ่ายการศึกษาเข้ารับการฝึกอบรมการสำรวจ
5. กม. ฝ่ายการศึกษาดำเนินการสำรวจ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. จากการสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือ
 - 1.1 สัมมนาหานิยามและขอบข่ายของผู้ไม่รู้หนังสือของกรมการศึกษานอกโรงเรียน
 - 1.2 ปฏิบัติการสร้างเครื่องมือสำรวจและวางแผนการดำเนินงาน
 - 1.3 ทดลองเครื่องมือ
 - 1.4 ปรับปรุงเครื่องมือ
2. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. ประชุมชี้แจงวิธีการดำเนินการสำรวจให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการสำรวจ
4. ดำเนินการสำรวจในเขตที่มีกลุ่มเป้าหมาย 1,070 หมู่บ้าน
5. เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เสนอผลการสำรวจส่งกรมการศึกษานอกโรงเรียน

พิจารณา

3. การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ไม่รู้หนังสือ (เน้นถึงประโยชน์ที่จะได้จากบัญชีด้วย)

หลังจากที่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับมอบบัญชีผู้ไม่รู้หนังสือจาก พท.ท่าน พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ที่ดึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาลแล้ว ทางจังหวัดก็ได้เข้ามาแจ้งให้ทุกอำเภอ ทุกตำบล และทุกหมู่บ้าน โดยได้มอบหมายให้อำเภอรับผิดชอบในส่วนของอำเภอ ไปจัดประชุมชี้แจงแล้ว จะมอบให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

4. การประชาสัมพันธ์

วิธีการ

1. ประชุมชี้แจงในที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำเดือน
2. ร่วมโครงการจังหวัดในโครงการ "จับจอบจับเสียม"
3. ร่วมโครงการจังหวัดในโครงการ "จับเข้าคุกกัน"
4. สัตในโครงการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่
5. สัตในโครงการ "ทอดผ้าป่าหนังสือเพื่อที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน"
6. สัตในโครงการ "การพัฒนาสื่อพื้นบ้านเพื่อการศึกษา"
7. ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา จังหวัดนครสวรรค์
8. ประชาสัมพันธ์จากหนังสือพิมพ์ส่วนท้องถิ่น

5. กลวิธีการหาผู้ประสานงาน อาสาสมัคร และผู้เรียน

วิธีการชี้แจงทำความเข้าใจกับบุคคลต่าง ๆ

1. ประชุมชี้แจงกำนันผู้ใหญ่บ้านทุกอำเภอ
2. ประชุมวิทยากรระดับอำเภอ
3. ประชุมประสานงานกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา
4. วิทยากรระดับอำเภอไปชี้แจงผู้ประสานงาน
5. ผู้ประสานงานไปติดต่อหาอาสาสมัครสอน

6. รูปแบบการเรียนการสอนที่ได้ผลดี

จังหวัดนครสวรรค์ ใช้การเรียนการสอนหลายรูปแบบ

1. อาสาสมัครสอน
2. พระสอน
3. ครูประถมศึกษาสอน

การสอนก็มีทั้งที่สอนเป็นกลุ่มและสอนแบบ 1 : 1 เท่าที่ได้ผล คือ สอนเป็นกลุ่ม
กลุ่มละประมาณ 10-15 คน โดยครู สบอ.สอนได้ผลกว่า วั้เรื่องไว คนที่เรียนถ้าเรียน
เป็นกลุ่ม เขาจะมีความรู้มากกว่าเรียนเดี่ยว ๆ

7. การทดสอบและการนิเทศติดตามผล

มีคณะนิเทศ 2 คณะ คือ

1. คณะนิเทศติดตามผลของอำเภอ ประกอบด้วย

- 1.1 ศึกษาธิการอำเภอ
- 1.2 หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ
- 1.3 ปลัดอาวุโสอำเภอ
- 1.4 ศึกษาพิเศษการประถมศึกษาอำเภอ

2. คณะนิเทศติดตามผลระดับจังหวัด

- 2.1 คณะทำงานระดับจังหวัด

คณะนิเทศติดตามผล 2 คณะนี้ จะมุ่งไปสู่อำเภอและหมู่บ้านที่มีปัญหา เพื่อดำเนินการ
ให้เกิดมีการเรียนการสอนขึ้น รวมการออกไปนิเทศติดตามผลทั้งสิ้น 68 ครั้ง

8. เริ่มทดลองโครงการนำร่องในโครงการธงรงค์ เมื่อปี 2526

โดยเลือกทดลองที่บ้านหนองโสนธิ หมู่ที่ 6 ตำบลหนองกลบ อำเภอหนองบัว

1. มีผู้ไม่รู้หนังสือ	139 คน
2. เข้าเรียน	75 คน
3. สอบผ่านได้	59 คน

เหตุที่เลือกหมู่บ้านนี้

1. มีผู้นำที่เข้มแข็ง คณะกรรมการหมู่บ้านดี และสนใจ
2. เป็นหมู่บ้านเป้าหมายของศูนย์ฯ
3. เป็นเขตพื้นที่อำเภอยากจน มีงบประมาณสนับสนุนโครงการพัฒนาชนบทยากจน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. เตรียมความพร้อม คือ

- 1.1 อบรมแม่บ้าน
- 1.2 อบรมกรรมการหมู่บ้าน
- 1.3 อบรมอาสาสมัคร
- 1.4 ส่งครูอาสาฯ เข้าไปอยู่ในหมู่บ้าน
- 1.5 ส่งนิสิตฝึกงานจุฬาฯ เข้าไปอยู่ในหมู่บ้าน

2. การเรียนการสอน

- 2.1 เรียนตัวต่อตัว เป็นกลุ่ม
- 2.2 เรียนจากครูอาสาสมัครและนิสิตฝึกงาน

3. การติดตามผล

- 3.1 เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ออกติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ โดยงบบัณฑิตพยาบาลฯ
- 3.2 ผู้ใหญ่บ้าน กม. แบ่งเป็นเขต ๆ หมู่บ้านรับผิดชอบ

การวัดผล

1. มอบให้ครูในโรงเรียนในหมู่บ้านดำเนินการสอบวัด โดยมีเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ให้คำแนะนำ
2. สอบเป็นกลุ่ม สอบเดี่ยว
3. สอบที่โรงเรียนและบ้านผู้เรียนเอง
4. เรียนได้ 3 - 4 เดือนก็สอบผ่านไป 27 คน มีนายอำเภอไปทำพิธีมอบวุฒิบัตร

(ใบรับรอง) ที่หมู่บ้านนั้น

ปัญหา/อุปสรรค

1. การทดลองจุดเต๋ยว ไม่สามารถจะนำไปแก้ปัญหในพื้นที่อื่น ๆ ได้
2. ระยะทางไกล (ประมาณ 100 กม.)
3. การดำเนินการในช่วงแรกนั้น ส่วนใหญ่ ศูนย์ฯ เป็นผู้ดำเนินการ ไม่ใช่ลักษณะ

ประสานงานอย่างเดียว

การรณรงค์ในปี 2527 (ตั้งแต่เริ่ม - 4 มกราคม 2528)

1. จำนวนผู้ไม่รู้หนังสือทั้งจังหวัด		43,275 คน
2. เป้าหมายที่จะทำการรณรงค์ (12 อำเภอ 113 ตำบล 1,073 หมู่บ้าน)		
2.1	ปี 2527	10,319 คน
2.2	ปี 2528	26,365 คน
2.3	ปี 2529	6,591 คน
	รวม	43,275 คน
2.4	อายุเกิน 50 ปี และไม่รวมโครงการ	15,858 คน
2.5	ผู้ไม่รู้หนังสือ อายุ 14 - 50 ปี	27,317 คน
3. กำลังดำเนินการเรียนการสอน		15,649 คน
4. อาสาสมัคร		12,392 คน
5. ผ่านการทดสอบแล้ว		936 คน
6. ประชุมชี้แจงวิทยากรระดับอำเภอ 12 อำเภอ		47 คน
7. อบรมประธานกลุ่มโรงเรียน		91 คน
8. อบรมผู้ประสานดำเนินการตั้งแต่ 11 มิถุนายน 2527 - 19 กรกฎาคม 2527		
รวมทั้งสิ้น 45 ครั้ง สามารถอบรมผู้ประสานงานได้ประมาณ		4,280 คน
9. รายการวิทยุ เพิ่งขอได้เวลา 12.00 - 12.30 น. (เฉพาะวันอาทิตย์)		
กำลังผลิตรายการอยู่		
10. การติดตามผลของเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ จำนวน 68 ครั้ง		

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

1. การสำรวจกลุ่มเป้าหมาย กรม แรงจูงใจให้จังหวัดดำเนินการสำรวจ โดยไม่ใช้งบประมาณ จังหวัดได้มอบหมายให้ครู ดปต. และองค์กรท้องถิ่นดำเนินการในช่วงสำรวจ เป็นช่วงที่ประชาชนไม่ค่อยอยู่บ้าน ทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนมาก เช่น ผู้ที่จบ ป.4 ไปแล้ว ก็มีชื่อในบัญชีเพิ่มมาอีก

2. องค์กรในแต่ละระดับยังขาดความร่วมมืออย่างจริงจัง มักอ้างว่างานรณรงค์เป็นงานของกรมการศึกษานอกโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งถือว่างานที่ทำการช่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ

3. อาสาสมัครบางคนไม่รู้ตัว เพราะถูก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไล่ชื่อไปเอง เจ้าตัวไม่รู้ และเมื่อรู้แล้วก็ไม่สามารถจะเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองว่าจะต้องทำอะไร ทำอย่างไร

4. ความล่าช้าในการดำเนินการของเจ้าของโครงการในเรื่องต่าง ๆ คือ

4.1 งบประมาณทุกรายการ

4.2 แบบพิมพ์ต่าง ๆ (อช. คู่มือต่าง ๆ)

5. ผู้เรียนไม่ค่อยเห็นความสำคัญและเกิดความอายน้อยอยากเรียนเมื่อเรียนแล้วไม่ค่อยยอมสอบ กสว.จะสอบไม่ได้

6. ด้านการทดสอบ ประธานกลุ่มโรงเรียนยังไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร โดยอ้างว่ามีงานประจำมาก และงานรณรงค์ คือ งานฝากเท่านั้น

7. ระบบการรายงาน มีแบบรายงานมากมายหลายแบบ และการรายงานหลายขั้นตอน ยุ่งยากต่อการปฏิบัติ

8. ค่านิยมของสังคมไทย มักจะมองเห็นว่าการให้ล้ามี ภาระยา ล่อนกันเอง หรือ ลูกหลานล่อนพ่อแม่ ลุง ป้า น้า อา หรือน้องล่อนพี่ เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม ทั้ง ๆ ที่การสอนในรูปแบบนี้ น่าจะให้ผลได้ดีพอควร แต่ขัดกับค่านิยมของคนไทย

9. ด้านการประชาสัมพันธ์ กรมฯ ไม่เคยสนใจในความยากลำบากของผู้ปฏิบัติงาน ภาคสนาม กรมต้องการแต่ความก้าวหน้าเท่านั้น (คือ ต้องการผู้เรียน-ผู้สอนผ่านเท่านั้น)

ความก้าวหน้าพิเศษ

1. ฝรั่งเศสติเยอร์มั้นพร้อมเจ้าหน้าที่กรมฯ ได้มาเยี่ยมโครงการรณรงค์ในวันที่ 11 เมษายน 2527
2. คณะผู้แทนของศูนย์ฯ สังกัด และ ฝอด . ในภาคเหนือ 16 สังกัด ได้มาดูงานในโครงการรณรงค์ในวันที่ 9 พฤษภาคม 2527
3. มีพระภิกษุอาสาสมัครล่องที่ อำเภอลาดยาว อำเภอพยุหะคีรี
4. มีครู สปจ. อาสาสมัครที่ อำเภอตากสิน อำเภอพยุหะคีรี 2 คน และ อำเภอหนองบัว มีครู 10 คน หมุนเวียนกันล่องวันละ 1 คน ล่องทุกวัน วันวันหยุดราชการ
5. ที่อำเภอท่าตะโก มีนิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มาฝึกงานและล่องผู้ไม่รู้หนังสือด้วย โดยมีผู้เข้าร่วมโครงการและล่องผ่านไป 21 คน
6. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9 ตำบลพยุหะคีรี รับล่องผู้ไม่รู้หนังสือ 40 คน
7. คณะผู้แทนชาวอินโดนีเซีย จำนวน คน มาดูงานรณรงค์ฯ เมื่อวันที่ 19 เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2527
8. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดราชบุรีเริ่มลงโครงการรณรงค์ ในวันที่ 21 เดือนสิงหาคม 2527
9. คณะครู อาจารย์ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาครได้มาดูงาน
10. ครู สปจ. อำเภอแก่งเลี้ยว และอำเภอบรรพตพิสัย วางโครงการใหม่ ดำเนินการล่องโดยรับล่องที่โรงเรียนเป็นกลุ่มชั้นเรียน และหาอาสาสมัครตามหมู่บ้านด้วย
11. เดือนพฤศจิกายน 2527 (วันที่ 11 - 18) คณะครูอาสาสมัครเดินล่อง 25 คน ออกค่ายพัฒนาตำบลหนองโพ อำเภอตากสิน สามารถจับคู่ได้หมดทั้งตำบล จำนวน 345 คน และสามารถล่องผ่านไปได้ 26 คน
12. ในวันที่ 3 - 8 ธันวาคม 2527 เริ่มโครงการใหม่ที่ตำบลสองแคว อำเภอตากสิน และตำบลห้วยน้ำหอม อำเภอลาดยาว คาดว่าคงจะสามารถจับคู่ได้ไม่น้อยกว่า 1,000 คน
13. เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2527 คณะครู-อาจารย์ จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพิษณุโลก ได้มาดูงานในโครงการรณรงค์ฯ

ข้อเสนอแนะ

1. สอบอ่าน อ่านได้ สอบเขียน แต่เขียนไม่ค่อยได้
2. สื่อการสอน ฟอร์มใหญ่เกินไป
3. ผู้เรียน เรียนแล้วก็ลืม "ไม่มีหนังสือให้อ่านเสริม"
4. การเขียนเขียนให้กำสัใจ
5. การประชาสัมพันธ์ไม่ค่อยคงที่แน่นอน ควรทำให้สม่ำเสมอ

สรุปผลการดำเนินงาน โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ จังหวัดนครสวรรค์

ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2526 - 26 ธันวาคม 2527

อำเภอ	ผู้ไม่รู้หนังสือ อายุ 14 ปีขึ้นไป	ผู้ไม่รู้หนังสือ อายุ 14-50 ปี	ผู้เรียน	อาสา	ผู้ประสาน	ผู้ผ่าน การทดสอบ
1. ตากสิน	4,775	3,243	2,705	2,102	371	52
2. ชุมแสง	3,756	2,478	1,179	1,081	311	75
3. ลาดยาว	5,002	2,879	2,143	1,539	276	42
4. พยุหะคีรี	4,130	1,489	1,061	805	167	20
5. เมืองฯ	6,541	4,072	1,052	823	141	20
6. ไผ่ทาสี	2,322	2,079	664	560	186	57
7. แก้วเสี้ยว	1,409	764	572	489	107	10
8. ท่าตะโก	3,665	2,035	1,135	809	222	5
9. ตากฟ้า	1,783	1,479	1,088	1,000	135	71
10. โกรกพระ	2,000	1,117	635	512	101	115
11. หนองบัว	3,857	2,815	1,825	1,274	249	97
12. บรรพตพิสัย	4,038	2,772	1,590	1,398	229	22
รวม	43,278	27,222	15,649	12,392	2,495	936

สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานนครสวรรค์

ไพฑูรย์ วชิราโชติพูล ปันทิก

ความเป็นมา

สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานนครสวรรค์ เริ่มดำเนินการฝึกอบรมอาชีพในปี 2526 ตามโครงการพัฒนาฝีมือแรงงานแห่งชาติ ซึ่งได้รับความร่วมมือจาก สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) โดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) เป็นผู้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์การฝึก ทุนการศึกษาดูงาน ตลอดจนได้ส่งผู้เชี่ยวชาญมาเพื่อให้คำปรึกษา

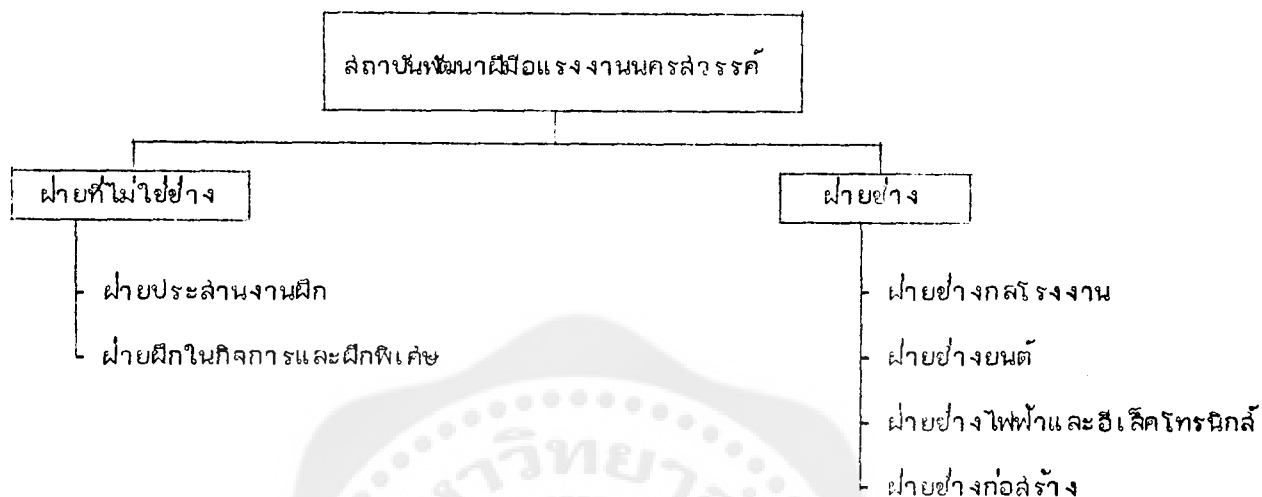
วัตถุประสงค์

1. ฝึกฝีมือให้เยาวชนและผู้ว่างงานก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน
2. ยกระดับฝีมือสำหรับช่างที่ทำงานแล้ว ให้มีความสามารถสูงขึ้น
3. สนับสนุนการใช้แรงงานในชนบทให้มีประสิทธิภาพ
4. ส่งเสริมธุรกิจอุตสาหกรรมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาฝีมือแรงงาน
5. ทดสอบฝีมือช่างในระดับต่าง ๆ ให้ตรงตามมาตรฐานที่วางไว้

ขอบเขตการดำเนินงาน

สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานนครสวรรค์ ตั้งขึ้นเพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงาน และรองรับการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีพื้นที่รับผิดชอบ 8 จังหวัด คือ นครสวรรค์ อุทัยธานี กำแพงเพชร ตาก สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร และเพชรบูรณ์

การบริหารงานของสถาบันฯ

กิจกรรมหลัก

สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานนครสวรรค์ มีการดำเนินงานเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การฝึกอาชีพ
2. ทดสอบมาตรฐานฝีมือช่าง

1. การฝึกอาชีพ

สถาบันฯ นครสวรรค์ แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

- 1.1 การฝึกเตรียมเข้าทำงาน
- 1.2 การฝึกยกระดับฝีมือช่าง
- 1.3 การฝึกหลักสูตรพิเศษ
- 1.4 การส่งเสริมการฝึกในกิจการ

1.1 การฝึกเตรียมเข้าทำงาน

บริการฝึกอาชีพช่างให้กับเยาวชนและผู้ว่างงานที่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถที่จะออกไปทำงานได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ รับจากผู้ที่อยู่ในจังหวัดในความรับผิดชอบ โดยแรงงานจังหวัดเป็นผู้คัดเลือกจากเด็กที่ยากจนเป็นอันดับแรก สัดส่วนที่รับพิจารณาจากขนาดของจังหวัด ถ้าจังหวัดใหญ่ก็ให้จำนวนมาก วิธีการสอบคัดเลือก ใช้สอบข้อเขียนและความถนัดทางช่าง ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าเรียน ถ้ามาจากต่างจังหวัด ทางสถาบันจะจัดที่อยู่ให้โดยไม่คิดมูลค่า

สาขาช่างที่เปิดฝึก		ระยะเวลา (เดือน)		พื้นความรู้
		ในสถาบันฯ	ในกิจการ	
1. ช่างเชื่อมและโลหะแผ่น		6	3	ป. 6
2. ช่างกลึง		10	2	ม. 3
3. ช่างเครื่องสีกล		10	2	ม. 3
4. ช่างปรับประกอบเครื่องกล		10	2	ม. 3
5. ช่างเขียนแบบเครื่องกล		11	4	ม. 3
6. ช่างยนต์เบนซิน		6	3	ป. 6
7. ช่างยนต์ดีเซล		6	3	ป. 6
8. ช่างเครื่องกลการเกษตร		6	3	ป. 6
9. ช่างเคาะหมั่นสีรถยนต์		10	2	ป. 6
10. ช่างไฟฟ้า		6	3	ม. 3
11. ช่างเครื่องทำความเย็น		6	3	ม. 3
12. ช่างอิเล็กทรอนิกส์		10	2	ม. 3
13. ช่างสีครุภัณฑ์		3	2	ป. 4
14. ช่างไม้ครุภัณฑ์		6	3	ป. 6
15. ช่างไม้ก่อสร้าง		6	3	ป. 6
16. ช่างประปาและสุขภัณฑ์		6	3	ป. 6
17. ช่างปูน		6	3	ป. 6
18. ช่างควบคุมงานก่อสร้าง		11	4	ม. 3

หมายเหตุ การฝึกในกิจการ เป็นการฝึกต่อเนื่องจากการฝึกในสถาบันฯ เพื่อให้ผู้รับการฝึก
มีประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการและให้นายจ้างได้มีโอกาสพิจารณา
คัดเลือกเข้าทำงานต่อไป

คุณสมบัติของผู้สมัคร

1. มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี และไม่เกิน 25 ปี (นับถึงวันสิ้นสุดการสมัคร)
2. มีความรู้ ป. 4 - ม. 3 แล้วแต่สาขาอย่างที่สมัคร
3. มีสุขภาพและความประพฤติดี
4. ไม่ศึกษาอยู่ในสถาบันฯ เช่น ขณะเข้ารับการฝึก
5. รับสมัครทั้งชายและหญิง

หลักฐานในการสมัคร

1. รูปถ่ายหน้าตรง 2 นิ้ว จำนวน 2 รูป
2. ใบสุทธิหรือใบประกาศนียบัตร (ตัวจริง)
3. ทะเบียนบ้าน (ตัวจริง)

สถานที่รับสมัคร

1. สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานนครสวรรค์ โทร. 212026
2. สำนักงานแรงงานจังหวัดนครสวรรค์ ขัณฑ์ ลู่โซทัย ตาก กำแพงเพชร

พิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์ และสำนักสหงานอุทัยธานี

เวลารับสมัคร

หลักสูตรในสถาบันฯ	วันที่	รับสมัคร	ระยะเวลาฝึก
3 เดือน	1	ธ.ค. - ม.ค.	มี.ค. - พ.ค.
	2	เม.ย. - พ.ค.	ก.ค. - ก.ย.
	3	ส.ค. - ก.ย.	พ.ย. - ม.ค.
6 เดือน	1	ต.ค. - พ.ย.	ม.ค. - มิ.ย.
	2	เม.ย. - พ.ค.	ก.ก. - ธ.ค.
10 เดือน	1	เม.ย. - พ.ค.	ก.ค. - เม.ย.
11 เดือน	1	เม.ย. - พ.ค.	ก.ค. - พ.ค.

1.2 การฝึกยกระดับฝีมือช่าง

เป็นการฝึกสำหรับผู้มีประสบการณ์ทำงานช่างอยู่แล้ว ได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถในวิชาการหรือเทคนิคใหม่ ๆ เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ หรือการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ฝึกนอกเวลาราชการระหว่าง 18.00 - 20.00 น. หรือในวันหยุด

สาขาที่เปิดฝึก ได้แก่ ช่างกลโรงงาน ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ ช่างไม้และช่างก่อสร้าง

ระยะเวลาในการฝึก ประมาณ 60 - 80 ชั่วโมง

คุณสมบัติของผู้สมัคร

1. อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์
2. มีประสบการณ์หรือทำงานเกี่ยวข้องกับสาขาช่างนั้น ๆ
3. ไม่อยู่ระหว่างการศึกษาในสถาบันการศึกษาอื่น
4. มีความรู้อ่านออกเขียนได้
5. ไม่จำกัดเพศ

ค่าใช้จ่าย เป็นบริการของรัฐบาล ซึ่ง กรมแรงงาน โดย สถาบันฯ นครสวรรค์ จัดอบรมให้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

1.3 การฝึกหลักสูตรพิเศษ

นอกเหนือจากฝึกอาชีพทางช่าง สถาบันฯ นครสวรรค์ ยังมีบริการฝึกวิชาชีพที่นำไปใช้อีกด้วย โดยผู้เข้ารับการฝึกไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ หลักสูตรที่เปิดฝึก ได้แก่ ความปลอดภัยในการทำงาน การเป็นหัวหน้างาน ผู้ควบคุมหม้อไอน้ำ พนักงานเสิร์ฟอาหารและหัตถกรรม เป็นต้น

1.4 การส่งเสริมการฝึกในกิจการ

สถาบันฯ เป็นผู้ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของธุรกิจอุตสาหกรรมให้เข้าใจวิธีการดำเนินการฝึกคนงานอย่างมีระบบ เพื่อเจ้าหน้าที่เหล่านั้นจะกลับไปริเริ่มการฝึกในกิจการของตนเอง โดยสถาบันฯ เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ โดยไม่คิดมูลค่า เช่น การจัดหาวิทยากร การให้ยืมสถานที่ การเตรียมหลักสูตร เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อที่จะสนับสนุนธุรกิจอุตสาหกรรมจัดการฝึกคนงานอย่างมีระบบภายในกิจการของตนเอง เพื่อให้แรงงานอุตสาหกรรมมีคุณภาพมากขึ้น

2. การทดสอบมาตรฐานฝีมือช่าง

เป็นการช่วยผู้ที่เป็ช่างโดยไม่ได้ผ่านการฝึกจากโรงเรียนหรือวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย ให้ได้มีวุฒิบัตรรับรองมาตรฐานว่า มีความสามารถในการทำงานในเชิงช่างอยู่ในระดับไหน โดยสถาบันฯ จะเปิดสอบมาตรฐานฝีมือช่างประมาณปีละ 1 ครั้ง ซึ่งมาตรฐานฝีมือช่างในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ขั้นต้น (ช่างฝีมือระดับ 3) ขั้นกลาง (ระดับ 2) และขั้นสูงสุด (ระดับ 1)

สาขาช่างที่เปิดสอนมี 12 สาขาช่าง ได้แก่ ช่างเชื่อมไฟฟ้า ช่างกลึงโลหะ ช่างติดตั้งและเดินสายไฟฟ้าในอาคาร ช่างเชื่อมแก๊ส ช่างซ่อมรถยนต์ ช่างปรับ ช่างเครื่องทำความเย็นและปรับอากาศ ช่างวิทยุและโทรทัศน์ ช่างไม้ ช่างท่อและสุขภัณฑ์ ช่างก่ออิฐ ช่างฉาบปูน

รายงานจากอัครดิดถ์ : บ้านดงงาม : รูปแบบหนึ่งของการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน

ส่มาณ กองแก้วทองดี และ สม่ศร์ วงษ์ยะธา

รายงาน

ด้วยความร่วมมือและการอำนวยความสะดวกของที่ทำการพัฒนาชุมชนและศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนจังหวัดอุดรดิถ์ ทำให้เรา คณะนิสิต เดินทางถึงที่ว่าการอำเภอท่าปลา ภาย
หลังจากเข้าเยี่ยมคำรับทำนนายอำเภอแล้ว พัฒนาการอำเภอและเกษตรอำเภอก็นำพวกเรา
ไปยังบ้านดงงาม เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่ในบ่ายวันที่ 15 มกราคม 2528

เราพบผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มอาชีพ และชาวบ้านบางส่วน จากปากคำ
ของเขาเหล่านั้น ทำให้เราทราบว่า เดิมบ้านดงงามเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่อุดมสมบูรณ์ตั้งอยู่ในเขต
พื้นที่เป็นบริเวณเขื่อนสิริกิตดี ได้ย้ายมาอยู่ในที่ตั้งปัจจุบัน ตามแผนการอพยพระฆ่าชนจาก
พื้นที่บริเวณน้ำท่วมของเขื่อนท่าเลที่ตั้งของหมู่บ้านในพื้นที่ใหม่นี้ อยู่บนที่สูง กันดารและแห้งแล้ง
ทำให้ผู้คนอพยพมาใหม่ทอดอาศัย ไม่อยากจะอยู่ แต่ด้วยความจำเป็นจึงวางรกรากหักร้าง
ทางพงสร้างหมู่บ้านขึ้นมาใหม่ ให้ชื่อว่า "บ้านดงงาม" เพื่อรำลึกถึงอดีตอันสมบูรณ์ลุ่มล่ซึ่ง
จมอยู่ในน้ำ

การพัฒนาหมู่บ้านแห่งนี้ ถูกกำหนดโดยความเห็นชอบของชาวบ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน
สภาตำบล และคณะกรรมการพัฒนาอำเภอ บนพื้นฐานของการผสมผสานของทุกหน่วยงาน
และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ เพื่อร่วมมือผนึกกำลังแก้ไขปัญหากที่ชาวบ้าน
ดงงามเผชิญอยู่

จากการสำรวจเบื้องต้นของคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่ 4 กระทรวงหลัก
พบว่า ปัญหาอันเร่งด่วนของหมู่บ้านนี้ นอกเหนือไปจากปัญหาเรื่องปากท้องแล้ว คือ ชาวบ้าน
ขาดคุณธรรม ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้านดงงามจึงร่วมมือกัน กำหนด
กฎเกณฑ์ในการพัฒนาจิตใจเป็นอันดับแรก กำหนดกิจกรรมที่จะปฏิบัติร่วมกันในทางสร้างสรรค์
ร่วมกันสร้างธรรมณูปกรองหมู่บ้าน สร้างศาลาเอนกประสงค์ขึ้นในโลกกลางหมู่บ้านที่เป็น
เสมือนหนึ่งศาลาว่า การหมู่บ้านที่ทุกคนจะต้องเข้าร่วมรับรู้ศึกษาปัญหา ร่วมกัน

ปัญหาข้อแรกที่ชาวตงงามแสวงหาคำตอบ คือ "หมู่บ้าน คืออะไร" คำตอบที่ได้ และชาวตงงามยอมรับก็คือ "หมู่บ้านคือสถานที่อยู่ร่วมกันอย่างผูกพันตลอดไปของชาวบ้าน"

จากคำจำกัดความอันนี้เอง ชาวตงงามจึงลงมือศึกษาอย่างจริงจังว่า อะไรคือ อุปสรรคที่ขัดขวางและเป็นสาเหตุที่ทำให้ชาวตงงามอยู่ร่วมกันไม่มีความสุขเท่าที่ควร เมื่อได้ ตัวปัญหาแล้ว ชาวตงงามทุกคนจะประชุมอภิปรายหาวิธีการขจัดปัญหาเหล่านั้นให้หมดไปหรือ ลดน้อยลง ดังนั้น กิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ จึงถูกกำหนดให้ขึ้นเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากสภาตำบล และทีมงานที่เข้มแข็งของอำเภอท่าปลา ในด้านวิชาการวัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่จำเป็น

จากการตระเวนสัมภาษณ์ชาวบ้านและศึกษาสภาพพื้นที่ เราพบว่า "นารวม" ของ ชาวตงงามที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานการทำงานแบบประชาธิปไตยอยู่นอกเหนือจากกฎคอกมุนทุกกฎ การแก้ไขปัญหาร่องน้ำด้วยการสร้างบ่อน้ำพลาสติคที่จำลองและรับมาจากบ่อน้ำพลาสติค ของกรมการพัฒนาชุมชน การสร้างถังเก็บน้ำฝนโดยใช้เงินกองทุน และการสร้าง "แม่น้ำ เทียม" ที่น้ำทิ้ง การสืบเปลี่ยนพื้นที่ทำกินระหว่างผู้มีนาแต่ไม่มีที่เลี้ยงสัตว์ กับผู้ที่มีที่เลี้ยงสัตว์ แต่ไม่มีนาทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรในการผลิตอย่างยุติธรรม การเลี้ยงผึ้งที่สามารถ ทำรายได้ให้ชาวตงงามปีละ 60,000 - 100,000 บาทต่อครอบครัว การวางแผนครอบครัว ที่ได้ลดเกินคาด การรณรงค์การไม่รู้หนังสือของคนในหมู่บ้านจนแทบจะไม่มีผู้ใดเลยที่ไม่รู้หนังสือ และกิจกรรมอื่น ๆ จนพรรณนาไม่ครบถ้วนเหล่านี้ ล้วนเป็นการแก้ปัญหาของชาวตงงาม โดย คนตงงามและเพื่อคนตงงามเองทั้งสิ้น

สิ่งประทับใจของคณะนิสิตที่ไปศึกษาตงงามครั้งนี้ นอกเหนือจากโรตารีสิตของชาวตงงาม คือ ธรรมนูญการปกครองของหมู่บ้าน (รายงานนี้ผนวกไว้ข้างท้าย) ที่ชาวบ้านตงงามร่วมกัน ร่างและปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ และอย่างเคร่งครัด อันทำให้การพัฒนาบ้านตงงามเห็นผล อย่างทันตาเห็น จากหมู่บ้านที่เคยยากจนข้นแค้น ผู้คนแตกแยกความสามัคคี หลงไหลในอบายมุข กลายมาเป็นหมู่บ้านที่มีคุณธรรมและปลอดอบายมุขทั้งปวง ชาวตงงามเป็นผู้มีวัฒนธรรมทาง การเมืองและมีบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตยอย่างที่ไม่จำเป็นต้องไปฝึกลบรรมมาจากสถาบัน อันสูงส่งแห่งใดเลย เคารพในกฎ กติกาที่ร่วมกันร่าง "ตงงาม" เป็นหมู่บ้านที่เป็นสถานที่ที่ชาว ตงงามจะอยู่ร่วมกันอย่างผูกพันตลอดไปชั่วลูกชั่วหลาน

เบื้องหลังของความสำเร็จของการพัฒนาหมู่บ้านนี้ อาจสรุปจากข้อเท็จจริงการสังเกต การสัมภาษณ์ และพฤติกรรมของชาวบ้านที่เราได้ไปศึกษาว่า อันดับแรกก็ชาวดงงามพัฒนา คือ พัฒนาจิตใจให้ชาวบ้านเป็นผู้มีคุณธรรม ร่วมมือกันทำงานตามวิถีทางประชาธิปไตย สร้างคนให้มีคุณภาพ เสร็จแล้วการพัฒนารัฐอื่น ๆ จะตามมา และประการสำคัญความสำเร็จของการพัฒนาครั้งนี้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสภาตำบลและหน่วยงานทุกหน่วยงานของอำเภอท่าปลา (โดยการนำทีมงานของนายอำเภอ นักพัฒนา ผู้มีวิธีการทำงานแบบลูกทุ่ง ถึงลูกถึงคน ถึงปัญหา) ซึ่งพนักงานส่งเสริมผลส่วนกันลงไปสู่พื้นที่เป็นทีมเวิร์ค มีแผนพัฒนาอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน เป็นเครื่องมือในการทำงานเข้าไปช่วยชาวดงงามด้วยความจริงใจ เป็นแบบอย่างที่เราได้เห็นในการพัฒนายุคปัจจุบัน

ชาวดงงามเล่าให้ฟังว่า เขาจะไม่หยุดอยู่เพียงแค่นี้ จะร่วมกันพัฒนาต่อไปตามโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เพื่อถวายเป็นของขวัญแด่องค์พระประมุขที่ชาวดงงามเทอดทูนใน ปี 2530 เราขอเอาใจช่วยให้ชาวดงงามประสบผลสำเร็จดังหวัง

ที่เล่ามานี้ เราอยากให้ผู้อ่านรายงานนี้ ไปพูดคุยกับคนดงงาม อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์บ้าง แล้วท่านจะเห็นเหมือนเรา

เราชาวนิสิตปริญญาโท เอกการศึกษาผู้ใหญ่ มศว ประสานมิตร ขอขอบพระคุณท่านพัฒนาการจังหวัด ผู้อำนวยการ คณ. อุดรดิตถ์ นายอำเภอท่าปลา และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใหญ่บ้านดงงาม และชาวดงงามทุกคนที่มีไมตรีจิตให้เราได้ศึกษาเรียนรู้การพัฒนาจากท่าน แม้ขณะที่เขียนรายงานถึงบรรทัดนี้ เรายังรำลึกถึงท่านอยู่เสมอ หวังว่าสักวันหนึ่งข้างหน้า เรา ท่านคงได้ร่วมมือกันพัฒนาชนบทของเราให้บรรลุเป้าหมายดังเจตนารมณ์ที่เรามีส่วนร่วม

กฎข้อบังคับของหมู่บ้านดงงาม หมู่ที่ 3 ตำบลลจิม อำเภอท่าปลา

ข้อ 1 การไม่เข้าประชุมหมู่บ้าน โดยไม่มีเหตุผลสมควร

1.1 ผู้ใหญ่บ้านจะเรียกท่านมาตักเตือน 1 ครั้ง

1.2 ให้ท่านทำงานตามที่สาธารณะในหมู่บ้าน ทั้งนี้อยู่ที่ดุลยพินิจของผู้ใหญ่บ้าน

1.3 ถ้าหากทางราชการเข้ามาสั่งเสริมอาชีพและให้ความช่วยเหลือ ราษฎรภายในหมู่บ้าน ท่านจะถูกพิจารณาเป็นคนสุดท้าย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ใหญ่บ้าน หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน

ข้อ 2 ถ้าท่านเล่นการพนัน และลักขโมยในหมู่บ้าน

2.1 ผู้ใหญ่บ้านจะเรียกท่านมาว่ากล่าวตักเตือน 1 ครั้ง

2.2 ให้ท่านทำงานตามที่สาธารณะในหมู่บ้านหรือโรงเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ใหญ่บ้าน

2.3 ท่านจะต้องถูกปรับ ตั้งแต่ 50 - 100 บาททุกครั้ง

ข้อ 3 ถ้าท่านพกอาวุธหรือยิงปืนในหมู่บ้านโดยไม่มีสาเหตุ

3.1 ผู้ใหญ่บ้านจะเรียกท่านมาว่ากล่าวตักเตือน 1 ครั้ง

3.2 ให้ท่านทำงานตามที่สาธารณะในหมู่บ้านหรือโรงเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ใหญ่บ้านหรือกรรมการหมู่บ้าน

3.3 ท่านจะต้องถูกปรับ ตั้งแต่ 50 - 100 บาททุกครั้ง

ข้อ 4 ถ้าท่านดื่มสุราเมาอาละวาด ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และได้รับความเสียหาย

4.1 ผู้ใหญ่บ้านจะเรียกท่านมาว่ากล่าวตักเตือน 1 ครั้ง

4.2 ให้ท่านทำงานตามที่สาธารณะในหมู่บ้านและโรงเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน

4.3 ท่านจะต้องถูกปรับเรียกค่าเสียหายตามความผิดที่ท่านกระทำ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ใหญ่บ้าน และถูกปรับเอาเงินเข้ากองกลางหมู่บ้าน

- ข้อ 5 ถ้าบุคคลผู้ใดในหมู่บ้านยุยงส่งเสริมให้เพื่อนบ้านแตกแยกความสามัคคีในหมู่บ้าน
- 5.1 ผู้ใหญ่บ้านจะเรียกท่านมาว่ากล่าวตักเตือนให้เข้าใจตามนโยบายการพัฒนาในหมู่บ้าน
- 5.2 ให้ท่านทำงานตามที่สาธารณะในหมู่บ้านและโรงเรียน ทั้งนี้อยู่ที่ดุลยพินิจของผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้าน
- 5.3 ถ้าทางราชการเข้ามาส่งเสริมอาชีพและให้ความช่วยเหลือราษฎรในหมู่บ้าน ท่านจะถูกพิจารณาเป็นคนสุดท้าย ทั้งนี้อยู่ในดุลยพินิจของผู้ใหญ่บ้าน
- ข้อ 6 ถ้าท่านปล่อยสัตว์เลี้ยงไปรบกวนและทำลายทรัพย์สินของผู้อื่นได้รับความเสียหาย
- 6.1 ท่านจะต้องถูกปรับตามความเสียหายนั้น ๆ พร้อมกับว่ากล่าวตักเตือน
- ข้อ 7 ถ้าพืชไร่ของท่านได้รับความเสียหายจากสัตว์เลี้ยงของผู้ใดผู้หนึ่งจนได้รับความเสียหาย
- 7.1 ผู้ใหญ่บ้านมีสิทธิพิจารณาความเสียหายของท่านตามแต่กรณี

สรุป

1. ท่านจะต้องยอมรับและปฏิบัติตามกฎทุกข้อของหมู่บ้านที่กำหนดไว้
 2. เงินค่าปรับตามกฎหมายทุกข้อจะเก็บไว้เป็นเงินของหมู่บ้าน และชดเชยความเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหาย
 3. ถ้าผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามปกติได้ ให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้พิจารณา
- ข้อปฏิบัติดังกล่าวทั้งหมดนี้ ถ้าตกลงกันไม่ได้จะต้องรายงานให้นายอำเภอทราบ เพื่อดำเนินการต่อไป

การศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรีจ ระดับที่ 3 - 4 (ประเภทชั้นเรียน)

ปรีชา มณีรัตน์ ปันกิก

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดอุดรธานี เป็นหน่วยงานหนึ่งที่จัดการศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัดอุดรธานี และเป็นศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนที่มีผลงานดีเด่นศูนย์หนึ่งในเขตภาคเหนือ ถึงแม้ว่าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุดรธานีจะเพิ่งตั้งได้เพียง 2 ปีกว่าเท่านั้นก็ตาม แต่อาจารย์สุมาลย์ กุศลสารบุตร หัวหน้าศูนย์ ก็ได้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและความสำเร็จของงานการศึกษานอกโรงเรียน มิใช่แต่เพียงผู้ขายเท่านั้นที่จะทำแล้วพบความสำเร็จ ผู้หญิงก็สามารถที่จะทำแล้วพบความสำเร็จได้

คณะศึกษาฐานของเรา ซึ่งมี อาจารย์เยียรศรี วิวิธสิริ เป็นหัวหน้า ได้เลือกศึกษาฐานการศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรีจ ระดับที่ 3 - 4 (ประเภทชั้นเรียน) ที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดอุดรธานี เปิดสอนรวม 19 แห่ง

1. โรงเรียนผู้ใหญ่ท่าอิฐ	เปิดสอน 6 ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 156 คน นักศึกษาหญิง 100 คน	รวม 195 คน
2. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดธรรมาริโปต	เปิดสอน 5 ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 77 คน	รวม 77 คน
3. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดคลองโพธิ์	เปิดสอน 2 ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 83 คน	รวม 83 คน
4. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดใหม่	เปิดสอน 2 ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 20 คน นักศึกษาหญิง 20 คน	รวม 40 คน
5. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดบรมธาตุ	เปิดสอน 2 ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 53 คน นักศึกษาหญิง 29 คน	รวม 61 คน
6. โรงเรียนผู้ใหญ่ศรีพนมมาศ	เปิดสอน 6 ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 64 คน นักศึกษาหญิง 13 คน	รวม 77 คน

7. โรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัย 5	เปิดสอน	2	ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 13 คน นักศึกษาหญิง 20 คน	รวม	33	คน
8. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดบ้านโคก	เปิดสอน	2	ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 72 คน	รวม	72	คน
9. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดบ้านข่อยสูง	เปิดสอน	4	ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 68 คน นักศึกษาหญิง 14 คน	รวม	82	คน
10. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดบ้านแก่ง	เปิดสอน	2	ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 44 คน	รวม	44	คน
11. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดบ้านน้ำทิพย์	เปิดสอน	1	ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 7 คน นักศึกษาหญิง 7 คน	รวม	14	คน
12. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดรวมจิต	เปิดสอน	2	ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 15 คน นักศึกษาหญิง 11 คน	รวม	26	คน
13. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดท่าปลา	เปิดสอน	3	ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 32 คน นักศึกษาหญิง 9 คน	รวม	41	คน
14. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดบ้านเด่นเหล็ก	เปิดสอน	1	ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 18 คน นักศึกษาหญิง 12 คน	รวม	30	คน
15. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดบ้านปากปาด	เปิดสอน	3	ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 22 คน นักศึกษาหญิง 24 คน	รวม	46	คน
16. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดห้วยไคร้	เปิดสอน	1	ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 20 คน นักศึกษาหญิง 7 คน	รวม	27	คน
17. โรงเรียนน้ำปาด	เปิดสอน	1	ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 10 คน นักศึกษาหญิง 5 คน	รวม	15	คน
18. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดชุมชนบ้านนาเกลือ	เปิดสอน	2	ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 48 คน	รวม	48	คน
19. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดมหาธาตุ	เปิดสอน	1	ห้องเรียน
มีนักศึกษาชาย 22 คน นักศึกษาหญิง 8 คน	รวม	30	คน

ซึ่งหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรี ระดับ 3 - 4 (ประเภทชั้นเรียน) เป็นหลักสูตรต่อเนื่องจากหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรี ชั้นอ่านออกเขียนได้ มุ่งที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนที่ไม่มีโอกาสศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และวัฒนธรรมอันจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ ศึกษาหาความรู้และข่าวสารเพิ่มเติม และการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และความต้องการของตน รายละเอียดของหลักสูตรมีดังนี้

หลักการ

หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรี ระดับที่ 3 - 4 มีหลักการสำคัญดังนี้

1. เป็นการศึกษาที่จัดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่ได้เรียนในระบบโรงเรียนภาคปกติได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม อันเป็นพื้นฐานสำหรับประกอบอาชีพตามความสามารถและความสนใจ หรือเพื่อปรับปรุงและส่งเสริมอาชีพที่ทำอยู่แล้วให้ดีขึ้น
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นฐานสำหรับปรับปรุงการดำรงชีวิตของตนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งแวดล้อม และวิทยาการใหม่ๆ
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติโดยส่วนรวมเป็นหลักใหญ่ แต่ให้สอดคล้องกับสภาพการแก้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้
4. เป็นการศึกษาที่มุ่งอบรมให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย รู้จักสิทธิหน้าที่ของพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรีระดับที่ 3 - 4 นี้มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงกระบวนการคิด ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ คือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสังคม สิ่งแวดล้อม และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ อันจะก่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าและดำรงไว้ซึ่ง ย่าติ คำลัณา พระมหากษัตริย์ และวัฒนธรรมอันดีงาม
2. เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม มีระเบียบวินัย รู้จักสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม
3. มีความรู้ความสามารถและทักษะเพียงพอแก่การประกอบอาชีพ การศึกษาเพิ่มเติม หรือการดำรงชีวิต ทั้งนี้ให้คำนึงถึงการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องและการมีพื้นฐานความรู้เพียงพอที่จะแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้
4. เข้าใจปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของประเทศ รู้จักพิจารณาและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
5. มีเจตคติที่ดีต่อสังคมทุกชนชาติ มีกัญญะ อุดหนุน ประหยัด ตลอดจนรู้จักสงวนและบำรุงรักษาลำธารธรรมสมบัติ และทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

โครงสร้างหลักสูตร

หมวดวิชา	ระดับที่ 3		หมายเหตุ
	วิชาบังคับ (หน่วยกิต)	วิชาเลือก (หน่วยกิต)	
วิชาสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต	12 (ส 1, ส 2, ส 3, ส 4)	-	เรียนรายวิชาใดก่อนก็ได้
วิชาภาษาไทย	4 (ท 1, ท 2)	4 (ท 6, ท 11)	การเลือกเรียนต้องเป็นไปตามที่ กำหนดในโครงสร้างของวิชา ภาษาไทย
วิชาคณิตศาสตร์	-	8 (ค 1, ค 2, ค 3)	การเลือกเรียนต้องเป็นไปตามที่ กำหนดในโครงสร้างของวิชา คณิตศาสตร์
วิชาวิทยาศาสตร์	-	13 (ว 1, ว 2, ว 3, ว 4)	สามารถเลือกเรียนได้ทุกวิชา
วิชาภาษาอังกฤษ	-	30 (อ 1 หรือ อ 10)	การเลือกเรียนต้องเป็นไปตามที่ กำหนดในโครงสร้างของวิชา ภาษาอังกฤษ
วิชาชีพ	3 (บังคับเลือก)	เลือกเรียนได้ ไม่เกิน 6 หน่วยกิต โดยไม่ซ้ำกับวิชา ที่เรียนในวิชา บังคับเลือกแล้ว	ยกเว้นสำหรับพระภิกษุและสามเณร ไม่ต้องเรียนวิชาชีพทั้งวิชาบังคับ และวิชาเลือก
รวม	19 11 ┌ └ └─┘ ┌ └ 30 (อย่างน้อย)		สำหรับนักศึกษาที่เป็นพระภิกษุสามเณร ให้เรียนวิชาบังคับ 16 หน่วยกิต วิชาเลือกอย่างน้อย 14 หน่วยกิต

หมวดวิชา	ระดับที่ 4		หมายเหตุ
	วิชาบังคับ (หน่วยกิต)	วิชาเลือก (หน่วยกิต)	
วิชาสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต	13 (ส 5, ส 6, ส 7)	-	เรียนรายวิชาใดก็ได้
วิชาภาษาไทย	7 (ท 3, ท 4, ท 5)	9 (ท 7, ท 8, ท 9, ท 10, ท 11)	การเลือกเรียนต้องเป็นไปตามที่กำหนดใน โครงสร้างของวิชาภาษาไทย
วิชาคณิตศาสตร์	-	22 (ค 1, ค 2, ค 3, ค 4, ค 5, ค 6)	การเลือกเรียนต้องเป็นไปตามที่กำหนดใน โครงสร้างของวิชาคณิตศาสตร์
วิชาวิทยาศาสตร์	-	13 (ว 1, ว 2, ว 3, ว 4)	สามารถเลือกเรียนได้ทุกวิชาถ้ายังไม่ได้ เรียนมาก่อนในระดับ 3
วิชาภาษาอังกฤษ	-	30 (อ 1 ถึง อ 10)	การเลือกเรียนต้องเป็นไปตามที่กำหนดใน โครงสร้างของวิชาภาษาอังกฤษ
วิชาชีพ	3 (บังคับเลือก และไม่ซ้ำกับ ที่เรียนใน ระดับ 3)	เลือกเรียนได้ ไม่เกิน 12 หน่วยกิต ไม่ซ้ำ กับที่เรียนมาแล้ว ในระดับ 3 และ ที่เป็นวิชาบังคับ ในระดับ 4	ยกเว้นสำหรับพระภิกษุ-สามเณรไม่ต้องเรียน วิชาชีพทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือก
รวม	23	27	สำหรับนักศึกษาที่เป็นพระภิกษุ-สามเณร ให้เรียนวิชาบังคับ 20 หน่วยกิต วิชาเลือกอย่างน้อยอย่างน้อย 30 หน่วยกิต

เนื่องจากคณะศึกษาดูงานเรามีเวลาน้อย จึงได้เข้าศึกษาดูงานการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ
ระดับ 3 - 4 (ประเภทชั้นเรียน) ที่ โรงเรียนผู้ใหญ่ท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
ระหว่างเวลา 17.00 - 20.00 น. ปรากฏว่า คณะครูผู้สอนส่วนมากเป็นผู้สอนในระบบโรงเรียน
อยู่แล้ว ได้เสียสละเวลามาสอนการศึกษาผู้ใหญ่ในตอนเย็นอีก ส่วนนักศึกษาส่วนใหญ่ก็จะมาทำงาน
ในตอนกลางวันอยู่แล้ว มาเรียนในตอนเย็นเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม และเป็นการพัฒนาตนเองให้อยู่
ในสังคมอย่างเป็นสุข

การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ จังหวัดลำปาง

บำเพ็ญ แลวงดี พันทิก

ในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นในระดับโรงเรียน วิทยาลัย หรือแม้กระทั่งมหาวิทยาลัยก็ตาม อุปกรณ์การเรียนการสอนนับว่ามีบทบาทสำคัญ ในอันที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ดียิ่งขึ้น แม้ว่าในระบบการจัดการศึกษาในปัจจุบันจะใช้คำว่า "สื่อ" แต่ความหมายก็คือ "อุปกรณ์" นั่นเอง และในทำนองเดียวกัน การจัดการศึกษาให้กับกลุ่มคนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนนั้น "สื่อ" ก็มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ดังคำกล่าวของ ขงจื๊อ นักปราชญ์จีนที่ว่า "รูปภาพหนึ่งรูป มีค่ายิ่งกว่าคำพูดถึงหมื่นคำ"

สื่อการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ (คณน.) จังหวัดลำปาง ได้จัดทำขึ้นนั้น ถือว่าเป็นภารกิจที่จะต้องสนองความต้องการของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด (คณจ.) และสื่อต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นมานั้น จะมีจุดมุ่งหมายของตัวของมันเอง จุดมุ่งหมายหลักในการผลิตสื่อของ คณน. มีอยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อเสริมกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
2. เพื่อเสริมกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ คณน. จัดขึ้นเอง เช่น การศึกษาทางวิทยุ-โทรทัศน์ และศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชน เป็นต้น
3. เพื่อให้บริการแก่ประชาชนโดยตรงเพราะสื่อต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นมา สามารถนำไปใช้ได้ทันที เช่น สื่อของวิทยุ-โทรทัศน์ ซึ่งสามารถเข้าถึงประชาชนได้โดยตรง

ลักษณะของสื่อที่ คณน. จัดทำอยู่ มี 3 ส่วน คือ

1. สื่อสิ่งพิมพ์ ฝ่ายบริหารเพื่อการศึกษาจะเป็นผู้จัดทำ ซึ่งจะรับผิดชอบในการทำสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหมด สื่อจะออกมาในรูปของสื่อการอ่าน
2. สื่อด้านโสตทัศนศึกษา จะอยู่ในรูปที่ได้ทั้งดูและฟังพร้อม ๆ กัน เช่น เทปโทรทัศน์ เป็นต้น

3. สื่อประสม จะเป็นสื่อในรูปของการดู การฟัง และการอ่าน ซึ่งจะจัดเป็นชุด ๆ เป็นศูนย์การเรียน

ในส่วนของสื่อสิ่งพิมพ์ บางส่วนศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนสังกัดก็ผลิตเองได้ และบางส่วนในพื้นที่ก็สามารถทำเองได้ เช่น สื่อประเภทข่าวเรียนภายในหมู่บ้าน เป็นต้น

สื่อสิ่งพิมพ์จะมีอยู่ 8 ชนิด คือ

1. หนังสือพิมพ์รายเดือน จะมีลักษณะคล้ายหนังสือพิมพ์ทั่วไป เป็นส่วนที่จะเสริมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน หอสมุด ซึ่งจะมีจุดมุ่งหมายเฉพาะในตัวของตนเอง ถ้าผู้อ่านมีความสามารถในการอ่านแล้ว ก็จะสามารถหาข้อมูลจากสิ่งพิมพ์นั้น ๆ ได้ หนังสือพิมพ์รายเดือนจะเน้นหนักในเรื่องของการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง มีหลายคอลัมน์ เช่น คอลัมน์เกษตร กฎหมาย อนามัย และสิ่งอื่น ๆ ที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับประชาชน การจัดทำจะมีกองบรรณาธิการ ซึ่งประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ให้ข้อมูล เช่น เรื่องกฎหมาย ผู้ให้ข้อมูลอาจเป็น อัยการ ศาล ตำรวจ ปกครอง เป็นต้น

2. หนังสือพิมพ์รายวัน มีลักษณะคล้ายกับที่ กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดทำแล้วในส่วนที่ คณ. จัดทำจะมีเนื้อหาที่คิดว่าจำเป็น มีประโยชน์ และมีลักษณะกลาง ๆ ระดับภาค เช่น หนังสือพิมพ์รายวันชื่อ "เพื่อนชาวบ้าน"

3. หนังสือพิมพ์รายวันของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนสังกัด ซึ่ง คณ. จะเป็นผู้รับผิดชอบให้ใน 8 จังหวัดภาคเหนือ และแต่ละจังหวัดนั้น ๆ เป็นเจ้าของ คณจ. จะเป็นผู้ส่งเนื้อหามาให้ คณ. เป็นผู้จัดทำ แต่แต่ละจังหวัดจะมีลักษณะเป็นของตนเอง เช่น "สารบรรณ" เป็นของ ศูนย์ฯ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นต้น

4. จุลสาร มีลักษณะที่แตกต่างออกไปจากหนังสือพิมพ์รายวัน เป็นการให้ข้อมูลที่ เป็นเรื่องเป็นราวเฉพาะเรื่อง อาจมีการ์ตูนประกอบ หรือมีเนื้อหาสั้น ๆ สิ่งเหล่านี้จะเป็นส่วนเสริมให้กับที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน หรือเสริมการเรียนของนักศึกษาทางวิทยุ-ไปรษณีย์ในพื้นที่

5. เอกสาร มีลักษณะเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีสาระบันเทิง ส่วนใหญ่จะ เน้นหนักด้านการ์ตูน

6. โปสเตอร์ ในบางส่วน คณ. เป็นผู้จัดทำต้นฉบับ ส่วนการพิมพ์นั้นให้เอกชน รับผิดชอบ ทั้งนี้เนื่องจากโรงพิมพ์ของ คณ. มีขีดความสามารถจำกัด

7. แผ่นพับ เป็นแผ่นที่ให้ข้อมูลเฉพาะเรื่อง มีลักษณะง่าย ๆ และผลิตเป็นจำนวนมาก สามารถแจกจ่ายให้เป็นรายบุคคลได้

8. เอกสารการเรียนการสอน มีหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นบทเรียนทางวิทยุ-ไปรษณีย์ และบทเรียนตามโครงการศูนย์การศึกษา เพื่อชุมชนในเขตภูเขา

สิ่งพิมพ์ดังกล่าวนี้ จะถูกส่งไปยังศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในภาคเหนือ เพื่อที่ คณจ. จะได้กระจายไปยังจุดบริการต่าง ๆ ตามเป้าหมายในพื้นที่ต่อไป

สื่อต้านโล่ศรัทธาศึกษา จะมีจุดเน้นหลายจุด เช่น

1. ในแง่ของการผ่านสื่อมวลชน เช่น รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย 2 ส่วน คือ

1.1 ในส่วนของงานให้การศึกษาประชาสัมพันธ์

1.2 ในส่วนของงานให้ความรู้ด้านวิชาการ

ในส่วนของบทวิทยุจะแยกออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

1. ส่วนที่เป็นบทเรียนทางวิทยุ-ไปรษณีย์โดยตรง ซึ่ง คณจ. จะเป็นผู้ผลิต รายการ และนำออกอากาศทางสถานีวิทยุเครือข่ายที่ 2 ในเขตภาคเหนือ ซึ่งมีอยู่ 3 สถานี สามารถครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 16 จังหวัดของภาคเหนือทั้งหมด

2. ส่วนที่เป็นสาระบันเทิง ให้แง่คิด อาจมีเพลงประกอบรายการ จะนำไปออกอากาศทางสถานีวิทยุท้องถิ่น

ส่วนของรายการโทรทัศน์ ก็มีการจัดทำบ้าง แต่ไม่มากนัก ทั้งนี้เนื่องมาจาก ข้อจำกัดด้านงบประมาณ รายการที่จัดทำขึ้นทั้งรายการครึ่งชั่วโมง รายการห้านาที เป็นต้น

ทั้งส่วนที่เป็นบทวิทยุและโทรทัศน์นี้ ปัจจุบันกำลังปรับปรุงสภาพให้สมบูรณ์ เมื่อจัดทำ รายการเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะใส่กล่องเก็บไว้เพื่อเป็นศูนย์ VIDEO พร้อมทั้งให้บริการแก่ คณจ. นำไปถ่ายทอดได้ ซึ่งคาดว่าจะภายใน 5 ปี คณจ. ทุกจังหวัดจะมี VIDEO เป็นของตนเอง เพราะ ปัจจุบัน VIDEO มีประโยชน์ และราคาถูกกว่าแต่ก่อนมาก เมื่อ คณจ. มีเครื่องพร้อม แต่ขาด รายการ เนื้อหา คณจ. จะเป็นผู้ผลิตรายการป้อนให้ และเมื่อถึงเวลานั้นทุกอย่างคงจะพร้อม ในการให้บริการได้

2. การทำสื่อเพื่อผ่านหน่วยโสตทัศนศึกษาเคลื่อนที่ของ คณจ. ซึ่งแต่ละศูนย์ มีอยู่แล้ว
จุดมุ่งหมายสำคัญมีอยู่ 2 ส่วน คือ

2.1 เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์งานของ คณจ.

2.2 เพื่อให้ความรู้ทั่ว ๆ ไป

ในรูปแบบที่ทำอยู่ปัจจุบันก็มี ห้องสมุดฟิล์ม ซึ่งแต่เดิมอยู่ที่ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
ขณะนี้ กรมการศึกษานอกโรงเรียนมอบหมายให้ ศูนย์ฯ ภาค แต่ละภาครับมาจัดทำเพื่อบริการให้
คณจ. ในส่วนของ คณจ. ซึ่งรับมาจัดทำและบริการให้ในเขตภาคเหนือ 16 จังหวัด ได้แบ่ง
ออกเป็น 2 สาขา คือ

เขต 8 จังหวัดตอนเหนือ ให้มารับบริการที่จังหวัดสกลนคร

เขต 7 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ให้ไปรับบริการที่จังหวัดพิษณุโลก เพื่อ

ความสะดวกรวดเร็วและประหยัด

สำหรับห้องสมุดฟิล์ม มีทั้งภาพยนตร์บันทึก สไลด์ คัด สไลด์เทป และ เทปเสียง
ซึ่งจัดทำเป็นสไลด์เล็ก ๆ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์งานการศึกษานอกโรงเรียน

สื่อประสม ในส่วนของสื่อประสมนี้ คณจ. ยังจัดทำได้ไม่มากนัก ที่จัดทำไปแล้วก็มี
ศูนย์การเรียนรู้ทางวิทยุ-โทรทัศน์ ในโอกาสต่อ ๆ ไป คณจ. จะจัดทำเป็นชุดเล็ก ๆ เพื่อเข้าไป
ให้บริการในตำบล หมู่บ้าน ได้ รายการวิทยุบางส่วนจะทำเป็นเทป มีคู่มือประกอบ เพื่อบริการ
ให้แก่ นักศึกษาทางวิทยุ-โทรทัศน์ ขณะนี้ คณจ. กำลังจัดทำกล่องทดลองทางวิทยุคำศัพท์ และ
กล่องชุดอบรมในลักษณะที่บรรจุลงปี๊บ หาก คณจ. มาขอรับบริการก็จะยกกล่องไปทั้งชุด ภายในกล่อง
จะประกอบด้วยสื่อหลายชนิด มีรายละเอียดขั้นตอนการใช้ ซึ่งจะเป็นการสะดวกต่อผู้ใช้ และมี
ลักษณะเหมือนกันทุกจังหวัดในภาคเหนือด้วย

ศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา

อนุศักดิ์ อาวุธณะ บัณฑิต

1. ประวัติความเป็นมา

ปี พ.ศ. 2520 กรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งขณะนั้นยังเป็นกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา ได้จัดทำโครงการศึกษาสำหรับชาวเขา โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ แบบเบ็ดเสร็จสำหรับชาวเขา เพื่อส่งเสริมให้ชาวเขารู้ภาษาไทย เพื่อทำความเข้าใจกับคนไทยได้ และให้รู้วิธีแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน ซึ่งขณะนั้นโครงการฯ ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การ USAID เป็นผู้สนับสนุน โดยให้ชื่อว่า "โครงการการจัดการศึกษาของชาวไทยในเขตภูเขา" โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ระยะ

1. ระยะวางแผน

เริ่มตั้งแต่ 27 กันยายน 2521 - 28 กุมภาพันธ์ 2523 เป็นเวลา 1 ปี 5 เดือน เป็นการวิจัยเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสม โดยอาศัยชนบทธรรมนิยม ประเพณี และวิธีการดำเนินชีวิต ของชุมชนชาวเขา เป็นข้อมูลพื้นฐาน

2. ระยะการดำเนินงาน

เริ่มตั้งแต่ 27 มีนาคม 2523 - 27 มีนาคม 2528 โดยเรียกโครงการนี้ว่า "โครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา" (Community Education Centre Project; CEC project)

2. เป้าหมายของโครงการ

มีเป้าหมาย 2 ประการ คือ

1. พัฒนาเนื้อหาและวิธีการจัดการศึกษาสำหรับชาวไทยในเขตภูเขาให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ โดยใช้การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาเพื่อชุมชนเป็นแนวทางหลัก พร้อมทั้งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วย

2. พัฒนาและทดสอบในเรื่องต่าง ๆ คือ

- 2.1 รูปแบบศูนย์การศึกษาชุมชนในระดับหมู่บ้านและกลุ่มหมู่บ้าน
- 2.2 กระบวนการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะการอบรมครู
- 2.3 กระบวนการติดตามผลและนิเทศงานภายในกลุ่ม และบริหารงาน
- 2.4 รูปแบบและกลไกการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 กระบวนการพัฒนา "หลักสูตรประถมศึกษาสำหรับชาวไทยในเขตภูเขา"

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อทดลอง การให้บริการด้านการศึกษาแก่ท้องถิ่นที่มีการคมนาคมไม่สะดวก แต่ก็ยังมีความจำเป็นต้องติดต่อกับสังคมภายนอกอยู่มาก ๆ โดยมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ รวมทั้งรูปแบบที่คาดว่าจะมีประสิทธิภาพที่สุดในสภาพภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน ทั้ง ด้านวิชาการและบริหาร โดยมีเป้าหมายที่จะกระจายการบริหารให้ทั่วถึง

2. เพื่อบริการ การศึกษานอกระบบ แบบ "คิดเป็น-ทำเป็น" แก่ชาวไทยภูเขาทั้ง เด็ก/ผู้ใหญ่

3. เพื่อให้ความรู้และบริการ สาธารณสุขชุมชนแก่ชาวไทยภูเขา

4. เพื่อจัดระบบการประสานงานแลกเปลี่ยนบริการที่จำเป็นในการจัดการศึกษาแก่ชาวเขา ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งต่างก็มีความสามารถที่จะให้บริการบางด้านได้

แนวทางการดำเนินงาน

1. จัดเป็นกลุ่ม โดยหมู่บ้านที่จัดตั้งศูนย์จะต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 4 - 9 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้านหลักเป็นศูนย์กลาง และหมู่บ้านบริวารอยู่รอบ ๆ ห่างจากหมู่บ้านหลัก ประมาณเวลา เดินทาง 1 ชั่วโมง

2. บทบาทและหน้าที่ของครู

2.1 หมู่บ้านบริวารจะมีครู 1 คน ทำหน้าที่

2.1.1 ให้การศึกษา โดยวิธีการศึกษานอกโรงเรียนทั้ง เด็ก/ผู้ใหญ่

2.1.2 ให้คำแนะนำสำหรับราษฎรผู้มั่งคั่ง

2.1.3 ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนทั่วไป เช่น กลุ่มสนใจ ที่อ่านฯ

2.2 หมู่บ้านหลัก นอกจากมีครู 1 - 2 คน ซึ่งทำหน้าที่เช่นเดียวกัน ยังต้องมีครูอีก

1 คน เพื่อทำหน้าที่ติดตามนิเทศ ติดตามผลของครูในหมู่บ้านบริวาร โดยเน้นการนิเทศด้วยตนเอง

3. การบริหารและประสานงาน

คณะเลขานุการที่ดำเนินงานโครงการนี้ สังกัด กศน. เนื่องจากโครงการนี้ส่วนใหญ่
อยู่ในภาคเหนือ สัตอยู่ในความรับผิดชอบของ ศูนย์ฯ ภาคเหนือ จังหวัดลำปาง

ให้การประสานงานกับหน่วยงานนั้น ศคช. ได้ประสานงานอย่างใกล้ชิดกับกอง
ส่ง เคาราห์ข้าวเขา กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีรูปแบบดำเนินการแบบเดียวกัน นอกจากนี้
ยังมีหน่วยงานอื่น เช่น กรมป่าไม้ โครงการหลวงพัฒนาข้าวเขา นิยฮันนาร์ ตำรวจตระเวน
ชายแดน ฯลฯ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. กลุ่มชนข้าวเขาจะมีชีวิตความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยสอดคล้องกับ
สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของเขา

2. สามารถจัดการศึกษาให้แก่เด็กและผู้ใหญ่ในเขตที่กรมประชาสัมพันธ์
ดำเนินการอยู่โดยกว้างขวางและทั่วถึงมากขึ้น โดยเน้นที่คุณภาพของนักเรียน

3. มีหลักสูตรที่เน้นการแก้ปัญหาและการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น
การเปลี่ยนอาชีพมาปลูกพืชทดแทน การผสมผสานกับสังคมไทย ฯลฯ ซึ่งจะช่วยให้ข้าวเขาได้
กลมกลืนกับสังคมไทย

4. มีรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของกลุ่มชน ซึ่งอาจ เป็นประโยชน์
ต่อการจัดการศึกษาสำหรับชาวไทยทั้งราบในชนบทต่อไป

5. มีระบบการประสานงานและเปลี่ยนบริการ เพื่อพัฒนาการศึกษาสำหรับข้าวเขา ยังคง
ขจัดการกระทำงานซ้ำซ้อน และส่งเสริมให้มีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ด้วย

หลักการ และการดำเนินงาน มูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบท จังหวัดเชียงใหม่

ดิศกุล เกษมสวัสดิ์ บันทึก

แนวความคิดและแรงดลใจในการ ก่อตั้ง

มูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบท ก่อตั้งขึ้นด้วยความศรัทธา และการอุทิศตัวของชาวพุทธกลุ่มหนึ่ง มีพระเทพภิกขุเป็นประธานกรรมการ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านพัฒนาชนบท เพราะตระหนักว่า ชาวชนบทส่วนใหญ่ขาดโอกาสทางการศึกษา ทำให้ขาดความรู้ ขาดผู้นำ ไม่ได้รับการปรับปรุงอาชีพ ให้เจริญก้าวหน้า เป็นผลให้ฐานะความเป็นอยู่ยากจน

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงได้ขออนุมัติจัดตั้ง "มูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบท" ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2517 โดยมีเป้าหมายที่จะมุ่งพัฒนาคนในชนบทยากจนให้มีความสามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองและผู้อื่น เน้นการพัฒนาจิตใจควบคู่ไปกับการพัฒนาทาง เศรษฐกิจ อันได้แก่ บัณฑิต 4 ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

สถานที่จัดตั้ง

วัดป่าตาราภิรมย์ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ 50180 โทร. 297069

หลักการและจุดมุ่งหมาย

1. สี่ เสาหลัก

มูลนิธิฯ มุ่งส่งเสริมด้านอาชีพการ เกษตร เป็นหลัก โดยพัฒนาคนควบคู่ไปกับการพัฒนาอาชีพ กระตุ้นให้เกิดการรวมตัวเพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่น มีโครงการของมูลนิธิฯ ช่วยเหลือตามความจำเป็น แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 หน่วย คือ

1.1 หน่วย เกษตรพัฒนา

1.2 หน่วย เมตตานารี

2. มุ่งสอนวิทยา

คือ การนำเอาความรู้วิชาการสมัยใหม่เข้าเสริมในหลักการข้อที่ 1 โดยจัดให้มีการศึกษาอบรมทางวิชาการควบคู่ไปกับการปฏิบัติ ส่วนด้านวิทยากร ครู อาจารย์นั้น มูลนิธิฯ ประสานงานและจัดหาให้ตามความเหมาะสม

3. ตีราคาคุณค่า

หลักการข้อที่ 1 และข้อที่ 2 เป็นการแก้ปัญหาทางวัตถุ ส่วนหลักการข้อที่ 3 นี้ เป็นการแก้ปัญหาทางจิตใจ ดังนั้น จึงคัดเลือกกรรมะที่นำมาปฏิบัติเพื่อพัฒนาอาชีพ แก้ไขปัญหาความยากจนและสังคม คือ

3.1 เพิ่มทุนความขยัน

3.2 แข่งขันกันประ เหยียด

3.3 ฝึกหัดทำความดี

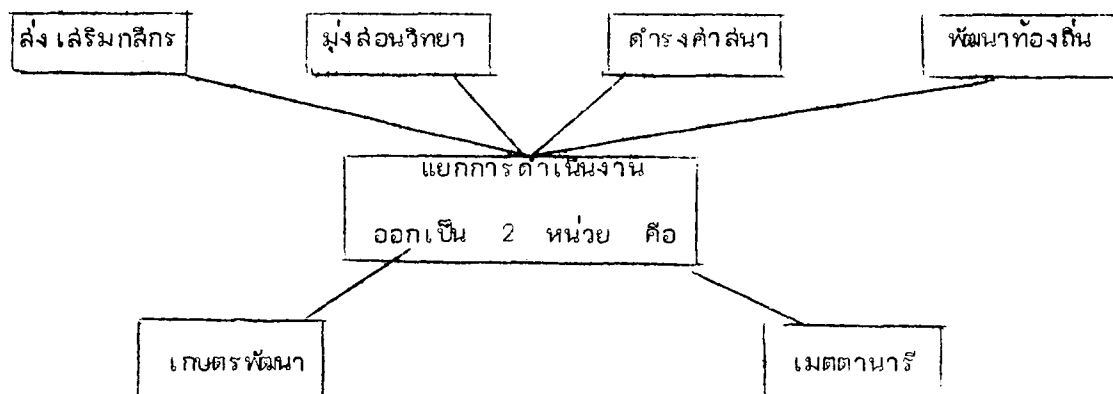
3.4 สำนึกศีลร่วมชาติ

สรุป คือ "ขยัน ประ เหยียด เลี้ยงละ สำนึกศีล" นั่นเอง

4. พัฒนาท้องถิ่น

คำว่าท้องถิ่น หมายถึง สภาพภูมิประเทศ ประชาชน ประเพณีที่ดำรง การพัฒนาตามหลักการทั้ง 3 ข้อนี้ ก็เพื่อเป็นกระบวนการในการพัฒนาท้องถิ่นนั่นเอง

การดำเนินงานตามหลักการทั้ง 4 คือ

หน่วย เกษตร พัฒนา

ลักษณะการดำเนินงาน

มูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบท มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในหมู่บ้าน เพื่อสำรวจข้อมูลและจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ กระตุ้นให้สมาชิกมีการรวมตัวแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านจิตใจ โดยมูลนิธิฯ จะร่วมกับสมาชิกกำหนดโครงการและกิจกรรมตามความจำเป็นอัน เป็นเงื่อนไขในการรวมกลุ่ม

พื้นที่หมู่บ้านที่ดำเนินโครงการ

แบ่งการดำเนินโครงการออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. พื้นที่หมู่บ้านที่มูลนิธิดำเนินการได้รับผลตามระยะเวลาที่กำหนดไว้และได้ถอนตัวเจ้าหน้าที่ออกจากหมู่บ้านนั้นแล้ว มอบให้คณะกรรมการประจำหมู่บ้านดำเนินการตามหลักการของมูลนิธิฯ มี

4 หมู่บ้าน คือ

1.1 บ้านป่าไม้แดง ตำบลป่าป้อง อำเภอต๋อยสะเทิง จังหวัดเชียงใหม่

ดำเนินงาน พ.ศ. 2518 - 2520

1.2 บ้านห้วยโจ้ ตำบลริมใต้ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มโครงการ

พ.ศ. 2521

1.3 บ้านท่าไคร้ ตำบลแม่สลา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มโครงการ

พ.ศ. 2523

1.4 บ้านป่าม่วง ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มโครงการ

พ.ศ. 2524

ใน 4 หมู่บ้านนี้ มีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้บริหารงานและรับผิดชอบโครงการ ต่อจากมูลนิธิ มูลนิธิฯ เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาและช่วยเหลือตามความจำเป็น

2. พื้นที่หมู่บ้านที่อยู่ในระหว่างดำเนินโครงการ จำนวน 2 หมู่บ้าน คือ

2.1 บ้านทุ่งห้า ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มโครงการ

พ.ศ. 2525

2.2 บ้านแม่ใน ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มโครงการ พ.ศ. 2525

ทั้ง 2 หมู่บ้าน ยังอยู่ในความช่วยเหลือของมูลนิธิฯ

3. พื้นที่หมู่บ้านที่จะดำเนินโครงการใหม่ (ปี 2526 - 2530) จำนวน 6 หมู่บ้าน แบ่งเป็นเขตอำเภอ 2 อำเภอ

3.1 เขตอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

3.1.1 บ้านสะลงงใน ตำบลสะลงง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มโครงการ พ.ศ. 2526

3.1.2 บ้านห้วยส้มลุก ตำบลสะลงง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มโครงการ พ.ศ. 2526

3.1.3 บ้านเมืองเกะ ตำบลสะลงง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มโครงการ พ.ศ. 2527

3.1.4 บ้านโหล้งนอก ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มโครงการ พ.ศ. 2527

3.2 เขตอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

3.2.1 บ้านหนองก่าย ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มโครงการ พ.ศ. 2527

3.2.2 หมู่บ้าน ... (กำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาคัดเลือก คือ หมู่บ้าน ปางกว้าง ตำบลอินทิล และ บ้านสันติบถ ตำบลลี้มหาพน)

โครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินงาน

โครงการหลักของมูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบท

- โครงการ เงินทุนหมุนเวียน
- โครงการ ธนาคารควาย
- โครงการ ศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียน
- โครงการ ธนาคารข้าว

โครงการที่สมาชิกและเจ้าหน้าที่มูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบทจะร่วมกันกำหนด

- โครงการอบรมและประชุมสัมมนาสมาชิกผู้นำ
- โครงการเผยแพร่วิชาการ (ห้องสมุด)
- โครงการอนามัยในหมู่บ้าน
- โครงการสหกรณ์ร้านค้า
- โครงการส่งเสริมปลูกไม้ผล (ไม้ที่เป็นอาหารและสมุนไพร)
- โครงการอบรมวิชาชีพ (กลุ่มแม่บ้าน)
- โครงการทัศนศึกษา
- โครงการกลุ่มออมทรัพย์
- โครงการกองทุนยา
- โครงการชุดเหมือง

โครงการพิเศษ

- โครงการจัดซื้ออุปกรณ์การเกษตรและยานพาหนะ
- โครงการสร้างอาคารฝึกวิชาชีพ
- โครงการสัมมนากลุ่มชนผู้สนใจการพัฒนา
- โครงการอบรมวิชาช่างแก่พระภิกษุ-สามเณร
- โครงการอบรมและสัมมนาพระสงฆ์ที่สนใจงานพัฒนา
- กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและประเพณีสำคัญต่าง ๆ

หน่วยเมตตานารี

รูปแบบการดำเนินงาน เปิดการอบรมและฝึกหัดวิชาชีพของเยาวชนสตรีและแม่บ้าน เพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ตนเอง และครอบครัว โดยมีโครงการต่าง ๆ ดังนี้

1. โครงการตัดเย็บเสื้อผ้า

เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีความรู้ในการตัดเย็บ การปัก-การถัก และการทอ ทั้งยังได้อบรมเสริมความรู้เกี่ยวกับงานของแม่บ้าน เช่น ศิลปประดิษฐ์ การออมทรัพย์ การทำอาหาร และ

ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ตลอดจนการฝึกอบรมในเรื่องของศีลธรรมและจรรยา มารยาทควบคู่ไปด้วย

2. โครงการทอผ้า

สวัสดิการ ประสงค์เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์งานทอผ้าแบบดั้งเดิม ทั้งเป็นการช่วยให้ สมาชิกผู้เข้ารับการอบรมมีอาชีพและรายได้

3. โครงการอบรมเกษตรนามัยในบ้าน

4. โครงการปัก-ถัก เพื่อเสริมอาชีพ

เมื่อสมาชิกผ่านการอบรมตามโครงการแล้ว มูลนิธิฯ จะมีงานปัก-ถัก ให้กับสมาชิก ที่มีฝีมือที่ดีทำ โดยมูลนิธิฯ รับงานจากผู้ส่งจอง และงานที่มูลนิธิฯ ผลิตขึ้นเพื่อมาจำหน่ายเอง สมาชิก ที่รับงานมี 2 ประเภท คือ รับงานที่สำนักงาน กับรับงานกลับไปทำที่บ้าน โดยมูลนิธิฯ ออกค่าวัสดุอุปกรณ์ให้ทั้งหมด

หน่วยเมตตานารี มีสำนักงานอยู่ภายในบริเวณวัดป่าดาราภิรมย์ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งใช้เป็นศูนย์สาธิตฝึกอบรม รวมทั้งการผลิตและจำหน่าย นอกจากนี้ยังได้ ขยายโครงการไปยัง

1. บ้านโป่งแยงใน ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มโครงการ พ.ศ. 2526

2. บ้านเหมืองผ่า ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มโครงการ พ.ศ. 2526

3. บ้านทรายมูล ตำบลริมใต้ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มโครงการ พ.ศ. 2526

4. บ้านสะลวงใน ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มโครงการ พ.ศ. 2527

5. บ้านหนองก่าย ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (จะเริ่มโครงการปี.พ.ศ. 2528)

ผลที่คาดหวัง

1. สมาชิกได้รับความรู้เกี่ยวกับอาชีพของตน รู้จักช่วยตัวเองมากขึ้น
2. สมาชิกได้มีการฝึกวิธีออมทรัพย์เพื่อเป็นทุนดำเนินงานต่อไป
3. สมาชิกมีการรวมตัวช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
4. สมาชิกรู้จักคุณค่าของเวลา คุณค่าของชีวิตมากขึ้น
5. สมาชิกได้รู้จักคุณค่าของค่าเล่าเรียน

ห้องสมุดประชาชนจังหวัดเชียงใหม่

อรสา คำลัทรฐิติ ปันทีก

ห้องสมุดประชาชน เป็นสถานศึกษาในราชการบริหารส่วนกลาง แต่มีหน่วยงานอยู่ใน
ส่วนภูมิภาค อยู่ในความควบคุมดูแลของจังหวัด อำเภอ หรือกิ่งอำเภอ ห้องสมุดประชาชน
แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ห้องสมุดประชาชนจังหวัด
2. ห้องสมุดประชาชนอำเภอ
3. ห้องสมุดประชาชนตำบลหรือหมู่บ้าน
4. ห้องสมุดประชาชนเคลื่อนที่

ห้องสมุดประชาชนมีหน้าที่รับผิดชอบในการให้การศึกษา ดังนี้

1. บริการการอ่านหรือการยืมหนังสือแก่ประชาชน
2. ส่งเสริมให้ประชาชนมีนิสัยรักการอ่านและการเรียนโดยวิธีค้นคว้า
3. บริการข่าวสารข้อมูลและความรู้ให้ทันต่อเหตุการณ์
4. แนะนำการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และการนันทนาการ
5. ส่งเสริม เผยแพร่ ประสานงาน และให้บริการด้านวิชาการใหม่ ๆ แก่ชุมชน

หรือการจัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

6. งานที่เกี่ยวกับห้องสมุดประชาชนที่มิได้ระบุไว้ หรืองานอื่นใดที่ได้รับมอบหมาย

การดำเนินงานของห้องสมุดประชาชน จะมีการร่วมมือกันระหว่างท้องถิ่นในการจัดตั้ง
ห้องสมุดประชาชน โดยมีคณะกรรมการอำนวยการห้องสมุด เป็นผู้ควบคุมดูแลการดำเนินงาน
ของห้องสมุดประชาชนแต่ละแห่ง ทางราชการก็ได้จัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างได้ส่วนหนึ่ง
ประชาชนร่วมกันออกสมทบอีกส่วนหนึ่ง สำหรับในกรณีที่จังหวัดใดมีการจัดตั้งศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนประจำจังหวัดแล้ว ให้รวมห้องสมุดประชาชนทั้งกิจการและหน้าที่ความรับผิดชอบ
ทั้งหมดให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนของจังหวัดนั้น ๆ

จังหวัดเชียงใหม่มีห้องสมุดประชาชนประจำจังหวัด ซึ่งมีหน้าที่ให้บริการหนังสืออ่านแก่ประชาชน ห้องสมุดประชาชนจังหวัดเชียงใหม่มีบรรณารักษ์ 1 คน ผู้ช่วย 2 คน และนักการภารโรง 2 คน ร่วมกันทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการบริหารและการจัดการแก่ประชาชน โดยเปิดบริการสัปดาห์ละ 6 วัน วันวันจันทร์ เวลาบริการตั้งแต่ 8.30 - 19.30 น. ในแต่ละวันมีผู้มารับบริการประมาณวันละ 600 คน ในปีหนึ่งจะมีผู้มารับบริการถึง 2 แสนคน

ห้องสมุดประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ แบ่งงานเป็น 4 หมวดใหญ่ ๆ คือ

1. งานบริหาร มีหน้าที่เกี่ยวกับด้านอาคารสถานที่ บุคลากร การเงินและงบประมาณ สถิติ ทำรายงาน วัสดุและครุภัณฑ์

2. งานวิชาการ เกี่ยวกับการนิเทศภายในห้องสมุด อบรมวิทยากร นิเทศห้องสมุดอำเภอ นิเทศที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ผูกอบรมนักศึกษาวิชาบรรณารักษ์ สัตนิทรรศการในวาระพิเศษต่าง ๆ สัตนิทรรศการในช่วงงานสัปดาห์ห้องสมุด สดกลุ่มสนใจ

3. งานบริการและกิจกรรม ให้บริการยืมหนังสือ บริการสมาชิกผู้อ่าน หนังสือจองแนะแนววิธีการอ่าน ตอบคำถามและช่วยกันคว้า สดุมหนังสือเด็ก สดุม มสธ. สำหรับผู้ศึกษาทางไปรษณีย์กับ มสธ. สดุมวิชาชีพ สดเป็นสถานที่ประชุม และจัดกิจกรรมตามสถาบันต่าง ๆ

4. งานเทคนิค เกี่ยวกับการจัดซื้อ จัดหาหนังสืออ่านทุกประเภท จัดเตรียมสิ่งพิมพ์บริการการอ่านและการยืม สดหนังสือบนชั้น ลงทะเบียนรับหนังสือ สดหมวดหมู่ของหนังสือ และสิ่งพิมพ์ ทำบัตรรายการ จุลสาร เบ็บวารสารรวมเล่ม ข้อมและดูเสหนังสือทุกเล่ม สดทำดรรชนีวารสาร และจัดทำบรรณานุกรม

ในการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ ยังมีปัญหาเรื่องของงบประมาณและบุคลากรว่ามีจำนวนจำกัด ทำให้ไม่สามารถจัดซื้อหนังสือให้เพียงพอกับความต้องการของผู้อ่าน เจ้าหน้าที่ไม่สามารถทำงานตามหน้าที่ได้ ทุกคนต้องรู้งานหลาย ๆ อย่าง ถึงอย่างไรก็ตามห้องสมุดจังหวัดเชียงใหม่คิดว่า เป็นห้องสมุดที่น่าสนใจ น่าเข้าไปศึกษาหาความรู้ ทั้งผู้บริหารห้องสมุดก็ได้พยายามดึงดูดผู้อ่าน โดยการจัดกลุ่มสนใจแต่ละเรื่องขึ้น มีนิทรรศการบางครั้ง มีการฉายภาพยนตร์ สไลด์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการดึงดูดให้ผูสนใจเข้ามาชมและมาใช้บริการของห้องสมุด ประเภทหนังสือส่วนใหญ่ 50% จะเป็นหนังสือที่ผลิตในท้องถิ่น ส่วนนวนิยายและหนังสือเด็ก จะมีประมาณ 50%

เนื่องจากความจำกัดของงบประมาณทำให้ผู้บริหารต้องพยายามตัดกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ บางครั้งก็ขอบริจาคหนังสือจากผู้มีจิตศรัทธาในจังหวัด ทำให้งานห้องสมุดเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก และในอนาคตก็คงจะมีผู้สนใจมาใช้บริการห้องสมุดกันอย่างมากมาย

หน้าที่ของ คน . กคน .

ดร . โกวิท วรพิพัฒน์

ฟังมาตั้งแต่เข้าจนบัดนี้ มีแต่สิ่งที่มีประโยชน์ ผู้ที่ได้ประโยชน์มากที่สุด คือ ผู้พูด คนอื่น
พูดยังไม่เชื่อ แต่ตัวเองพูดต้อง เชื่อและต้องทำ ขณะนี้มีเจ้าหน้าที่ศูนย์มาร่วมฟังอยู่ด้วย ตัวผมเอง
เคยเป็นศึกษานิเทศก์มาก่อน และตอนที่เป็นผู้อำนวยการกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา
ผู้ใหญ่ได้เคยให้เขียนบทความลง Diary ผมเคยรับราชการเป็นครูเล็ก จนถึงครูใหญ่ เป็นผู้อำนวยการ
กอง และเป็นศึกษานิเทศก์ และเห็นว่าศึกษานิเทศก์ เป็น Inoerction ใหม่ทางการศึกษา
ศึกษานิเทศก์เป็นผู้สะสมความรู้ ผมได้เขียนเรื่องนี้และมีความเข้าใจศึกษานิเทศก์มาจนทุกวันนี้
ไม่ใช่โอริบติ หัวหน้ากอง ครูใหญ่ เก่งคนเดียว ที่จริงแล้วผู้บริหารเหล่านี้มักเป็นผู้เล่นงาน
ผู้ร่วมงาน ใช้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับสิ่งเหล่านี้ ไม่มีเวลาที่จะคิดทางวิชาการ

ส่วนศึกษานิเทศก์นั้น มีความเป็นอิสระของตัวเอง มีเวลาที่จะศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ
ฉะนั้น คนเก่ง ๆ หลายคน ถ้าจะให้เป็นคนไม่เก่งก็ต้องเข้ามาเป็นผู้บริหาร พูดได้อยู่แต่ในขอบเขต
ของตน เพราะไม่มีเวลาศึกษาค้นคว้า เมื่อนาน ๆ เข้าก็จะกลายเป็นคนพูดไม่เก่ง

สำหรับศึกษานิเทศก์นั้น ควรจะมีความภาคภูมิใจตนเอง เพราะมีเวลาศึกษาค้นคว้า
แต่ผมรู้สึกเสียใจอยู่อย่างเดียวว่า กศึกษานิเทศก์ไม่รู้ตนเองว่าเป็นคนเก่ง กศึกษานิเทศก์เป็นคน
ที่คัดเลือกมาแล้ว ดังนั้น ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนท่านก็เป็นศึกษานิเทศก์ เป็นผู้ที่ต้องไปช่วยแนะนำครูและ
ผู้อื่นให้ได้ประโยชน์ กศึกษานิเทศก์เป็นผู้ที่ทำประโยชน์ให้แก่งานอื่น ๆ เป็นอย่างมาก ดังนั้น
ศึกษานิเทศก์จึงไม่จำเป็นต้องมี Project เป็นของตนเอง แต่เจ้าหน้าที่เป็นผู้ช่วย พยายามศึกษา
งานของทุก ๆ กองให้ลึกและให้เด่นชัด มีข้อที่น่าสังเกต คือ ถ้าหน่วยงานไหนทำอะไร หรืออบรม
อะไรแล้วเขาไม่เชื่อ คน . ที่เกี่ยวข้อง แสดงว่า กศึกษานิเทศก์ที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นต้องพิจารณา
ตนเอง ซึ่งอาจเป็นสิ่งแสดงว่า เราไม่ได้ศึกษาค้นคว้าทางวิชาการเกี่ยวกับเรื่องนั้นอย่างลึกซึ้งจนเป็น
ที่เชื่อถือของเขา ดังนั้น กศึกษานิเทศก์จึงไม่ควรนำตัวเข้าไปพัวพันกับการบริการ แต่จะต้องศึกษา
เรื่องของตนให้ลึกซึ้ง เป็นเรื่อง ๆ ไป ตัวอย่างเช่น คู่มือปฏิบัติเกี่ยวกับห่วงลุ่มประชาธิปไตย หรือ

ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือไม่ เป็นสิ่งที่จะต้องกระทำ ขณะนี้ศึกษานิเทศก์ของเราทำงานกว้างไปทุกกอง ยังไม่ลึกลงไปในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ศึกษานิเทศก์จะต้องกลับความรู้มาจากประสบการณ์การทำงานและไม่กลับมาจากตำรา

คนเรามี 2 ประเภท คือ

- พูดเก่ง มีความคิด แต่ไม่ฟังคนอื่น
- พูดเก่ง มีความคิด และรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น

ประเภทหลังนี้คงจะได้แก่ การทำงานของศึกษานิเทศก์ ศึกษานิเทศก์จะต้องเปิดใจให้กว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และยกให้ผู้อื่นใหญ่กว่าเรา

ผมพยายามดูตัวอย่างของศึกษานิเทศก์ที่ทำงานไม่สำเร็จ ส่วนใหญ่มาจากสาเหตุดังกล่าว ศึกษานิเทศก์จะต้องทำตัวให้เล็ก เพื่อบอกให้ผู้อื่นเขาใหญ่ เช่นขณะนี้โครงการณรงค์แก้ไขคู่มือรู้หนังสือ ได้ยกไปให้ระดับกระทรวง เขาใหญ่ ส่วนกรมการศึกษานอกโรงเรียนทำหน้าที่เป็นเลขานุการ คือ เราต้องทำตัวเล็ก งานจึงจะสำเร็จ ศึกษานิเทศก์เมื่อไปนิเทศ ต้องทำตัวให้เล็ก เช่น เป็นเพื่อนกับหัวหน้าศูนย์ และคณาจารย์ในศูนย์ เป็นผู้แนะนำ เป็นผู้คอยช่วยเหลือ ดังนั้น ศึกษานิเทศก์จึงไม่จำเป็นต้องมี Project ของตนเองโดยเฉพาะ แต่ศึกษานิเทศก์จะต้องมีส่วนร่วม Project กับผู้อื่นด้วย ศึกษานิเทศก์จึงเป็นผู้อยู่เบื้องหลังที่จะทำหน้าที่ปิดทองหลังพระ ถ้าบุคลิกของเรายังไม่เหมาะสม โดยเฉพาะในด้านวิชาการ เราคงจะต้องยับยั้งขยายปรับปรุง ต้องรู้จักตัวเอง รู้จักหน้าที่

การปฏิบัติงานขณะนี้ ทุกคนต่างก็ต้องการประสบความสำเร็จ ต้องการเป็นคนเด่นดัง ดังนั้น สิ่งมีหลักอยู่ว่า หากเราจะทำอะไร จะต้องเตรียมการ และพยายามอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยจัดเรื่องราว โครงการ เสนอผู้บริหารให้มีทางเลือกในการสั่งการ หรืออาจกล่าวได้ว่า เราจัดเตรียมสารไว้ให้เสร็จ

การสัมมนาเป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องมี แต่ควรจัดทำให้เสร็จในครั้งเดียว ไม่ใช่ทำต่อเนื่องหลายครั้ง เป็นการสิ้นเปลือง ผู้จัดสัมมนาจะต้องมีจุดยืน เขียนแผน กำหนดการทำงาน โดยมีเหตุผลอ้างอิง

ศึกษานิเทศก์จะต้องเป็นที่พึ่งของกรม ของศูนย์ฯ และของประชาชน ซึ่งผมตั้งความหวังไว้เป็นอย่างยิ่ง ก่อนที่ผมจะมาถึงนี้ได้แวะเยี่ยมศูนย์ต่าง ๆ เช่น ที่สระบุรี นครสวรรค์ กำแพงเพชร ทราบว่า แต่ละศูนย์มีความแตกต่างกัน แต่ละศูนย์จะต้องมีเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่จำเป็นอย่างเอาแบบอย่างศูนย์อื่น คนเรามีสิทธิ์บ้าง คิดหาอะไรที่เป็นประโยชน์ได้เท่ากัน เมื่อเราทำงานแล้ว เราเกิดความภาคภูมิใจเป็นใช้ได้

ศึกษานิเทศก์ต้องเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น รู้จักแก่นแท้ของชีวิต รู้จักงานการศึกษา นอกโรงเรียน พร้อมทั้งจะเล่นความคิดที่มีประโยชน์ให้ผู้ที่ได้รับ สามารถนำไปปฏิบัติได้ เราไม่ต้องไปคิดอธิบายยากคนที่น่าความคิดของเราไปทำได้ดี ขอให้ศึกษานิเทศก์ทุกท่านเป็นผู้ที่มีความจริงใจ เป็นใช้ได้

หมายเหตุ

บันทึกย่อจากการบรรยายของท่านอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียนในคราวมีการ
อบรมศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน ณ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพิษณุ

สุรัตน์ เหลืองงาม บันทึก

นโยบายการผลิตและใช้สื่อการศึกษานอกโรงเรียน*

ดร.ทองอยู่ แก้วไทรอะ **

การพัฒนาสื่อในระบบโรงเรียน ดูเหมือนจะมีความยากลำบากในการพัฒนา เพราะต้องใช้กำลังคน กำลังงบประมาณมากมาย ต้องใช้ทั้งฝ่ายรัฐและบริษัทเอกชนช่วยกัน โดยกระบวนการที่เป็นทั้งธุรกิจและราชการ ซึ่งบางครั้งก็ซับซ้อน บางครั้งก็วุ่นวาย แต่การพัฒนาสื่อในระบบโรงเรียนก็ดูจะลดความยากลำบากลงไปมาก เมื่อคิดถึงกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีความแน่นอนอย่างมากในเรื่อง อายุ ชุมชน จุดประสงค์ของการมาเรียน สถานะทางสังคม ฯลฯ ผิดกับกลุ่มเป้าหมายทางการศึกษาออกโรงเรียน ซึ่งตัวแปรเหล่านี้มีความแตกต่างกันมากมาย ในการพัฒนาสื่อการศึกษาออกโรงเรียนนั้น ความรู้พื้นฐานในเนื้อหาวิชาในหลักสูตรนั้น ๆ แล้ว เราจะต้องคำนึงถึงพื้นฐานความคิดที่สำคัญอีกหลายประการ คือ

1. หลักการของการศึกษาออกโรงเรียน

กรมการศึกษาออกโรงเรียน มุ่งส่งเสริมให้คนคิดเป็น คนคิดเป็น คือ คนที่รู้จักตนเอง รู้จักชุมชนหรือสังคมแวดล้อม รู้วิชาการหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถประมวลข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ปัญหาของตนและชุมชน เพื่อแสวงหาแนวทางต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาเหล่านั้น แล้วตัดสินใจเลือกปฏิบัติตามแนวทางที่เห็นว่า เหมาะสมที่สุด ที่จะทำให้เกิดความสมดุลระหว่างตนเองและชุมชน อันจะเป็นแนวทางไปสู่ความสงบสุขที่ทุกคนปรารถนา ดังนั้นการพัฒนาสื่อ ก็จะต้อง เป็นไปในแนวทางที่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า สื่อที่พัฒนาจะต้องส่งเสริมให้โอกาสแก่คนในการคิด การวิเคราะห์ข้อมูล และการตัดสินใจ เลือกวิธีการแก้ปัญหา โดยไม่นำเอาค่านิยม ความคิดรวบยอด เจตคติ ฯลฯ ของผู้ผลิตสื่อไปมีอิทธิพลต่อความคิดของผู้ใช้สื่อเหล่านั้น

* บำเพ็ญ แสงดี สรุปจากคำบรรยายของ ดร.ทองอยู่ แก้วไทรอะ ในการ

สัมมนาการใช้ และการผลิตสื่อการศึกษาออกโรงเรียน ณ คณอ. 2526

**

กองปฏิบัติการ กรมการศึกษาออกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายทางการศึกษานอกโรงเรียน มีความแตกต่างกันมาก ทั้งด้านอายุ พื้นฐานความรู้ ภูมิสำเนาที่อยู่อาศัย ฯลฯ ตัวแปรเหล่านี้มีส่วนสำคัญมากต่อการพัฒนาสื่อที่มีคุณภาพ สื่อสำหรับผู้ใหญ่ สื่อสำหรับคนในเมือง ย่อมต้องแตกต่างจากสื่อสำหรับคนชนเมือง หรือในชนบท ฯลฯ เป็นต้น

3. จุดมุ่งหมายของผู้เรียน

ผู้เรียนของการศึกษานอกโรงเรียน มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะนำเอาความรู้ ความคิด ความสำนึก ตลอดจนทักษะที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันมากกว่าจะเป็น การเรียนเพื่อรู้ หรือเพื่อสร้างพื้นฐานในการเผชิญชีวิตในอีก 10 ปีข้างหน้า เหมือนนักเรียนในระบบโรงเรียน สื่อที่จะพัฒนาขึ้นมาจึงต้องคำนึงถึง ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความคิด กับ การนำไปใช้ในชีวิตรจริง และในชีวิตประจำวันด้วย

4. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

แต่ละหลักสูตรหรือวิชาต่าง ๆ ก็จะมีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะของหลักสูตร หรือวิชานั้น ๆ อยู่ด้วย ผู้ที่จะพัฒนาสื่อก็ต้องเข้าใจและจัดรูปแบบของสื่อให้สอดคล้องหรือ สอดคล้องต่อวัตถุประสงค์เฉพาะของหลักสูตรหรือวิชานั้น ๆ ทั้งวัตถุประสงค์ที่ปรากฏชัด และ วัตถุประสงค์ที่ซ่อนแฝงอยู่ (ถ้ามี) แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น ต้องไม่ขัดกับหลักการการศึกษานอกโรงเรียน ที่ได้กำหนดไว้แล้ว เป็นแบบ

5. จิตวิทยาการศึกษานอกโรงเรียน

การจะพัฒนาสื่อเพื่อใช้กับคนนอกโรงเรียน ก็จำเป็นจะต้องรู้จักคนเหล่านั้นเสียก่อน ในเรื่อง พัฒนาการ ความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ ความต้องการ ความสนใจ ฯลฯ แล้วจึง คิดหาทวิวิธีและรูปแบบของสื่อให้สอดคล้องสอดคล้อง สอดคล้อง และมุ่งใจคนเหล่านั้นให้เกิดการเรียนรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตรของเขาได้

ข้อเสนอนโยบายแนวทางในการนิเทศโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ

สุรัตน์ เหลืองงาม บัณฑิต

1. การนิเทศและติดตามผล

เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งปัจจัยหนึ่ง ในอันที่จะทำให้การดำเนินงานโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติของ อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ได้ดำเนินไปโดยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ ตรงตามเป้าหมายนโยบายของชาติ เพราะการนิเทศ ติดตามผล ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ 4 ประการ คือ หลัก 4 ก. ได้แก่

- ก. 1 ช่วยกันแก้ปัญหาในทุก ๆ ระดับ
- ก. 2 ได้ช่วยกันป้องกันความผิดพลาดอันจะพึงมี
- ก. 3 ช่วยกันก่อสร้างคุณงามความดีและเข้าใจดีต่อกัน
- ก. 4 ช่วยให้การดำเนินงานเกิดควมมีประสิทธิภาพประสิทธิผล

2. เทคนิคในการนิเทศและติดตามผล

เนื่องจากโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ เป็นโครงการระดับชาติทุก ๆ คน ในชาติจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่มีคำว่า "ของ เขาของ เรา" มีแต่คำว่า "ของชาติ" ดังนั้น การนิเทศ-ติดตามผลในโครงการรณรงค์ฯ ดังกล่าว จะต้องนิเทศเทคนิคในการนิเทศและติดตามผล ดังจะขอนำมา เสนอนโยบายดังนี้

- 2.1 เทคนิค คือ การมีฝีมือ มีแผน มีการแสดงออกที่ดี
- 2.2 นิเทศ คือ การแนะนำ ชี้แจง บอกกล่าว
- 2.3 รวมความเป็น "เทคนิคการนิเทศ" เทคนิคการนิเทศควรประกอบด้วยหลักง่าย ๆ

ดังนี้

- ดุษ - (ไม่ใช่ดุษ) คือ ต้องออกไปคุยกับคณะผู้ทำงาน ดุษอย่างมีแผน และ ดุษอย่างรู้เรื่อง อย่าคุยคนเดียว ให้เขาคุยด้วย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

- กวบ - (ไม่ใช่รอคอย) คือ กวบติดตามผล ถ้ามั่วว (ทั้งทางจดหมาย
ส่วนตัว โทรศัพท์ พบกันในงานแต่งงาน และ ฯลฯ)

- คิด - (ไม่ใช่สั่ง ไม่ใช่ข่มขู่ ไม่ใช่บังคับ) คือ พุดให้เขาได้เกิดความคิดเป็น
ทำเป็น และแก้ปัญหาได้

2.4 การพุดคุยให้เกิดความคิด อาจจะพุดคุยโดย

- จดไฟ - โดยพุดคุยในความตึงมีประโยชน์ของการรู้หนังสือ
- สับเส้น - ก่อนจะพุดคุยต้องรู้ว่า เขามีปัญหาในชีวิตอย่างไร มีความต้องการ
ให้ช่วยเหลืออย่างไร ฯลฯ

- จรงใจ - ช่วยเหลือด้วยความเต็มใจและจรงใจ (ไม่ใช่แบบไปคุยเล่น ๆ
ไปบ้าง ไม่ไปบ้าง)

3. การติดตามผล

เราทราบอยู่แล้วว่า โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ มีงบประมาณในการ
ดำเนินงานน้อย เป็นงานที่จะต้องเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา ดังนั้น
ผู้ที่มีหน้าที่ติดตามผลต้องคิดอยู่ในใจเสมอว่า "ทำงานเพื่อการกุศล ทำงานเพื่อชาติ อันเป็นที่รัก
ของเรา" ฉะนั้น การติดตามผลก็คือ ควรประกอบด้วยหลักง่าย ๆ ดังนี้

3.1 เยี่ยมเยียน ต้องออกไปเยี่ยมเยียน (แต่ไม่ใช่ไปแฉะมอง - บ่องไปดู)

ผู้ทำงาน เช่น ผู้อาสาสมัคร ผู้ประสานงาน ผู้เรียน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไปด้วยเจตนาบริสุทธิ์
ให้ความยกย่องผู้ทำงาน ยิ้มแย้มแจ่มใสกับคณะทำงาน

3.2 สอดถาม คือ การติดตามผลโดยวิธีทำเป็นเรื่องเป็นราว โดยมี แบบสอบถาม
ให้ผู้เกี่ยวข้องกรอกข้อมูลต่าง ๆ ลงไป แบบสอบถามอาจทำด้วยตนเอง - คณะ ก็ได้

3.3 พังข่าว พังข่าวจากผู้เกี่ยวข้อง เช่น จากจังหวัด อำเภอ หมู่บ้าน ผู้เกี่ยวข้อง
อาจจะศึกษาดูจากรายงานหรือโดยวิธีใดวิธีหนึ่งก็ย่อมได้

3.4 ดูพื้นผลงาน เช่น มีคนรู้หนังสือไปแล้วเท่าไรรยัง เหลืออยู่เท่าไรร ทำไม่ถึง เป็น
เช่นนั้น ฯลฯ

3.5 ตุลาคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ดูว่า การทำงานของคณะกรรมการในหมู่บ้านนี้เป็น
อย่างไร มีการยอมรับกันหรือไม่ ฯลฯ

4. การวางแผนในการนิเทศ-ติดตามผล

ยอมรับกันดีว่า "การวางแผนที่ดีย่อมทำให้การทำงานสำเร็จ" ดังนั้น คณะกรรมการ
ทำงานของโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ ควรจะมีการวางแผนในการนิเทศ-ติดตามผล
ร่วมกัน โดยจะขอเสนอรูปแบบดังนี้

4.1 เชิญคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องมาประชุม ช่วยกันคิดช่วยกันทำแผนในการออกนิเทศ-
ติดตามผล (อย่าทำคนเดียว อย่าคิดคนเดียว) ในการประชุม ควรพูดเฉพาะ เรื่องงานที่จะทำ
ไม่ควรเอาเรื่อง เงินมาเกี่ยวข้อง (หากจะมีบ้างก็เป็นผลพลอยได้ท้ายหลัง ถ้าคิดเรื่อง เงินแล้วจะปวดศีรษะ)

เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างตกลงกันในที่ประชุมแล้ว ควรทำเรื่องสำคัญ ๆ ต่อไปนี้

4.2 ทำแผนการนิเทศ-ติดตามผล เสนอผู้อำนวยการเพื่ออนุมัติ โดยอาจทำแผนปฏิบัติงาน
การนิเทศ-ติดตามผล ดังนี้

ตัวอย่าง

ลำดับที่	รายการ	งบประมาณ	ปริมาณงาน เป็นหน่วย	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
	<u>ตำบลแม่แรม</u> <u>อำเภอแม่ริม</u>					
1	หมู่ที่ 1	480 บาท	4 ครั้ง	1 ม.ค.27	นายสุรัตน์ เหล็กงาม	
2	หมู่ที่ 2	480 บาท	4 ครั้ง	ถึง เม.ย.27	น.ส.สมจิตร์ ใจดี	
3	หมู่ที่ 3	480 บาท	4 ครั้ง		นางประจักษ์ ส่วยใจ	

4.3 ฉะนั้นเราติดตามผลเรื่องอะไร ในการนิเทศและติดตามผลนั้น เราต้องมีแผนว่า "เราจะไปทำอะไร กับใคร ที่ไหน เมื่อไหร่" เพื่อจะได้มาซึ่งผลอะไร"

ฉะนั้น ในฐานะที่เราจะออกไปนิเทศ-ติดตามผลโครงการฯ เราจะต้อง "ศึกษาให้รู้เรื่องของโครงการฯ" อย่างดีที่สุด เช่น

- ความเป็นมาของโครงการ นโยบาย เป้าหมาย ฯลฯ
- กลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ กลุ่มผู้ประสานงาน กลุ่มอาสาสมัคร เป็นอย่างไร มีกฎ

มีเกณฑ์หรือไม่

- วิธีสอน การวัดผล การเรียน เป็นแบบใด ใครเป็นผู้รับผิดชอบ
- เมื่อเขามีปัญหา เช่น ปัญหาคนเรียนไม่มาเรียน เราจะช่วยเขาอย่างไร ฯลฯ

สิ่งทั้งหลายต่าง ๆ เหล่านี้ เราต้องศึกษาหาแนวทางช่วยผู้ที่เราจะเข้าไปเกี่ยวข้องให้ได้ (การนิเทศ คือ การช่วยแก้ปัญหา ไม่ใช่ไปเพิ่มปัญหาให้เขา)

4.1.3 แบบรายงานการนิเทศ ผนวกลักษณะแบบรายงานการนิเทศชนิดง่าย ๆ ดังนี้

ตัวอย่าง

ลำดับที่	สถานที่	สภาพและปัญหา	สาเหตุของปัญหา	ข้อเสนอแนะ	หมายเหตุ
1	บ้านสันปูเลย ต.สันปูเลย อ.ดอยสะเก็ด	ผู้ประสานงานมีธุรกิจ ส่วนตัวมาก ไม่มีเวลา ไปประสานงานกับ ผู้สอนและผู้เรียนได้	เนื่องจากมีภารกิจ ต้องไปต่างถิ่น อยู่เสมอ เนื่องจาก เป็นพ่อค้าติดต่อ ต่างจังหวัด	ควรสรรหา ผู้ประสานงาน คนใหม่ที่พอจะ อุทิศเวลา ในการ ประสานงาน ได้อย่าง สม่ำเสมอ	ผู้ใหญ่บ้าน ได้ นายบุญมี ใจชื่อ มาทำแทนแล้ว

5. สิ่งที่ถูกออกไปนิตเภค-ดิดตามผลโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติจะต้องใส่ใจ
อยู่เสมอ คือ พึงใส่ใจในสิ่งต่อไปนี้

- 5.1 อย่านึกอะไรเอาเอง (Inference)
- 5.2 อย่าคิดว่าตนรู้หมดทุกอย่าง (Allness)
- 5.3 อย่าตัดสินหรือคิดอะไรโดยตั้งเป็นกฎตายตัวเป๊ะ (Frozen Evaluation)
- 5.4 อย่ามองอะไรแคบ ๆ (Blindering)
- 5.5 อย่าโต้ตอบทันที (Undelayed Reaction)
- 5.6 อย่าบิดเบือน (Distortion)
- 5.7 อย่าเชื่อโดยไม่มีการกรองข่าว (Fittering)
- 5.8 อย่าหนักมากเกินไป (Overloading)
- 5.9 อย่าเป็นแต่พูด ต้องฟังเป็นด้วย (Failure to Listen)

สรุปย่อ เลื่อนแนะแนวทางการนิตเภค-ดิดตามผลงานตามโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ
แห่งชาติ

ตั้งที่กระผมได้เลื่อนแนะแนวทางการนิตเภค-ดิดตามผลโครงการรณรงค์ฯ มาโดยสังเขปนั้น
พอจะสรุปใจความได้ว่า

"การที่การนิตเภค-ดิดตามผลงานโครงการรณรงค์ฯ" จะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้อง
ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ซึ่งคณะผู้ทำงานจะพึงมีอยู่ในห้วงแห่งหัวใจของทุก ๆ คนในคณะทำงาน
คือ

1. บัญญัติ 10 ประการ

ปากเอก	เสียแม่
แผนเหมาะ	เจาะลึก
ฝึกจริง	ยิงเป้า
เข้าถึง	ตรึงนาน
หาญแท้	แท้เป็น

2. บัญญัติ 9 ประการ

ท้องขึ้น	อัมแม้ม	แกมคำ
นำทาง	วางแผน	แอนอก
ยกย่อง	ครองใจ	

3. ศรัทธา 4 ประการ

1. ศรัทธาต่อตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง อย่าดูถูกตัวเอง
2. ศรัทธาต่อประชาชน อย่าดูถูกผู้ไม่รู้หนังสือ อย่าดูหมิ่นประชาชน
3. ศรัทธาต่อโครงการพรรคเพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ
4. ศรัทธาต่อคุณผลบุญ ทำงานด้วยความสุจริต

โครงการจัดทำเอกสารวิชาการเพื่อเผยแพร่

นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ รุ่นที่ 4 ปีการศึกษา 2527

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

1. หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบัน แนวความคิดและหลักการการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเป็นเครื่องมือสำคัญอันหนึ่ง ในการพัฒนาคุณภาพของประชาชน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งของประเทศ การขยายตัวของ กิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้เป็นไปอย่างกว้างขวาง ดังจะเห็น ได้จากการที่องค์การหรือหน่วยงานทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน ได้นำแนวคิดและหลักการดังกล่าว ไปปรับใช้ในการพัฒนาองค์การและบุคลากรของตน สถาบันการศึกษาแทบทุกระดับได้มีการศึกษา ค้นคว้า วิชาการด้านนี้มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี แต่ในขณะเดียวกันการศึกษาค้นคว้าก็ยังมีปัญหาและ ข้อจำกัดอยู่มาก ทั้งนี้สาเหตุสำคัญประการหนึ่งเกิดจากการขาดแคลนตำราและเอกสารวิชาการ ที่จะใช้ประกอบการศึกษาเล่าเรียนในสาขาวิชานี้

ดังนั้น คณะอาจารย์และนิสิตปริญญาโท ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาพิเศษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จึงเห็นสมควรจะจัดทำผลการผลิต เอกสารวิชาการเกี่ยวกับแนวความคิดและหลักการการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อใช้ประกอบในการศึกษาเพิ่มขึ้น พร้อมกับนำออกเผยแพร่ โดยมอบหมายให้คณะนิสิตปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ รุ่นที่ 4 เป็นผู้ดำเนินการจัดทำกำหนดเนื้อหาเน้นหนักในเรื่อง "แหล่งวิชาและสื่อการเรียนสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน" ซึ่งเป็น วิชาการที่สำคัญและมีประโยชน์แก่นักการศึกษาผู้ใหญ่นักวิชาการ และผู้สนใจจะได้ศึกษาเป็นแนวทาง ในการนำไปปรับใช้กับงานที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้อง และเป็นแนวคิดที่จะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม อันจะ เกิดประโยชน์ต่อสังคมในที่สุด

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อส่งเสริมให้นิสิตมีทักษะและประสบการณ์ในการผลิตเอกสารวิชาการ
- 2.2 เพื่อเผยแพร่ผลงานด้านวิชาการของมหาวิทยาลัย
- 2.3 เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนตำรา เอกสารวิชาการ การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 2.4 เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษา ค้นคว้าวิชาการในด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพิ่มขึ้น

3. เป้าหมาย

จัดทำเอกสารวิชาการ เรื่อง "แหล่งวิชาและสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกระบบโรงเรียน" จำนวน 150 เล่ม เพื่อเผยแพร่ไปยังสถาบัน องค์การ หรือหน่วยงานและบุคคลต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ห้องสมุดบึงกุ่มวิทยาลัย	จำนวน 5 เล่ม
3.2 หอสมุดกลาง มศว ประสานมิตร	จำนวน 10 เล่ม
3.3 คณะอาจารย์และห้องสมุดภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่	จำนวน 10 เล่ม
3.4 นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่	จำนวน 13 เล่ม
3.5 นิสิตปริญญาตรีวิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่	จำนวน 45 เล่ม
3.6 กรมการศึกษานอกโรงเรียน	จำนวน 5 เล่ม
3.7 กรมการพัฒนาชุมชน	จำนวน 2 เล่ม
3.8 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค/จังหวัด	จำนวน 29 เล่ม
3.9 มหาวิทยาลัยศิลปากร	จำนวน 1 เล่ม
3.10 อุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	จำนวน 1 เล่ม
3.11 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	จำนวน 1 เล่ม
3.12 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	จำนวน 1 เล่ม
3.13 มศว, วิทยาเขตต่าง ๆ 7 แห่ง	จำนวน 7 เล่ม
3.14 บุคคลผู้มีอุปการะคุณ	จำนวน 20 เล่ม

รวมทั้งสิ้น

150 เล่ม

4. วิธีการดำเนินงาน

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ จึงได้กำหนดวิธีการดำเนินงานดังนี้

4.1 จัดตั้งคณะกรรมการและคณะผู้ทำงานดำเนินการ

4.2 ขั้นตอนการรวบรวมเนื้อหาวิชา

4.2.1 ดำเนินการติดต่อประสานงานขอบทความทางวิชาการเกี่ยวกับเรื่อง
แหล่งวิชาการ และสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษานอกโรงเรียนจาก
ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

4.2.2 ค้นหาและรวบรวมเนื้อหาวิชาที่กำหนดจากเอกสาร วิชาการ งานวิจัย
การศึกษาของงานนอกสถานที่และสรุปจากการบรรยายของอาจารย์ผู้สอนหรือวิทยากร

4.2.3 ดำเนินการรวบรวมเนื้อหาวิชา ตรวจสอบเรียบเรียงต้นฉบับ

4.3 ขั้นตอนการจัดทำ บรณาริกการกิจ ทำรูปเล่ม

4.3.1 จัดซื้อวัสดุ

4.3.2 จัดจ้างพิมพ์ โรเนียว และเข้ารูปเล่ม

4.4 ขั้นตอนการเผยแพร่

ดำเนินการเผยแพร่ โดยจัดส่งทางไปรษณีย์และ/หรือด้วยบุคคลให้แก่สถาบัน
องค์การหรือหน่วยงานและบุคคลที่ระบุไว้ในข้อ 3

5. ระยะเวลาดำเนินงาน

วันที่ 1 ธันวาคม 2527-วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2528

6. ผู้รับผิดชอบโครงการ

6.1 คณะนิสิตปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ รุ่นที่ 4 ปีการศึกษา 2527 มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาสัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการรับผิดชอบดำเนินงาน
ดังนี้

นายสมาน	กอแก้วทองดี	ประธานกรรมการ
นายไพฑูรย์	วชิราโชติพูล	รองประธานกรรมการ
นายกิตติศักดิ์	รัตนฉายา	กรรมการ
นายปรีชา	มณีรัตน์	กรรมการ
นายสมชาย	กลิ่นบุญ	กรรมการ
นายกุลชาติ	โยธิตา	กรรมการ
นายดิศกุล	เกษมสวัสดิ์	กรรมการ
นายบำเพ็ญ	แสงวงศ์	กรรมการ
นางสาวสุรณี	สุกฤษณ์	กรรมการ
นางสาวพาสณา	ชลบูรณ์	กรรมการ
นายประพิทย์	บุญสุข	กรรมการและเลขานุการ
นายสมเกียรติ	พุทธสุวรรณ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางอรสา	คำสตรระรุจิ	กรรมการและเหรัญญิก

6.2 ที่ปรึกษาโครงการ อาจารย์ เขียวศรี วิวิธสิริ ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

7. งบประมาณ

7.1 งบประมาณรายจ่าย มีรายละเอียดดังนี้

- ค่ากระดาษไข 150 แผ่น ๆ ละ 3 บาท	เป็นเงิน	450 บาท
- ค่ากระดาษโรเนียว 25 รีม ๆ ละ 50 บาท	เป็นเงิน	1,250 บาท
- ค่าจ้างพิมพ์ไข 150 หน้า ๆ ละ 6 บาท	เป็นเงิน	900 บาท
- ค่าจ้างโรเนียว-เรียงหน้า	เป็นเงิน	1,000 บาท
- ค่าจ้างทำปก 150 เล่ม ๆ ละ 7 บาท	เป็นเงิน	1,050 บาท
- ค่าบริการ เพื่อเผยแพร่	เป็นเงิน	225 บาท
รวม		4,875 บาท

7.2 งบประมาณรายรับ มีรายละเอียดดังนี้

- ขอรับการสนับสนุนจากบัณฑิตวิทยาลัย	เป็นเงิน 2,000 บาท
- นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่	
จำนวน 13 คน ออกสัปดาห์คนละ 100 บาท	เป็นเงิน 1,300 บาท
- นิสิตปริญญาตรีวิชาเอก วิชาโทการศึกษาผู้ใหญ่	
จำนวน 45 คน ออกสัปดาห์คนละ 35 บาท	เป็นเงิน 1,575 บาท
รวมทั้งสิ้น	4,875 บาท

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 นิสิตจะมีความรู้ ความสามารถในการจัดทำเอกสารวิชาการ อันอาจจะสามารถนำไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานรับผิดชอบได้

8.2 การส่งเสริมและเผยแพร่แนวคิด และหลักวิชาการการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะดำเนินไปอย่างกว้างขวาง และถูกต้อง

8.3 นิสิต นักศึกษา นักวิชาการและผู้สนใจ จะมีเอกสารวิชาการที่เกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อใช้ประกอบในการศึกษาหรือการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น

8.4 จะเกิดความสัมพันธ์อันดีทั้งในด้านวิชาการและอื่น ๆ ระหว่างมหาวิทยาลัย ศรินครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร กับสถาบัน องค์การหรือหน่วยงานและบุคคลอื่น ๆ